

Reliquies

de Santiago, en un

Verf. d. d. d.

• G. A. Terry

196

RELECTIO
❧ **Fratri Dominici Soto Sego-**
biensis, Theologi ordinis Prædicatorū,
Cæsareæ maiestati à sacris confes-
sionibus, De ratione tegē-
di & detegendi
secretum.

❧ *Secunda æditio nuperrimè ab Authore re-
cognita, multisq; in locis aucta, & à mendis
quàm maximè fieri potuit, repurgata.*

SALMANTICAE,
Excudebat Andreas à portonarijs.
M. D. LII.

ILLVSTRISSI-
MO DOMINO AC RE-
uerendissimo præsuli. D. Ioanni
à Toletò, sanctę Romanę eccle-
się cardinali, Burgenſiq; episco-
po, ex ordine prædicatorum as-
sumpto, suus frater Dominicus
Soto eiusdem ordinis. S.

AV D nescio Præsul clarissi-
me, q̄ sit libellus hic impar quę Do-
minationi tuę, aut nuncuparem, aut
certę Romam mitterem. Verum ta-
men cum mecum soleas (quę tua hu-
manitas est) identidem exposulare, cur quę in gy-
mnasio publicę dictamus, quęq; auditores tumultua-
rię codicibus excipiunt, non aliquādo exacta & po-
lita prælo permittimus, animum subiit, has D. tuę
meditatiunculas exhibere, de quibus, quę nos cætera
præstare possumus, facile conijcias: atq; adeo, aut ri-
gorem tu iubedi remittas, si indigna iudicaueris quę
in lucem prodeant, aut si diuersa fortę steterit sentę-
tia, timorem ego temperem obsequendi. Vereor nā-
que, hoc me quoq; nomine traducere pergas: sanę quę,
postq̄ a sæculi vndis, cathedris (inq̄) alijsq; id genus
scholarum nominibus, in hunc me religionis secessum

recepim, nunq̄ (quod votis omnibus optaueram) latē-
re sūisſi, Nam quod patres huiusmodi secularibus
titulis mundo me rursus prodiderint, tuū certę stu-
dium fuit, tuāq; prorsus autoritas. Adeo enim D.
tuę animo sedit cum literarū omnium, tum maxime
sacrarū studia fouere & locupletare, vt quantulam
nos cunq; accessionē ad eam rem facere possumus, nō
neglexeris. Verum enimuero dum fidem hac ratione
religionemq; sanctissimę colis, agis profectō nihil ali-
ud, q̄ quod vobis gentile est ac domesticum institu-
tum. Vestrā enim Albanorū domus, tãetsi vtroq;
parente regibus ædita, ob hoc tamē apud nostrates
clarissima habetur, q̄ præsē semp tulerit, fidei, chri-
stianęq; religioni, honorem & cultū summa obser-
uatione deferre. Vnde ducibus vestris semper id so-
lenne fuit, vt nullum vnquā Hispania Mauris, Tur-
cis, alijsq; barbaris Christiani nominis hostibus bel-
lum indixerit, quo nō sese armauerint primi, sangui-
nēq; & plurimi animas fuderūt. Testis est vel Afri-
cana illa expeditio: vbi frater tuus Garsias à Tole-
to, quem honoris gratia nomino, pro patria, pro fide
& religione tam sese generose deuōuit. Sed & in
longa illa expugnatione regni Granatę, quę tātum
Hispanis negotiū faceſiunt, tantoq; sanguine con-
stitit, q̄ se vestri streuū gesserint, illustris corona
perpetuo fuerit testimonio, quā de capta tūc signo-
rum ac vexillorum turba insignibus vestris circun-

dederūt. Quam ergo fidem armis tui, ac rebus clarè
gestis propugnârunt, hâc nimirum, si moribus tu &
literis omni authoritate & studio operę pretiū du-
xeris asserere, extollere & amplificare. Quocirca
cū tu Præsul reuerendissime domum hanc tuā, vn-
de ad istum ordinem summūq; senatum assumptus es,
amplissimis ædificijs, monumentisq; exornes, modisq;
omnibus augere & nobilitare studeas, tamē ego, cu-
ius interest officio publico gratias referre, nihil gra-
tius D. tuæ vicissim rependere possum, q̃ literaria
hec munuscula. Quæ, quātulacūq; sint, ac
ceptare (vtereor) nō dedignaberis:
quādoquidē nō minus regiū est,
exigua libenter accipere,
q̃ ampla magnificē
tribuere.
Vale.

ARNOLDVS SCHVRRIVS
Brabantus Lectori.

Quū canit Ausonius vates, non ambo placere,
Multa loqui, & summā cuncta silere fide:
At Cato, Simonides, contrā cælanda putârunt,
Sic & Aristides: nè Metanœa premat:
Ac honor, & nomē clarū (ab Ioue quæ inqt Homē
An curāda p̃bis, an remouēda forent? (rus)
Certus vt hic fias, librum hunc Amplissime Lector
Sumito, quo, Soto iudice, doctus eris.

Relectio Fratris Domini- ci Soto Segobienſis, Theologi or- dinis Prædicatorum, Cæsareę maiestati à sacris confessio- nibus, De ratione tegē- di & detegendi secretum.

PROVIDENTER maiores nostri, pa-
tres gravissimi, concioq; bonarū literarū
studiosissima, & re sapienter explorata, in-
stituerunt, vt de cunctis quæ annis singulis
publicè legim⁹, selectū aliqd relegeremus:
sanè quod paulo esset accurati⁹ elabora-
tum, pro cuiusq; ingenio suis numeris ab-
solutū. Enimvero, Quū relego (ait quidam) scripsisse pudet:
nam plurima cerno, Me quoq; qui scripsi, iudice, digna lini, At
qui cū plerāq; omnia quæ anno præſenti de præclarissima vir-
tute iustitię interpretati sumus, ardua quidem sint, atq; adeo co-
gnitū tum iucunda, tum etiā in primis necessaria, tamen ex tam
varia supellectile hoc vnum argumentum & vos impendiō ef-
flagitaſtis, & nos potissimū iudicauimus, de quo relectionem
hanc conficeremus: quod est. De ratione tegendi & detegēdi se-
cretum. Nam inter ea quæ ad vitā humanā præcipuum habent
momentū, id profectō nec in postremis est, si pro dignitate per-
pendamus, quæ ratioe tacere, quæue proferre debeamus, quæ no-
bis sunt secretō concedita, ac fidei nostræ commissa. Vt. n. arca-
num amici temerē effutire nō modo vanitas est, sed iniquitas, at
q; adeo infidelitas, ita contrā, tunc occultū calare crimē, quādo
magistratus via id & ratioe percontatur, delictum est, Imo verō,
si crimen in perniciem spectet Rei publicæ, qui nō, vel sua spon-
te, illud statim defert, impius est, & patriæ proditor. Quocirca,
qui suam astrinxit fidem arcani tacēdi, inter scyllam se intelli-

Argumē-
tū operis

MEMBRI PRIMI.

gar, & charybdim nauigare. Quod Philippides ille, Lyfimacho regi gratissimus, sapienter admonuit: nā cum a rege rogaretur, quidnam sibi uellet suarum rerum impartiri, respōdisse fertur. Quiduis ō rex: modo nequid arcāi. Et Aristoteles rogat? quid in vita esset difficillimum, respōdit. Ea reticere quæ minimè esset opus vnquā efferri. Et Socrates facilius esse dicebat imperitis & malis hominibus flammam ore inardentem continere, q̄ arcanum. At cum argumentum hoc animo lustrare incipio, & membratim explorare, latius patere video, q̄ vt vna relectione possit absolui. Etenim, si res a carceribus (quod aiunt) ad metā vsq; tractanda est, accersere huc materias oportet de Correptione: quippe in quibus summa huius disputatiōis posita sit. Illic enim, cum reis, tum etiam testibus periculum imminet, aut velandi quod ius esset denuūciare, aut reuelandi quod neutiquā opus esset prolato. Ob idq; boni consulite, si dum relectionem instituere capimus, currēte rota, iustus liber exierit. Enimvero, quanq̄ hæc diuersis in locis vulgata, versatq; sint, & apud theologos, & plurimum apud iuris consultos, tamē hoc hætenus desideratur, vt rationes vniuersæ tegendi & detegendi secretum in summa comprehenderētur: quas tam prælati, q̄ subditi simul habeant ante oculos. Quod si pro expectatione vestra præstiterimus, non fuerit, puto, inutilis labor noster: sin minus, temeritatem accusate meam, qui materiam sumpserim, non meis viribus æquā. Nam & si cura nos publica Prioratus nostri, cui per obedientiam deesse non possumus, frequenter à quiete studiorum nostrorum interpellet, tamen nullam inde præteximus excusationem. Debuissē enim silere potius, vt culpa careremus, q̄ quidpiam ædere, cuius veniam deprecaremur. Sed faxit Deus vt oratio nobis contingat digna, quæ à nobis, & in hoc vestro confessu, & dere grauissima habeatur.

SED AD REM descendentes, ab illo proloquio sapientis rectè arbitramur proficisci: quod est Prouerb. ii. Qui ambulat fraudulenter, reuelat arcana: qui autem fidelis est, cælat amici commissum. Nam ita mos est aliquod prothema initio proponendi, quod sit totius relectionis fundamentum. Atqui tria esse existimo necessaria membra huius disputationis. Primum quo explicetur quod nam genus virtutis sit, secreta contege-

Prohibe-
ma.

Distribu-
tio opo-
rta.

QVAESTIO PRIMA.

Fol. 2.

re: quāq; lege ad id officiū teneantur mortales. Alterum, quo perferutemur quibus de causis, aut sua quisque sponte, aut si quis fuerit interrogatus, iure debeat occultum crimen detegere. Tertium ac postremum, quo ostendamus quando quispiam vi & iniuria petitur secretum pandere, qua prudētia, quibusq; verbis sese licebit citrà mendacium protegere: atq; adeo, quid tum prius perpeti debeat, q̄ vel se, vel amicum prodāt. Stylus vero scholasticus erit & peripateticus: quippe qui ad veritatem uestigandā & disserendam lucidior est, atq; ad concludendam & iudicandam aptissimus. Sint enim quis ipsi latinissimi, qui res scholasticas oratoriē tractant, nosq; barbaros existiment, tamen nunq̄ eas poterunt eo dicendi genere, de suis cuiusq; principiis efficaciter ratiocinari, & perspicue definire. Nos verò vniuersis literarum studiosis morem geramus: eo vel maximè, quod multis licet, citrà eloquentiam Ciceronis, esse theologis.

MEMBRVM PRIMVM.

Quæstio prima.

VRUM CAELARE SE-cretum sit officium fidei. ¶ Ad partē negatiuam arguitur. Fides est virtus intellectualis: sed secretum seruare est virtus moralis: ergo seruare secretum non est officium fidei. Quod si dixeris præter fidem intellectualem, aliam esse fidem moralem, replicatur hoc modo. Fides moralis est pars & species iustitiæ: imo fundamentum totius iustitiæ, vt author est Cicero primo de offi. cap. de iustitia: sed seruare secretum non est actus iustitiæ: ergo nec est actus fidei. Probatur minor. Seruare proprium secretum non pertinet ad iustitiam: iustitia enim (inqt Aristot. quinto. Eth.) est ad alterum: quare hominis ad seipsum nec iustitia est, nec iniustitia: cælare autem alienum secretum est opus charitatis & amicitia: quod verbis propositis Salomonis insinuat. Qui fidelis est, seruat amici commissum: ergo

MEMBRI PRIMI.

neutrum secretum seruare est actus iustitiæ. ¶ Secundò arguitur. Velare, aut, pro ratione, reuelare secretum, pertinet ad prudentiam, cuius est discernere inter tempus tacēdi, & tempus loquendi: unde Prouer. 10. Qui moderatur labia sua prudentissimus est: & capite. 11. proximè ante prouerbum thematis. Qui despiciat amicum suum indigens corde est: vir autē prudēs tacebit: id est, tacebit in publico, occultè autem castigabit: ut habet glossa interlinearis: ergo celare secretum, officii potius est prudentiæ, q̄ fidei. ¶ Tertio & postremò arguitur. Secretum temerè & sine causa effutire, hoc vanitas est, & incontinētia: etenim, ut docet Arist. septimo Eth. cap. quarto, quanquā continentia, absolutè dicta, circa solas verfetur voluptates tactus: tamen, cum addito dicta: ad alias etiam affectiones extēditur: est enim quis incontinens honoris, aut iræ, atq; adeò linguæ: quocirca, qui temerè secreta profundit, vaniloquus appellatur. At qui secretum, præter rationem, metus causa reuelare, cōtrariū est fortitudini: ut cū quis in eculeo leui tormēto victus, crimen prodit, de quo iniuste interrogatur: ergo celare secretum: officii propius est: aut continētiæ aut fortitudinis, q̄ iustitiæ, atq; adeò fidei. ¶ In contrariū est prouerbum propositum: ubi qui reuelat arcana, fraudulētus appellatur: atq; adeò, fidelis, qui celat amici commissum.

SECRETORVM Aliud est de re propria eius q̄ secretū apud se cōtinet: aliud verò est de re aliena. Et quia hæc varias habet considerationes, tres erūt quæstiones in hoc primo mēbro. Prima de secreto in genere: altera, de secreto alieno: & tertia, de secreto cuiusq; proprio. ¶ Sed ante solutiōem primæ quæstionis, circa expositiōem terminorū non tacitus præteribo, esse quosdam, qui hoc nomine, secretū: quod in scholis frequentissimū est, scrupulosè utantur, pro eo quod est arcanū & occultum: insinuantes nō esse in hac significatione satis latinū. Sed nihilominus, quanq̄ secretum idem est quod separatum: ut est illud iuris consultorū: Secretorum secreta est ratio, id est, Diuersorum diuersa est ratio, atq; iudiciū: unde secretò loqui: est in secessu & sine arbitris loqui: tamen profectò id ipsum quod quis secretò loquitur, secretum etiam latine dicitur. Nam apud iurisconsultos, latinitatis non negligentes, nō rarus est vsus huius nominis in hac significatione

QVAESTIO PRIMA.

Fol. 3.

catione. Ut ff. de re militari. l. Omne dilectū. Exploratores qui secreta nunciant hostibus, proditores sunt. Atq; adeò Quintilianus in altera declamatione, p. cæco, non semel utitur hoc nomine. Poterū (inquit) iudices secretum hoc senis, profundumq; vocare consilium. Sed de hoc satis. ¶ Quod tamē ad rē attinet, loquimur primū omniū de secreto in tota disputatione formali: nēpe de re quæ suapte natura digna est ut secreta seruetur: scilicet, quæ aut mala est & peccatū, aut cuius reuelatio est perniciofa. Ad hunc enim modum loquūtur homines de secreto: nam virtutes & opera quæ ad gloriā hominis spectāt, non sunt celatu digna: nec appellātur secreta, Quapropter cæci illi euangelici Matth. 9. nihil fecerūt contra virtutem, diffamantes Christum de miraculo: nam, ut ait illic Hieronymus, dominus propter humilitatem fugiens iactātiā hominū, præceperat ne se diffamarent: & illi propter memoriam gratiæ, nō potuerūt tacere beneficium. ¶ Secundò notandum est q̄ secretum & occultū & (quod his opponitur) manifestū, multis modis dicitur ut videbimus in fronte statim secundi membri: tamē in presente quæstione secretum vocamus, quicquid nec est notoriū, nec infamia proclamatum. Ita ut dicamus secretū, quicquid ab ecclesia toleratur: ut habetur cap. Vestra. De coha. cle. & mul. Tā etsi varij sint gradus secretorum: nā aliquod est omnino secretum, quod præter Deum, solus ipse nouit, qui crimen admisit, aut forsan confessor. Alio modo accipitur secretū: pro eo quod iuridicè probari non potest: ut quādo vnus solus est testis sine alijs indicijs. Tertio modo dicitur secretum: quicquid nō est in iudicium delatum, nec publica infamia laborat: licet possit probari. Et quanto secretum inter pauciores continetur, tanto grauius scelus est illud prodere. Sed de his omnib⁹ generaliter mota est quæstio. ¶ Tertio notādum est q̄ nomē fides, duplex est & æquiucum ad duas virtutes: alteram intellectualem, & alteram moralem. Significat enim primò habitum & virtutem mētis, qua certò & constanter & (quod dicunt) firmiter, dictis cuiuspiā adheremus. Quemadmodū Aristoteles in Top. li. 4. Fides (inquit) est opinio cum vāhemētia: id est, assensus sine hēsitatione. Quæ quidem ad presens negotiū nihil attinet. Significat secundò habitum voluntatis, qui & fidelitas nuncupatur, quo dicta & promissa factis complemus, & certa facimus. Quo modo

Secretum
multiplex

Fides duplex

MEMBRI PRIMI.

modo accipitur illic, Accipe, daq; fidē. Quā graphicē describit Cice. i. offi. ca. de iustitia, dicens. Fides est dictōrū cōuentōrūq; cōstātia & veritas. Et dicitur fides (qđ prater Ciceronē adnotauit etiā Auguſt. li. de mēdacio, ca. 20.) quia fit qđ dicitur. Id. n. prae se ferūt duae illae syllabę si des: quarū prior insinuat, facere, posterior verō dicere. Quā virtutē tāti fecere Romani, vt statuā ei, Iouis optimi vicinā, in capitolio statuerēt. Quod ex oratiōe Catonis refert Cice. offi. li. 3. Et vsq; adeo eā semp coluerūt, vt p fide, vel hostibus seruāda, Marc^o Regul^o mortē oppeteret. Et de hac loquimur in pſentiarū. ¶ Sed quia hoc plurimū ad notitiā dicēdorū cōducit, notandū est quartō, duplicem esse, id genus fidem: alterā quidē quę pſatur circa debitū legale: quod est verē & iure debitū: quale est in cōmercij & cōtractib^o civilibus, in qbus est ratio dati & accepti. V. g. Fides est, emptorē statuto tēpore, pmissum preciū persoluere: & cōiuges mutuas sibi operas impēdere: & ciues principi parēre: ac deniq; , principē q tributa populi recepit, ciues vicissim armis tueri, ornare morib^o, & legib^o emēdare. Quod sonat illud euāgelij: Quis putas est fidelis seru^o & prudēs, quē cōstituit dñs sup familiā suā, Matt. 24. Et hui^o modi fides nulla ratiōe a iustitia separatur, imo est ipsa iustitia: atq; adeo p oēs materias iustitię diffunditur. Et de hac loquitur Cic. loco citato: vbi dicit, fidē fundamētū esse iustitię: vt pote q omnis iustitia inde pēdeat, si certū quisq; faciat qđ dicit. Vnde, i vsum abiit mortalib^o, vt qñs q in iuriā passus est, deorū hominūq; fidē imploret. Alia verō est fides & fidelitas quę pſatur circa debitū morale, qđ nō est absolutē debitū, sed ad quādā naturalē pñet honestatē. Vt si quis quid ex liberalitate sua & bonitate, pmissit, fides est vt impleat. Quod sapiēs ad monet. Eccl. 5. Si qđ vouisti Deo, ne morēris reddere, displicet. n. ei fidelis & stulta pmissio. Et huiusmodi fides nō est pſue iustitia: nā vbi debitū fūdatur i sola liberalitate & bōitate promittēt, nō est vera ratio debiti: nec est p inde itēgra ratio iustitię. Est tamē, vt docet. S. Tho. 2. 2. q. 80, pars potētiālis iustitię nā parte potētiāle cardinalis virtutis vocāt philosophi illā x̄tutē, i qua nō est tota ratio talis virtutis cardinalis: sed ppter similitudinē reducitur ad illā: velut liberalitas reducitur ad iustitiā. ¶ HIS pnotat; respōdetur ad qñtionē trib^o cōclusionib^o. Prima secretū seruare alienū, ē officiū fidei. Probat. Act^o exterior, illi^o potētię & x̄tutis est, cui^o pſuū obiectū pximē mouet ad talem

Prima cō
clusio.

QVAESTIO PRIMA.

Fol. 4.

ad talē actū, & pſuū intēditur p illū: vnde dimanauit regula illa philosophorū. Habit^o & pſuū act^o pſantur circa idē obiectū. Vt visio iudicatur esse pſuū actus potētię visuę, quia color, qui est pſuū obiectū illius potētię, proximē mouet ad talē actū: & dare eleemosynā est act^o misericordię, qā miseria, quę est obiectū misericordię, mouet ad talē actū: & subleuatio miserie intēditur p illū: sed pſuū obiectū fidei, vt expositū est, est facere quod qs dixit, & implere quod pmissit: & hoc est qđ mouet ad seruādū secretū & quod intēditur per talē actū: ergo seruare secretū est officiū fidei. Exponitur minor. Senator, aut canonicus, aut quęcūq; pſona publica astringitur iureiurādo seruare secretū senat^o aut capituli: fides ergo est quę iclinat ad seruādū tale secretū. Et eadē ratione, si pſona priuata, data fide secreti, recepit arcanū alteri^o. Sed qui visu aut relatiōe tercię pſonę nouit crimē alienū, quanq̄ expresse nō promiserit secretū, cēsetur tñ virtualitē promississe: ppter vinculū & ius naturale quo quisq; tenetur seruare secretū pxiimi vt qñtiōe sequēti manifestabitur. ¶ Secunda conclusio. Seruare secretū ad quod quis tenetur ex officio publico aut legali debito, ē officiū fidei, quā est ps subiectiua & propria species iustitię: sed seruare secretum ad quod qs ex honestate solū naturali obligatur, est officiū fidei, quę est ps potētiālis iustitię. V. g. Senator aut canonic^o & quicūq; publica astringitur fide, virtute iustitię tenetur seruare secretū publicū: & episcop^o secretū papę: qđ iurat seruare. ca. Ego episcopus. De iureiurādo: quod si reuelat, cōmittit iniustitiā: & grauiorē ex genere suo, qñ nō redderet mutū aut furtū. Et maiori ratiōe sacerdos tenetur vinculo iustitię seruare secretū cōfessionis quia hoc illi incūbit ex officio. Imo verō sacerdotem seruare secretū, nō solū est iustitia, sed religio: atq; adeo reuelare: nō solū est iniustitia, sed sacrilegiū. Sed inter pſonas priuatas: q data fide recipit arcanū amici, tenetur illud abscondere de iustitia: veluti tenetur qs seruare depositū. Atq; adeo, q p iniuriā extorsit ab alio secretū suū, tenetur illud seruare: sicut fur tenetur restituere furtū. Vt si qs literas alienas aperuit, pterq̄ q grauiter peccauit, obnoxius est secreti seruandi. At verō quādo qs visu, aut relatione tercię pſonę secretū nouit, tunc non propriē de iustitia, sed de honestate naturali tenetur illud seruare. ¶ Colligitur ergo quod seruare secretum proximi, est propriē officiū fidei, vt habetur

Secunda cō
clusio.

MEMBRI PRIMI.

Tertia
conclusio.

ut habetur in *8* bis thematis. Ob idq; in epistola Philiberti episcopi. 22. q. 5. cano. De forma. inter sex officia fidelitatis quæ seruus debet iurare domino, secundum est, de secreto seruando. ¶ Colligitur deinde, huiusmodi fidem partem esse iustitiæ: & ideo Ioseph sponsus Virginis ut iustus commendatur ab euangelista, Matth. 1. qui de flagitio sponsæ, quod forte fuerat suspicatus, ut putat Augustinus. noluit eam traducere: id est, prodere & diffamare: quia id probare non poterat. ¶ Tertia conclusio. Seruare secretum de re propria, non est propriè officium fidei, sed continentie, & charitatis, quia se quisque tenetur diligere: & famæ suæ confulere. Prima pars persuadetur illa replica primi argumenti principalis: nam fides est pars iustitiæ: hominis autem ad seipsum nec iustitia est nec iniustitia. Secunda pars est manifesta: nam qui secretum suum temerè reuelat, vanus est, & incontinentis linguæ, atque adeo suæ prodigis famæ.

¶ AD PRIMVM Argumentum responsum est in secundo notabili. Et ad replicam pro priori parte respondimus modò in tertia conclusione. Sed ad secundam negatur quod seruare secretum alienum sit proprius actus charitatis aut amicitie: at remotè imperatur a charitate: nam charitas, quia est vniuersalis virtus, habet imperium super omnes alias virtutes, & omnes mouet ad suum finem. Ut charitas patriæ mouet ad aggressum bellicum: qui tamen est proprius actus fortitudinis: & charitas propriæ personæ mouet ad ieiunium, ne nocet cibis: qui tamè est proprius actus temperantie: & ad hunc modum charitas amici mouet ad seruandum eius secretum: qui tamen est actus fidei. ¶ Ad secundum argumentum principale respondet Aristoteles. 6. Eth. cap. 12. ubi dicit quod virtus facit rectam intentionem & propositum finis: sed prudentia disponit & inuenit media quibus illud consequimur. Ut fortitudo facit propositum strenuè agendi in bello: sed quando expediat aggredi, quandoque receptui canere, hoc prudentia discernit. Et temperantia facit intemperationem comedendi quantum conuenit valetudini: sed quando oporteat aut non oporteat comedere, hoc ostendit prudentia. Eodem modo, fides est quæ inclinatur ut non reuelatur sine causa secretum: sed quando oporteat velare, quandoque reuelare, hoc dirigit prudentia. ¶ Ad tertium respondetur quod nihil vetat idem opus a duabus virtutibus, etiam particularibus, aut a duobus vitijs, ab uno

QVAESTIO SECVNDA.

Fol. 5.

ab uno proximè, & ab alio remotè dimanare. Et hac ratione, quantum reuelare secretum sit proprium peccatum infidelitatis, nascitur tamen quandoque ex defectu continentie, & quandoque ex defectu fortitudinis. Nam virtutes sunt connexæ: & ideo, una sublata, reliquæ fiunt debiliores, neque habent iustum gradum virtutis.

QVAESTIO SECVNDA.

TRVM SERVARE SECRETUM proximi sit sub præcepto?

¶ Ad partem negatiuam occurrit in primis exemplum Christi seruatoris nostri, cuius nos admonet Paulus Eph. 5. ut simus imitatores, qui crimen proditoris Iudæ ceteris Apostolis nunciavit dicēs. Vnus ex vobis me tradet, Ioā. 13. & interrogati Ioāni, Domine quis est? respondit: Cui ego intinctum panem porrexero. Et, ut de thesauro scripturæ noua proferamus & vetera, Leui. 5. præcipiebatur. Qui audierit vocem iurantis (scilicet falso) testisq; fuerit &c. nisi indicauerit portabit iniquitatem suam. Vnde colligit Augustinus, ut refertur. 22. q. 5. cap. Hoc videtur. quod non solum ante peccatum admonendus est frater, ne peccet, sed postquam peccauit, quantum vis peccatum sit secretum, denunciandus est illi qui possit prodesse & non obesse. Et, ut ab utroque iure testimonium petamus. ff. De iniurijs. habetur, eum qui innocentem infamauit non esse bonum & æquum ob eam rem condemnari. Peccata enim istocertum nota esse oportere & expedire. Ergo seruare secretum criminis, non est sub præcepto. ¶ Secundò arguitur. Omnia præcepta necessaria ad salutem, comprehenduntur sub decalogo, secundum illud Matth. 19. Si vis ad vitam ingredi, serua mandata: & subnectuntur solum præcepta decalogi, Non homicidium facies, Non adulterabis &c. sed non constat quo præcepto decalogi comprehendatur secretorum fides: ergo non est præceptum. ¶ Tertiò arguitur. Non videtur minus malum prænunciare peccata futura, quam denunciare præterita: sed licet astrologo prænunciare hominum peccata quæ de astris & complexione hominum coniectat

MEMBRI PRIMI.

iectat, vt etiam habetur. Item apud Labeonem. §. Si quis astrologus. ff. De iniurijs, dūmodo id nō faciat arte magica: nam tūc vltore gladio puniendus est, vt iubetur. l. Nemo. C. De maleficis & mathe: ergo licet & peccata præterita reuelare. ¶ Et confir. Historici multa enarrant peccata, quæ vel erant occulta, vel non fuissent adeo publica, si non historijs proderetur: ergo seruare secretum non est sub præcepto. ¶ Sed in contrarium est, q̃a opera iustitiæ sunt sub p̃cepto: de quo admonemur Matth. 7. vt quacūq; volumus faciāt nobis homines, hæc & nos faciamus illis: sed fidelitas est p̃s & species iustitiæ, & seruare secretū est fidelitatis officiū, vt dictū ē: ergo seruare secretū est p̃ceptū.

QUAMVIS SUPERIORI QVAESTIōE definitum sit seruare secretum esse virtutem, superest tamen sub iudice an sit sub p̃cepto: nam sunt virtutes multæ ad vitæ perfectiōes spectantes, quæ non sunt nisi sub consilio: vt de paupertate insinuauit Christus iuueni illi Euangelico, Si vis perfectus esse, vende omnia quæ habes &c. & de virginitate dicit Paulus 1. Cor. 7. p̃ceptum domini non habere, consiliū autem dare. Atqui, dum quærimus an fides secreti sit sub p̃cepto, loquimur de secreto formaliter: id est, de re quæ suapte natura digna est vt secreto seruetur, nempe quæ mala est, aut mali causa. ¶ Respōdetur ergo ad quæstionem quinque conclusionibus. Prima. Ad fidē alieni secreti, quod est de re proximi, naturali iure tenemur, diuino, atq; humano. Conclusio receptissima est omnibus philosophis & theologis: sed locos seruari oportet, a quibus veritatem eruamus. Et quod sit ius naturale celare secreta quæ sunt peccata, probatur primo ex ipsa peccatorū natura. Hoc. n. differt inter virtutū opera, & vitiōrū quod natura virtutum, quia bonæ sunt, est, vt manifestentur: sed peccatorū natura: quia mala sunt, est, vt contegantur, nec, nisi ex necessitate correptionis aut punitionis, detegantur. Qualia. n. sunt rerū principia, talem sortiuntur & naturā: procedunt autem virtutes à naturali lumine, peccata verò ab ignorantia: nā omnis prauus ignorat. 3. Eth. cap. 1. sunt ergo virtutes suapte natura dignæ quæ palam fiant, peccata verò sunt celatu digna. Vnde, mos scripturæ est peccata vocare tenebras, virtutes verò lucē. Vt Io. 3. Dilixerūt hoīes tenebras, magis q̃ lucē, Et Ro. 13. Abiiciamus opera tenebrarū, &

QVAESTIO SECVNDA. Fol. 6.

& induamur arma lucis. Et Esa. 3. reprehendūtur qui peccata sua sicut Sodoma prædicauerūt. Sed Matth. 5. præcepit Christus vt luceāt opera nostra bona corā hominibus: & natura, ea q̃ in nobis imperfectiora sunt contecta esse voluit, faciē vero voluit contra, patere. Est ergo contra naturā crimina detegere, nisi correctionis gratia ordine seruato iuris: atq; adeo p̃ceptū naturale est secreta celare. ¶ Et confir. hæc rō. Amicitia, q̃ hominibus tā est necessaria, nulla sane esse posset, nisi peccata & praua hominū corda occulta essēt. Nā si mala q̃ tu secreto admittis, cūcti essēt manifesta, q̃s te p̃sequeretur amore? Et si q̃ alij i corde cogitāt mala, tibi essent cōperta, quæ posses vnq̃ amare? Reuera præclare nobiscū actū est, cū hominū mala Deus & natura occulta esse voluerūt, vt, vel hac ratiōe, amicitia inter homines cōalesceret. ¶ Secunda ratio sumitur a dāno dato, & procedit nō solum de secreto peccato cuius reuelatio esset infamia, sed de omni secreto cuius reuelatio esset perniciosa: vt si quis latentē proximi thesaurū aperiret latronibus, aut latentem hominē p̃deret hostibus. Ratio est huiusmodi. Naturale vīculum charitatis est vt, p̃ximos sicut nosip̃sos diligamus. Matt. 22. cui, p̃xima est illa generalis iustitia, vt quæcūq; volumus vt nobis faciāt homines, hæc & nos faciamus illis, atq; adeo (vt est in libro Tobie) q̃ nolimus ab alijs nobis fieri, nec nos alteri faciam⁹ vnq̃: vnde lex p̃det & propheta: id est, omnia p̃cepta iustitiæ, tā affirmatiua, q̃ negatiua: sed quicūq; mortaliū recta ratiōe cupit vt quod alteri secreto cōmisit, secretū seruetur, vt pote vnde honor & fama, & sapissimè vita p̃det: ergo æqua ratiōe, quicūq; naturali iure cōstringitur simile officiū alteri vicissim p̃stare. ¶ Tertia rō sumitur à fine. Necessitas. n. & rō mediōrū a fine sumēda ē, autore Arist. 2. Phy. tex. 88. Sed i vita hūana necessariū ē alios alijs arcana sua cōmittere & credere ad capiēdū cōsiliū futurorū, vel ad leuādā & exonerādā tristitiā & egritudinē animi, ad aliaq; p̃multas vtilitates quas affert sapiētū amicitia: sed si hoīes nō astringerentur ad fidē secretorū, non esset q̃ hæc cōmitteret amico: ergo fides secretorū ē sub p̃cepto naturali: aliās multa & egregia cessarēt amicorū officia. ¶ Et cōfir. hæc ratio. Lex naturalis est vt res & cōsilia publica nō temerē cōmittantur cuiq; de plebe, sed sit senatores & rectores spectatæ virtutis & prudētiæ, quorū fidei cōcedatur: hoc verò cōseruari nō posset nisi esset secretorū fides ergo

MEMBRI PRIMI.

ergo ad fidem secretorum, personarum praesertim publicarum tenentur: quod vel maximè manifestum est tempore belli: nam tunc capitale est secreta rei publicae hostibus prodere, ut. l. Omne delictum. ff. De re militari. sanctum est. Atque adeo postremo confirmatur conclusio. Natura in hoc homines produxit, ut in pace & tranquillitate communiati: est. n. homo suapte natura civile animal, ut author est Aristoteles. Eth. 9. sed si homines hominum secreta detegerent, maximè inde perturbatio, atque adeo rei publicae peruersio commoveretur: ergo preceptum naturale est, ut homines hominum vicissim secreta custodiant. ¶ Quod autem secreto rum fides sit ite sub precepto diuino positum, vel ex illo maximè comprobatur Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe illum inter te & ipsum solum: ubi Christus, ut mitissimus medicus, summo precepto sollicitus fuit, quod occulta crimina non fierent manifesta, nisi omnibus prius tentatis, ut secreto corrigerentur. Imo verò, usque adeo fuit honoris nostri & famae protector, ut cauere, ne vel per coecluras occulta proximorum crimina iudicemus. Nolite. n. (inquit) iudicare & non iudicabimini. Matth. 7. Quod reuera rationi consilium fuit: nam in hac mortali vita, in qua locus est poenitentiae & emendationis, utilis est, atque adeo necessaria fama, tum peccatori ipsi ut resipiscat, tum etiam alijs proximis, quibus homo bonae famae prodesse potest: ob idque peccata in hoc seculo vel ad deum esse voluit & cōtegenda, sed in die iudicii, ubi iam fama peccatoribus non erit necessaria, tunc expedit ut omnia ad manifestam vindicationem in publicum traducantur. Vnde 1. Cor. 4. Nolite (inquit Apostolus) ante tempus iudicare, quoad usque veniat Dominus, qui illuminabit abscondita tenebrarum, & manifestabit consilia cordium. ¶ Postremo probatur conclusio ex iure humano. Nam primum utroque iure cautum est ne quis, nisi via iuris, alterius crimine prodatur, ut. C. De famo. libel. l. vni. ubi Valentinianus & Valerius Iulianus admonent, ut nemo quicquam, nisi in iudicio, diffamet: atque adeo, his qui extra iudicium libellos famosos spargunt poenam decernunt capitum. Quae lex in concilio Illiberitano approbatur 5. q. 1. c. Si quis ubi propterea anathematizatur quod id genus libellos in ecclesia ponit. Qua causa & questione Graeca. Quidam maligni, excōmunicauit quendam qui libellum famosum produxit. Et Adriani. c. i. huiusmodi infamatores praecipit flagellari. Nam poena capitum non intelligitur nisi quando libellus infamatorius crimina profert capitula. Et. ff. De iniurijs. l. lex Cornelia. §. Si quis. accumulatur poena hisce infamatoribus, ut intestabiles sint: id est ut nec testamentum

QVAESTIO SECVNDA

Fol. 7.

flamētum facere possint, nec ad testamentum, tanquam testes, adhiberi, ut exponitur. l. Is cui. ff. de testa. §. Si quis: quia lex refertur in. c. Si testes. 4. q. 3. ¶ Et confirmatur conclusio. Nam leges humanae non solum prohibent quenquam nisi in iudicio diffamari, sed ne quis alium in iudicium deferat, nisi cuius crimen idoneis testibus probare possit: ut cauetur. C. de proba. l. si. Quae lex recipitur iure canonico. 2. q. 8. capit. Sciant. Nam crimen quod non probatur, falso habetur in iure. Quocirca accusator qui in accusatione defecerit, decreto Damasi papae poena pleclitur talionis, cap. Calumniator. 2. q. 3. Et ibidem Adriani. Qui non probauerit (inquit) quod obiecerit, poenam quam ipse intulerit patiatur. Et idem habetur. ff. ad Senatusconsultum Turpilianum. l. 1. & C. de accus. l. fin. ¶ Et tertio confirmatur. Quia non solum circa priuatas personas hoc cautum est utroque iure, sed & prelati praescriptum est, ne crimina puniant, quamuis sibi sint nota, nisi in iudicio fuerint probata. Stant decreta conciliorum Varenne & Aphri. cap. si tantum episcopus & capitulum. Placuit. 6. q. 2. ubi habetur, nullam iniuriam episcopo irrogari, si ei soli non credatur. Nam secretorum solus Deus & cognitor est & iudex. d. 32. cap. Erubescant. Et haec de secreto in generali. Nam de quibusdam secretis in particulari sunt etiam iura. Ut de poenitentibus & remissi. sub grauissima poena cauetur ne sacerdos quocumque modo secreta confessionis reuelet. Et cap. Ego episcopus. De iure iura. episcopus iurat seruare secretum papae. Et. 22. q. 5. c. De forma. iubetur seruus esse fidelis domino in secreto seruando. Et. ff. de re militari. l. Omne delictum. §. Exploratores. plecluntur poena capitum: qui exercitus secreta hostibus pandunt. Colligamus ergo, triplici nos iure constringi ad fidem secreti seruandi. ¶ Secunda conclusio. Praeceptum seruandi secretum, tametsi habeat formam affirmatiui, est negatiuum. Probatur. Nam seruare secretum: est non reuelare nisi ordine iuris: & ideo obligat semper & pro quocumque tempore. Quotiescunque. n. quis reuelat secretum alterius, nocet illi: atque adeo peccat. Itaque pinde est seruare secretum: ac si dicas, non diffamare proximum: si secretum est de re infami, aut non dare damnum, si secretum est de re cuius reuelatio est causa damni. ¶ Tertia conclusio. Secretum alienum temere & sine causa reuelare, peccatum est ex genere suo mortale: Secunda conclusio.

MEMBRI PRIMI.

tale leuius quidē q̄ homicidiū & adulterium, sed grauius q̄ furtum. Loquimur hic de secreto crimine: nā de hoc est principalis intentio in tota relectione. Probatur ergo prima pars, Peccatum illud est mortale ex genere, quod ratione obiecti est cōtra charitatem: sed reuelare secretum est huiusmodi: ergo. Explicatur hęc minor. Propriū & per se obiectum, & malū quod sequitur ex reuelatione occulti sceleris est infamia proximi: nam fama est clara cum laude notitia: & qui reuelat crimen alterius p se generat malam opinionem illius: sed per accidens est q̄ tale crimen obijciatur peccatori in faciē, quod est contra honorem, pertinet ad contumeliam: aut q̄ talis reuelatio vergat in detrimentum bonorum, aut vitæ alterius (& hoc memoria teneatur ad notitiam dicendorum) sed q̄ denigrare famam proximi sit contra charitatem, patet, quia fama computatur inter bona humana: & ideo non stat q̄ quis diligat alium, & tamē denigret famam illius. ¶ Secunda & tertia pars conclusionis asseruntur à S. Thoma. 2. 2. q. 73. ar. 3. Et probatur ambæ. Nam grauitas peccatorum ex genere, debet attendi secundū grauitatem obiecti: sed vita maius bonum est q̄ fama: & mors, maius malum q̄ infamia: ergo homicidium grauius peccatum est q̄ denigratio famæ. Et quia adulterium de se opponitur futuræ vitæ & educationi prolis, fit, vt grauius etiam sit q̄ reuelatio criminis, quæ est cōtra famam. Dixerim ex genere: quia in indiuiduo: si reuelatio est cōtra vitam, vel infamia est valde notabilis, poterit esse maius peccatum q̄ adulterium. ¶ Pari ratione probatur q̄ reuelatio criminis sit maius peccatum q̄ furtum. Nam fama est maius bonum q̄ bona exteriora temporalia. Primò quia est bonum magis spirituale. Vnde Prouer. 22. Melius est nomē bonū q̄ diuitiæ multæ. Deinde, quia latius & ad plures se extendit, sicut odor vnguenti. Vnde Eccles. 7. Melius est nomen bonum, q̄ vnguenta preciosa. Et postremò quia diuturnius est: Vnde Eccles. 41. Curā habe de bono nomine: hoc enim magis permanebit tibi, q̄ mille thesauri preciosi & magni. ¶ Et confirmatur ex S. Thoma. 2. 2. q. 33. ar. 7. q̄a infamia plus nocet q̄ amissio bonorum temporalium. Nocet enim non solum in temporalibus (in quibus etiam sepe iacturam facimus) sed etiam in spiritualibus: quia multi timore infamiæ arcentur à peccato, qui perdita

fa

QVAESTIO SECVNDA. Fol. 8.

fama obdurantur in illo. Vnde Hieronymus super. 18. capit. Matth. Corripiendus (inquit) seorsum est frater, ne, si semel pudorem vel verecundiam amiserit, permaneat in peccato. Et secundò, quia infamia vnius vergit in infamiam aliorum. Vnde Augustinus in epistola ad plebem Hipponensem. Infamata vno religioso, totus conuentus infamatur. Et tertio, quia prodito peccato vnius, exēplo illius alij trahuntur ad peccatum. At verò hæc dicta sint de reuelatione secretorum in genere. Nam sunt in particulari nonnullæ reuelationes, vbi, præter infidelitatem accumulatur circumstantiæ aliorum genere peccatorum. Vt, patefacere latrōibus vbi latitet thesaurus, pximi, præter infidelitatem: genus est furti: quæadmodū, pderelatem hominē hostibus occidendū, genus est homicidij. ¶ Serui ergo sunt & mancipia, qui pluri æstimant in pecunia fidem, q̄ in secreto: vt est apud Comicum: Cuius tu fidē in pecunia perspexeris, verè ei verba credere? Nam sapientes longe aliter sentiunt. Socrates enim celebratissimus lumine naturali, colendam fidem potiùs docebat in arcanis, q̄ in creditis pecunijs. Et Cato, vel de hoc potissimū celebratus est, q̄ amicorum arcana mira sanctitate celabat. Et Simonides, homines infimæ notæ censebat eos, qui secreta continere non possent: atque adeo similes seruo illi agud Comicū, qui rimarū plenus cūcta effundebat arcana. Quid plura? Vsq; adeo apud summos Philosophos celebrata est secretorum fides, vt, vel ob hoc maximè, antiqui, mysticas olim ceremonias in templis deorum statuerint, quas nefas erat in publicum efferre: vt capta inde silendi consuetudine, fidem secretorum colere & obseruare docerentur homines: vt est apud Plutarchū in De liberis educandis. Sed multo sanè sanctior est Christianis magisque religiosa secretorum fides: nam (quò tres positas conclusiones summo argumento stabiliamus) vsque adeo ecclesiæ solenne est secreta celare, vt sacrosanctum Eucharistiæ sacramentum sacerdos occulto peccatori ministrare debeat, antequā eius crimen prodatur: etiam si illud extra sacramentum secretò nouerit. Quæ doctrina est Augustini homel. 10. de peeni: & refertur secunda quæstione prima capit. Multi. ¶ Quarta conclusio. Grauius peccatum est reuelare secretum quod quis ex debito iustitiæ tenetur tacere, q̄ il-

B 2 lud

4. cōclasio.

MEMBRIPRIMI.

Iud. ad quod solum tenetur de honestate naturali, ceteris paribus. V. g. Senatori aut canōico grauius peccatum est reuelare secreta publica, q̄ priuatæ personæ reuelare illud quod non incumbit sibi ex officio tacere: nā in priori est vera ratio iustitiæ & in altero non est tam propria ratio iustitiæ. Atq; adeo, sacerdoti summum scelus est reuelare secretū confessionis: quia nō solum est infidelitas cōtra ius naturale, sed est sacrilegiū & cōtaminatio sacramenti cōtra ius diuinum: & præterea est in perniciē maximam Christianismi: nā sublato sigillo secreti: tolleretur: sacramentū cōfessionis, quod Christianis maximē est necessarium. ¶ Quod si quis percontetur vbi in Euāgelio expressum sit illud ius diuinum: respōdetur q̄ licet nullibi sit expressum, tamen manifestē colligitur ex necessitate finis. Ex illis nāq; verbis. Io. 20: Quorum remisistis peccata remittuntur eis, & quorum retinueritis retenta erunt: colligitur præceptum cōfessionis & ex necessitate confessionis colligitur præceptum sigilli, tanq̄ mediū ad finem. Quare id genus secretum nulla de causa nec propter summum bonum totius orbis, reuelandum est: vt infra dicturi sumus. q. vlt. mēbri tertij. Quapropter, sacerdoti reuelati summa poena destinata est, vt scilicet officio priuatus perpetuam agat poenitentiam: videlicet (secūdum antiquam formam) ignominiose peragrando p̄ orbē. cap. Sacerdos. De poeni. d. 7. Sed iam modō intrudi debet in arcūissimū manasterium ca. Omnis vtriusq; sex. De poeni. & re. ¶ Sed & i secretis priuatis sunt etiā gradus. Vnde si ordinē secretorum colligere iuuat, in primo gradu est secretum confessionis: in secundo secretum publicum extra confessionem: in tertio quando priuata persona per iniuriam extorsit secretum alterius: nam tūc de iustitia tenetur illud seruare: quemadmodū fur tenetur restituere furtum: vt si iudex vel alia persona vi & iniuria extorsit secretū ab aliquo, tenetur illud celare. Et eodē modo qui literas alienas aperuit, præter peccatū quod commisit aperiendo, peccat reuelādo, cōtra iustitiam. In quarto gradu est quādo quis ex sua bonitate, data fide, recepit arcanum amici. Tunc enim etiā de iustitia, tenetur illud tacere: nam alter non commisisset secretum nisi ille daret fidem: & ideo illic est fides secreti, sicut fides depositi. In quinto & vltimo gradu est quādo quis visu aut relatiōe alterius

Secreto-
rū gradus

QVAESTIO SECVNDA.

Fol. 9.

alterius nouit secretum: nam tunc solum tenetur seruare de honestate naturali. Nihilominus esset peccatū mortale reuelare, nisi via iuris, nam honestas naturalis pars est iustitiæ, vt dictum est, potentialis. Augetur etiam aliunde obligatio secretorum: vt si quis accepit secretū sub iuramento, aut si reuelatio illius esset in periculum vitæ. & c. Inlinuabat se hic quæstio, an seruare secretum vsq; adeo sit in præcepto, vt teneatur quis aliquando prius mortē oppetere, q̄ illud reuelare: sed hæc in tertio mēbro congruentius disputabitur: vbi tractabimus quando quispiam contra ius de occulto crimine interrogatur, quid nam sit acturus. ¶ Quinta & vltima conclusio. Qui secretū alienum temerē & sine causa reuelat, tenetur ad restitutionem famæ. Hoc patet, postquā fama est verē bonum alienum: quod ille abstulit. Sed tamen hanc conclusionem non est præsentis loci tractare: diximus enim latius de illa in materia de restitutione. Sed satis est hic meminisse q̄ reuelator secreti nō tenetur restituere, retractando se: nam retractatio illa esset mendacium. Sed dicūt quidā q̄ debet dicere se malē & præter ius esse loquutū: quod tamen ego nunquam credidi: nam potius esset hoc confirmare infamationem. Enimuerō qui non dicit se fuisse mentitum, insinuat se verum dixisse. Sed alia via faciendā est restitutio: vt si ille infamator bene aliās loquatur de infamato: vel in alijs bonis compēset infamiam. Nam potest commutari fama cuī bonis alterius generis, vt dicit. S. Tho. 2.2. q. 62. ar. 2. ad secundum. Potest tamen diffamatus remittere restitutionem famæ, sicut restitutionem aliorum bonorum, vt illic comprobauimus.

5. conclusio.

¶ AD PRIMVM argumentū multis modis solet respōderi. Primō q̄ Christus non reuelauit personam Iudæ in singulā, sed in commune dixit: vnus vestrum me traditurus est: vt dicit Eugenius cap. Si sacerdos. De officio ord. Sed tamen hæc solutio nō prorsus satisfacit: nam quāq̄ Matth. 26. sint illa verba generalia, tamen statim subiungitur. Qui intingit manum mecum in paropsyde, hic me tradet. Quod si quis dicat multos simul intinxisse in eadem paropsyde: saltem Ioā. 13. (quod est ar gumētum nostrum) Iudam propriē designauit dicens: Cui ego panem intinctum porrexero. ¶ Aliter etiam respōdet. S. Tho. 2.2. q. 33. ar. 7. scilicet q̄ Christus, tāq̄ Deus, habebat publicū pec catum

MEMBRI PRIMI.

catum Iudæ, & ideo poterat illud statim denunciare. ¶ Vel dicendū (vt reor) quod Christus non denunciavit peccatum præsens Iudæ quod habebat in animo, sed tanq̃ propheta prænunciavit quod futurum erat: & prænunciatio erat necessaria ad finem redemptionis, vt persuaderet se non tradi in scium aut inuitum. Vnde, publice solum prænunciavit illud in genere: scilicet, vnus vestrum, vt dicit Eugenius: sed peculiariter Ioanni designauit Iudam ad petitionem Petri, vt tutus esset se nō esse illum traditorem: nam id verebatur Petrus. ¶ Ad illud Leui. quinto. conceditur q̃ tenetur quicunq; reuelare peccatum secretum proximi, illi qui potest prodesse & non obesse, vt latius explicabimus membro secundo. Et eadem ratione intelligitur illa lex: Eum qui. ff. De iniuriis: videlicet quod eum qui nocentem infamauit (scilicet ordine iuris) nō est bonum ob eam rem condemnari. ¶ Ad secundum principale respondetur quod præceptum fidelitatis secreti seruandi reducitur ad octauum præceptum. Non falsum testimonium dices: nam quod non probatur, pro falso quodam modo habetur in iure. ¶ Ad tertium, conceditur quod licet Astrologis, aut de astris, aut de complexione, aut de physionomia, affectiones hominū & quodam modo peccata in genere prænunciare, dum modò fiat salua fama alterius: nec certò affirmetur, tanq̃ res manifesta. Vt si asserat talem hoīem: quia tali sydere natus: in tale genus virtutum naturam habere temperatam, aut in tale genus vitiorū eam habere corruptam. Et hoc non est reuelare occultum crimen, sed docere quid sit in natura rerum. At verò in particulari asseuerare eum aut hoc furtum, aut homicidium patraturum, temeritas est. ¶ Et ad confirmationem de historicis, primò non est necessarium omnes historicos excusare: nam sunt qui multa scribunt, quæ potius essent silentio prætereunda. Et secundò quanq̃ multa crimina scribant quæ non essent alias adeò publica, hoc tamen licet propter bonum publicum vt homines exemplis antiquorum instruuntur & perterreantur. Eò vel maximè si enarrentur historie præcorum: nam occulta delicta viuientium in publicum efferre, libellum esset conficere diffamatorium.

QV AE-

QV AE STIO TERTIA.

Fol. 10.

TRVM HOMINEM infamare seipsum reuelando temerè proprium crimen, sit mortale peccatum.

¶ Ad partem affirmatiuam arguitur illo præcepto Sapientis recitato, Eccl. 4.1. Curam habe de bono nomine: Et Esaiæ. 3. reprehenduntur qui peccata sua sicut Sodoma prædicant, nec abscondunt: & Psal. 55. Quid gloriaris in malicia: & Psal. 93. Vsq; quò peccatores gloriabuntur, effabuntur & loquentur iniquitatem? ¶ Secundò arguitur ratione. Reuelare peccatum est contra naturam peccatorum: quæ suapte natura, vt diximus, sunt abscondenda: sed quicquid sit contra naturam, videtur esse peccatum mortale: ergo. ¶ Tertiò arguitur. Fama est bonum: ergo illam negligere est peccatum: quod videtur esse mortale: nam est contra naturam boni: quod omnia suapte natura appetunt. ¶ Et confirmatur. Infamare proximum, reuelando eius crimen est mortale, vt dictum est quæstioe proxima: ergo & infamare seipsum. Consequentia patet ex ordine charitatis: qui in quocunq; homine incipit a se ipso. ¶ Ad hæc accedit authoritas Augustini in libello De bono viduitatis. capit. 20. quod refertur. ii. q. 3. capi. Non sunt audiendi: vbi vehementer increpat illos, qui putant satis esse habere bonam cōscientiam apud Deum: imprudenter & crudeliter contenentes propriam famam: quia nobis (inquit) necessaria est vita nostra, alijs verò fama nostra. Idē repetit in sermōe De communi vita clericorum: quod habetur 12. q. 1. ca. Nolo. ¶ Sed in contrarium est quia vbi nulla est iniuria, non est peccatū mortale: sed hominem reuelare proprium crimen non est iniuria: quia hoīs ad se nō est iniustitia: vt est apud Arist. 5. Ethic. ergo reuelare propriū crimē non est mortale.

D QV AE STIO N E M respondetur septē cōclusionib⁹. Prima. Homine reuelare propriū crimē temerè & sine causa peccatū est. Cōclusio hæc satis comprobata est argumētis propositis ad partem affirmatiuam: nam est & cōtra naturam peccati: quod debet celari: cū sit malū: & cōtra naturā famæ: quæ cū sit quoddā bonū, cōseruanda est. Dixerim, sine causa, quia reuelare crimē

Prima cōclusio.

B 4

pro-

MEMBRI PRIMI

Secunda conclusio. propriū ad capiendū consilium, vel velandam tristitiā, non est aliud q̄ operā precium, atq; adeo virtus. ¶ *Secunda conclusio.* Ex genere suo non est contra iustitiā, sed solum præter charitatem, qua quicunq; tenetur se & sua diligere. Hæc itidē conclusio in priori quæstione probata est: nā iustitia, vt inquit Aristoteles .5. Eth. est ad alterum: & ideo hominis ad seipsum, nec iustitia est nec iniustitia: & volēti, vt ibidem dicit Aristoteles, nō fit iniuria. Quare, qui prodigus est famæ: ex genere suo, nisi alię qualitates circumsent, nemini facit iniuriam. ¶ *Tertiā conclusio.* Hominem reuelare proprium crimen sine causa, ex genere suo, vt existimo, non est peccatum mortale sed solum veniale. Conclusio hæc sape in has scholas producta est: & sunt magistri nostri qui eam affirmauerūt: & nostris nos lectionib⁹ eam obiter attigimus: at nūndum hætenus de suis penitētijs principijs eam comperi ratiocinatam: quapropter in animo est prorsus examinare quid habeat veritatis. Explico primō cōclusionē. Reuelare quempiam suum crimē proprium, ex genere suo, nihil aliud est, q̄ denigrare propriam famam: nam si id fiat per iactantiam aut per complacentiam peccatorum, circumstantiæ sunt addentes grauitatem supra genus peccati infamæ. ¶ Et, vt opposita iuxta se posita clarius elucescant, sentētia est domini Caietani nobilissimi auctoris contraria huic nostræ, super 2.2. q. 73. articulo. secundo: quæ complectitur tres ppositiones. Prima. Hominem infamare seipsum: ex genere suo est peccatū mortale, sicut occidere se ipsum. Et quanq̄ non ponat exemplū nisi in casu quo quis infamat se, imponendo sibi falsum crimen, tamen ratiōes eius æquo pede procedūt quādo quis præter ius reuelat occultum suum crimen: nam generaliter illic, & in summa in verbo. Detractio: dicit q̄ infamare seipsum est mortale: & grauius, q̄ infamare alium: & manifestum est q̄ reuelare proprium crimen: est infamare se. Secunda eius propositio est. Hoc non solum est contra charitatem, sed contra iustitiā: nam infamās se facit iniuriā ecclesiæ & reipublicæ, cui necessaria est cuiuscūq; fama. Vnde colligit q̄ nulla de causa quis excusatur à peccato mortali infamando se: etiam si positus in tormentis infamet se, ad liberandā vitam. Tertia propositio eius est, q̄ qui infamat se, tenetur sibi restituere famam: quia illam per iniustitiā

QVAESTIO TERTIA. Fol. 11.

tiam sibi abstulit. ¶ At verò, salua auctoritate doctoris grauissimi: atq; adeo mihi colendissimi, probatur in contrarium cōclusio nostra, videlicet q̄ hominem infamare seipsum, non sit ex genere mortale. In primis non est contra charitatem proximi: quia nemini nocet, nec cōtra charitatem propriam: nam charitas, qua quisq; tenetur se diligere, de per se & primo solū obligat q̄tū ad bona spiritualia virtutū & gratiæ: sed quantum ad bona temporalia, non obligat, nisi quatenus sunt necessaria ad finem spirituale: ergo quando fama mea non est simpliciter mihi necessaria ad virtutem, non est cōtra meam charitatem eam negligere: sed solum erit præter charitatem: id est, contra feruorem charitatis, postquā est verum bonum. Et ideo ex genere suo non est nisi peccatum veniale. ¶ Secundō arguitur. Prodigalitas pecuniæ ex genere suo, vt solum dicat: sine causa abijcere bona: nō est peccatum mortale: quia homo habet liberum arbitrium suorum bonorū, sed solum esset mortale ex circumstantia, si homo teneretur alere familiam aut prouidēre pauperibus in graui necessitate: ergo neque prodigere famam, neque honorem, ex genere suo est mortale: quia postquā fama & honor sint bona exteriora, tam liberū arbitrium habet homo super famam & honorem, q̄ super alia bona. Hic autem insinuat punctū opinionis Caietani: est enim notandum duo esse genera bonorum. Alia nanq; sunt quorū homo est dominus: vt sunt pecuniæ & facultates exteriores, quas homo pro libito potest donare aut abijcere: quare, si sine causa quis abijciat huiusmodi bona, non peccat mortaliter. Sed aliud est bonum cuius homo non habet arbitrium: vt est vita: quia nō potest homo se occidere. Existimat ergo dominus Caietan⁹ q̄ honor & fama sunt omnino sicut vita, itaq; homo nō habet potestatem suæ famæ: sed q̄ solus Deus & Res publica habēt dominium famæ: & ideo qui infamat se, facit iniuriam Rei publicæ & tenetur restituere. ¶ Nos tamen, saluo meliori iudicio, censemus contrā, honorem & famam esse sicut pecuniam, q̄tū ad hoc: & hominem habere arbitrium illorum, sicut pecunie: nisi q̄ in genere venialis grauius esset prodigere famam, quia est maius bonum, q̄ pecuniam. Et mouemur hac ratione: quia de vita est expressum præceptum. Illo enim præcepto

Duo bonorum genera.

MEMBRI PRIMI.

cepto. Non occides: non minùs prohibetur quisq; se occidere, q̄ alium vt docet egregiè Augustinus libro primo de ciuitate Dei. c. 20. Item de vita legimus solum Deum esse Dominum illius: vt Deutero. 2. Ego occidam, & ego viuere faciam: & Sap. 16. Tu es domine qui vitæ & mortis habes potestatem: vnde colligitur, nos non esse dominos propriæ vitæ. Item ratio naturalis est manifesta: quia cum vita sit fundamentum omnium bonorum, atq; adeo naturalissimus appetitus omnium rerū sit conseruandi se, consequens est, vt homo nō habeat arbitrium vitæ: sed sol⁹ Deus est q̄ potest hominē occidere, etiā p̄ libito: & Res publica: quæ potest eū occidere solum pro bono publico. Vnde colligit. S. Tho. 2. 2. q. 64. ar. quinto. q̄ occidens se ipse nō solum facit contra charitatem, sed contra iustitiam: respectu Reipublicæ, cuius est vita hominis. Sed tamen de fama, nihil tale legimus: imo ratio naturalis oppositum docet: videlicet quod sit in arbitrio nostro, vt sine peccato mortali possimus illam negligere. Quod p̄fecto loco modò citato. S. Th. in solutiōe ad tertium apertè videtur sentire. Ait enim q̄ licet potest homo de se ipso disponere q̄tum ad ea quæ pertinent ad hanc vitā, quæ hominis libero arbitrio regitur. Sed transitus de hac vita ad aliam feliciorem, non subiaceret libero arbitrio hominis, sed potestati diuinæ: & ideo nō licet homini se interficere. Ac si apertè dicat, Vniuersa hominis bona sunt posita in ei⁹ arbitrio præter vitā. Vnde nec famam excipit nec honorē. ¶ Et cōfirmatur hæc ratio. Quāuis fama & honor sint præstantiora bona suapte natura, q̄ pecunia & facultates, nihilominus magna copia pecuniæ in ciuili æstimatione præualet alicui famæ: quemadmodum, licet aurum præstet argento, nihilominus magnum pondus argenti præualet paruo auro. Quis dubitet decem milia ducatorum pluri æstimanda esse, q̄ famam priuatæ personæ? Si ergo homo habet liberum arbitrium supra magnam pecuniam, consequens est, vt habeat arbitriū supra famam suam & honorem. ¶ Secundò confirmatur ratio. Fama potest pecunijs recompenfari, vt doctores consentiunt in quarto. d. 15. Imo homo pauper rationabiliter mallet restitutionem famæ sibi fieri pecunijs, q̄ recuperationem famæ: imò verò habet infamatus arbitrium remittendi gratis restitutionem famæ, vt concedit etiam Adri.

QVAESTIO TERTIA. Fol. 11.

Adri. nobilis author. in. 4. q. De restitutione famæ, & in quol. 11. sicut potest homo remittere latroni pecunias quas ei dep̄datus est: ergo habet homo arbitrium & potestatem super famam, vt sit verè dominus illius, sicut & aliorum bonorum exteriorum. ¶ Sed tertio probatur conclusio principalis. Christus redemptor noster. Matth. quinto. docet nos contemnere tria bonorum genera, in quibus gentes statuebant fœlicitatem: scilicet, diuitias: Beati pauperes spiritu: & secūdò famā & gloriam mūdi: Beati mites: & tertio voluptates, Beati qui lugent. Nec illic solum, sed vbiq; Euangelij frequentissimū est consilium mundi contemnendi: & tamen omne quod est in mundo, vt inquit Io. in prima cano. ca. 2. concupiscentia carnis est, id est voluptas sensuum: aut cōcupiscentia oculorum, id est, auiditas diuitiarū: aut supbia vitæ, id est, ambitio honoris & fœmæ: ergo cōsiliū est ex gñe suo honorē & famā nihili p̄dere: tātū abest vt sit mortale peccatū famā negligere. ¶ Quarto arguitur principaliter. Si esset peccatū mortale reuelare propriū crimē sine causa, esset pari ratione mortale non respōdere detractoribus & obijcenti b⁹ nobis publicè & iniuste peccata nostra: nā certe perinde est non respōdere diffamanti me, cū facile possim, ac si me ipse diffamassem: sicut perinde est, non resistere latroni cū possim, ac si prodigerem bona mea: at cū quis detrahit mihi, non teneor respondere: imò est in arbitrio meo tacere: vt dicit. S. Thom. 2. 2. q. 73. articulus quarto ad primum argumentum: imò verò, licet quis mihi falsum crimen imponat, non teneor respondere, nisi essem ego persona publica, aut crimen esset contra religionem: vt si quis me appellasset hæreticū. Exemplum dedit nobis Christus redemptor noster, qui, vt inquit Apostolus. 1. Pet. secundo. cū malediceretur, non maledicebat. Et præ alia loca Euangelij, quæ plurima notari possēt, id maximè exhibuit i passioe, Matt. 27. vbi cū multa falsa testimōia ei obijceretur, & Pilat⁹ dixisset: nō audis quāta aduersū te dicūt testimōia tñ nō respōdit ei vllū v̄bū: ita vt miraretur præses vehemē: nēpe q̄ nollet se cōpurgare cū facile possēt. Et q̄q̄ necessariū erat ad finem redemptionis vt non responderet, tamē id etiam fecit (quod notāt doctores) vt exēplū nobis daret nō respōdēdi maledicētib⁹. Vnde in instructiōe apostolorū Matth. 5. Beati (inquit)

MEMBRIPRIMI.

quit)eritis cum maledixerit vobis homines, & persequuti vos fuerint, & dixerint omne malum aduersum vos, mētientes propter me. ¶ Et explicatur ampliū hęc ratio. Si nō essemus magis domini famę nostrę q̃ vitę, sequeretur q̃ quotiescūq; possemus famā nostram defendere, sine proximi nocumēto, mortalis esset omisio defensionis: consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatur sequela: Nam qui sine cuiuspiam detrimento potest vitam defendere: si non defendit, mortaliter peccat: vt qui, ruente domo, aut, inuadente tauro, non fugeret: nā ille tunc virtualiter se occideret: Sed falsitas cōsequētis probatur, quia dum priuata persona diffamatur, q̃q̃ se posset compurgare sine infamia & detrimento alterius, non tenetur, saltem sub peccato mortali, compurgare se, vt iam modō dicebamus: quia potest cedere iuri suo: quemadmodū posset cedere latroni inuadenti res suas. ¶ Et quintō arguitur. Si non essemus domini proprię famę aliter q̃ vitę, sequeretur q̃ nulla ratione possemus exponere famam: nec propter salutem spiritualem: consequens est falsum: ergo & antecedens. Sequela probatur: Nam q̃q̃ quis certus esset, vitam nocēre sibi ad salutem spiritualem, nullo modo posset se occidere, aut sine alia ratione permittere homicidium sui: vt Augustinus latē docet primo de ciuitate Dei. capit. 20. Sed falsitas consequentis probatur: Nam procul dubio quicumq; cognoscēs pręclaram famam & honorem sibi plurimū nocere ad vitam spiritualem, posset permittere propriam infamiam: atqui forsan ad illum finem, posset detegere aliquam suam crimina, vt per infamiam humiliatus, tutius viueret: saltem non esset mortale, ea detegere. Imō, Scotus. 4. d. 15. q. 3. articul. 2. videtur insinuare, q̃ occultus homicida debet se prodere, vt puniatur: nam dicit q̃ debet patienter tolerare poenam talionis, quia aliter non potest fieri plena satisfactio pro homicidio. Nescio an intelligat q̃ homicida tenetur se prodere. Quod tamen ego nullo modo crediderim: quia nullus reus tenetur esse actor aduersus se extra sacramentum: imō nec illud esset cōsiliū. Sed tamen forsan citra peccatū mortale, posset sceleratissimus & perniciosissimus hō prodere se iudici cum periculo famę & vite, vt pateretur poenā q̃ Deo & Reipublicę satisfaceret. Id maxime, si non sperasset alia se vnq̃ via corrigēdum fore. ¶ Et

QVÆSTIO TERTIA.

Fol. 13.

¶ Et confir. Quia si nō essemus magis domini famę q̃ vitę: sequeretur q̃ nulla ratioē possem⁹ extenuare aut minuere famā, nec propter vitā spiritualem: consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatur sequela: quia nō licet, nec propter opera poenitentię ad satisfactionē pro peccatis, minuere vitam: secundum illud Hieronymi: Nō differi vtrū magno vel paruo tempore te interimas. Sed falsitas consequentis probatur: quoniam licitū est opa poenitentię austerissima facere: vt admonet Ioānes Mat. 3. q̃q̃ inde coniectari possit huiusmodi poenitentem, peccatorem esse in genere. Atqui sacerdotes possunt pro grauissimis sceleribus graues poenitētiās imponere: q̃q̃ inde sumatur argumētum, q̃ poenitēs in genere est peccator: dum modō caueatur ne reueletur peccatum in particulari. Imo verō quando in primitiua Ecclesia, p̃ graui peccato mortali imponebatur septennium poenitentię, quis dubitat per illas poenitentias quodāmodo diffamatos esse poenitentes? Quare si fama tam esset custodienda, q̃ putat opposita opinio, certē ecclesia, nūq̃ illas poenitētiās pmississet. ¶ Et sexto principaliter arguitur ab honore ad famam. Honor enim est reuerētia quę alicui defertur propter aliquam excellētiā, sed fama est bona existimatio quę de homine habetur seu illę dignitatis status, moribus & legibus comprehensus. ff. de va. & extra ordinari. cogniti. l. Cognitionū, Arguitur ergo. Negligere honorem & gloriam mūdi: nō est ex genere suo peccatū mortale: ergo nec negligere famā. Consequentia est nota: quia idem fere iudicium est vtriusque. Et probatur antecedens. Nam qui assumeretur ad amplas dignitates & magistratus: & totis viribus renueret, imo qui quas haberet, abiceret, & ad vilem statum se summitteret, profectō nihil aliud faceret q̃ Euangelicum consiliū: & qui hostem fugeret cum se facile posset defendere & qui se prędicaret infami genere natum, cū id posset celare, profectō prodigus esset honoris, & tamen non condemnaretur de peccato mortali: nec vllus se vnq̃ de hoc accusauit in sacramento: alias deberent prędicatores in concionibus exhortari populū vt curā haberent honoris: quod esset cōtra prędicationem Euangelicam. ¶ Et septimō principaliter, probatur cōclusio exēplo sanctorū, qui errata sua sepe scriptis prodiderunt, quę tamen potuissent celare. Vt Augustinus tū ali-

MEMBRI PRIMI.

bi saepe, tum in Confessionibus: & maximè lib. 2. cap. 2. vbi de-
plorat concupiscentiam carnis quam passus est in adolescentia:
Rapiebat (inquit) caligo libidinis imbecillum etatem per abru-
pta cupiditatum: atq; mersabar gurgite flagitiorum: abam lon-
gius à te & effundebam & diffuebam & ebulliebam per fornicati-
ones meas, & tacebas, Et Amb. (vt in eius legitur vita) publicas
mulieres publicè ad se ingredi fecit, vt visis his, diffamaretur a-
pud populum, atq; adeo, vel illa ratioe impediret, ne eligeretur
in episcopum. Et religiosissimus Anselmus in Meditationibus
deplorat amissam turpiter virginitatem. O virginitas (inquit)
iam non dilecta mea, sed perdita mea: o fornicatio sordidatrix
mētis meae, perditrix animae meae. Et sunt qui idem impingant
Hieronymo. At verò Hieronymus id non planè testatur. Verba
eius sunt in Apologia ad Pammachiū. Virginitatem in coelum
fero, non quia habeam, sed quia magis miror q̃ nō habeo. In-
genua & verecunda confessio est, quo ipse careas, id in alijs præ-
dicare. Vbi nō manifestè confitetur se non esse virginem: sed di-
cit se non laudare virginitatē, eo q̃ ipse habeat. Vel negat se ha-
bere perfectam mentis virginitatem: cum frequentes impulsus
carnis fuerit, etiam in senectute, perpeffus: vt ipse fatetur ad Eu-
stochiū de custodia virginitatis. ¶ Octauo & postremo, pbatur
conclusio ex vniuersali sensu hominū. Nam licet quis pandat
crimina sua, etiam ex animi leuitate: modò id non faciat iactan-
tia aut complacētia peccatorum: certè non censetur ab homini-
bus mortaliter peccasse: nisi inde sequatur periculum vitæ aut
scandalum. ¶ Quarta conclusio. Saepe est peccatum mortale
cum quis proprium crimē reuelat. Primò si id faciat per iactan-
tiam aut complacētiam peccati, Par enim peccatum est homi-
cidium, & complacētia in homicidio: atq; adeo grauius, iactan-
tia illi. Et hoc clamāt illæ authoritates primi argumēti ex Esa.
& Psal. Secundò potest esse mortale ratione scandali: vt si quis
haberetur & suspiceretur vt sanctissim⁹, & reuelaret grauissima
sua peccata, vnde alij aut sumerēt occasionem peccandi, aut cō-
temnēdi tale genus hominum. Si enim esset religiosus alicuius
ordinis, contemneretur ille ordo. Et tertio potest esse mortale
propter cōditionem personæ. Vt si esset persona valde necessa-
ria Reipublicæ: vt p̃latus, cuius officium aliustā dignè gere-
re

4. cōclu-
sio.

QVAESTIO TERTIA. Fol. 14.

re nō posset. Tunc enim profectò graue peccatū mortale esset
infamare seipsum. Et quartò esset mortale, si ex reuelatiōe pro-
prij secreti quis incurreret periculū vitæ, vt Sāson videtur mor-
taliter peccasse reuelando mysterium capillorū Dalilæ: vbi ab-
scōdita erat eius fortitudo: Iudi. 16. q̃q̃ postea occidēdo se cum
hostibus nō peccauit: vt dicit Augustinus. 1. de ciuitate dei. cap.
21. quia instinctu id fecit Spiritus sancti. ¶ Quinta cōclusio. Ho-
minem infamare seipsum saepe est officium virtutis. Primò, vt
dictum est, ad capiendum consiliū vel leuandam tristitiam, si
aliter fieri nō potest, decet reuelare propria crimina, licet sit nō
nulla infamia, illa esse amicis nota. Et secundo ratione iustitiæ:
vt cum quis proximum falsò diffamauit, tenetur publicè se re-
tractare, cum periculo propriæ famæ. Et tertio esset officium
virtutis q̃ quis se pmitteret infamari pro amico. Vt si ego feci
crimen quod falsò imponitur amico meo, quanq̃ esset casus in
quo non teneor reuelare meum crimen: quia videlicet non fui
causa vt alteri attribueretur: tamen possum cedere iuri meo &
prodere me, ad protegendum famam amici. Imò verò si econ-
uerso amicus meus fecisset crimē quod falsò mihi impingitur,
quamuis possem me cōpurcare, liceret nihilominus mihi tace-
re, vt infamia mea custodirem famā amici: sicut licet ponere vi-
tam pro amicis: secundum illud. Io. 15. Maiorem hac charitatem
nemo habet, q̃ vt animā suam ponat quis pro amicis suis. Con-
clusio hæc quinta facillè, pbatur: quia in omnibus casibus posi-
tis, est honesta causa reuelandi crimina: & ideo nulla est, p̃digali-
tas reuelare. Et quartò pari ratioe illi q̃ in eculo vehementer tor-
quetur, licitum est crimen occultum confiteri, etiā si contra ius
interrogetur, si aliter tormenta vitare non potest. Sed de hoc la-
tior erit sermo in calce tertij membri. ¶ Sexta cōclusio. Si quis
sibi falsò imponat crimē nō ē mēdacium p̃niciosum: sed solū offi-
ciosum. Hæc cōclusionē obiter adnotauerim bona venia reue-
rendissimi Cardinalis Caietani cōtrarium asserētis loco citato.
Et pbatur. Qui falsò sibi crimē imponit nulli alteri facit iniuriā
nec sibi: quia volenti non fit iniuria: sed solū est famæ prodi-
gus. Quo fit, vt illud mendacium ex genere suo non sit pec-
catum, nisi veniale sed esset mortale: si circumstaret aliquis ca-
sus quartæ conclusionis: aut si diceretur mēdaciū sub iuramēto
aut

6. cōclu-
sio.

MEMBRIPRIMI

aut si esset in periculū vitæ. Sed forte, si quis sibi imponeret falsum crimē vt seruaret vitam patris, & poenam eius capitis in se transferret: dum modō id faceret sine iuramento & scādalo &c. non esset mortale. ¶ Quod si quis arguat contra hāc conclusio nē ex verbis August. i. de ciuitate dei cap. 20. vbi dicit q̄ falsi testimonij nō minus reus est: qui de se ipso falsum fatetur, q̄ si aduersus proximū id faceret: sed aduersus proximum, falsum testimonium est mortale: ergo aduersus seipsum. ¶ Respondetur q̄ Augustinus solūm prætendit, q̄ illo octauo præcepto: Non falsum dices: prohibetur omne falsum testimonium: etiā illud quod quispiam aduersus se dicit: sicut illo præcepto: Non occides: prohibetur etiam quicunq; se occidere: quod nos ingenuē fatemur: tamen non prætendit q̄ tantū sit de se peccatū cum quis dicit falsum aduersus se sicut aduersus proximū: nam q̄ falsum testimoniū ex genere suo sit mortale, quia omnia præcepta decalogi obligāt sub mortali, tamen in indiuiduo nō est necesse quodcūq; esse mortale: nisi vbi est iniustitia, qualis nō est hominis ad seipsum. Esset tamē mortale si esset cū periurio aut cum conditionibus explicitis in. 4. conclusione. ¶ Septima & vltima conclusio. Quomocunq; quispiam se diffamauerit, non tenetur ad restitutionem suæ famæ, etiam si per mendacium se diffamauerit. Primō, quia nemini fecit iniuriam: & secūdo, quia si alicui deberet famam, nō deberet nisi sibi: qui est dominus illius: ob idque potest sibi restitutionem remittere. ¶ AD PRIMVM argumentum principale respōdetur primō, q̄ præceptum illud sapientis: Curam habe de bono nomine: non sonat obligationē sub reatu mortali: nam comparat bonū nomen pecunijs: & præceptum de custodia pecuniarum nō obligat sub mortali: q̄ p̄dignitas ex genere suo nō est peccatum mortale, cum non sit contra iustitiam, vt colligitur ex. 5. Thoma. 2. 2. q. 1. 1. ¶ Et secundo respondetur, q̄ præceptum & consilium custodiendi famā, hoc modo intelligitur: vt quis fatagat exercere se officijs honestis virtutis: quæ digna sunt fama & honore apud Deum & homines: secundū illud Matth. 5. Sic luceat lux v̄ra coram hominibus, vt videant opera vestra bona &c. & secundum illud Apli Phil. 4. Quæcunq; sunt vera, quæcunq; sancta, quæcunq; bona fama, hæc cogitate. Non tamen est

Septima
cōclusio.

QVAESTIO TERTIA. Fol. 15.

est præceptum, saltē obligans sub mortali ad custodiendum famam, in se cōsideratam, tanq̄ bonum temporale. Fama etenim atq; honor (vt inquit Salustius) est vmbra virtutis: vnde, sicut illum qui recta pergit ad solem vmbra, etiam inuitum, sequitur: sed qui soli tergum vertit, vmbra sequitur, quam nūq̄ attinget: ita cum qui virtutē colit, bona fama cōsequitur: sed qui anxie post famam & honorem currit, fieri non potest vt cōsequatur vnquam. ¶ Ad alias auctoritates Esaię & Psalmistę responsum est in quarta cōclusionē, cōcedendo esse mortale q̄ quis iacet se de peccato. ¶ Ad secundum principale respondetur quod quamquam negligere & prodigere propriā famam sit cōtra naturam boni temporalis, non tamen est contra charitatem, nisi quando fama est necessaria ad finē spirituale: nam iocosum mendacium contra naturam, est tamen veniale. ¶ Et eodem modo respondetur ad tertium argumentum. Et ad confirmationem negatur consequētia: nam hominem infamare proximum: est contra iustitiam: sed infamare seipsum: nulla est iniustitia: & ordo charitatis inter se ipsum & alium debet attēdi quantum ad bona spiritalia: sed tamen bona tēporalia nullus sibi tenetur magis concupiscere, q̄ alij. ¶ Ad auctoritatem tandem Augustini, quæ videtur vehementer pugnare aduersus secundam & tertiam & vltimam conclusionē (videtur enim sentire q̄ conseruare propriam famam sit opus iustitiæ: quia est necessaria alijs: & q̄ sit proinde mortale, illam negligere: atq; adeo, q̄ infamans se tenetur ad restitutionē) respōdetur primō q̄ Augustinus loquitur illic de sanctissimis quibusdā mulieribus, quæ a populo venerantur vt religiosissimæ, & tamen negligebāt famā suam, putantes esse virtutem vt æstimarentur male & vilipēderentur. Et hoc condemnat Augusti. ratione scandali, quod dabant populo: scandalum enim erat q̄ mulieres quæ prius æstimabātur religiose, crederentur postea peccatrices: & maximē in primitiua ecclesia cauendū erat Christianis ne daret scandalum gentilibus, quādo infamia vnius Christiani cedebat in infamiā totius Christianitatis. ¶ Et secundo respōdemus q̄ Augustinus intelligit famam nostrā esse necessariā Reipublicæ, sicut sunt bona exteriora: puta, quādo Respublica & pximi indigerit. Vnde, sicut non teneor seruare diuitias vt seruam Reipublicæ aut

MEMBRI PRIMI.

succurrat proximis, sed solum teneor quando illas habeo succurrere proximo in necessitate: ita nec teneor, si sum persona priuata, custodire famam & honorem meum. Et quemadmodum prodigus bonorum suorum non tenetur restituere Reipublice, ita nec prodigus suae famae. ¶ Sed quid ad Paulum quem adducit illic Augustinus. 1. Cor. 10. Placete omnibus per omnia, sicut & ego omnibus per omnia placeo: non querens quod mihi utile est, sed quod multis, ut salui fiant. ¶ Respondetur quod Paulus erat Apostolus: quapropter ex officio tenebatur habere bonam famam: & idem praecipiebat ceteris praelatis: sed priuatae personae solum tenentur habere bonam famam faciendo opera digna honore & fama. Et haec de primo membro.

MEMBRVM SECVNDVM.

IN HOC MEMBRO SECUNDO iuxta partitionem huius operis inuestigaturi sumus causas, quibus quispiam tenetur secreta reuelare, praesertim secreta crimina: nam de his est intentio huius secundi membri. Sed ante titulum quaestionis primae, pro distributione disputationis, notandum est, tres esse genere vias, quibus ad cognitionem occultorum criminum iure proceditur: ut habetur De accus. c. Qualiter & quando. 2. §. Ad corrigendos & c. Licet hely de simonia. Quae sunt, Denunciatio: Accusatio: & Inquisitio: quae secundum varios modos occulti criminis, discernuntur. ¶ Vbi secundo adnotandum est, doctores decretorum ac digestorum multis rationibus distinguere nomen occultum: ut refert Panor. capit. Ex litterarum. De temporibus ordi. sed ex professo. c. Vestra. De coha. cle. & mulierum. At omissa turba citationum, tribus modis aliquod crimen dicitur occultum in iure: primo, ut opponitur probabiliter: secundo, ut opponitur publico: & tertio ut opponitur notorio: nam auctore Aristotele. 1. Top. c. 13. a quo uocum ex consideratione contrariorum cognoscitur. ¶ Notorium: dicitur bifariam, aut notorietate iuris, aut notorietate facti. Notorietate quidem iuris: quando, aut manifestissima iudicis sententia quis

*Tres viae
cognoscendi
di crimina*

*Occultum
triplex.*

Notorium.

dam-
natus est de tali crimine: quae nulla ratione possit inficiari, aut quando reus ipse recto ordine iuris crimen confessus est: aut quando idoneis testibus ita comprobatur, ut nulla possit tergiversatione celari, Notorietate uero facti, quando quis in conspectu populi scelus patrauit: ita ut, uno verbo, dicatur: notorium: quod nulla tergiversatione celari potest: ut habetur. c. Tua nos. De cohab. cler. & muli. Publicum uero, quamuis etiam accipitur pro notorio: tamen ut distinguitur a notorio: accipitur pro eo quod fama publica proclamatum est, quamuis possit aliqua tergiversatione celari: & alio nomine dicitur famosum. Et utrunque, tam notorium quam publicum, dicitur etiam manifestum. Sed probabile est illud cuius sunt legitimi testes, ut in iudicium deferri possit. Occultum ergo in primo gradu & simpliciter, est illud quod opponitur probabiliter: id est cuius non sunt legitimi testes: & de huiusmodi occulto intelligitur illud Urbani. c. Erubescant. d. 32. Secretorum & cognitor Deus & iudex est: nam de his non est iudicium humanum. Occultum in secundo gradu est illud quod opponitur publico simul & notorio, quantum sit probabile: itaque occultum dicitur quicquid ab ecclesia toleratur: ut habetur in dicto. c. Vestra. De coha. cle. & mulie. Notorium. n. aut publicum non toleratur: quia notorium statim punitur, & publicum inquirendum est ut puniatur. Occultum in tertio gradu: quod large dicitur occultum, est illud quod aliqua tergiversatione celari potest, licet laboret infamia. ¶ Igitur peccata notoria non indigent aliqua via ut cognoscantur: quia satis cognita sunt ut puniantur. De quibus ait Apostolus. 1. Tim. 5. Quorundam hominum peccata manifesta sunt, praecedentia ad iudicium: & 2. quest. 1. capit. Manifesta. & sequentibus. Manifesta crimina accusatione non indigent: & glossa Augustini super illud Genesis quarto: Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra: Euidencia (inquit) patrat sceleris non indiget clamore accusatoris. De Accus. capi. Euidencia. Quocirca, secundum tria genera occultorum, sunt tres viae cognitionis. Quod. n. occultum est in primo gradu, cognoscitur solum via correctionis fraternae & denuntiatione Evangelicae: sed quod occultum est secundo modo, est materia, non solum correctionis, sed etiam accusationis: quod tamen occultum est

QVAESTIO PRIMA.

Fol. 16.

Publici.
Probabili-
le.

C 2 ter-

MEMBRI SECVNDI.

tertio modo, materia est, & correptionis, & accusationis, & inquisitionis. Itaq; inquisitio solū est de crimine cuius percrebit infamia: sed accusatio, de omni crimine probabili: siue laboret infamia, siue non: & correptio & denunciatio Euangelica, de omnibus, etiam occultis. De his ergo tribus vijs dicturi sumus in hoc secundo membro. Sed de denūciatione loquemur sub nomine fraternæ correptionis: quod in vsu doctorum frequentius est. De qua quatuor opera pretiū est disputare quaestiones: nempe an correptio sit sub præcepto, quando obliget hoc præceptum, quos obliget, & quo ordine.

QVAESTIO PRIMA.

TRVM CORREPTIO

fraterna sit sub præcepto. ¶ Ad partem negatiuā arguitur primò. Nemo obligatur ad impossibile, secundum illud Hieronymi: Maledictus qui dicit Deū aliquid impossibile præcepisse: at correctio peccatoris nō est in potestate hominis, sed solius Dei: qui cuius vult miseretur, & quem vult indurat. Ro. 9. vnde Io. 6. Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum: & Ecclesiast. 7. Considera opera Dei quod nemo possit corrigere quē ille despexerit: ergo correctio fraterna non est sub præcepto. ¶ Secūdo arguitur. Præcepta quæ sunt erga proximos sunt propter eorum necessitatem: sed nulli peccatorum necessarium est vt ab alio corripiatur: ergo correptio non est sub præcepto. Probat minor: nam cuiuscūq; correctio & emendatio in sua ipsius est potestate cum solo auxilio diuino: Deus enim constituit hominem & reliquit illum in manu consilij sui. Ecclesiast. 5. ergo nullus indiget auxilio alterius vt seruetur a morte spirituali: quemadmodum indigent homines aliorum auxilio, vt seruētur a morte temporali. ¶ Tertio arguitur. Omnia præcepta necessaria ad salutem, vt dictum est quaestione secunda membri primi, reducuntur ad aliquod præceptorum decalogi: sed non apparet quo illorum decem præcipiatur correptio fraterna: ergo correptio fraterna

non

QVAESTIO PRIMA:

Fol. 17.

nō est sub præcepto. ¶ Et cōfirmatur hæc argumenta: quia rarissimi sunt, qui æstiment tanq̃ peccatum omissionem correptionis: nec est vsus vt homines in sacramento confessionis huiusmodi peccati meminerint. ¶ In contrarium est præceptum redemptoris nostri Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eū inter te & ipsum solum: & 1. Thessa. 5. Corripite iniquos, consolamini pusillanimes. &c.

IC PRIMVM omniū notandū est q̃ quāq; correptio & correctio promiscuē sapē pro eodem accipiuntur, differt tamen inter hæc nomina: q̃ correptio est via ad correctionem: correctio verò, finis correctionis: quod & Augustinus docet. De ciuit. dei, cap. 9. dicens. Nolunt quidam plerunq; corripere, cum fortasse possint aliquos corripiēdo corrigere. Vnde q̃ frater corrigatur nō est in potestate corripiētis: & ideo correctio nō est in præcepto, sed correptio: nā teste Aristotele. 1. Top. cap. 2. Nec rhetoris est persuadere, nec medici sanare: sed nihil eorum omittere, quæ sunt necessaria. Aliter distinguit. S. Thomas inter hæc nomina, in. 4. d. 19. q. 2. ar. 1. scilicet q̃ correptio sit fratris ad fratrem, correctio verò, est praelati respectu subditorum. Sed eodem fermē redit: nam correctio eò propriē attribuitur praelatis, q̃ habent vim coactiuam, qua possunt vsq; ad correctionem vel punitionem corripere. ¶ Secūdo, vt ex collatione harum viarum perspicatius de singulis iudicemus, notāda sunt illa quibus differt inter correctionem fraternam & accusationem & inquisitionē. Et q̃, vt author est Aristoteles. Eth. 7. vt principium in speculabilibus, ita se habet finis in operabilibus: atq; adeo, actus morales à fine sortiātur speciem, vt idē docet in quinto Eth. à fine operæpretium est exordiri. ¶ Differt ergo primo correptio fraterna ab accusatione & inquisitione, sine. Nam finis correptionis est bonum priuatum particularis personæ: sed finis accusationis & inquisitionis est bonū publicum. Enimvero homo consideratur primò vt singularis persona: & secūdo vt membrum reipublicæ (sumus enim, vt ait Apostolus primæ Corinthio. 12. vnius corporis membra) quare crimē cuiuscūq; hominis ambabus rationibus malum est: & quia homini propriē nocet, & quia in perniciē Reipublicæ generaliter diffunditur. Quocirca,

Correptio
o r cor-
rectio.

Finis cor-
reptionis

MEMBRI SECVNDI.

correctionis fraternae finis est correctio & recuperatio fratris: quod illo verbo Euangelico insinuat: Si te audierit lucratus es fratrem tuum: sed accusationis & inquisitionis finis est publica punitio, ut poena publica vnius, terror sit ceteris, secundum illud Paul. 1. Tim. 3. Peccantes coram omnibus argue, ut & ceteri timorem habeant. Hoc enim differt inter poenam huius vitae & poenam eternam inferni: nam poenae huius vitae non per se expelluntur, nec debent infligi propter malum hominis, sed in quantum sunt medicinales vel ipsi cui infliguntur, vel alij: at poena inferni non est medicinalis, sed solum est in malum & supplicium damnatorum, propter bonum iustitiae: tamen in hac vita nos iuuat ad terrorem.

Et ex hac prima differentia nascitur secunda, ut ratiocinatur S. Thom. 2.2. q. 33. ar. 1. quae ad euentum dicendorum precipuum habet fundamentum. Correctio fraterna differt ab accusatione & inquisitione, genere virtutis. Nam correctio fraterna est actus & officium charitatis, accusatio vero & inquisitio sunt opera iustitiae. Quod si perconteris an sit actus proximus & ut dicunt, immediatus charitatis. Respondetur quod non est nisi actus proximus & immediatus misericordiae: quae est species & effectus particularis charitatis: nam benefacere fratribus: est generale officium charitatis: sed bene facere specialiter ad leuandum miseriam: est species & effectus particularis charitatis, ut docet S. Thomas. 2.2. q. 31. & cum peccatum sit summa inter miseriae hominum, sit, ut corripere peccatorem, sit precipuum opus misericordiae, post illud quod est remittere peccatum inimico. Vnde Albinus (quod est in Decretis. d. 45.) Tria, inquit, sunt genera eleemosynarum: una corporalis, egei dare quicquid poteris: altera spiritualis, dimittere a quo leuius fueris: tertia delinquentes corrigere, & errantes in viam reducere veritatis: eleemosyna vero graecè idem est quod misericordia. Et hoc modo correctio est opus charitatis: quod significat illa verba Hebr. 12. Deus quos diligit corrigit: imò & illa: Si peccauerit in te frater: nam nomen fratris affectum explicat charitatis: & inde sumptum est nomen: correctio fraterna ad differentiam correctionis & castigationis plati per accusationem aut inquisitionem, quae dicitur iudicialis. Quod si arguas contra, correctionem esse potius actum iustitiae, ex glossa illa Rabani, Matth. 18. Peccantem zelo iustitiae corrigamus: respondet S. Thom.

QVAESTIO PRIMA.

Fol. 18.

Thomas. 2.2. q. 33. ar. 1. quod vel loquitur de correctione praelati, quod est actus iustitiae: vel loquitur de iustitia, ut est generale nomen omnium virtutum. Sed forsitan Rabanus voluit insinuare quod licet corripere peccatorem sit opus misericordiae, tamen si comparatur ad hoc quod est parcere poenitenti, habet quodammodo speciem iustitiae. Ait enim. Peccantem zelo iustitiae, corrigamus, & poenitenti viscera misericordiae patiamur. Et licet utrumque sit opus misericordiae, tamen condonare peccata est mera misericordia: sed corripere & arguere habet aculeum iustitiae. Distinctio Archidiaconi. ca. Si peccauerit, 2. q. 1. videlicet, quod quatenus correctio ordinatur ad emendationem fratris, est opus charitatis: sed quatenus ordinatur ad exemplum aliorum, est opus iustitiae, sine ratione conficta est. Sed de Archidiacono non faciemus amplius mentionem: nam si habetur per oraculo in hac materia est, quia ad litteram, nec iota mutato, transfertur oes octo articulos. S. Thom. 2.2. q. 33. Ex his duabus differentiis sequitur alia: scilicet quod correctio per accusationem & inquisitionem habet vim coactivam & coercivam: quod pende solis platis & magistratibus incubit: sed fraterna correctio oes in vniuersum obligat: ut 2. q. 3. manifestabitur. Ex his tamen colligitur definitio correctionis fratrum: quod est apud Albertum, & apud S. Thom. in 4. d. 19. Correctio fraterna est admonitio fratris de emendatione delictorum, ex fraterna charitate: ubi exprimitur, & finis, & genus virtutis. HIS PRAEIACTIS respondetur ad questionem quatuor conclusionibus. Prima. Correctio fraterna est sub praeccepto, naturali, diuino, & humano. Conclusio est receptissima cunctis doctoribus, & theologis, & iurisperitis: ut sunt Altissiod. libro tertio tract. 25. capit. primo. S. Thom. 2.2. questione. 33. ar. 2. Richar. & ceteri sententiarum in 4. d. 19. & Panor. & canonistae capit. Nouit. De iudicijs, & capit. Si peccauerit. 2. q. 1. Quam conclusionem tenet etiam illic Innocentius: tamen Panormi. falso intellexerit eius mentem. Verba enim Innocentij sunt haec in dicto ca. Nouit. Ad istam denunciationem non credimus aliquem teneri, nisi sicut tenetur ad alia opera charitatis: nisi sit talis, ad quem ratione officij & curae hoc pertineret. Ex quibus falso colligit Panormita. intentionem Innocentij eam esse, ut solis praelatis sit praecceptum fratrum correctionis, cum tamen ille dicat quod alij non tenentur: nisi sicut ad alia opera charitatis, quod tamen

Correctio
fraternae.

Prima conclusio.

MEMBRI SECVNDI.

sunt sapissimè in præcepto. Quare, nullus potest negare quí sit oíbus sub præcepto, est tamè nobis in votis i hac materia cõclusiones vulgatas, & singularibus ratiõib⁹ asserere, & ad particularia applicare: hoc enim in hac materia potissimè desiderandũ est. ¶ Probatur ergo primò cõclusio iure natura. Homo est animal suapte natura civile & sociabile, vt author est Aristor. 9. Eth. & vt primo Polit. id latiùs explicat, nõ solum ad societate natus est, vt oues & boues, cæteraq; id genus animantia: quæ in hoc solum gregalia sunt, q³ affectiões suas illiteratis vocibus sibi mutuò manifestat: sed homo in hoc est animal sociale, vt alios alij ratione & sermõne instruat: atq; adeò, quid vtile sit, quid ve noceat: quid deniq; iustum sit, aut iniustum se inuicem doceant, admoneantq; ergo quisq; hominũ iure naturæ tenetur errantem cõsilio suo & exhortatione in viã reducere: instar membrorum corporis: quæ, cum nullũ sibi solum sufficiat, mutuas sibi operas impendunt. ¶ Et augetur hæc ratio. Nam lex hæc naturalis arctius ligat Christianos: sanè qui nõ naturali modo, sed baptismatis vinculo, mēbra vnus corporis sumus in Christo (verba sunt Apostoli. 1. Cor. 12. In vno spiritu omnes nos in vnum corpus baptizati sumus) ergo quæadmodum manus stomacho alimēta ministrant, sed stomachus vicissim manus alit: pedes sustinēt oculos: & oculi pedes dirigunt: ita debēt pauperes diuitibus seruire, & diuites vicissim pauperes alere: atq; adeò iuvenes & robusti, senes & debiliores debēt sustinere: sed qui, tanq; senes, prudentia & consilio valent, tenentur velut oculi: ignorantes & errantes ad veritatem & virtutem reuocare: vt in fabulis est græcorũ de amicis illis quorum cum alter claudus esset, alter vero cæcus: hic claudũ humeris gestabat, ille verò gressus cæco dirigebat. ¶ Secundò probatur conclusio iure diuino. Primò. Ratione creationis Deus est omnium cõmunis Pater: qui debuit proinde nobis prouidere secundum nostram conditionem: sed cum nullus sibi solus sufficiat: non prospiceret Deus nobis vt pater, nisi vnicuiq; mādaret de proximo suo, vt habetur Ecclesiast. 17. at verò inter humanas necessitudines, vna nec infima est, vt quisq; erratē corripiat: ergo hoc est præceptum diuinum. ¶ Et confirmatur ex præcepto morali veter. legis. Exo. 23. & Deut. 22. legimus. Si occurreris boui inimici tui,

aut

QV AESTIO PRIMA. Fol. 19.

aut asino erranti, reduc ad eum: ergo, à fortiori, si quis viderit proximum suum errantem & deuantem a Deo, tenetur eũ reducere: quanto proximus plus est q̃ bos aut asinus. ¶ Sed tertio & potissimum probatur conclusio præcepto Euangelico. Matth. 18. Si peccauerit in te frater tuus, corripe eum inter te & ipsum solũ: vbi Christus seruator noster nihil aliud q̃ naturale præceptũ explicuit, nisi q̃ cum esset sol iustitiæ, hoc, vt cætera præcepta naturalia illustrauit, formam quidem docens corripiendi, qua pudori & famæ nostræ cõsuleret optimè, vt sua fuit erga nos immensa charitas. Et q̃ verba illa sonent præceptũ non solum colligitur ex verbo imperatiuo, corripe: sed ex verbis proximè præcedētibus. Postq̃ enim meminit Christus quæ admodum venerat saluare quod perierat: atq; adeò, parabola de illo, qui nonaginta nouem ouibus in monte relictis, ait quæsitum eam quæ perierat, exaggerauit quãtũ ei cõstituit salus humani generis: subnectit: Sic non est volũtas ante patrẽ vestrum qui in cœlis est, vt pereat vnus de pusillis istis. Et subsequitur: Si autem peccauerit in te frater, corripe eum & cæc si apertè dixisset: voluntas patris est vt tanta sit vnicuiq; cura fratris sui, nè pereat, quanta fuit mihi: & quemadmodum mandatum est mihi a patre vt perditos homines lucrifacerẽ, ita & vobis sit in præcepto. Vnde Inno. cap. Nouit. De iudicijs. referens prælati Franciæ, verba hæc Euangelij, subiungit. Quomodo nos mandatum diuinũ possumus non exaudire? Vbi insinuat illud esse præceptũ. Animaduertite qui nomina vestra Christo in baptismo dedistis, q̃ nobis commendauerit fraternam correptionem, quam nos tamen contrã, curamus tam negligenter: quãtoq; nos honore dignatus est, qui, quarũ ipse fuit animarũ redemptor per passionem, nos quodã modo per correptionẽ seruatores esse voluit: Si te (inquit) audierit, lucratus es fratrem tuum. Quod bene adnotauit Iacobus capit. quinto. vbi inquit. Fratres mei si quis vestrũ errauerit à veritate & cõuerterit quis eum: scire debet quoniam qui conuertri fecerit peccatorẽ ab errore viæ suæ, saluabit animã ei⁹ à morte: & operit multitudinẽ peccatorũ. Ergo qui fratres corripere parui faciunt, nõ Christũ, sed Cain imitatur: qui vel in hoc fuit caput ecclesiæ malignantiũ, q̃ fratricidiũ excusans, custodẽ se esse fratris falsò negauit. ¶ At

verò

MEMBRI SECVNDI

Secunda
conclusio

verò q̄ dicta cōclusio, sit de iure positio multis canonibus cō-
probat, vbi præcipitur correptio fraterna: vt. d. 83. cap. Proui-
dendū, & cap. Consentire: & 86. d. ca. Facientis: & expressē. 24.
q. 3. ca. Tā sacerdotes. ¶ Secunda conclusio. Præceptū correptio-
nis fraterne obligat ex genere suo sub reatu mortali. Probat. Peccatū est grauissimū malū hominis: quare qui omittit fratrem
a peccato liberare, cū possit, non habet erga illū charitatem: &
ideo talis omissio est cōtra charitatē. Vnde Aug. sup. cā. Io. tra.
7. exponēs illud: Si sic dilexit Deus nos, & nos debem⁹ alteru-
trū diligere. 1. Io. 4. Nō putes (inqt) te tūc amare seruū tuū quā-
do eū non cedis, aut tunc amare filiū tuū, quādo ei nō das disci-
plinā, aut tunc amare vicinū tuū, quādo eū nō corripis. 5. q. n. c.
Nō putes: & sermone. 16. De x̄bis dñi: exponēs præceptū Chri-
sti Matth. 18. Si neglexeris (inqt) cōuiciatorē corripere, peior
est tui, q̄ ille cōuiciādo: sed qui cōuiciatur mortaliter peccat:
ergo & qui omittit corripere. ¶ Secūdo p̄batur cōclusio. Super
illud Rom. 1. Digni sunt morte, nō solū qui faciūt, sed qui cōsen-
tiunt faciētibus: dicit glossa: Cōsentire est tacere, cū possis argu-
ere: & super illa verba Leni. 20. Succidā oēs qui cōsenserūt ei vt
fornicaretur: ait glossa: Cōsentientes qui possunt accusare, argue-
re vel monere, & non faciunt, non effugiunt iudiciū. Quibus
authoritatib⁹ cōfirmat. Ioā. octauus. 85. d. ca. Facientis, grauit̄
peccare qui negligit emēdare quod corrigere potest: ergo omis-
sio correptiōis est ex genere mortale. ¶ Tertiū id cōprobat. Eleemosynę corporales, quādo sunt necessarie, sunt ī præcepto
sub reatu mortali: nā omissio earū cōtraria est charitati: secūdu
illud Io. 3. c. 1. cano. Qui habuerit substantiā hui⁹ mūdi, & vide-
rit fratrem suū necesse habere, & clauerit viscera sua, quomodo
charitas Dei manet in illo? Et Amb. Pasce fame morientē: si nō
paueris: occidisti. d. 86. c. Pasce: & Symmach⁹. 83. d. Mortē lāguē
tib⁹, p̄batur infligere qui hāc, cū possit, nō excludit: ergo, a for-
tiori, eleemosynę spirituales sunt ī præcepto sub reatu mortali:
sed inē spirituales miseriae summū est peccatū: ergo corripe pec-
catorē summa est misericordia: post illā q̄ est remittere peccata.
Vnde glossa. Mat. 18. Ita (inqt) peccat q̄ vidēs fratrem peccare ta-
cet, sicut q̄ pœnitēti nō indulget. ¶ Postremō cōfirmatur cōclu-
sio. In iudicio finali, vt est Matt. 25. omissio operū misericordiæ
obij-

QVAESTIO PRIMA.

Fol. 20.

obijciatur dānatis ī causam dānatiōis: sed null⁹ dānatur poena
aēna, nisi de peccato mortali: ergo omissio misericordię sepe ē
mortalis: misericordię spūales p̄stāt corporalib⁹ & correptio ē
mīa spūalis: ergo omissio illi⁹ ē mortalis. Potest tñ in indiuiduo
esse quādoq; venialis: imo quādoq; sine peccato, vt statī q̄stioe
seq̄nti explicabim⁹. ¶ Sed dubiū ē hic nō parū, vtrā sit maior
obligatio, correptiōis ne, an eleemosynę corporalis: nā certē ho-
mines nō tāti faciūt corripe fratrem, quāti alere paupes ī necessi-
tate: neq; exilimāt tā necessariū esse illud q̄ hoc: cū tñ aliunde
moueat q̄ vita spiritualis p̄stātor sit corporali. ¶ Subijciā ergo
tertiā cōclusionē notādā. Maior ē obligatio correptiōis q̄ ele-
emosynę corporalis ex gñe obiecti: minor tñ ratioe necessitatis.
Grauitas. n. peccati aēna est, & penes obiectū, & penes cir-
cūstātiās, p̄fertī penes necessitatē, vt author est. S. Tho. 2. 2. q. 73.
Prima ergo p̄s cōclusiōis manifesta est: q̄a vita spūalis p̄stātor
est corporali. Vnde Gre. ī ho. sup. illd' Mat. 11. Cū audisset Ioā. i
vīculis: Plus (ait) ē animā in aēnū victurā pabulo vbi reficere,
q̄ vētrē moriturę carnis terreno pane faciare. Et Chrys. in ho. 3.
sup. ep̄s Cor. Et si immēsas pecunias paupibus eroges. plus tñ
esseceis, si vnā cōuerteris aīam. Sed p̄batur secūda p̄s: nā ele-
emosynę spūales nō sunt ita frequēter simpliciter necessariae, si-
cat corporales. Vbi notādū q̄ peccatū aut p̄cedit ex ignorātia,
aut ex passiōe, aut ex malitia. Quādo, p̄cedit ex ignorātia, tunc
correptio est magis necessaria: q̄a tūc peccator resipiscere non
potest, nisi īstruatur. Sed qñ p̄cedit aut ex passiōe aut malitia,
nō est, vt plurimū, tā necessaria correptio, q̄ est necessaria ele-
emosina patiētī extremā aut grauē necessitatē: nā peccator tunc
sine auxilio alicui⁹ pōt cōuerti, solo auxilio diuino: & tñ pau-
per nō pōt seruare vitā sine auxilio fratris. ¶ Vnde colligitur q̄
quādo correptio esset simpliciē necessaria, tūc grauior esset o-
missio illi⁹, q̄ omissio eleemosynę corporalis in extrema neces-
sitate. V. g. Si heretic⁹ puerteret Christianos p̄suadēdo puerfa
dogmata, & ego solus aut ego cōmodi⁹ possem illos liberare il-
la ignorātia, p̄fectō graui⁹ peccassem nō corripiedo, q̄ si p̄mit-
terē pire hoīem fame. Probat. q̄a necessitas est eadē, & detri-
mētum est grauius. Et isto modo sunt intelligēda verba Augu.
ad Bonifacium: quæ habentur. 23. q. 4. c. Ipsa pietas: vbi dicit,
multo

MEMBRI SECVNDI

4. conclusio.

multo magis nos teneri ad eleemosynas spirituales, q̄ ad corporales: intelligit (in q̄) ubi est æqua necessitas: sed quādo peccatū nō pcedit ex ignorantia, regularit̄ nō est tāta necessitas, q̄ta eleemosynæ corporalis. Quare regularit̄ plures sunt casus in quib⁹ tenemur ad eleemosynas corporales plūs q̄ ad correptionem. ¶ Quōd si quis quærat, in quo gradu tenēdū est, esse pceptū de correptione fratna: an sit hæreticū oppositū sentire: q̄a videtur. Inno. dicto. c. Nouit. De iudicijs. determinasse q̄ sit pceptū particulare correptionis Matth. 18. ¶ Respondetur p quartā cōclusionē. Nō cēsetur hæretic⁹ q̄ negaret esse pceptū particulare correptionis, saltē datū, Matth. 18. priuatis psonis: esset tñ hæreticū dicere q̄ nō cōprehēditur sub generali pcepto charitatis & eleemosynæ. Prima p̄s p̄batur: q̄a illa verba Matth. 18. quāq̄ in rei veritate explicēt pceptum naturale, vt diximus, tñ possent aliquo modo glossari, aut q̄ sunt de cōsilio, aut q̄ non est absolutē pceptū corripiēdi, sed solū pceptū de ordine: vt qñ q̄s corripiat, illū ordinē seruet, aut q̄ solū est pceptū respectu platorū: nā Petro p̄ticularit̄ dicta sunt. Vnde Inno. q̄a erat papa, putabat sibi esse pceptū corripere regē Frāciæ. Sed. 2. p̄s p̄batur: nā lege charitat̄ cōtinetur, vt necessitatib⁹ proximorū p̄uideam⁹. ¶ A D P R I M V M argumētū. Cōceditur q̄ null⁹ potest cōuertī, nisi misericordia Dei praueniēte: & ideo: quē Deus indurat, sicut Pharaonē, nō potest homo corrigere: nihilominus homines debemus adiuuare misericordiā dei: sumus. n. secundū Ioā. in. 3. can. vt cooperatores veritatis: scilicet, disponētes ad gratiā quā Deus infundit: secundū illud. 1. Cor. 3. Ego plātaui, Apollo rigauit: Deus aut incrementū dedit. Vnde Aug. quod habetur. 23. q. 4. cap. Sicut. Licet aliqui (inquit) a solo Deo corrigātur, vt Petrus: nihilominus nō est negligenda correptio nostra: quia tūc ex correptione homo p̄ficat, cū Deus miseretur & adiuuat. Et statim, ca. Nabuchodonosor. dicit ē cōtrario, q̄ licet aliqui etiā correpti nō emēdentur, vt Pharaonē, nihilominus nō est a correptione cessandū. ¶ Ad secundū argumētū respōdetur primō q̄ sæpē est tanta necessitas correptionis, q̄ta eleemosynæ: vt puta quando peccatū procedit ex ignorantia, vt dictum est in tertia cōclusionē. Et secundo respondetur quod quādo pcedit ex passione aut malitia, quāuis nō sit tūc adeo necessaria, nihil

QVÆSTIO SECVNDA. Fol. 21.

nihilominus magnopere peccator indiget admonitiōe: vt egregie docet Chrysost. super primā epistolam Cor. Homelia. 44. nam quāuis qui peccat ex passione in vniuersali cognoscit peccatum & priuationem gloriæ & p̄nas inferni, tamen in particulari habet excacatū iudicium: & ideo indiget peccator identidē hęc admoneri. Vnde, Si verbis tuis (inquit Chrysost.) nō obediat peccator, interim custodi & contine a maligno negotio: fortasse enim reuerbitur. ¶ Ad tertium argumentum respondetur q̄ pceptum correptionis fraternæ reducitur ad quartum pceptum de honoratione parentum: sub quo militant oīa pcepta quibus tenemur impendere aliquod beneficium proximo. Nam in decalogo solū sunt illa pcepta quæ statim proposita recipiūt sine aliquo doctore: sed quæ nō sunt adeo manifesta quin indigeāt expositione sapientum, virtualiter cōprehenduntur sub illis, vt docet. S. Tho. 1. 2. q. 100. ar. 3. Atqui, pceptum honorandi parentes statim p̄positum naturali lumine recipitur, sed benefacere alijs proximis, licet nō sit ita manifestum, tamē facili negotio persuadetur. ¶ Ad vltimā cōfirmationem nescio quid aliud respōdeamus, q̄ vt exhortemur ne tāta sit negligentia huius pcepti. Nam in religionibus, & inter viros timoræ conscientie non est tanta incuria huius pcepti. Ceteri verō aut excusantur quia pauci sunt qui sperent sua correptione posse fratres emendare: aut accusandi sunt, vt dicit Augustinus, quia ex verecundia aut alio humano respectu omittunt pceptum implere Evangelicum.

QVÆSTIO SECVNDA.

VTRVM PRÆCEPTVM CORREPTIONIS obliget semper & pro quocunq; tempore. ¶ Ad partem affirmatiuā arguitur primō. Apostolus admonet Timotheum: Argue, obsecra, increpa, opportunē, importunē. 1. Tim. 4. & Propheta: Clama, ne cesses: annuncia populo meo scelera eorum. Esa. 58. ergo nulla nobis est opportunitas obseruanda, sed sine cessatione corripendum. ¶ Secundō arguitur. Si aliqua de causa cessandum esset a correptione, maximē quando timeretur peccatorem de correptione.

MEMBRI SECVNDI.

reptione scandalum accipere & deteriore fieri: sed (vt inquit Hieronymus) veritas vitæ non est dimittenda propter scandalum: nam, auctore Beda, vtilius scandalum nasci permittitur, q̄ veritas relinquatur. De regu. iu. c. Qui scandalizauerit: ergo, ppter scandalum non est cessandum a correptione: exemplo Christi, Matth. 18. qui propter scandalum phariseorum nō cessauit predicare veritatem. ¶ Tertiò arguitur. Si aliquid nos posset excusare a correptione, id esset præsertim quando corripere nō possumus sine magno incommodo nostro & detrimento: sed non excusatur a peccato mortali qui vel metu mortis omit tit corripere: ergo præceptū correptionis obligat pro quocun que tempore. Minorem videtur docere Augustinus. 1. De ciui. Dei cap. 9. cuius verba sunt. Propterea cum malis flagellantur & boni qui non corripiūt: quia reformidatur vulgi iudicium, carnis exercitatio, aut perēptio. ¶ Sed in contrarium est quod præceptum correptionis est affirmatiuum: & præcepta affirma tiua non obligant pro quocunque tempore.

Prima cō clusio. **A**D QVÆSTIONE respondetur nouem con clusionibus: Prima. Præceptum correptionis non obligat pro quocunque tempore, sed conuenientibus necessitate & opportunitate. Probatur conclusio. Hoc differt inter præ cepta affirmatiua & negatiua, quod præcepta negatiua prohi bent malum, affirmatiua præcipiūt verò bonū: bonū autem, vt ait Diony. 4. cap. De di. no. confurgit ex integra causa: malum verò ex quocunq; defectu: quo fit vt malum nunq̄ bene fiat, sed quomodocunq; & quotiescunq; fiat, est peccatum, nisi i gnorantia excusetur: sed tamen id quod est bonum ex obiecto nō bene fit, nisi quādo suis circumstantijs vestitur: & ideo quan uis vtrunq; præceptum obliget semper, id est, quātum ad præ parationem animi: tamen quantum ad exercitium, negatiuum obligat (vt dicūt) pro semper: affirmatiuum verò, non, nisi con currentibus circumstantijs secundū necessitatē: & quia finis cor reptionis est correctio & emendatio fratris, tunc obligat hoc præceptū, quando emendatio est necessaria & fieri potest com mode. Et quidē Gerson inter theologos, De correptione. tract. 34. & Astensis iuriconsultus libro secūdo. tit. 6. constituūt sex conditiones necessarias ad correptionem: tres ex parte corripi entis.

QVÆSTIO SECVNDA. Fol. 22.

entis: quæ sunt, certa peccati cognitio, mansuetudo, & commo ditas, ita vt non sit ali⁹ qui commodius corripere possit: & tres ex parte corripiendi: videlicet, q̄ eius peccatum sit mortale, q̄ sit spes emendationis, q̄ nō spectetur aliud tempus opportuni us. Hæc autem operæpretium erit de suis principijs enucleare: necessitas nanq; corripiendi iudicanda est, & ex obiecto, & ex circumstantijs: scilicet, ex peccato, & ex conditionibus peccato ris atq; corripiētis. ¶ Sit ergo secūda cōclusio. Omne peccatum mortale est materia necessaria correptionis. Probatur. Finis cor reptionis est lucrari & recuperare fratrem: vt patet ex x̄ bis Euāge lij: Si te audierit, lucratur es fratri tuū: ergo omne illud p q̄ fra ter pditur est materia correptionis: sed p peccatū quodcūq; mor tale pditur homo & auertitur a Deo: ergo omne peccatū mor tale est materia correptionis. Ex ratioe cōclusionis exprimitur ei⁹ sensus: intelligitur. n. q̄ties peccatū pēdet q̄dāmodo ī futurū, ita vt maneat, aut p̄iacia, aut piculū peccati. Nā si peccatū ē omni no præteritū, non est materia correptionis. Hoc adnotauerim propter glossam in capitulo Si peccauerit. secūda. q. 1. dicentē q̄ præceptum correptionis est solum de peccato futuro, vt eni tetur: sed præteritum corripere solum est consilium: quā glos sam alij nō probāt, dicētes q̄ respectu peccati, etiā p̄teriti, currit p̄ceptū correptionis: sed tñ his nō obstantibus manifestū est q̄ si peccatum est iam præteritum, ita vt nec maneat complacētia, nec periculum in illo, nō est p̄ceptū nec cōsiliū correptionis. Probatur: q̄ cessante sine, cessat necessitas medij: quādo ergo peccator emēdatus est: nulla est necessitas corripiēdi. Imo verò p̄uiciosum esset cicatricē sanati vulneris refricare, cū Propheta beatos eos censeat quorū remissæ sunt iniquitates, & quorū testā sunt peccata. Et in hoc differt correptio fraterna ab accusatiōe & inquisitiōe: q̄ locū etiā habet in peccatis p̄teritis & emēdatis: q̄a finis earū est punitio ppter bonū cōmune. ¶ Ex sensu cōclufiōis subsequitur secūdo, pecm veniale aliq̄ n̄ esse necessariā materi ā correptionis: puta quādo ī piculū hoīem cōijcit peccādū morta li: maximē si ex gñe suo ordinetur ad mortale: vt cū q̄s domū ingreditur suspectā, aut familiaritatē cōserit cū mulierculis: qd' illo p̄cepto regulæ Aug. admōemur. Si oculi petulantiā ī aliquo vestitū aduerterit, statim admonete, ne malē capta p̄grediatur. Sicut

MEMBRI SECVNDI

Sicut enim qui videret hominem subire periculū mortis tēpō-
ralis, mortaliter peccaret nisi eum seruaret, ita & qui non serua-
ret hominem a periculo mortalis peccati. ¶ Sed contra hāc se-
cundam conclusionem, quatenus vniuersalis est, arguitur. Sup-
illis verbis euāgelij: Si peccauerit in te frater tuus: ait glossa in-
terlinearis: Id est, si iniuria te affecerit: ergo solū est pceptū vt su-
as quisq; iniurias corripiat, & nō alia peccata. Quod confirma-
tur ex glossa Hieronymi: Si peccauerit in nos frat, & in quali-
bet causa nos laferit, dimittēdi habem⁹ potestate: si autē in De-
um quis peccauerit, non est nostri arbitrij. Vbi insinuat qd pec-
cata in Deum nō sunt materia correptionis, sed accusatiōis po-
tius. ¶ Respōdetur qd illa glossa nō intendit limitare pceptū
correptionis ad solas pprias iniurias: nā Christus, vt dixim⁹, ni-
hil aliud fecit qd exprimere ordinē pcepti naturalis, quo certe
tenemur corripere quacunq; peccata proximi: & ideo non est
pceptum de his aut illis peccatis corripiendis, sed de ordine
corripiendi omnia: & maxime quia vanū esset corripere pro-
pria iniuriā, postq̄ illata est. Imō verō, pprias iniurias, si pbare
possumus, nō tenemur secretō corripere, sed licet nobis statim
in iudicio iudictā petere: sed si recipienda est illa glossa intelli-
genda est hoc modo: vt omne peccatum quod fit in præsencia
mea appelletur quodā modo iniuria mea, qd est cōtra pudorē
& reuerentiā meā. Sed vba Hieronymi potius attinēt ad idulge-
tiam peccatorū, qd ad correptionem: scilicet qd possumus dimit-
tere peccata propria, sed tamē peccata in Deum, aut bonū cō-
mune: vt sunt hæreses, & prodiones, denunciare tenemur: vt
infra dicemus, si secreta correptiōe statim extigui nō possunt.
Sed omnia sunt nihilominus materia correptionis, si certa spes
sit emēda. ¶ Arguitur tñ secundo ex glossa Augustini sup eisdē
vbis, Si peccauerit in te: id est, te sciēte. 2. q. 1. cap. Si peccaue-
rit: quæ germana est illius textus: ex qua colligitur qd sola pec-
cata occulta sunt materia correptionis: & nō publica. Respon-
detur qd nos solum asserimus omne genus peccati esse materiā
correptionis: sed Augustinus loquitur de ordine corripiēdi ex-
presso in Euāgelio: qd scilicet peccata secreta secretō corrigātur,
cū illa quæ sunt publica, possint publicē corripī: de quo latius
quæstione quarta. ¶ Tertia conclusio. Peccata venialia singula-
ris

Tertia cō-
clusio.

QVAESTIO SECVNDA. Fol. 23.

ris personæ nisi sint p se ordinata ad mortalia, nō tenemur cor-
ripere sub reatu mortali: sec⁹, si in republica iā percrebuisent.
Prima pars pbat: quia null⁹ tenetur sese de venialib⁹ corrigere,
nisi sub reatu veniali: ergo nec frater tenetur corripere fratrem
ab illis sub reatu mortali. Et de huiusmodi venialib⁹ puto intel-
ligit Palu. 4. d. 19. qñ dicit qd de veniali nō est necessaria corre-
ptio. Qui tñ posset fratrem emendare à consuetudine leuiter mē-
tiendi, aut iurādi, teneretur quidem: aliās peccaret venialiter: il-
lud enim etiā est quodāmodo lucrari fratrem. Et hoc est p-
ceptū Christi. Io. 13. Si ego laui pedes vestros, vos debetis alter
alterius lauare pedes. Per lotionē enim pedū intelligitur ablu-
tio peccatorum venialium, vt notāt doctores super illis verbis
pcedētib⁹: Qui lotus est non indiget nisi vt pedes lauet. Se-
cundam verō partē cōclusionis mihi persuadeo, saltem de pre-
latis. Prælatus enim qui posset plebem suam à leuibus iuramē-
tis purgare, aut ab alijs cōsuetudinibus peccandi venialiter, te-
neretur id facere sub reatu mortali. Probat. Nā prælatis ex
officio incumbit cura boni publici: & ideo tenent notabile dā-
num publicū sub reatu mortali purgare si possunt: & peccata
venialia, quamuis in singulis personis non sint notabile malū,
tamen quādo sunt frequētia in Republica, magni momenti est
illa extirpare. ¶ Et confirmatur. Nam si in religione nostra ca-
derent obseruationes nostræ, vt puta fratres pāsim vterētur li-
neis, vescerent carnibus & silentia rūperent, quāuis hæc apud
nos nulla sint peccata, tamē prælatus qui huiusmodi damna re-
farcire posset & ad regulam reuocare, teneretur certe sub reatu
mortali id satagere. Sed de hoc aliās: ne lineam correptiōis fra-
ternæ transgrediamur. ¶ Quarta conclusio. Tres sunt circun-
stantiæ requisitæ, vt sit obligatio corripiendi: scilicet, cognitio
peccati, spes emēda, & opportunità: loquitur enim hæc con-
clusio de solis circūstantijs quæ faciunt necessitatem & obliga-
tionem corripiendi: nam prudentia, māsuetudo, &c. sunt circū-
stantiæ, vt ritē fiat correptio. Primō requirit antequā qd corri-
piat, vt nouerit fratrem esse aut in peccato mortali aut in pericu-
lo peccādi: vnde Eccl. 10. Prius qd interroges ne vituperes quē
q. Sunt qui dicant satis esse hominem dubitare de peccato fra-
tris, vt debeat ipm corripere: sicut ad eleemosynas corporales
D non

4. con-
clusio.

MEMBRI SECVNDI.

non solum tenemur quando manifesta est necessitas corporis, sed quando verisimiliter dubitamus. Sed tamen profecto non est par ratio: quoniam in corporalibus nullum est periculum, si eleemosyna erogetur non indigenti: at in spiritualibus, nocet proximo qui leuiter & temere iudicans eum esse peccatorem, obijcit ei peccatum. Verum est tamen quod pensanda sunt coniecturae facientes rem probabilem, & conditiones personarum: licet enim quandoque insinuare fratri crimina sua, de quibus rumor spargitur, dum modo prudentia & temperamento id fiat. Hoc tamen admonitos esse volo sacerdotes: sane nullatenus licere, de his quae in confessione audierunt, peccatorem extra confessionem corripere: usque adeo enim sacrosanctum est sigillum confessionis, ut, nisi in confessione, nullo modo liceat peccata exprobrare aut insinuare poenitenti. ¶ Secunda conditio est, ut sit spes emendationis: nam alias correptio esset vana: & ad opus vanum nemo obligatur: & praecipua mediocritas sunt propter consecutionem finis: debet namque qui arat in spe arare, & qui triturat triturare in spe fructus percipiendi. 1. Cor. 9. & Matth. 7. prohibemur sanctum dare canibus & margaritas ante porcos projicere: & Prouer. 9. Noli corripere derisorem ne oderit te. At vero, non debet hinc ansam capere Christiani ut sint negligentes corripiendi: excusant enim multi negligentiam suam causantes raram esse spem emendationis, cum tamen frequentissimos, contra, sentiamus emendatos, de quibus male sperabamus: ut admonet Augustinus. 23. q. 4. ca. Nabuchodonosor. ¶ Vnde prudenti distinctione utendum nobis est in proposito. Aut enim quis certus est sufficientibus coniecturis nihil se esse profuturum: & tunc non tenetur corripere: nam, ut inquit Ioannes cap. 5. 1. cano. Est peccatum ad mortem: non dico pro illo ut roget quis: sed tunc locum habet glossa super illud Ioan. 2. Zelus domus tuae comedit me: Bono zelo comeditur qui quae libet parua quae viderit, corrigere satagit: & si nequit, tolerat & gemit. Quod si quis arguat, quia semper erit spes proprii premij ex merito correptionis. Respondetur quod quando correptio est vana, non est meritoria. Si vero quis dubitat an proderit, & certus est quod non oberit corripiendo, tunc debet corripere: sicut medicus quando certus est medicinam nihil obfuturam, & dubitat esse profuturam, adhibere debet. Hanc regulam docet Augustinus,

De

QVAESTIO. II.

Fol. 14

De poenitentia. d. 7. cap. Si quis. el. segundo: Ideo do tibi poenitentiam, quia nescio an tibi proderit, nam si scirem non tibi prodesse, non tibi darem: & in libro De correptione & gratia: Nescientes quis pertineat ad praedestinatorum numerum, & quis non pertineat, sic affici debemus charitatis affectu, ut omnes velimus saluos fieri. Itaque, solum excusamur a correptione quando certi sumus nihil nos profuturos: quia debet qui arat in spe arare: sed quando opinamur sub dubio nos posse prodesse, corripere debemus: alias qui obseruat ventum, non seminat: & qui considerat nubes, nunquam metet. ¶ Sed quid si quis timet *Dubium.* potius corripiendo obesse quam prodesse? Tunc, aut timet obesse non solum peccatori qui indurabitur, sed bono communi & religioni: & tunc cessandum est a correptione. v. g. Vereor si corripiam impudenter & perditum hominem, blasphematurum nomen Dei: aut si ex sacris illum admoneam literis, contempturum & falso interpretaturum: cessandum est tunc a correptione: quia bonum commune, & maxime religionis, praefendum est bono particulari: & illud esset dare sanctum canibus, & mittere margaritas ante porcos: non enim canes aut porci carentur quibus nihil prodest disciplina, sed qui illam impugnant, contemnuntque. Verba sunt Augustini libro secundo De sermo. domi. in monte. capitu. 31. Canes pro oppugnantibus, porcos pro contemptoribus, non improprie accipimus. At si quis timet offuturum solum peccatori in temporalibus: quia si corripio. v. g. fratrem, maxime inde tristitia & pudore affectus, infirmabitur, aut aliud detrimentum incurret, tunc adhibenda est cautela, ut quam minimo damno fieri possit correptio fiat. Nihilominus non est propterea cessandum: quia bona spiritualia praefenda sunt temporalibus: secundum illud Matthaei quinto. Expedi tibi ut pereat vnum membrorum tuorum, quam totum corpus tuum mittatur in gehennam ignis. ¶ Hoc veruntamen habet quaestionem: si quis timet obesse soli peccatori in spiritualibus corripiendo, an debeat nihilominus corripere? Ad cuius partem affirmatiuam formatum est secundum argumentum principale. ¶ Sanctus Thomas secunda secunda quaestione trigesima tertia articulo sexto, distinguit duplicem esse correptionem: alteram iudicialem,

D 2 quae

MEMBRI SECVNDI.

quæ pertinet ad prælatos: & hæc nō est dimittēda propter tu-
bationē delinquentis: etiā si sit incorrigibilis: sed puniēda est ex
ordine iustitiæ propter bonum publicū. Alia est correptio fra-
terna: & dimittenda est quādo timetur turbatio & maior per-
uersio peccatoris. Vnde nos possumus colligere q̄ quādo pec-
catū est in perniciē publicam, aut in præiudiciū tertij, vt hæ-
resis, aut proditio: aut cū quis machinatur occidere aliū: tunc,
quamuis timeatur turbatio & obduratio peccatoris, est denun-
ciandum illi qui potest prodesse & non obesse, si peccatū est se-
cretum: & si sit probabile potest etiam denūciari vt puniat cor-
reptione iudiciali, vt latius explicabim⁹ quæst. 4. Sed si peccatū
nō est huiusmodi, tunc, si timetur induratio fratris & lapsus in
peiora, nulla est necessaria correptio: Nam iudicialis nō est tūc
necessaria: & fraterna, quia solū ordinatur ad emendationem
fratris, esset tunc perniciosa. Vnde August. 1. de ciui. Dei. cap. 9.
Si propterea quis obiurgandis & corripiendis malē agentibus
parcit, quia eisdē ipsis metuit ne deteriores ex hoc efficiantur,
consilium est charitatis. Et hoc intendit sapiēs, dicen. Noli ar-
guere derisorem, ne oderit te: vbi glossa: Nō est timendū ne ti-
bi derisor cū arguitur cōtumelias inferat, sed hoc potius pro-
uidendum, ne tractus ad odium inde peior fiat. ¶ Sed est ma-
gnū argumentum, q̄ licet peccatum nō sit in præiudiciū rei
publicæ, nec tertie personæ, nō obstante timore maioris indu-
rationis & puerfionis peccatoris, sit corripiendus. Christus em̄
præcipit corripere fratrem: primò secretò: mox adhibere testes:
deinde denunciare: & tandem pertinacem excōmunicare: ergo
quāuis nulla sit spes emendæ, corripiendus est frater, vt de per-
tinacia excōmunicetur. Et Christus loquitur illic de correptione
ne fraterna quæ est respectu cuiuscūq; peccati. Panor. in capi.
Nouit. De iudicijs propter hoc argumentum tenet q̄ nō est
cessandum à correptione: licet nō sit spes correptionis: imò
quāuis timeat peccatorem futurum esse deteriorem: quia tunc
debet denunciari propter bonum exemplum aliorum. ¶ Sed
certè hoc solum est verum quādo peccatum est publicum aut
vergit in detrimentum aliorum. Aliās falsum est vt iam modò
probatū est. ¶ Respondet ergo ad argumentū q̄ Christus in il-
lo præcepto semper supponit spem emendæ, vt certè habenda
est

QVÆSTIO II. Fol. 25.

est: esset enim nequissimus qui post exhortationē amici & ad-
hibitionem testium & denunciationem, non obediret ecclesiæ.
Vnde tanq̄ rarissimum addit Christus: Si ecclesiam nō audie-
rit (scilicet, vt sperabat) tūc sit sicut ethnic⁹ &c. Vnde, si à prin-
cipio timetur potius peruersio fratris, q̄ speretur emendatio,
cessandum est à correptione. ¶ Tertia & postrema conditio vt
quis sit obligatus corripere, est opportunitas: primo ex parte
personæ, vt nō sit alius qui commodius corripere possit: pos-
sit, inquam, de potētia (vt dicunt) proxima: nam quamuis ego
nouerim alios adesse qui melius corripere possint: vt est præla-
tus aut doctor: tamen video negligentes esse, tunc ego teneor:
querriadmodum cum video hominem grauem pati necessita-
tem, licet sint parentes & cognati qui subleuare possint mis-
eriam hominis, video tamen eos nō facere, tunc ego teneor. Nec
tamen quamprimum videmus fratrem in peccato tenemur cor-
ripere: quia forsan sine correptione ipse emendabitur. Requi-
ritur præterea opportunitas tēporis: nam si vis hominis recen-
ti iniuria affecti feruentem bilem extinguere, nihil aliud facias,
quam igni adhibere ligna. Vnde Augustinus libro De ciuita.
dei. capi. 9. Si quis obiurgandis & corripiendis male agentibus
parcit, quia opportunum tempus inquiritur, nō videtur esse
cupiditatis occasio: sed consilium charitatis. ¶ Sed vtrum liceat
aut expediat quandoq; perditum hominem permittere in pe-
iora prolabi crimina, vt ignominia peccatorum cōfusus faci-
lius respiscat & emendetur. Est enim pro parte negativa argu-
mentum q̄, cum peccatum sit offensa Dei, nō est propter ali-
quem finem permittendum: videtur nanq; q̄ quemadmodum
mala nō sunt facienda vt inde veniant bona, ita nec sunt per-
mittenda. ¶ Respondetur. Deus qui nunquam permittit ma-
lum nisi propter bonum, bifariam permittit mala: vno modo
in poenam priorum peccatorum: sicut gentes, eo q̄ cum non
glorificauerunt, tradidit in reprobū sensum: vt dicit aposto-
lus Rom. primo: & hac ratione nō licet nobis permittere pec-
catum quod euitare possumus: nō enim pertinet ad iudiciū
humanū punire homines illa via. Alio modo permittit Deus
peccata vt cautius homo viuat: sicut forsan permisit pecca-
tum Petri: nam, vt habetur Ecclesi. 42. Melior est iniquitas vi-

MEMBRI SECVNDI.

ri (id est hominis prudētis & fortis) quam mulier (id est, homo ignauus & imprudens) bñ faciens: quia ille ex peccato cauti⁹ refurgit: hic vero ex boni operis cōplacentia vana securus periculosius cadit. Et hac ratione licet nobis aliquando permittere peccatorem ad tempus peius cadere, vt cauti⁹ refurgat: nam correptio est propter emēdationem: & ideo facienda est vt melius cōducit ad illum finem. Nec est idem, propter bonum permittere malum: quod, propter bonum facere malum. ¶ Quinta conclusio colligitur ex superioribus. Omisio correptionis trifariam contingit. Quādoq; enim est officium & virtus charitatis: quādoq; peccatum veniale: & quādoq; mortale. Conclusionē hāc colligit. S. Thom. 2.2. q. 33. arti. secundo. ex Augustino. 1. De ciuitate dei. capite. 9. Et prima quidē pars facilis est: nam, quāquā omisio correptionis, quādo est necessaria, peccatū sit ex genere mortale, vt dictū est, tamen si omittatur propter causas expressas in tertia conclusionē, est virtus. Secunda & tertia pars habēt plus difficultatis apud. S. Thom. & doctores. Verba sancti Thomę sunt hęc. Fraternal correptio præmittitur cū peccato mortali, vt dicit Augustinus, quādo formidatur iudicium vulgi, & carnis excruciatio, vel peremptio: dummodo hæc ita dominētur in animo, q̄ fraternal correptioni præponantur. Et hoc videtur contingere quādo aliquis præsumit de aliquo delinquēte probabiliter, q̄ posset eū à peccato retrahere, & tamē propter timorē vel cupiditatem præmittit. Sed alio modo omisio est peccatum veniale, quādo timor & cupiditas tardiorē faciūt hominem ad corripiēdum, non tamē ita q̄ si hoc constaret, q̄ fratrem posset à peccato retrahere, propter timorem vel cupiditatem dimitteret, quibus in animo suo præponit charitatem fraternalē. Hęc. S. Thomas. Et similia verba dicit Ricar. & omnes theologi in. 4. d. 19. quos sequuntur canoniste. Quę verba profecto subobscura sunt.

Quæstio ¶ Pro quorum expositione quæritur vtrum quotiescunq; quis omittit corripere fratrem timore mortis peccet mortaliter. *præcipua* De qua quæstione sunt duę per extremum opiniones: in quarum medio, vt puto, consistit veritas. Vna est q̄ quotiescunq; quis omittit corripere timore mortis peccat mortaliter. Ita iter alios expressē opinat Gabr. l. 74. Si quis (inquit) probabiliter crederet

QVAESTIO. II.

Fol. 26

crederet se posse fr̄na correptione retrahere adulterā ab adulterio, & timet adulterū ne ab eo occidat, & metu mortis omittit, peccat mortaliter: & sic i similib⁹. Altera opinio est q̄ nūq; priuata persona peccat mortaliter omittēdo correptionē, nisi qñ cōsentit & cooperatur peccato. Ita opinat Francisc⁹ Mayronis sup verbis August. cōmemoratis veritate. 7. Adrian⁹. q. De cor. frater. licet nō ponat tā exp̄sum exemplū sicut Gabriel, tenet tñ opinionē Gabriel. Et ambo videntur sibi manifestē elicere illam opinionē ex verbis August. & S. Tho. nā dicit August. bonos flagellari, quia omittunt corripere, eo q̄ formidatur carnis excruciatio vel peremptio: quod S. Tho. exponēs dicit quod qñ q̄s probabils præsumit q̄ pōt aliū auertere à peccato, & omittit ppter cupiditatem vel timorē, peccat mortaliter. Et ratio infinuat manifesta: quia tunc post ponitur charitas vitę corporalē: nā ordine charitatis tenemur magis diligere vitā spiritualē proximī, q̄ corporālē propriā. Et Caietan⁹ illic dicit q̄ ex quacūq; causā quis omittat correptionē, nō est peccatū mortale, si saluet in præparatione animi, q̄ si crederet aliū posse retrahere à peccato, oīa post poneret charitati. Vbi designat vniuersalem cōclusionem, q̄ quicūq; & quotiescunq; credit probabiliter se posse corrigere fratrem, quacūq; causā omittat, peccat mortaliter. Sed quidd sit de alijs, puto nec Augusti. nec S. Thom. id in vniuersum sensisse. ¶ Vñ ad euidētiā quintę conclusionis statuim⁹ sextā. Personę priuata nullū est peccatū timore mortis aut amissionis notabilis famę aut bonorum exteriorum cessare à correptionē, vbi correptio nō est simplr necessaria: quāuis certū sit correptionē profuturā. v. g. In casu posito Gabrielis quo q̄s timore mortis cessaret corripere adulterā, nullo mō peccaret. Probat. Præceptū correptionis priuatum hoīem solū obligat ex charitate, & nō de iustitia: sed ad opa charitatis nemo tenet cū detrimento vitę: aut cū notabili detrimento honorū aut famę aut honoris: ergo nec ad correptionē. Prob̄ minor. Null⁹ tenet facere eleemosynā existēti i extrema necessitate, si idē subsequē extrema necessitas, ppria: & vsq; qñ est grauis necessitas proximī, null⁹ tenet incurere tāā necessitatē vt succurrat alienæ. ¶ Secūdo probat. Qñ correptio mea nō est simpliciter necessaria: quia videlicet frater pōt se corrigere sine correptionē

MEMBRI SECVNDI.

mea: tunc ego non postpono charitatem proximi vitæ meæ, quamvis cellem corripere timore mortis: quia tunc vitæ meæ non est illi simpliciter necessaria. Et eadem ratione, si quis sine periculo honoris mei & bonorum meorum ipse potest se corrigere, ego non præpono bona mea charitati, quamvis non exponam illa pro correptione: quemadmodum si quis comminaretur se peieraturum aut furaturum citra extremam necessitatē, nisi darem illi bona mea, ego nihilominus non teneor dare, ut feruem illū a peccato: quia ille ex malicia peccat, & non ex necessitate bonorum meorum: sed correptio mea nunquā est simpliciter necessaria peccatori, saltem ubi peccatum non procedit ab ignorantia (de quo statim) nam quicūque cognoscit se esse in peccato, solo auxilio diuino potest intra se conuerti: ergo tunc non postpono charitatem proximi vitæ meæ corporali, quā timore mortis cellem corripere. ¶ Tertiō probatur conclusio ex vniuerso hominum, & sapientum, sensu: vnde magnum sumimus in moralibus argumentum. Qui enim timore mortis omittit corripere, a nemine profectō argueretur peccatū: quam si quis postponeret vitam ut emendaret fratrem, laudaretur de opere supererogationis & consilij. ¶ Et quartō arguitur. Quia secundum doctores nemo obligatur baptizare puerum cum periculo, propriæ vitæ: saltem quādo periculū est ab extrinseco: puta ex malicia tyrāni prohibentis me baptizare puerū: ergo, a fortiori, nec teneor cum tali periculo corripere fratrem: nam maior est necessitas puero, baptisimi, quā adultō, correptionis. ¶ Et hæc omnia confirmantur. Nam iugū Domini suauē est quod non obligat nos ad opera difficillima: sed esset difficillimum in vniuersum priuatos homines obligare ut vitam exponerent pro correptione. Inō credo nec tenemur corripere cum magno periculo honoris: aut cum magna iactura bonorum temporalium. Et confirmatur secundo ex sententia S. Thom. 2.2. quæst. 36. artic. 5. ubi querit an teneatur homo diligere salutem spiritualem proximi, potius quā corpus proprium: & facit tertium argumentum ad partem negatiuam: quia homo non tenetur exponere vitam corporalem pro salute spirituali proximi, sed hoc est perfectorum: & respondet concedendo: Quia (inquit) non est tāta cura nobis vitæ spiritualis proximi, quan-

QVÆSTIO. II.

Fol. 17

ta est corporis proprii: nisi in casu quo quis tenetur providere salutem illius. Quod intelligit, quādo alicui incumbit ex officio: vel quādo vitæ nostra est simpliciter necessaria salutem proximi: aliās exponere vitam pro correptione pertinet ad perfectionē charitatis. ¶ Septima cōclusio. Prælat⁹ aliqui tenetur pro correptione subditorum exponere vitam, etiā ubi peccata non procederent ex ignorantia. Nam quāq̃ tunc non est vsq; adeo simpliciter necessaria eorum correptio, tamen, quia ratione officij incumbit illi correptio, fieri potest ut ubi priuata personæ fuerit consilium ponere vitam pro fratre, prælato sit præceptum ponere illā pro filio. Vnde de omnib⁹ in vniuersum amicis ait Christus Ioan. 15. Maiorem hac dilectionem nemo habet, quā ut animam suā ponat quis pro amicis suis: quasi hoc ad perfectionem pertineat: sed de pastoribus ait Ioan. 10. Pastor bonus animam suā ponit pro ouibus suis: quasi hoc pertineat ad necessitatem. ¶ Sed tunc est dubium quid sentiat S. Thom. in illis verbis allegatis: scilicet, Quia si quis presumit de alio quod possit eum a peccato retrahere, & omittit timore perēptionis aut exoruciationis carnis, peccat mortaliter: quia vitam corporalem præponit charitati proximi: non enim solū loquitur de prælati sed de vniuersis hominibus. ¶ Respondetur quod si daretur casus quo vitæ corporalis priuati hominis esset simpliciter necessaria salutem spūali proximi, tunc non dubito quin teneretur ille mori pro correptione fratris. Et hic est sensus S. Thomæ: nā aliās præponeret vitam charitati. Sed nescio an talis casus necessitatis correptionis possit occurrere: nam si peccatū procedit ex malitia aut passione, ipse peccator se potest corrigere: postquā cognoscit se esse in peccato: & si ex ignorantia inuincibili, tunc non est peccatum: & si ex ignorantia vincibili, tunc ipse tenetur querere doctorem. At verō in tali casu si qui peccat ex ignorantia vincibili querit doctores qui illū instruant, tunc credo quencunq; etiam priuatum hominem, teneri, non obstante periculo mortis, docere illum veritatem, si non sit alius qui corripiat: nam ille esset casus simpliciter necessitatis. Et præterea tenetur quis pro bono cōi corripere non obstante periculo mortis. Ut si hæreticus peruerteret Christianos persuadēdo falsa dogmata, quicunq; qui commodē posset, teneretur non obstante

MEMBRI SECVNDI.

obstante periculo mortis, obijcere se huiusmodi malo. ¶ Sed nunc restat dubium vtrum nunq̃ priuata persona peccet mortaliter omittendo correptionem, nisi quando correptio est simpliciter necessaria, vt expositum est. Nam si hoc esset verū, rarissime occurreret necessitas huius præcepti: quod tamē nobis summopere commendauit Christus redemptor noster: quoniam lex ipsa naturalis. ¶ Ad hoc respondet octaua conclusio. Non solum quando correptio est simpliciter necessaria: sed etiā de peccatis communibus quæ non procedunt ex ignorantia, tenetur priuatus homo fratres corripere sub reatu mortali: quando id fieri potest sine notabili detrimento vitæ aut bonorū temporalium. Probat. Correptio obligat sicut reliquæ elemosynæ: præceptum autem elemosynæ non solum obligat in extrema necessitate: sed etiā in graui necessitate, de superfluo: at, quando peccatum nascitur ex passione vel malitia: quāuis peccator non sit in extrema necessitate correptionis: quia posset ipse resipiscere: tamen est in graui necessitate: quia difficile homines emendantur sine correptione. Et sicut in diuitibus censetur superfluum diuitiarum illud quod citra graue detrimentum possunt largiri, ita in correptione: quando quis facili negotio & sine detrimento potest corrigere fratrem, tunc tenetur sub reatu mortali corripere: nam alias negligit salutem fratris: quod repugnat charitati. ¶ Nona & postrema conclusio. Multis modis contingit omissionem correptionis esse peccatum veniale. Primo quando quis omittit, putans se nihil posse proficere, tamen leuibus cōiecturis perdit spem: aut quando ex aliquo metu cessat corripere, qui tamen est levis: & multis alijs modis.

¶ AD PRIMVM argumentum principale respondet q̃ Apostolus nō precipit importunē corripere, ac si nō debeat expectari opportunitas: quia correptio est actus virtutis, quæ requirit circumstantiam temporis: sed importunē intelligitur, quantum ad æstimationem perditorum hominum, quibus semper prædicatores & correctores sunt importuni. Et idem dicendum est ad illud: Clama ne cesses. ¶ Ad secundum argumentum late responsum est cōclusionē quarta: sed ad formam illius dicendum q̃ quando ex correptione timetur scandalum

QVAESTIO I II. Fol. 28

dalum publicum, aut maior peruersio peccatoris, cessandum est. Et ad illud Hieronymi: Vtilius scandalum nasci permittitur, quam veritas relinquatur: respondetur dupliciter: primo quantum ad veritatem vitæ, homo non debet facere cōtra præcepta dei quæ sunt necessaria ad salutem, propter scandalū aliorum. Possumus tamen prætermittere opera cōsiliij quæ nō sunt simpliciter necessaria ad salutem propter scandalum secundū illud. primæ Corinthio. 8. si esca scandalizauerit fratrem meū, carnes in æternum non manducabo. Quare cum præceptum correptionis sit propter emendationem fratrum, cessante fine cessat præceptum: & ita non relinquatur veritas vitæ, si ad vitandum scandalum vel peruersitatem fratris, dimittatur correptio. Sed quantum ad veritatem doctrinæ nō debet homo cessare à prædicatione veritatis propter scandalum Phariseorum. exemplo Christi Mathei. 15. ¶ Ad tertium late responsum est sexta & septima conclusionibus: quando scilicet timore mortis licet omittere, quando vero non. Sed ad verba Augustini. 1. De ciuitate dei. dupliciter possumus respondere: primo quod verba illa non sonant esse peccatum mortale omittere correptionem timore mortis: ait enim quod propterea boni flagellantur cū malis quia omittunt corripere eo quod timetur peremptio: & loquitur de flagellis temporalibus. Quare non intelligit nisi quod est forsitan peccatum veniale: & ideo illos qui ita omittunt vocat bonos. Sed quia. San. Thomas & Ricar. & omnes glossant illud esse peccatum mortale, exponatur, vt dictum est in septima conclusione, de prælatis: aut quando correptio est simpliciter necessaria.

QVAESTIO III.

TRVM omnes in vniuersum hoīes quocūq; peccatores corripere teneantur. ¶ Ad partē negatiuā arguitur primo. Præceptum correptionis Mathei 18. soli Petro, tanquam prælato ecclesiæ, datum est: & Mathei quinto solis apostolis (quibus succedūt episcopi, capite. Quorū vices. 68. distinctiōe) &

MEMBRI SECVNDI

& ceteris discipulis (quibus succedunt inferiores praelati. capit. In nouo. 21. d.) dictum est: Vos estis sal terrae: Vos estis lux mundi: & in veteri lege Ezech. 3. & inferius. 33. soli speculatores: id est, praelati, admonentur illis verbis: Si dicite me ad impium, morte morieris, non annunciaueris ei ut auertatur a via sua impia, ipse impius in iniquitate sua morietur, sanguinem autem eius de manu tua requiram: unde Hieronymus: Sacerdotes (inquit) studeant illud euangelij implere. Si peccauerit in te frater tuus: ergo soli praelati obligantur praecepto correptionis: quod officio pastoris, quales ipsi sunt, maxime congruit. Et ratione naturali confirmatur: nam inferiora haec coelorum influentia & motu gubernantur: & praelati in sacra scriptura coelorum nomine per metaphoram censentur, qui enarrant gloriam dei. ¶ Secundo arguitur quod non teneamur corripere quoscunque peccatores. Correptio, ut dicemus quaestione sequenti, procedit usque ad denunciationem quae fit praelato: sed multi sunt qui non habent praelatum: ut papa, nisi in materia haereseos, ut habetur cap. Si papa. 40. d. & infideles: de quibus Paulus. 1. Corin. quinto. Quid mihi (inquit) de his qui foris sunt iudicare? & usurarios qui permittuntur ab ecclesia vanum esset corripere, postquam vanum esset denunciare: immo meretrices videtur esse perniciosum corripere: nam, ut inquit Augustinus, Tolle meretrices, & omnia turbabis libidine: & hereticos post primam & secundam monitionem praecipit Paulus euitare Tit. 3. immo nec cum excommunicatis licet communicare, ut dicit Paulus. 1. Corin. 5. ergo nec illos licitum cuiquam est corripere. ¶ Tertio arguitur. Subditis non licet praelatos suos corripere: ergo non omnes tenentur praecepto correptionis respectu omnium. Probatur antecedens. Correptio (ut nomen sonat) fieri non potest sine increpatione: sed Paulus prima Timothy. quinto. Seniore (inquit) ne increpaueris, sed admone ut patrem: unde Exo. 19. Bestia quae tetigerit montem lapidabitur: & 2. Regum. 6. Oza percussus est a domino quia tetigerat arcam, cum se inclinaret ad eam: ubi significantur praelati, qui & lattores legis sunt & custodes: sicut in monte dabatur lex, & in arca custodiebatur. ¶ Quarto & postremo arguitur. Peccatoribus non est ius alios corripiendi: ergo non tenentur hoc praecepto: alias utroque modo peccarent,

QV AESTIO. III.

Fol. 29

peccarent, & corripiendo & non corripiendo: & sic daretur perplexitas: quae tamen est impossibilis in lege Dei. Probat antecedens. Christus reprehendit eos qui vident festucam in oculo fratris, & non vident trabem in oculo proprio: & Paulus Roman. 2. In quo alium iudicas, teipsum condemnas, & psal. 49. Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iustitias meas & assumis testamentum meum per os tuum: Et de poeni. d. 6. c. 1. §. Sacerdos. Potentissimum crimen est sacerdotum qui non prius se iudicant quam alios ligant: & Isidorus De summo bono: Non debet vitia aliorum corrigere, qui est vitijs subiectus. Et ratione id confirmatur: quia correptio est officium charitatis: peccator autem qui corripit alium cum se non corrigat, non videtur id ex charitate facere, sed ex superbia: nam in quo quis se non diligit, non praesumitur alium diligere. ¶ Sed in contrarium est decretum Anacleti papae. 24. q. 3. Tam sacerdos, quam reliqui fideles, omnes summam debent habere curam de his qui pereunt: quatenus eorum redargutione, aut corrigantur a peccatis, aut, si incorrigibiles appareant, ab Ecclesia separentur.

V AESTIO haec duo insinuat: primum, an omnes attingat praeceptum correptionis: alterum, an vniuersis peccatoribus teneamur id officium praestare. Ad quam quaestionem respondet sex conclusionibus. ¶ Prima. Omnes in vniuersum mortales, modo sint rationis compotes, tenentur praecepto correptionis. Duplex enim est correptio, ut. q. 1. adnotauimus: altera quae est actus iustitiae: & haec, quia procedit usque ad condemnationem & vindictam, atque adeo vim habet coercitiuam, solis principibus incumbit, & publicis habentibus auctoritatem: qui, ut habetur. 1. Pe. 2. sunt tanquam a Deo missi ad vindictam malefactorum, laudem vero bonorum: unde Apostolus Roma. 13. Non sine causa gladium portat: Dei enim minister est, vindex in ira ei qui malum agit. Altera vero est correptio quae est actus charitatis: cuius finis est emendatio fratris: de qua, & mota est praesens quaestio, & respondet prima conclusio, quae facile colligitur ex superioribus. Praeceptum enim illud euangelicum charitatis: Diliges Dominum Deum tuum, & proximum tuum sicut teipsum, omnes mortales in vniuersum attingit

1. Concl.

MEMBRI SECVNDI.

attingit lege naturæ: sed correptio est opus charitatis, & necessarium, ut iam manifestatum est: ergo omnes mortales ligati: atque adeo, non modo Christiani tenentur hoc præcepto, sed quævis gentes, quacunque lege aut secta vivant. ¶ Et secundo probatur. Ad eleemosynas corporales omnes in vniuersum mortales lege naturæ sunt astricti: ergo ad spirituales: qualis est fraterna correptio. ¶ Et tertio probatur. Quemadmodum in corpore duplex est habitudo, scilicet capitis ad membra & membrorum adinuicem: & in exercitu alia est habitudo ducis ad milites, cui ex officio incumbit exercitum gubernare: alia verò singulorum ad singulos milites qui sese mutuo protegere tenentur: ita in humana Republica, & in militia spirituali, qualis est vita hominis super terram, præter curam quæ prælati ex officio & ex iustitia incūbit, est mutua necessitudo & charitas inter ciues ut se inuicem ope & consilio iuuent. ¶ Secunda conclusio. Omnes tenentur quoscunque cuiusvis legis & fortis homines corripere: ita ut Christiani teneantur corripere infideles, & viceversa. Probatur. Nam actus potentie & virtutis extenditur ad omnia quæ continentur sub subiecto illius potentie aut virtutis: ut visio extenditur ad omnes colores: sed charitas extenditur in vniuersum ad omnes homines: ergo præcepto correctionis (quod est charitatis) cuncti tenentur quoscunque alios corripere. ¶ Et confirmatur ex verbis Evangelij: Si peccauerit in te frater: omnes enim mortales ratione creationis censentur fratres, secundum illud Matthe. 23. Vnus est Magister vester, omnes autem vos fratres: quare, non modo Christiani dicuntur fratres, qui lauacro regenerationis in filios Dei adoptantur: ut ait Chrysostomus super epistolam ad Hebræ. & refertur. n. quæst. 3. capitu. Ad mensam: sed & infideles sunt proximi nostri, ut est glossa capitu. Charitas. Secundo. De poeni. d. secunda. ¶ Tertia conclusio. Prælati arctius tenentur præcepto correctionis, quæ priuati homines. Itaque præter præceptum iustitiæ quo peculiariter prælati tenentur correptione iudiciali arcere subditos à peccatis, præcepto charitatis magis tenentur, quam priuati homines. Quæ sententia est sancti Thomæ. 2. 2. quæstione trigesima tertia, articulo tertio: secundum Augustinum primo De ciuitate Dei, capite nono.

Conclusio

QVÆSTIO III.

Fol. 30.

Cōclusio hæc, ut reor, satis cōprobatur rationibus & testimonijs, quæ in primo argumēto principali adducta sunt: nā vbiq; sacre pagine mentio incidit huius præcepti, prælati peculiariter designatur. ¶ Et secundo probatur ratione. Nā prælatus, eo quod est persona publica, & est custos iustitiæ: ut dicit Aristot. quinto Ethic. & exemplar populi, ad omnia opera præceptorū, cuiuscunque sint virtutis, arctius tenet ratione status, quā populus. ¶ Et tertio probatur. Prælatus (ut inquit illic Aristoteles) tenetur proprio officio bonos facere ciues: ergo arctius tenetur quocunque præcepto quod institutum est ad correctionem & emendationem ciuium: sed præceptum correctionis fraternæ ad hunc finem ordinatur: ergo strictius ligat prælatos, quā plebem. ¶ Et quarto id confirmatur. Prælatus tenetur magis diligere filios, quā priuati homines alios fratres: unde Christus Io. 21. non commisit Petro gregem suum, antequam tertio ipsum interrogaret, an se plus alijs diligeret: ergo ad opera charitatis, qualis est correptio, maiori vinculo tenetur erga filios, quā fratres erga se inuicem. ¶ Quod postremo cōfirmatur. Nā quæadmodum quisque eleemosynas corporales potius tenetur filiis & domesticis largiri quam extraneis: ita prælatus qui est pater spiritualis tenetur spirituales eleemosynas filiis impendere, magis, quā priuatus homo alijs fratribus. ¶ Sed dubium est circa hanc conclusionem, an aliquid teneatur facere prælati præcepto correctionis fraternæ, amplius quā priuatus homo. ¶ Dominus Caietanus. 22. q. 33. ar. 2. quando concedat conclusionem hanc, negat tamen prælatum teneri præcepto correctionis fraternæ inquirere peccatores, magis quā vnus de plebe: Quia hoc (inquit) esset obligare prælatum nouo præcepto charitatis: cum tamen præter præceptum iustitiæ quo tenetur corrigere tanquā iudex, non habeat particulare præceptum correctionis fraternæ, nisi quod habet priuatus homo. ¶ Nihilominus (ut arbitror) prælatus præter præceptum iustitiæ quo tenetur inquirere tanquā iudex diffamatos de crimine, ut dicemus inferius, tenetur præcepto fraternæ correctionis oculatius vigilare super gregem, quā vnus de plebe, & accuratius inquirere crimina: non quidem ordine iudiciali, vbi non præcessit infamia: sed tamen tenetur esse magis attentus ut coniecturis possit rimari crimina subditorum, ut fraternaliter corripiat. Et primo credo

MEMBRI SECVNDI.

credo esse sententiā. S. Thomæ contra dominum Caietanum, in illo loco quem ipse exponit: puta, in solutiōe ad. 4. ait em̃. S. Thomas q̃ illud quod debet alicui determinate persone, oportet q̃ ei expendamus, nō expectantes q̃ nobis occurrat, sed de bitā sollicitudinē habentes vt eū inquiram⁹: vnde, sicut ille qui debet pecuniā, debet creditore regere, cū tēpus fuerit: ita qui habet spiritalē curam alicuius, debet eum quærere, ad hoc vt eū corrigit de peccato: & manifestum est q̃ nō loquitur de correptione iudiciali, sed de fraterna: vnde subiungit, priuatos homines nō obligari ad inquirēdū corrigēda crimina: q̃b⁹ ait August. De verbis domini. Admonēris corripere, nō quærēdo qd reprehēdas, sed videndo quid corrigas. ¶ Sed probatur adhuc responsio nostra. Nam quanq̃ nō teneatur prælatus nouo præcepto correptionis fraternæ, tamen illo cōmuni præcepto tenetur arctius: ob idq̃, ratiōe illius teneffacere aliquid quod non tenetur singuli de plebe. ¶ Et confirmatur hoc maximē. Prælati præcepto correptionis fraternæ tenentur quandoq̃; exponere vitā vt corripiat subditos, quādo frater non tenetur vitā exponere pro fratre, vt diximus quæstione proxima: ergo pari ratione tenentur taliter inquirere crimina, qualiter nō tenetur frater vt corrigit crimina fratris. ¶ Et tertio confirmatur. Quia propterea apud Ezechielem prælati dicūtur speculatores, quibus officium est vigilare super gregem: quia nō solum tenentur præcepto iustitiæ inquirere crimina vt iudicialiter puniantur, propter bonum commune, sed certe quia tenentur habere curā particulariter singularum personarum, propter bonū priuatū cuiuscūq̃; & præsertim ecclesiastici prælati, quibus cura & sollicitudo incumbit, nō solum peccata punire quæ in forum publicē deferuntur, sed occultē etiam peccata fraternaliter emendare, atq̃; adeo purgare corda & mentes subditorum. Quare non satis est ecclesiastico prælato forū habere causarū vt prætores habent: at maior eorū cura circa doctrinam & fraternā correptionem quæ à charitate procedit, esset collocanda. Sed absit vt os ponamus in cælum. ¶ Sed dubium est secundum circa hanc tertiam cōclusionem, vtrum patrefamilias teneantur maiori vinculo corripere filios & domesticos, q̃ extraneos. ¶ Respōdetur quarta cōclusionē. Quicunq̃ tenetur corripere

4. cōn-
clusio.

QVAESTIO III.

Fol. 31.

re domesticos potius q̃ extraneos. Cōclusio est Augustini, quæ habetur cap. Duo ista. 23. q. 4. vbi ponit septem cōditiones personarum, quibus ab officio incūbit correptio: vt episcopus debet corrigere plebem: paterfamilias domū: maritus vxorem: prator provinciā: rex regnum &c. & loquitur de correptione fraterna: nam paterfamilias nō potest corripere familiā, nec vxorem, nec filios, correptione iudiciali & coercitiua: quia non potest infligere pœnas legis: quare non tenetur arcere seruū a cōcubina expellendo eū domo: nisi forsā propter scandalū: nec tenetur compellere familiam ad ieiunia ecclesiæ: sed solum tenetur fraternaliter corripere, maiori tamen diligētia, q̃ extraneos. Imo verō non tam strictē tenetur ad correptionem fraternam filiorum aut domesticorum, quā prælatus respectu subditorū: nam quanquā pater, quātū ad vitā corporalē, tenetur magis diligere filios, quā prælatus subditos: tamē quantū ad vitā spiritalē, pater spūalis plus astringitur diligere subditos & vigilantius illis prospicere, quā pater tēporalis filijs suis. ¶ Quinta cōclusio. Subditi strictius obligātur corripere prælatos, quam alios fratres aut priuatos hoīes. Quod teneatur subditi ad correptionem prælatorum manifestē sequitur ex cōclusionē prima. Duplicem enim correptionem adnotauimus: aliā de iustitia coercitiuā, qua subditi in prælatos vt non possunt: aliā fraternam, quæ à charitate dimānat: & manifestum est subditos teneri ad charitatem prælatorū: vnde Gregorius in epistola ad concilium Nicaenū, quæ refertur. 2. q. 7. cap. sicut. secūdo. Sicut (inquit) laudabile discretumq̃; est, reuerētiam & honorem exhibere prioribus, ita rectitudinis & dei timoris est si qua in eis sunt quæ indigent correptione nulla dissimulatione postponere: nē totum (quod absit) corpus morbus inuadat, si lāguor nō fuerit curatus in capite. Sed q̃ arctius teneantur prælatos corripere, quā alios quoscūq̃; etiā quā patres tēporales, ex vltimis verbis recitatis sumitur primum argumētum. Nam accuratius tenentur occurrere malo cōmuni, quā priuato: sed peccata prælatorum vergunt in perniciem publicā: vnde idem Gregorius, vt habetur. xi. q. 3. ca. Præcipuē: Scire prælati debēt q̃ si peruersa vnq̃ perpetrāt, tot mortib⁹ digni sunt, quot ad subditos suos perditionis exempla transmittūt: ergo subditi accuratius ob-

E stringuntur

MEMBRI SECVNDI.

stringuntur praelatos corripere, q̄ quosuis alios. ¶ Et secundo, quia subditi propēsius tenent diligere praelatos quātū ad spiritalia, q̄ quoscunq; alios, etiā q̄ patres naturales. Nā sicut in corporalibus post amorē patrū in filios, secundū locū tenet amor filiorū in patres, ita in spiritalibus: sed præceptū correptionis fraternæ est præceptū charitatis, ergo propēsius obligat subditos respectu praelatorū, q̄ respectu aliorū fratrum. ¶ Et tertio quia praelati plus indigēt correctione, q̄ priuati homines: vnde Aug. in regula: Non solū vestri, sed etiā ipsius (scilicet praelati) misere mini, qui, quāto in loco superiori, tāto in periculo maiori versatur. ¶ Quarto id cōprobat: Quia inde grauius indigēt praelati correptione, q̄ rarissimi sunt q̄ praelatos & maiores corripiāt. Nā alij verecūdia, alij timore: alij ambitioe gratiæ comparandæ apud praelatos, à correptione erga p̄latos, phibentur: q̄ iniquissima cōditio & fors infelicitissima est p̄latorū & principū, atq; adeo, quāto in sublimiori gradu sunt, tāto sunt hoc beneficio peius priuati. ¶ At verò quia iustē quod iustū est exequi debemus, vt est Deut. 16. plures sunt obseruandæ circūstatiæ in correptione p̄latorū, q̄ priuatorū hominū. Primò vt summa ratio habeat famē & pudoris eorū: nēpe vt de occultis criminib⁹ occultissime corripiant. Nā, vt inq̄t Anacletus, sentētia Chā filij Noe dānant qui suorū doctōrū vel præpositorū culpam produnt: ceu Cham, qui pudenda patris nō operuit, sed irridenda monstrauit. 2. q. 7. Secundo, vt non quicunq; de plebe præsumat prælatum corripere, sed ille qui sit & spectare virtutis & prudētiæ. Nam si homo de plebe & peccator tentaret corripere prælatū, ille esset vt bestia quæ tangit montem, & vt Oza qui non erat dignus tenere arcam. Vnde Gregorius in Pastoralī. Sanctōrū vitam corrigere non præsumat, nisi qui de se meliora sentit. ¶ Quod si arguas contrā, quod asina reprehendit Balaā: Respondeatur inde solum sumi exemplum, vt quiniis in causa propria, cum iniuste vexatur à prælato, possit interrogare causam vt se compuret: sicut dixit asina: Cur percutis me, etiam iam tertio: nonne animal tuū sum. &c. Tertio, qui corripit prælatū, maxime episcopū, aut principē, debet id facere cum reuerentia non increpādo, sed admonendo, vt dicit Paulus: hoc est explicando grauitatē flagitiorum quæ augentur ex dignitate personæ: & de

QVÆSTIO. III.

Fol. 32

detrimētū subditorū quod patiunt ex malo exemplo superioris. Vnde Diony. in ep̄la ad Demophilū, eum reprehendit q̄ sacerdotē irreuerenter correxerat. ¶ Quod si peccata p̄latorū fuerint in p̄niciē reipublice: tūc publicē fas est illos reprehendere: primū si sit crimen hæresis, nec Papæ ipsi in hoc parcendum est, vt habetur ca. Si Papa. 40. d. Vnde Paulus Petro in faciem restitit, Gala. 2. quia scandalum dabat Gentilibus in fide. ¶ Quod si quis arguat q̄ adhuc in materia fidei & scādali nō licet publicē subditis, reprehendere p̄latū, ex glossa Hiero. illic: Paulus Petrū reprehēdit: q̄ nō auderet, nisi se nō imparem sciret. ¶ Respondetur q̄ oīs fidelis: quātūcunq; minim⁹ censet par cuiusq; quātūcunq; maximo in materia fidei, vt possit & debeat ipsum reprehendere & denunciare. Tāta est. n. labe illius criminis, q̄ ad eius accusationē & serui aduersus dñm, & quilibet criminoli & infames aduersus quēlibet admittantur. cap. Præsumit. 2. q. 7. Nec solū in materia fidei, sed qñ peccata praelatorū sunt scādaloſa, licet eos reprehendere publicē: vt habet in cap. Paulus dicit. eadē causa & q. Imò Petr⁹ nō admiserat peccatum hæresis, sed quia scādali dabat, nec adeo graue vt esset mortale, reprehensus est. Vnde August. illic. Petrus exemplū maiori bus præbuit, vt sicubi rectum tramitē reliquissent, nō dedignarentur à posterioribus corrigi. Quin imò Christus ipse magister summus qui peccatum non fecit, voluit legi correptionis se subijcere, vbi ait: Si malē locut⁹ sum testimoniū perhibe de malo. ¶ At verò inter priuatas personas magis tenemur corripere eos qui in vita spūali cōiunctiores sunt nobis, quā alios: vt religiosi maiorē diligētiā adhibere tenent corripiēdis fratribus spūalib⁹, q̄ fratrib⁹ naturalib⁹. Atqui inæquali necessitate strictius obligamur meliorib⁹, q̄ peiorib⁹: vt si homo aliās probus incipit labari, maiori cura tenemur eū seruare, q̄ perditum hominē. Nā ex genere obiecti propēsius tenemus diligere meliores: sed quia peiores plurimū graui⁹ indigēt correptione, ex hac parte augetur quandoq; obligatio respectu illorū. ¶ Sexta 6. Cōclu.

conclusio. Peccatores cuiuscunq; generis sint, tenentur præcepto correptionis: atq; adeo, cum sunt in peccato possunt corripere. Prima pars, p̄bat. Præceptū charitatis oīs in vniuersum obligat: ergo peccatores ratione peccati nō liberant illo præcepto.

E 2 pro:

MEMBRI SECVNDI.

totaliâs cōmodū reportarēt à peccato. ¶ Secūda pars pbat. Duplex est correptio, vt dictū est. scilicet iudicialis & sc̃na: & à iudiciali correptione multi repellunt rōne peccati: vt lege cauet. 3. q. 4. p. totā, & alibi sepe in iure, vt videbim⁹ in De accus. Infames. n. & publici peccatores, & excōicati accusare nō possunt, nec ius dicere: & hoc, quia ad publicum iudiciū requiritur æstimatio & opinio probitatis, & iudicis, & accusatoris, & testiu, vt fidem faciant: sed tamē à correptione fraterna nullus repellitur: quia de necessitate & natura correptionis solum est docere & persuadere veritatem: quod quicūq; mentis & rationis cōpos facere potest: & cūm peccatū rationis vsum non tollat, sit vt peccatores non sint prorsus inhabiles correptioni. ¶ At verò peccatum multis modis extenuat & impedit efficaciam correptionis. Primò ex parte corripientis, quem indignum reddit vt alium corrigat: maximè si corripies maioribus criminibus sit obnoxius. Vnde Hieronymus sup illud Matt. 7. Quid vides festucā &c. De his (inquit) loquitur, qui, cūm mortali crimine detineantur obnoxij, minora peccata fratribus non cōcedunt. Et secundo, ratione conditionis peccati: vt puta, si publicus peccator publicè corripit alios: tunc enim nō solum correptio nihil prodest, imò nocet ratione scandalizantem: nam ille non p̃sumitur corrigere ex charitate, cūm seipsum prius non corrigat, sed vt per bonā doctrinam propria cælet flagitia, vt inquit Chrysost. super eisdem verbis Matt. 7. Et tertio ratione periculi. Nā peccator qui aliena peccata obiurgat, inde superbia effertur, q̃ p̃ximis sese indignè p̃ferat. Vnde Augustinus lib. De ser. Dom. in monte. Accusare vitia officium est bonorum & beniuolōrū: quod cū mali faciunt, alienas partes agunt. Et de peccatore publicè p̃dicante intelligitur illud Psal. Quare tu enarras &c. vbi glossa, Quare cōmuni sermone ad populū profers aliquid de mea maiestate: ¶ Sed est dubium vtrum peccatoribus peccatum sit corripere. Arguitur enim pars affirmatiua: quia correptio est op⁹ charitatis: peccator autem non est in charitate, ergo si corripit, nunq̃ corripit ex charitate. ¶ Respōdetur quod quicūq; peccator p̃or sine peccato corripere: imò meritorie: si modo correptio, fuerit circūspecta: primò nē publicus peccator publicè corripiat: nam illud esset peccatū ratione scandalizantem: deinde vt peccator

QVÆSTIO III.

Fol. 33.

cator corripiat, non increpando & superbè accusando, sed aut gemēdo proprium peccatum, aut reprahendendo se simul cū alio. Isto modo & vsurarius & meretrices & perditissimi homines possunt alios suæ farinae corripere. Vnde Augu. in lib. De serm. Dom. in monte, loco citato. Cogitemus (inquit) cum aliquem reprehendere nos necessitas cogit: vtrum tale sit vitium quod nunquā habuimus, & tūc cogitemus nos homines esse, & habere potuisse. vel tale quod aliquando habuimus, & iā nō habemus: & tunc tangat memoriam communis fragilitas, vt illam correctionem, non odium sed misericordia p̃cedat. Si autem inuenerimus nos in eodem vitio esse non obiurgemus, sed congemiscamus: vt non alium solum ad p̃nitendum, sed ad æqualiter conandū inuitemus. Hæc Augustin⁹. Adde q̃ nō solum peccatori meritum est aliū corripere, sed certe meritum peculiariter accommodum ad obtinēdam remissionē proprii peccati. Nam opera misericordie peculiariter conducunt ad remissionem peccatorum: secundum illud Danielis. 4. Peccata tua elemosynis redime. Sed maximè ad id confert remittere aliena peccata: secundum illud Matth. 6. Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. Cui proximum est corripere fratrem. ¶ Vnde ad argumentum modo factum respondetur, q̃ quāquā correctio nō procedat ex habitu charitatis infuso, sufficit tamen ad implendum p̃ceptum quātū ad substantiā, atq; adeo, vt inter alios bonos mores sit laudabilis, q̃ procedat ex naturali charitate. ¶ Sed tandem adnotauerim, q̃ si esset quispiā tā perditus & infamis homo, vt correptio sua prorsus redderet inutilis, tunc non teneretur p̃cepto correptionis: nam ad opus vanū obligatur nemo. Quod si cōtra arguas, q̃ tunc peccator teneret resipiscere, vt possit corripere (quod insinuat Ricar. 4. d. 19. artic. 2. q. 2. ad. 1. & Palu. q. 3) aliās peccatum esset ei cōmodum, cum eum excusaret à p̃cepto. Respōdetur, q̃ nemo obligatur ad opera misericordie, nisi quando habet facultatem exhibendi. Vnde sicut non tenetur quis recuperare perditam pecuniam ad subueniendum pauperibus, quāuis posset, nisi forte in extrema necessitate, nec tenetur procurare scientiam, quæ requiritur ad corripiendū: ita nec tenetur resipiscere à peccato, ea ratione vt adimpleat p̃ceptū

MEMBRI SECVNDI.

correctionis. Nec propterea est cuius commodum peccatum
nā cuiusq; salubrius esset agere in gratia, q̄ excusari ab aliqua
lege Dei. At verò plati quia ratione officij semper tenent ad cor
reptionem, re vera obligantur tales esse, vt suo exemplo & corre
ptione prodesse possint: q̄re si sunt publici p̄tōres, tenent aut
abire officio, aut taliter corrigi, vt frugi esse possint subditis.
¶ AD PRIMVM argumentū responsum est in tertia con
clusionē. Probant enim illa testimonia p̄latos arctius teneri
p̄cepto correptionis, quā priuatos homines: non tamen exci
piunt quenquā ab illo p̄cepto. Vnde Augusti. 1. De ciuitate
Dei. capi. 9. Ad hoc populorum p̄positi constituti sunt in ec
clesijs, vt non parcant obiurgando peccata. Nec ideo tamen
ab huiusmodi culpa penitus alienus est, qui licet p̄positus
non sit, in eis tamē quibus vitæ huius necessitate coniungitur,
multa monenda, vel arguenda nouit, & negligit. ¶ Ad secun
dum respondetur, argumentum nō probare, q̄ non liceat oēs
peccatores corripere, sed q̄ non semper oporteat vsque ad de
nunciationem procedere, quando illi qui corriguntur non ha
bent superiores p̄latos quibus conuincantur. Vnde, quando
Papa secreta admonitione non emendatur, illic sistendū est, ni
si sit in crimine hæresis: quia Papa nō potest denūciari nisi quā
do pōt accusari, vt notat glossa capi. Si papa. 40. d. Item in cor
reptione infidelium, si corripiantur de criminibus contra legē
suam, denūciandi sunt p̄positis suis: si modo apud illos noti
tia fuerit fraternæ correctionis. Et hoc est quod dicit Paulus:
Quid mihi de his qui foris sunt iudicare? Id est: Nos nō possu
mus eos in iudicio compellere: nisi, aut nobis infesti essent, aut
nostra detinerēt, aut essent fidei cōtumeliosi: at de infidelitate
admonere illos licet, & increpare, & ad fidem pro viribus ap
pellere: vt notatur capitulo Infidelis. 23. quæst. 4. Sed tñ denun
ciare illos vanum esset, postquā cōpeli iuridice nō possunt ad
fidem. Et eadē ratione meretrices & vsurarios publicos sanctis
simum est corripere: imō p̄ceptum, si sit spes emendæ. Sed
verba Augustini hoc solum sonant, vt principes impune per
mittant meretrices, ad euitandum maiora mala. Cum hæreti
cis vero, post secundam monitionem non licet disputare, nec
conuersari, vbi fuerit periculum ne nos peruertāt. Qui tamen

certo

QVAESTIO. IIII.

Fol. 34

certo speraret hæreticum lucrari, posset & deberet ipsum corri
pere. Sed cum excommunicatis, quanquā nō licet cibum su
mere, licet tamen correctionis gratia conuersari. Vnde idem
Apostolus qui Corinthijs interdixerat cum excommunicatis
cibum sumere, admonet Thessalonicenses: Si quis non obedit
verbo nostro, hunc notate, & nē commisceamini cum illo, vt
confundatur: & nolite quasi inimicum existimare, sed corripi
te vt fratrem. ¶ Ad tertium argumentum latē responsum est in
quinta conclusionē. Non enim argumentum probat, quod nō
debeant subditi corripere p̄latos, sed quod debeant id reue
renter p̄stare. ¶ Et eadem ratione respōsum est ad quartum
in sexta conclusionē. Sed ad illud De pœnitent. d. 6. Potentissi
mum est crimen sacerdotum &c. respondetur, illud intelligi de
sacerdotibus ministrantibus sacramenta in mortali: quod est
mortale, nisi forsan quādo ministratur baptismus in extrema
necessitate, citra solennitatem.

QVARTA QVAESTIO.

TRVM ordo euangelicus fraternæ
correctionis cadat sub p̄cepto. ¶ Ad
partem negatiuam arguitur, quod nō
sit necessariō à secreta monitione in
choandum. Deus, cuius nos vult Pau
lus imitatores esse, Ephe. quinto. occul
tos peccatores nonnunquā publicē
absque p̄auia monitione castigat: vn
de Apostolus. 1. Corinthio. ii. dicit pro
pter occulta peccata, & maximē indignē sumentium Euchari
sticiā infirmos esse multos & dormire multos. Et sancti ex quo
rum gestis conijcere oportet, qualiter sunt p̄cepta scripturæ
sacræ intelligēda, vt inquit August. lib. cōn. mend. sæpe legun
tur publicē denunciare, quos antea secreto non admonuerāt:
vt Ioseph. Gene. 37. legitur accusasse fratres suos apud patrem
de crimine pessimo: & Petrus Actū. 5. refertur, publicē repræ
hendisse Ananiam & Saphiram, qui occultē defraudauerāt de
precio agri: in quibus locis nulla sit mētio de secreta monitione:
& Leui. 5. p̄cipitur vt qui audierit vocem falsō iurātis statim

E 4 indicet

MEMBRI SECVNDI

indictet crimē: vbi nec cōmemorā, vt fiat aliqua monitio. Neq; Augustinus. 22. quæst. 5. capi. Hoc videtur, exponens illud præceptū, meminit de aliqua monitione: sed dicit indicādū esse occultū crimē illis, qui possunt prodesse, & nō obesse: ergo nulla est necessaria secreta monitio, ante denunciationem fraternā. ¶ Et confirmatur argumentum vsu religiosorū, qui est, vt fratres proclamētur in capitulo, quamuis nō fuerint secreto præmoniti. Et secundo confirmatur. Grauior est accusatio quā publica petitur punitio, q̄ denunciatio, quā sola intenditur emendatio fratris: & ante accusationem nulla est necessaria admonitio, sed sola inscriptio causæ: vt habet cap. Supbis, & cap. Qualiter & quādo. el segundo. De accus. ergo nec denunciationem fraternā necesse est, vt admonitio præcedat. ¶ Secundo arguitur, q̄ non oporteat post admonitionem testes, ante denunciationem adhiberi. Aut enim peccatum est publicum: & tunc, vt dictum est, publicē arguendū est: nam quæ manifesta sunt, iudicarium ordinem non requirunt. 2. q. 1. capi. Prohibentur. Aut est secretum, quod tamen probari potest: & tunc non videtur opus esse nouis testibus: quia potest probari. At si peccatum est simpliciter secretum: tunc, vel adducendi sunt testes ad probandum crimen præteritum: & hoc esset vanū, postq̄ probari non potest: vel ad obseruandū & capiendū peccatorem si reciderit in futurū: & hoc apparet non esse licitum: quia, vt dicit Augustinus De verbis Domini, non debem⁹ esse exploratores vitæ aliorū: ergo nullatenus, dum crimen est omnino secretum, ius est adhibere testes. ¶ Tertiō & principaliter arguitur. Augustin⁹ in regula admonet vt prius præposito crimen ostendatur, q̄ testibus: ergo inductio testium non debet antecedere denunciationem, sed vice versa. ¶ Quartō & postremo hæc omnia confirmatur. Obedientia quæ debetur prælato præstantior est, quā iustitia quæ debetur priuatis hominib⁹: sed quādoq; prælatus interrogat subditum iureiurando occultum crimen fratris, ante admonitionem & inductionem testium: ergo tunc tenetur, prætermisso ordine euangelico, veritatem patefacere. ¶ In contrarium est præceptum euangelicum, quo, vt supra adnotauimus, explicatur ordo iuris naturalis in correptione fraterna obseruandus.

Quæstio

QVÆSTIO. IIII.

Fol. 35

Quæstio hæc de ordine fraternæ correptionis præcipua est huius materiæ: vtpote, quo seruādo aut anteuertendo, ius & iniuria secreti tegēdi & detegēdi cōsistat. Atq; ordo correptionis, vt verba sonāt euāgelica, trib⁹ mēbris cōstat: q̄ sunt secreta admonitio, testium inductio & fr̄na demū denuntiatio: nā inobediētis excōicatio ad iudiciālē spectat correctionē. Et vt de singulis pspiciuē dicam⁹, respondet ad q̄stionē octo cōclusionib⁹. At, illi⁹ in primis meminisse op⁹ est, qd' supra statuimus fundamētum: videlicet, correptionis fraternæ eū esse finē, vt frater corrigatur & emendetur, sed accusationis & inquisitionis finis est vt puniat. Quare de crimine fr̄is distinguendū est. Aut. n. publicum est, aut secretum. ¶ Si primū, tunc est prima conclusio. Peccatū publicū non in secreto corripiendū est, sed publicē arguendū. Nā finis tunc non est sola emendatio fratris, sed quo illi, quib⁹ scandalū datū est & occasio peccādi, exēplū capiant, & terrore arceantur. De quo peccatorū genere inquit Paul⁹. 1. Tim. 5. Peccātes corā omnib⁹ argue, vt & ceteri timorē habeāt: & De pœ. & remi. ca. 1. Manifesta peccata nō sunt occulta correctione purgāda: & 2. q. 1. cap. Si peccauerit: Corripienda ipsa sunt corā omnib⁹, q̄ peccantur corā omnibus: ipsa verō corripienda sunt secreti⁹, q̄ peccantur secreti⁹. Distingue tēpora, & cōcordabis scripturas. Illā: Si peccauerit in te, corripe inter te & ipsum: & illā: peccātē corā oib⁹ argue. ¶ Sed conclusio primū intelligitur de peccato publico, quod est notoriū notorietate facti: qd' videlicet nulla tergiuersatione celari pōt: nā alia, etiā si probabilia sint & infamia laborēt, non sunt continuo publicē corripiēda. Atqui secūdo intelligit, non solum de peccatis q̄ sunt in præiudiciū Reipublicæ, aut tertiæ personæ, sed de quibuscunq; quomodocunq; scandalosis. ¶ At peccōta tur quispiā, an ad publicā correctionem soli prælati teneantur: nā postq̄ eiusmodi correctio nō fiat gratia fratris emendandi, nō est fraterna, atq; adeo, nec obligare videtur priuatos homines. Respondetur, priuatos etiam homines teneri publicē reprehendere fratrem, in conspectu populi delinquentem: quoniam præcepto charitatis non solum tenemur corripere fratrem, sed

1. Cōclu.

MEMBRI SECVNDI.

sed succurrere scandalo aliorū. Hoc veruntamē differt, q̄ praelati tenentur p̄cepto iustitiæ publicē corripere: priuati verō solum p̄cepto charitatis. Quocircā hi nō tenentur ad publicā correctionē, nisi sicut ad alia opera charitatis: vtpote quando id possunt sine notabili detrimēto praeſtare. Qui enim timeret honori aut vitæ suæ, si corripere quempiam publicē, tunc non astringitur: nisi forsā dum peccatum grauiter læderet honorem Dei. Si em̄ sacrilegus homo impiē blasphemaret nomen Dei, vnde offendiculū praeſentibus obijceret contemnendi diuinum nomen, obligatus esset quicumque blasphemiam retundere. Et ille est casus quo obligat p̄ceptū dilectionis Dei, & quādoq; cū periculo vitæ. ¶ Sed quis tenetur quisq; notorium peccatū scādalosum statim in facie reprehendere, non tñ obligamur statim denunciare iudici, quādo non vergit in perniciē publicam: quia multa licēt quæ non expediunt. 1. Cor. 6. & 10. Quare peccata priuata corripiēda sunt eo modo, qui melius cōducit ad emendationē fratris. ¶ Si verō peccatum sit secretum, tunc subdistinguentū est. Aut. n. vergit in perniciē publicam, in nocumentū vñe p̄ximi. Et de hoc est secunda cōclusio. Peccata pernicioſa Reipublice aut p̄ximo, statim denūciāda sunt. Probat, quia si sunt contra bonū publicū, illud praeferendū est particulari, qualis est fama delinquentis. Et quāq; nō sint nisi contra priuatā personā, melior est in hoc conditio iniuriā patientis q̄ inferentis: atq; adeo potiūs debemus consulere illi, denūciādo, q̄ huic, tacendo. Moderantur tñ doctores conclusio nē hoc modo. Nisi fortē quis firmiter aestimaret, q̄ statim per secretā admonitionem posset hmoi mala impedire, verba sunt S. Tho. 2. 2. q. 37. ar. 7. cui subscribūt doctores theologi. 4. d. 19. et iuriscōsultus sup̄ ca. Nouit. De iud. & sup̄ cap. Si peccauerit. 2. q. 1. Nos tñ perspicaciter censemus audiendam esse hanc moderationē. Nā quando peccata sunt in perniciē publicā: vt proditio ciuitatis, aut crimen læsæ maiestatis, aut hæresis, quā rarissimē vsu venire potest, vt priuat⁹ homo posset abūdē succurrere huiusmodi contagionib⁹. Et ideo dicit S. Tho. Nisi fortē quis firmiter aestimaret &c. Atq; adeo, nō est qui debeat cōfidere soli correptioni secreta & priuata, nisi vir fortē magnę autoritatis, & efficacis, cui compertissimū esset, per secretam monitionem posse

QVÆSTIO IIII.

Fol. 36.

posse penitus extinguere id genus flagitia. Quapropter in proditione, vt plurimum, & hæresi statim procedendū est ad denūciationem. Id vel maximē, si sit hæreticus dogmatizans, quales fere sunt hæretici oēs. De quib⁹ iustissima lex est, vt quā primū absq; aliqua praeuia admonitiōe denūcientur. Sed quādo peccatum secretū est in praeiudiciū tertij priuati hominis, nō imminet tantū periculi si secretē corripiatur: vt cū secretō noui latronē, qui furatus est bona proximi, satis est si dem operā vt secreto restituat: aliās teneor denūciare: modo id possem sine detrimēto meo: quia solum ad id teneor ex p̄cepto charitatis. Nec vetat q̄ quis iureiurando fidem secreti promiserit, quominus teneatur huiusmodi crimina manifestare. ¶ Sed quid si secreto scio Petrum insidias parare Paulo, quem certus est occidere, nec cohibere possum? Nam iuriscōsultus quidā temporibus nostris Maioricæ, censebat in tali casu denunciandum esse, etiam iudici. ¶ Nihilominus respondetur, q̄ dum crimen omnino est occultum, ita vt probari non posset, denunciandū est illi, qui solum posset prodesse, & non obesse: secundum Augustinum, 22. quæst. 5. capitulo. Hoc videtur. vt doctē respondit tunc dominus Adrian⁹: quia crimen quod probari nō potest, nec per infamiam aut per indicia disquiri, iudici tanquam iudici denunciari non licet. At verō in casu posito quo Petrus parabat insidias Paulo, si nullo alio modo ille qui sciebat, poterat illū amouere ab homicidio, deberet certē denunciare Paulo, vt ipse sibi prouideret: & Paulo licet denūciare hostē iudici, tanquā iudici, vt se protegeret. ¶ Verum est tamen, q̄ in his criminibus secretis & perniciosis detegendis cauendum est, vt quā minimo fieri possit, nocumento famæ detegantur, si sunt secreta: vt si dāna publica aut priuata euitari possunt per reuelationem in genere, nō fiat reuelatio in particulari. Et si fieri potest, non est reuelanda persona, si satis est reuelare crimen, aut alia via euitare illud. Sed si nullatenus euitari possunt grauia damna, nisi reueletur persona, reuelanda est, nisi sit secretum sacramenti confessionis. Si tamen crimen probari potest quod est in perniciē publicam, denunciari potest iudicialiter & accusari, vt dicemus quæſtione sequenti. ¶ Sed dubium est, vtrū clericis liceat huiusmodi pernicioſa crimina reuelare, maximē quando

MEMBRI SECVNDI.

quādo est periculum effusionis sanguinis: vt puta si reueletur latro aut proditor aut hæreticus. Et videtur id non esse licitum: nam in cōcilio Toletano. 23. quæst. 8. capi. His à quibus. & capit. Clericus. & capite. Sententiam. extra, Nè clerici vel monachi, prohibentur clerici sententiam sanguinis proferre: aut quoquo mō se immiscere iudicio sanguinis. Et quāuis, ca. Prælati. De homicidio libro. 6. fiat illis facultas petendi emendam in sæculari iudicio à malefactoribus in causis proprijs, tamen non datur facultas in causis alienis proximorum. ¶ Respondetur cum Caietano. 2.2. quæstione. 33. articulo. 7. licitum esse hoc clericis, etiam sacerdotibus: non solum quando peccatum est perniciosum Reipublice, sed quando est in detrimentū graue tertie personæ dummodo id faciāt, protestantes, non reuelare huiusmodi criminosos petendo vindictam sanguinis: sed quò euitent dāna. Nā quanquā in dicto capit. Prælati. solum exprimatur facultas defendendi causas proprias, etiam cum periculo sanguinis, tamen iure naturali extēditur illa facultas, etiā ad causas proximorū. Quia licet Ecclesia prohibeat clericis quæ licita essent laicis, vt venationes, tamen nō censetur prohibere illa, ad quæ tenentur iure naturali: & vnicuique iure naturali mandatum est de proximo. ¶ At si crimen occultum solū est in malum peccantis, de hoc est tertia conclusio. Crimen secretum quod non est perniciosum nisi peccanti, ante denunciationem & ante testium inductionem, secreta monitione corripiendum est. Probatur conclusio: primo ex verbis Evangelij Matthæi. 18. Si peccauerit in te frater, corripe eum inter te, & ipsum solum: quæ verba peculiariter intelliguntur de huiusmodi peccatis. Vnde Augustinus loco sæpe citato sermone. 16. De verbis Domini. qui refertur. 2. quæst. 1. capit. Si peccauerit. Si peccauerit (inquit) in te frater, corripe eum inter te & ipsum solum: Quare? Quia in te peccauit. Quid est: In te peccauit? Tu scis quia peccauit. Quia enim secretū fuit quando in te peccauit, secretum quare eum corrigis quod peccauit in te: nam si solus nosti quia peccauit in te & eum vis coram omnibus arguere, non eris corrector erroris, sed proditor. Quare illa particula: In te: non est exponēda: Si te iniuria affecerit: (quæ est glossa inter lineas) sed itelligēda est, de omni peccato

3. conclusio.

QV AESTIO. IIIL

Fol. 37

peccato quod sit coram te, vt notauimus. quæst. 2. Vnde subiungit Augustinus. Sic agendum est non solum quādo in nos peccatur, sed etiam quando peccatur ab alio, & ab altero nescitur. Nam quodcūq; peccatum fiat coram me, est quodā modo aduersum me: quia mihi est offendiculum: vnde quodā modo iniuria afficior, q̄ peccator præsentiam meā non veretur. Et forsitan iste est sensus illi⁹ glossæ interlinearis: Si te iniuria affecerit. ¶ Et secundo, conclusio probatur ratione. Differt enim correctio fraterna ab accusatione & inquisitione: quia finis correptionis est emendatio fratris: accusationis verò & inquisitionis, puniatio: ergo correctio eo modo fieri debet qui melius cōducit ad eius emendationem: fama verò plurimū iuuat vt peccator resipiscat: vnde Hieronymus: Seorsum corripiendus est frater, nè si semel pudorem & verecundiam amiserit, remaneat in peccato: ergo primum omnium tentādum est vt peccata, salua peccatoris fama, corrigantur. ¶ Et confirmatur exemplo medici corporalis: qui q̄ minimo fieri possit dispendio tenet aegroto mederi. Vt enim qui sanare posset sine abscissione mēbri, graue inferret iniuriā abscindendo, ita qui fratrem corrigere posset sine dispendio famæ, quæ pretiosum bonum est, iniustissimus esset diffamādo. Quocirca, De accusa. Qualiter & quando. secundo. habetur. Et si tribus modis possit procedi: per accusationē videlicet, denunciationem & inquisitionem: tamen, vt diligens adhibeatur omnibus cautela, nè forte per breue cōpēdium ad graue dispendium veniatur: sicut accusationem legitima debet præcedere inscriptio, sic & denunciationem charitatiua monitio, & inquisitionē clamosa insinuatio præuenire. Et. 2. q. 7. ca. Accusatio. i. excōmunicantur qui sacerdotes ante charitatiuā monitionem lacerare aut accusare præsumpserint. ¶ Sed mouentur circa hanc cōclusionem dubia nōnulla. Primum aduersus distinctionem inter peccatū illud quod est in perniciē publicam, & illud quod priuatim cedit in malū peccatoris. Est argumentum: Omnia cuiuscūq; generis peccata videntur offendere bonum publicum: nullum enim est peccatū quod nō sit in scādalum & malum exēplum fratribus: ergo vniuersa deberent statim denūciari. ¶ Multum refert hic scire quæ peccata dicuntur in perniciem publicam: & pro hac materia correptionis,

1. Dubiū.

MEMBRI SECVNDI.

ptionis, & p materia accusationis & pferim p materia inquisitionis: nam sunt qui putant omnia peccata esse in perniciē publicam. ¶ Respondetur ergo q illa sola peccata censentur in presentiarum & in sequētibz in perniciem publicam quæ habent pro obiecto proximo bonum publicum: puta quæ ex genere suo contagiosa sunt & contaminant rem publicam: vt hæreses & proditioes: nā hmoi homines pervertere molunt populū. Itē ambitio & subornatio suffragiorū in cathedris & in alijs electionibz: & in vniuersum qñ qñ in aliquo cōuētū aut ciuitate satagit puertere fratres. Hæc enim sunt quæ statim sine admonitione, si sit periculum, sunt denuncianda & accusanda. Item compilatio ararij publici: crimen læsæ maiestatis. Sed adulterium, homicidium, & simplex furtū, nō sunt propriē in perniciem publicam: quia sunt aduersus priuatas personas, & ideo huiusmodi peccata vocabimus in preiudiciū tertij. Latrones verō publici qui vias publicas obsident, ij censentur in rem publicam peccare: nempe quorum animus est quoscūq; de populo occidere & deprædari. Sed fornicatio & gula & similia sunt omnino priuata. Ex quo sequitur ad intelligentiam dicendorū, quod peccatū publicum, vno modo dicat vt distinguitur contra secretum, vt suprà diximus: alio modo vt distinguitur contra priuatum: quia scilicet fit in perniciem publicam. ¶ Alterum dubium est vtrum secreta admonitio in huiusmodi peccatis priuatis debeat semper necessariō pcedere in quocūq; peccato quomodocūq; occulto, quanquā sit notum pluribus, aut de illo sit infamia. Nam videt non esse necessaria quando peccatum est pluribus notum, sed tunc licitum esse statim corripere coram alijs qui sciunt crimen, postquā tunc nō violatur fama proximi. ¶ Respondetur quod quamuis peccatum sit plurimis notum, non est statim coram alijs, etiam scientibus, arguendum: nam quanquā non lædatur fama, læditur tamen pudor & verecundia proximi, cū reprehenditur in presentia plurium. Ob idq; experiendum est prius, an per secretam admonitionem frater corrigatur. Quod ego noto in illis verbis Augustini, secunda quæstio. i. capite. Si peccauerit. Fortē quod scis & ego scio: non tamen, coram, te corripio: quia cum reuolo, non accusare. Vbi docet quod nec coram illo

2. Dubiū.

QVAESTIO IIII. Fol. 38

Io qui scit, corripendus sit in principio frater. ¶ Tertium dubium est. An quando ego solus noui crimen fratris, liceat ante quam illum admoneam id patefacere amico illius qui commo dius quam ego possit eum corripere? Videtur nanque hoc esse licitum postquam confert vt facilius frater corrigatur. ¶ Respondetur quod nullo modo sine extrema necessitate licet crimen occultum fratris ante admonitionem, quantuncunq; cordatissimo & eius amicissimo detegere. Sunt enim qui igno rante putant non diffamare fratrem, quando amico illius se cretō reuelant occulta eius peccata: cū tamen optarem ego peccata mea nota esse tribus aut quatuor, quam vni grauissi mo & mihi coniunctissimo virō: sanē cuius bonam de me æsti mationem pluri facio quā si quatuor alij benē de me opi narentur. Sed quando illi qui scit crimen non pateret accessus ad fratrem qui est in peccato, aut compertissimum illi esset suā admonitionem nihil pro futuram, tunc licitum esset alteri infi nuare, qui id vtiliter faciat. Atqui, consulerem ego tunc vt præ lato primū id tanquam patri insinueretur, dum tamen ille ef fet qualem oportet esse prælatum: vt puta, qui prodesse possit, non obesse fratri. Nam postquam in correctione fraterna tan dem procedendum est vsque ad denunciationem quæ fit præ lato, optimē consultitur famæ fratris, si, quando est necessariū, soli prælato denunciatur. Et in hoc casu consentirem cum Ri chardo in. 4. d. 19. artic. 4. quæstio. i. vbi ait quod ante secretam monitionem potest fieri denunciatio prælato tanquam patri: atq; adeo q prælatus potest ad id cōpellere subditos. Consen tirem (inquam) casu quo subditus certissimus esset nihil profu turam suam admonitionem: aliās profectō iniustitiam faceret, qui ante monitionem denunciaret prælato: nam fama subditi apud prælatum magno æstimanda est: & ideo sine extrema necessitate non est prodigenda. Nec prælatus potest ad id cō pellere imō in visitatione debet monere vt occulta peccata non denuncientur nisi præuia admonitione. Et Augustinus in regu la, quāquā dicat, ante inductionem testium denunciandū esse fratrem prælato tanquam patri, nō tamē id permittit ante moni tionē. ¶ Quarta cōclusio. Si secreta admonitione corrigitur fra ter, ita vt nullū sit reliquū recidēdi periculum, illic sistendū est. Quapropter

Tertium dubiū.

4. Con clusio.

M E M B R I S E C V N D I

Quapropter cautè legēdus est Richardus in loco modò citato, ubi dicit q̄ quanq̄ frater sit correctus per secretam admonitionem, denunciandus est tamen prelato, vt obseruet ipsum à reciduo. Intelligitur enim dū correctus adhuc manet in periculo verisimili: alias nullatenus denūciandus est, postq̄ correptor cōsecutus est finem correptionis: quia lucratus est fratrē: iuxta illud: Si te audierit, lucratus es fratrem tuum: vbi insinuat illic esse sistendum. Quare, iniuria est fratrem emēdatum denuncia-
5. conclu re. Quinta conclusio. Quando frater secreta monitione non
sio. corripitur, tūc adhibendi sunt vnus aut duo testes anteq̄ denūciatur prelato. Conclusio hæc omnibus concorditer est receptissima: quia est in euāgelio: nō tamen omnes eodem sensu eā intelligūt: sunt em̄ duæ opiniones, vt meminit. S. Thom. 2. 2. q. 33. ar. 8. ad. 1. Dicunt quidam q̄ quando peccatum est occultum in secundo gradu, vt diximus ante primā quēstionem huius secundi mēbri, vt puta, quando plures sciunt per quos iuridicè probari potest: tūc habet locum ordo euangelicus, & adhibendi sunt testes in correptione, non quidem noui, sed illi quibus aliās notū est crimen. Sed quando peccatum est omnino secretum: vt pote quod solus scit ille qui admonuit, tunc nō sunt adhibēdi testes, nec de illo loquitur euangelium. Quare, siue frater corrigatur secreta admonitione, siue non, illic sistēdum est quoaduq̄; sint aliqua indicia vel testes per quos conuincatur. Quam opinionē sustinet Durandus. 4. d. 19. q. 4. sed ante tenuit illam Alti. li. 3. tract. 25. c. 2. vnde desumpsit eā Duran. addit tamen q̄ poterit tale peccatū secretū sine testiuū inductione reuelari prelato in secreto tanq̄ patri qui possit prodesse & nō obesse. Subscribūt huic opinioni nōnulli canonistæ. Quæ opinio fundat in argumento quod secundo loco posuimus ante quæstionem: Enimuerò, quādo peccatū est omnino secretum, aut adhibēdi sunt noui testis ad probandū præteritū crimen: & illud esset vanū, postquā probari nō potest: aut ad obseruandū peccatorem, si in futurum reciderit: & hoc est iniuriosum: quia (vt dicit Augustinus) non debemus esse exploratores alienę vitę. Imò tunc (dicit Durandus) magis esset secundum charitatem indicandū illi qui possit impedire, q̄ illi qui possit capere peccatorem in delicto. Nec potest dici (inquit Duran.) adhibendos

Q V A E S T I O I I I I. Fol. 33

dos esse testes ad probandum, quādo denūciatur, q̄ frater fuit prius admonitus: hoc enim esset sine fructu. Nam quando denunciās nō probat crimē p̄ testes criminis, vanū est probare se admonuisse: q̄a non pōt tūc iudex procedere ad punitionē, vt statim dicturi sumus. Et secundo arguit Durandus. Quia si, dum crimen est omnino secretum, quis addit testes, exponitur periculo talionis: nā reus potest illum conuenire de infamia: & ideo puniendus est, si non probauerit crimen. Et ultimò nos arguimus in gratiā illius opinionis. Nemo habet ius diffamandi proximum ipso inuito, nec propter eius bonū spirituale: sed qui reuelat crimen illis qui non norunt, quodā modo diffamat fratrem: ergo illud nō licet. Probat maior. Nullus habet ius nocēdi proximo in bonis temporalibus, propter bonū spirituale: licet enim nulli rapere bona proximi, ne illa alea & scortatiōe dilapidet: sed fama pretiosius bonū est q̄ extere facultates: ergo nec ius est lædere famam proximi, quo arceat à peccato. His verūtāmē nō obstantib⁹, opinio est. S. Tho. loco citato, & Ricar. & Patu. in. 4. d. 19. & Gabr. in cano. lec. 74. & Caie. & theologorū quos ego viderim, præter Dur. & Altissiodorēsem, q̄ quinta cōclusio debet intelligi, etiā de crimine quantuncūq̄ occulto, & Adri. idē sentit. Et puto, si oculatē res inspiciatur, neutiquā posse rectā ratiōe inficiari, quin debeāt adhiberi testes noui in crimine occulto, si modo speretur emenda. Et probatur primò ex verbis Euāgelicis: vbi nihil distinguit de hoc aut illo peccato, sed in vniuersum præcipitur. Si te non audierit, adhibe vnū aut duos testes: vnde subinde cōsequitur, vt nō solum quando peccatū est probabile, sed quotiescūq̄ peccator secreta monitione non corrigitur, sint adhibendi testes. Imò verò expressè loquitur Euangelium de peccato secreto: nam de eodem peccato de quo dixerat: Si peccauerit in te frater (id est te solo sciēte, vt dicit Augustinus) subiūgit. Si te non audierit, adhibe vnum aut duos testes: ergo dicere q̄ de peccato secreto sit necessaria admonitio, & tñ q̄ non liceat post admonitionē tūc inducere testes, est negare formam Euangelij. Et secundo id probatur: quia verbum ipsum: adhibe: hoc designat quod est: nouos testes adiūge: vt quod tu solus noueras, plures sciāt. Nam reuera non diceretur adhiberi ad cognitionem rei illi, qui anteā noue-

MEMBRI SECVNDI.

rant. ¶ Et tertio arguitur. Salus spiritualis proximi multo est præstantius bonum quàm fama: ergò quando salus spiritualis recuperari non potest sine detrimento famæ non solum licet, sed magnoperè expedit iacturam facere famæ proximi, pro eius salute spirituali. Sicut medicus nihil aliud quàm operæ pretium facit dum membrum ægroto secat, quo vitam seruet. Eò vel maxime, quod qui pertinax est in peccato, ius quodammodo famæ perdit, saltè vt testes necessarij adhibeantur. ¶ Et confirmatur hæc ratio. Si quispiam auarissimus mori mallet, quàm dispendio paruæ pecuniæ seruare vitam, posset quicunq; furtim ab illo capere pecuniam, qua vitam eius seruaret: ergò potiori ratione licet famam proximi postponere salutem eius spirituali: quam nobis Christus redemptor noster tantoperè commendatam esse voluit. ¶ Quarto & postremo probatur, quod inductio testium in Euangelio præcipiatur, quando peccatum est omninò secretum. Nam ratio illius ordinis procedendi, vt explicat omnes doctores, est vt ab vno extremo in aliud non procedatur, nisi per medium: vt videlicet cognitio paulatim diffundatur ad plures: sed si non liceret adhibere testes, nisi illos qui peccatum nouerant, tunc vix potest intelligi, quomodo transeat ab vno extremo in aliud per medium: ergo ordo ille intelligitur in peccato secreto: vt quod vnus solus scit, non denunciet in publico ecclesiæ, nisi prius id paucioribus patefaciat. ¶ Et confirmatur: quia ille ordo præcipitur iure naturæ, vt quàm minima fieri possit iactura famæ corrigatur frater: vt scilicet prius diffametur apud paucos, quàm apud multos: si autem non liceret inducere testes, nisi illos qui iam nouerant, non videtur quomodo diffamatur prius frater apud paucos: quia apud illos qui nouerant, non diffamatur de nouo. Et hæc omnia confirmantur autoritate Augustini in regula: vbi ait. Si autem post admonitionem iterum, aut alio quoque die, id ipsum eum facere videritis, iam velut vulneratum sanandum prodatur, quicunq; hoc potuerit inuenire: prius autem alteri aut tertio demonstratur, vt duorum vel trium possit ore conuinci: demonstrare autem, sonat reuelare alijs qui nesciebant peccatum proximi: ergò peccatum omninò occultum licet reuelare illis, quibus erat occultum. Sed respondet Durandus, quod Augustinus non intelligit reuelandum esse crimen, sed petulantiam oculorum, quæ disponit

QVÆSTIO. IIII.

Fol. 40

disponit ad crimen: de qua præmiserat, vt statim admoneretur frater ne male cepta progrediantur. Hæc tamen solutio non satisfacit verbis Augustini. Primo, quia Augustinus præsupponit, quod post secundam aut tertiam admonitionem petulantia oculorum, iam censetur frater vulneratus: id est, peccati reus. Et tunc dicit esse demonstrandum alijs per quos conuincatur, scilicet de peccato. Et secundo id patet, per exemplum quod adducit de vulnere corporali: vt quemadmodum hoc reuelandum est, ne putrescat in corpore, ita & illud reuelandum est, ne putrescat in anima: dum tamen sit pendens in futurum. Et tertio manifesta est intentio Augustini, in verbis subsequenibus, scilicet, Et hoc quod dixi de oculo non figendo, etiam in cæteris inueniendis, prohibendis, indicandis, iudicandisque peccatis, diligenter & fideliter obseruetur. Ecce non dicit solum in occasionibus peccatorum, sed in cæteris peccatis indicandis obseruetur, vt post admonitionem testibus demonstratur. Non potest ergò dubitari, quin sint adhibendi testes quantuncunque sit secretum crimen, modo sit aliqua spes correctionis & emendationis fratris: vt ait S. Thom. 2. 2. q. 33. articul. 8. 1. & Palu. 4. d. 19. quæstio. 4. nam si nulla penitus esset spes, fateor nec esse adhibendos testes, imò nec esse denunciandum, nec admonendum fratrem, nisi peccatum esset perniciosum Reipublicæ, aut tertiæ personæ: vt diximus quæstione secunda. Sed tamen, quanquam frater non emendetur per secretam correctionem, non subinde desperandum est, quò minus emendari possit per testium inductionem: nam adhibitis testibus, aut confundetur frater & emendabitur, aut metuens ne capiat in crimine, cautiùs viuet. Et præterea, mitius fortè tætebit de peccato: nam aduersarius noster diabolus debiliùs tentat, quàm plures sunt qui fratrem custodiant. Verum est tamè, quod non satis est semel admonere secreto antequam testes adhibeantur: sed secundo aut tertio: vt notatur in verbis Augustini: Iterum vel alio quoque die: non tamen est necesse expectare tempus longissimum, sed ad arbitrium boni viri admonitio fieri debet, quò ad iam non sit spes emendæ, nisi per inductionem testium. ¶ Quapropter ad primum argumentum contrariæ opinionis respondetur, quòd quando peccatum est omninò secretum, testes

MEMBRI SECVNDI.

sunt adhibendi, tribus de causis, vt notat S. Thomas loco citato. ar. 8. ad. 3. argumētū. Primò, si fortè frater dubitat illud quod facit, esse peccatum, vt potest contingere in cōtractibus vsurarum, tunc, vt dicit Hieronymus, adhibendi sunt testes, vt ostendatur illud esse peccatum. Secundo, si sit periculum iterationis peccati, adhibēdi sunt testes qui peccatorem obseruent. Vnde illud Augustini in contrariū, ne simus exploratores vitæ alienæ, intelligitur quādo nullam frater dedit causam, vt eum obseruemus: alias cum crimē fratris notum est cuiuspiam, per cuius monitionē nō emēdatur, ille dat causam vt iustē deinceps obseruetur. Quod Augustinus dicit in regula vt modò dicebam⁹. Tertiò adhibēdi sunt testes, vt dicit Chrysostom⁹, vt dū corrector denūciat praelato crimē, si non potuerit probare crimē, saltem probet se admonuisse illum. Nec illa denunciatio tunc est vana, vt arguit Durandus. Nam, quanq̃ tunc iudex, vt statim dicemus, non possit iuridicē condemnare, debet tamen reū secretò reprehendere, & admonere se vigilaturum esse deinceps ad capiendū eum in crimine: vt, vel hoc metu, saltē arceatur. ¶ Ad secundū argumētum Durandi, negatur q̃ qui fraternaliter adhibet testes, aut denūciat, periculum subeat talionis. Nā huiusmodi denūciator Euāgelicus non obligatur probare crimen. Et in hoc differt ab accusatore, vt notat egregiē S. Thomas. 2. 2. q. 68. ar. 2. ad tertium argumentū: quia denūciator Euāgelicus non petit pœnā denunciati, sicut accusator pœnam accusati. Et ad tertiu, quod nos adieciimus, respondetur, q̃ nemo habet ius nocēdi alij in bonis tēporalibus propter bonum spirituale, quando de se, & ex natura rei, priuatio bonorū temporalium non est medium ad bonum spirituale. Sicut capere bona proximi non est de se mediū, vt proximus non fornicetur: sed reuelare crimen fratris ad emēdationem illius, est medium ex natura rei ordinatū ad illud: & ideo illud est licitū: sicut inter arguendū dicebamus, licēre capere pecuniam proximi ad emendū medicinam necessariam ei, non obstāte eius auaritia. ¶ Sed notandū est circa hanc conclusionem, q̃ non sunt adhibēdi statim duo testes, sed prius vn⁹, deinde alter: vt si fortè frater corrigat adhibito vno teste, non diffametur apud duos. Et hoc est quod dicit in Euangelio: Adhibe vnū aut duos testes: id est,

QV AESTIO IIII. Fol. 41.

id est: prius vnū, & si non suffecerit, deinde alterum. ¶ Sexta 6. cōclu. conclusio. Si correptio corā testibus fratrem corrigere non sufficit, denunciandus demū est praelato. In hac conclusione nulla est cōtrouersia: quia expressa est in Euangelio. Sed id solū est adnotādū, vt intelligatur cōclusio, quādo aliqua est spes emendationis, nec timetur maior peruersio fratris. Quod quæstione secunda adnotauimus aduersus Panor. qui capi. Nouit. De iudi. in ea est opinione, vt non sit cessandū a denunciatione, quamuis timeatur potius induratio fratris, q̃ speretur emendatio. Ait enim nihilominus denunciandum esse, vt ceteri metum habeant, nā in Euangelio præcipitur vt habeatur tanquā ethnicus qui nō audit prælato: & est sermo de illo qui denūciandus est fraternaliter: & 23. q. 4. cap. Est iniusta. habetur, nō esse indulgendum facili peccatori, ne facilitas veniæ incentiuū tribuat delinquenti. His tamen non obstātibus dicendum est cū S. Thom. 2. 2. q. 33. ar. 6. q̃, quia fraternæ correctionis finis est emendatio fratris, omnia disponenda sunt quo vtilius ad finē illum cōferant. Ob idq; vbicunq; omninō perditur spes emendationis, cessandū est a correctiōe, nisi crimen sit perniciosum reipublicæ, vt dictū est. De quo loquitur Ambr. in dicto capi. Est iniusta. vel loquitur de correctiōe iudiciali, quæ procedit ad punitionem. Veruntamen, quamuis frater nec secretò, nec corā fratribus admonitus emendetur, non est continuò desperandum quominus emēdetur per denunciationem. Primò, quia verba praelati plus pōderis habent in correptione: vnde timor augetur subdito, vt caueat in futurum. Et secundò, quia praelatus oculati⁹, vigilabit super fratrem, & instanti⁹ orabit Deū pro perdita oue. Et ideo Christus in Euāgelio præsupponit q̃ nunquā est desperandū, quousq; frater denūcietur & adimoneatur a praelato. ¶ Sed restat nunc tandem videre, quid praelatus factur⁹ sit aduersus subditum denūciatum, an liceat illi pœnas iuris infligere. De hoc sit septima cōclusio: Praelatus 7. cōclu. quando subditus fraternaliter denunciatur, non habet ius plētendi statim subditum pœna iuris, quāuis crimē idoneis testibus pbari possit. Probatur. Finis correptionis fraternæ est sola emendatio fratris: ergo oīa prius tentāda sunt, vt frater sine correptione iudiciali corrigatur. Quocircā praelatus debet denun-

MEMBRI SECVNDI.

ciatū subditū admonere prius secretò, maximè si crimē probari nō potest, qñ videlicet solus denunciās, illud scit. Admonere (inquā) prius leniter si viderit expedire: deinde minis, admonēdo q. explorabit deinceps eius vitā. Et si iudicauerit expedire, poterit admonere corā patribus. Adhibere tñ verbera neutiq. licet. Imò, quanq. crimē possit probari testibus, si subditus promittit se corrigere, nō licet ipsum punire. Est tamē differētia q. qñ crimen nō potest probari, tūc nec praelatus potest subditū iuridice interrogare: quādo tamē potest probari: tūc potest & ipsum interrogare tanquā pater. Et si subdito cōstat q. praelatus habet testes sufficientes, aut indicia, tenetur cōfiteri crimen tanquā patri: sed nec tūc cōfessum licet poenis iuris plectere, si proponit se corrigere. Probatur quia in Euāgelio nō precipitur q. habeatur pro ethnico, nisi quādo Ecclesiā nō audierit: ergo: si Ecclesiā audierit, nec est excōmunicandus, nec subinde alia poena plectendus. Licitū erit tamē huiusmodi cōfessum cēdi flagello fraternaliter: non ad punitionē prateriti, sed ad terrorem in futurū. Caueāt ergo praelati precipites esse & imprudentes in processu fraternali: nā quādo crimina non sunt pernicioſa reipublice aut contagioſa, aut emendatio nō fuit iudicialis, non sunt iudicialiter punienda. ¶ Sed quid si frater non emendatur? ¶ In hoc casu est octaua conclusio. Si crimen idoneis testibus probari nō potest, nec sit infamia, nec indicia sufficientia ad inquisitionē, tunc praelatus nihil aliud facere pōt, quā orare pro subdito & admonere illū, & expectare dum sint indicia ad inquirendū, aut testes ad conuincendū delictū. Caueat tamē ne per viam id sacramenti confessionis sacrilegus inuestiget. Si verò crimē idoneis testibus probari pōt, tūc, vt reor, distinguendū est: nā si nulla speratur emēda fratris, sed potius maior peruersio timetur, puto cessandū esse, nec procedendum ad punitionem, dū modò peccatū solū noceat peccatori. Ita dicit Caic. 2. 2. q. 33. art. 8. Et credo id verū esse si denūciatio est fraternalis: nā tūc oīa agenda sunt propter solā emendationē fratris. Secus si esset iudicialis. At si speratur emēda fratris, tunc aduersus pertinacem procedendum est via iuris. Et in hoc articulo definit via correctionis fraternalis, & incipit via iudicialis: secundum illud: si Ecclesiā nō audierit, sit tibi sicut ethnicus & publ

QVAESTIO. IIII.

Fol. 42

publican⁹. Quare tūc ius est plato in carcerē retrudere subditū pūnacē, & iuridicē interrogare sub cēsuris, & quæſtione si op⁹ fuerit tormentorū: & tandem confessum poena iuris damnare. ¶ Inno. cap. Nouit. De iudi. in principio ait, q. si peccatū est occultū, debet priuatim prosequi mandatū Euāgelicū: & tandem in priuato debet peccator haberi, p ethnico & publicano. Vnde nōnulli canonistæ sumpserūt occasionē opinādi, q. ante cōprobatū crimen debet quisq. peccatorē in occulto habere pro excōmunicato. Nihilomin⁹, quod ad correctionē attinet fraternalē compertissimū est, q. frater non potest excōmunicari quoadusq. fuerit inobediēs Ecclesie, & probatū fuerit iuridicē crimē. Nec aliquis tenetur euitare proximū, quoadusq. fuerit excōmunicatus. Et vtrunq. habetur expresse cap. Multi. & cap. Nemo. 2. q. 1. Possunt tamen generaliter excōmunicari occulti peccatores qui damna dederunt: vt habetur cap. Si sacerdos. De officio ord. Et de illis intelligit Inno. q. sunt in occulto habendi tanq. ethnici: licet iam modò post conciliū Cōstātiense nō teneamur euitare, nisi notatim excōmunicatos aut manifestos pūssores clericorū. ¶ Sed dubiū egregiū est circa hanc octauā conclusionem. Vtrum quando iam praelatus procedit ad punitionē, possit denunciāns fungi officio testis. Et videtur id non esse licitū: nam contra ius naturæ est, vt idem sit accusator & testis: sunt. n. distinctæ personæ. ¶ Respondet, probabile esse denunciātē fraternaliter posse esse testem, cum, finito processu fraternali, incipit forū iudiciale. Hoc videor mihi intelligere in verbis illis Euāgelicis: Si te non audierit, adhibe tecum vnum aut duos testes, vt in ore duorum vel triū stet omne verbum: vbi quod dicit: Vt in ore duorum: refertur ad primam partem: Adhibe tecum vnum: & quod addit: Vel trium: refertur: ad illud: Vel duos. Vñ videor mihi rectē colligere, q. denūciāns cōnumerat alijs testib⁹: vt videlicet cū vno faciat duos, & cū duobus faciat tres. Et hoc habet expresse cap. In omni. De testi. scilicet q. dicēs veritatē. i. denūciās, cū vno facit duos testes & cum duob⁹ facit tres, & inducit Papa Euāgelica verba. ¶ Et confirmatur ratione. Nam processus fraternalis & iudicialis sunt diuersi. Quapropter, qui fuit denūciāns fraternaliter, non est à iudiciali testimonio repellēd⁹. Hoc dixerim, pbabiliter, vt

MEMBRI SECVNDI.

offendā saltē in crimine prauitatis hēreticæ, nihil fieri contra ius si denunciās recipiatur in testē: quāuis in alijs priuatis delictis nō esset fortē adeo consulendū: quāq̄ etiā tunc sit licitum. ¶ Vnde ad argumentum cōceditur, quod accusator & denunciāns iudicialiter, quia petit pōnam rei, contra ius naturæ admitteretur in testem: & maximē in causā propria. Secus est de denunciante fraternaliter, qui solūm ex charitate denunciāt: & propter opus charitatis non est arcendus à testimonio.

¶ A D primum argumentum respondetur, q̄ Deus qui est scrutator cordium, omnia peccata quātuncunq; occulta habet tanq̄ publica: & ideo potest illa punire, sicut iudex human⁹ potest statim punire publica. Et quanq̄ id iustē possit facere, tñ propter suam misericordiā neminem punit, nisi pramonitum interiūs per inspiratiōes. ¶ Et Ioseph forsan admonuerat secreto fratres: quanq̄, vt textus scripturæ insinuat, crimen fratrum erat iam cōmune & publicū inter eos: nam pluraliter legitur, q̄ accusauerit fratres tuos. Et postremò nō est necesse excusare factum iuuenis, qui forsan zelo non secundū scientiam accusauit fratres. ¶ Petrus verò reprehendit Ananiā & Saphiram auctoritate Dei, cui⁹ mutu peccatū eorū nouerat: vt dicit S. Tho. q. citata, arti. 7. Expediebat em̄ in primitiua Ecclesia sacrilegia quīs occulta publicē punire: saltem ex speciali iussu diuino: vt, vel illa rōne, religionē venerarent. Vnde legit, q̄ postq̄ reprehensus Ananias cecidit & expirauit, fact⁹ est timor magn⁹ sup oēs qui audierāt. Tametsi (quantū cōiicio) peccatum Ananiæ, vt puta, vēditio agri, nō potuit adeo latitare quin rumor & infamia veniret ad aures Petri, & illo iure interrogaret Ananiā. ¶ Ad illud Leui. 5. qui audierit vocem iurantis falsō, reuēlet, respōdet illud intelligi, seruato ordine correptionis fraternæ. Et idem præsūponit Aug. in dicto cap. Hoc videtur. Et maximē quia pēpue intelligit illud de piurio, quod sit in iudicio in prę iudiciū tertij: quod reuelandū est illi q̄ possit pdesse, & nō obesse. ¶ Ad primā confirmationē de vsu religiosorū, respōdetur, q̄ de leuib⁹ culpis q̄ nullatenus vergunt in infamiā, vsus est pclamare fratres sine pręuia monitione. Neq; illud est ppricē denunciare, sed reducere illas leues culpas in memoriā fratris, de quibus præsūmit, ipse se accusaret, si haberet in memoria. Sed quando

QVÆSTIO. IIIL

Fol. 43

quādo culpe sunt graues, has non licet proclamare sine pręuia monitione. Voco graues, nō solū illas q̄ sunt peccata mortalia, sed q̄ sunt cōtra famā aut honorē proximi. Quare, si qs intraret domos suspectas, nō esset ilico proclamāndus sine pręuia monitiōe, vt est exēplū in regula Augustini de oculi petulātia. ¶ Ad secūdā confirmationē negatur consequentia. Non. n. necessariò requiritur admonitio in accusatione, sicut in denūciatione: quod ampli⁹ explicabim⁹ quæstione sequēti. Nā accusatio procedit ad punitionē, quanq̄ frater sit emendatus: denūciatio verò fraterna cessat, si frater sit emendatus per admonitionem. Et ideo, sicut ante denūciationem requiritur admonitio, ita ante accusationem requiritur inscriptio, vt suprā citatū est ex cap. Qualiter & quando. secūdo. De accusa. ¶ Ad secundū principale latē responsum est in quinta conclusione. ¶ Ad tertiu ex verbis Augustini respōdetur, q̄ quanq̄ ante denūciationem quæ sit pręlato tanq̄ iudici, necessarium sit prius adhibere testes qui bus reus conuincatur, tamen consiliū est anteq̄ aliquis testis inducatur, crimen reuelare pręlato tanq̄ patri. Et ratio est, vt suprā nos diximus, quia correctio fieri debet quā minima fieri possit iactura famæ: & cū, si testes non sufficiant, denunciādū est peccatū pręlato, cōsiliū est vt ante testes denūcietur pręlato tanq̄ patri: vt, si fortē frater correct⁹ & emēdatus fuerit a pręlato, excusetur diffamari apud testes. Quare, illa litera Augustini quā aliqui legūt duabus negationibus: scilicet, Ne fortē possit secretiūs correctus nō innotescere ceteris: fortē legēda est vnica negatione, vt legit Erasmus: scilicet, Ne fortē possit secretiūs correctus innotescere ceteris. Sed vtrolibet modo legatur, sensus est: Si fortē possit secretiūs correctus non innotescere ceteris. Hoc tamen documentum Augustini non est pręceptum, sed consiliū. Qui enim existimaret commodiūs per alium q̄ per pręlatum posse corrigi fratrem, iustē reuelabit prius alteri. ¶ Ad vltimum argumentum respondetur, quod quando pręlatus interrogat subditum de occulto crimine, pręter ordinē iuris, subditus non tenetur obedire. Nam obedire Deo magis oportet, quā hominibus: Actū. 5. Nec pręlatus est iudex occultorum, sed solus Deus. Sed de hoc latius in tertio membro. Et hæc de correptione fraterna.

Quæstio

MEMBRI SECVNDI

QVAESTIO QVINTA.

TRVM accusatio nonnunquam fit in precepto. Ad partem negatiuā arguitur. Accusatio est delatio rei ad vindictam: sed in Euangelio Matth. 6. precipimur dimittere peccata debitoribus nris, si nra nobis volumus à Deo dimitti: & Paulus Rom. 12. Nō vosmetipsos defendentes (aliās vindicantes) charissimi: sed date locum iræ: ergo ne

mo tenetur fratrem accusare. ¶ Secundō. Si accusatio esset virtus & preceptū, nemo esset qui ab illo exciperetur: sed multi repelluntur ab accusatione: vt latē patet. 2. q. 7. per totum questionem: & excommunicati & infames accusare non possunt: nec subditi maiores suos: ergo accusare non est in precepto.

¶ Tertiō arguitur. Accusator obligatur crimen probare: aliās, poenam subit talionis: sed nemo obligatur subire tantum periculum, si vult cedere iuri suo & remittere debitum: ergo accusatio nunquam est in precepto: sed satis est vt sit licita. ¶ Sed in contrarium est illud Leui. 5. Si peccauerit anima, & audierit vocem iurantis (scilicet falso) quod ipse vidit aut conscius est, nisi indicauerit, portabit iniquitatem. Quod preceptum, quia morale est, manet in noua lege, tanquam de iure naturæ.

N prima q̃stione huius membri distinxim⁹ in genere inter denunciationē, accusationē, & inquisitionē, & rōne finis: & rōne virtutis. Quia denūciatio est officiū charitatis ordinatū propter bonū priuatæ personæ: reliquæ verò sunt ratione iustitiæ, ppter bonū publicū. Iā verò modò operatiū est singula in particulari amplius

explicare. ¶ Quatuor g̃na denūciationū notāt doctores Decretorū cap. Nouit. De iud. & 2. q. 1. ca. Si peccauerit: q̃ sunt, Euangelica, iudicialis, canonica & regularis. De Euangelica satisfactū est quo fine & ordine fiat. Denūciatio iudicialis est duplex. Publica: q̃ iudex ex officio p denūciationē suorū officialium procedit: vel ad mulctandū reū poena fiscali, vel alia poena arbitraria. Priuata, q̃ est manifestatio criminis, qua quis p̃tendit refareiri sibi dānū acceptū, & se i pristinū statū restitui. Et differt inter

QVAESTIO V. Fol. 44.

inter denūciationē iudiciāle & Euangelicā: primò, rōne finis. Nā finis Euangelicæ est emēdatio fratris: vt poeniteat: sed finis iudicialis est bonū denūciantis, vt delinquēs satisficiat. Et secundò in ordine. Nā illa pcedit ordine Euangelico sine strepitu iudicij: & propterea dicitur Euangelica: sed iudicialis procedit in scriptis & forma iudicali, & propterea dicitur iudicialis: & tenet denūcians probare crimē, licet quādōq; iudicialis procedat nihilominus de plano. i. sine strepitu iudicali. Differt tamē denūciatio iudicialis ab accusatione: primò, quia denūcians nō intendit vindictā publicā, & punitionē denūciati propter bonū publicū, sed solū suū interesse, in quo per iniuriā latus est. Accusator verò petit vindictā publicā, quæ infligitur propter bonū comune. Quare iudex denūciatū iudicialiter, nō potest punire tota poena legis, sicut tenetur punire accusatum. Et, vt ex nominibus ipsis naturā vtriusq; explicem⁹, denūciatio est mera manifestatio criminis, sine aliqua actiōe: qua scilicet denūciat crimē praelato, vt ipse ex officio faciat, quod visum ei fuerit secundū ius. Sed accusatio est delatio criminis cū actiōe, qua iudex petitur & cōpellitur punire reū. Quare denūciator nō dicitur actor, sicut accusator. Quò fit vt denūciatio locū habeat, vbi actiō esse nō pōt: quod potest cōtingere tripliciter: aut rōne personæ, quæ agere nō pōt: aut rōne iudicis, qui nō est directus: aut ratione criminis, quod lege permittit. Exemplum primi. Seruus q̃ nō pōt agere in iudicio, pōt tamē denūciare iudici asperitatē & seuitiā dñi: vt ipse ex officio cōpellat dñm, aut miti⁹ agere secū, aut vēdere: vt habet Inst. De his q̃ sūt sui vel al. iuris. §. Sed & maior. Eadē ratione religiosi quando agere non possunt aduersus p̃latos, possunt eos denūciare: vt notāt doct. ca. Insinuāte. Qui cle. vel mo. Exēplū secūdi. Quādo iudex secularis nō seruat iustitiā, pōt quisq; illū denūciare papæ: ad cuius officium spectat de quocunq; peccato mortali corripere quēlibet christianū: vt dicit papa. c. Nouit De iudi. vbi rex Frāciæ denūciatus est papæ de crimine, quod cōmiserat aduersus regem Angliæ. Et cōuerso iudex Ecclesiasticus potest denūciari principi seculari, ad reprimendā eius vim per iniustū iudiciū. Nā secularis princeps ius habet repellēdi vim, à quocūq; illatā. 23. q. 2. c. Regū. Exēplū tertij. Quia vsura lege impune permittitur, accusari

MEMBRI SECVNDI.

Denun-
ciatio ca-
nonica.

accusari nō pōt vſurarius: tñ pōt denunciari, vt iudex ex officio adimoneat illū ad reſtitutionē. Et eadē rōne, quādo quis decipit aliū citra dimidiū iuſti pretij. In his ergo caſibus nō eſt propriē accuſatio, ſed denunciatio, ideſt, mera manifeſtatio criminis, vt iudex ex officio emendet erratū. Accuſatio vero fieri nō pōt, niſi ab illo qui poteſt agere directē. Quanquā & qui agere pōt, & corā proprio iudice, poteſt quandoq; mere denūciare ſine accuſatione. ¶ Tertia eſt denūciatio canonica: qā à iure canonico inuēta eſt: & eſt manifeſtatio criminis, nō ad vindictā publicā, ſicut accuſatio, nec propter propriū intereſſe, ſicut denūciatio iudicialis, ſed quā coēceant crimina, nē vltra pcedāt. Sed hæc vix profectō pōt diſtingui à denūciatione fraterna: niſi dicamus q̄ denūciatio fraterna eſt illa ſola, quæ procedit ad ſolā emendationem fratris, propter bonū ſuū: ſed canonica eſt illa qua proceditur ad euitandū damnum publicū, aut priuatæ perſonæ: vt cū quis denūciat prælatū, aut habentē beneficium, vt priuetur officio aut beneficio: quia eſt pernicioſus plebi. Et ſecundū Innocentiū in dicto. ca. Nouit. quādo quis denūciat crimen quod eſt in perniciē publicā, aut præiudiciū tertiæ perſonæ: nō ſolū ad emendationē illius, ſed vt euitetur aut reſarciatur damnum: tunc eſt denūciatio canonica: quæ quidē denūciatio nō eſt fraterna: nec eſt iudicialis, quia nō petitur propriū intereſſe: nec propriē eſt accuſatio, quia nō petitur omnino vindicta legis. Sed tñ cōuenit hæc denunciatio cū fraterna in hoc: quia requirit præuiā admonitionē, vt notāt doctores loco citato. ¶ Denūciatio regularis eſt illa, quæ fit in religionib⁹ ſecūdū cōſtitutiōes & regulas diuerſas diuerſarū religionū: ſiue ſit iudicialis, ppter ppriū intereſſe: ſiue canonica, ppter bonū cōmune. Et ideo dicitur regularis: qā in religionib⁹ nō necelle eſt ſeruare totū ordinē iuris. ¶ Præter has notificationes criminū, dicit, ppriē exceptio: qñ alicui obijcitur crimē ne eligatur ad dignitatē: aut qñ obijcitur accuſatori, vt repellat ab accuſatione: vt habetur. c. Super his. De accuſ. Hæc adnotauerim nē theologi ignorātia prorfus horū nominū laborēt. Nā theologi non trāctāt, niſi de denūciatione fraterna, & accuſatione, & inquiſitione: ſed reliquas denūciationes, præter fraternā generali nomine appellant accuſationem: cuius ignorantia decipiuntur multi.

Quanquā

QVÆSTIO. V.

Fol. 45

Quāq; accuſatio ſi propriē definiatur, eſt delatio rei de crimine ad vindictam, propter bonum publicum: vt colligitur à S. Thoma. 2. 2. q. 68. Sed doctores vtriuſq; iuris, vt notat Sylueſter in verbo: accuſatio: dicunt accuſationem etiam poſſe fieri propter bonum priuatū: ſicut denūciationem, & conuerſo, propter bonū publicum. At verò, ſi naturam rei inſpiciamus: in accuſatione per ſe & primò, intēditur vindicta publica per pœnā legis, ad terrorē populi: quod eſt ordinari per ſe in bonum publicum. Sed in denūciatione per ſe intēditur, aut propriū intereſſe, ſi ſit iudicialis: aut cohibitiō peccati, vel euitatio damni, ſi ſit canonica, licet de per accidens quandoq; ſequatur vindicta & punitio publica.

¶ H I S prænotatis reſpondetur ad quæſtionem ſex concluſionibus. Prima. Quicunq; tenetur eum accuſare, cuius crimen eſt in perniciem publicam, & poteſt idoneis teſtibus comprobare. Quæ peccata vergāt in perniciē publicam ſuperiori quæſtione declaratum eſt. Concluſio eſt S. Thomæ loco citato & Alex. 3. p. q. 42. membro. 1. & deniq; theologorum. 4. d. 39. & canonistarū cap. Nouit. De iud. Probat concluſio. Vnicuiq; mādātum eſt de proximo ſuo: vt habet Eccl. 17. & præſertim vnicuiq; lege naturæ incūbit cura boni cōmunis: ſicut mēbra corporis naturali inſtinctu ſeſe obijciūt periculo capitis: ergo qñ bonū publicū periclitatur, vnusquiſq; tenetur peruerſores accuſare. ¶ Summa Ang. in verbo: accuſatio: negat quenq; teneri accuſare proximum: quia in cauſa propria nullus cogitur accuſare: vt ſtatim dicem⁹: ſed in cauſa publica ſatis eſt denunciare crimen, vt euitetur damnum: nec opus eſt accuſare petēdo vindictam. ¶ Ad hoc reſpondetur dupliciter. Primò, q̄ S. Thom. & theologi generali nomine accuſationis cōprehendunt oēm denūciationem, præter fraternam. Et ideo quam Sum. Ang. vocat denūciationem, theologi vocant accuſationem: atq; adeo, non eſt contradiçtiō niſi ſolo nomine. Atqui, vt ſuperiori quæſtione dictū eſt: concedimus quod quacunq; alia via quis abundē poſſit prouidēre bono cōmuni, non tenetur accuſare. Secundo reſpondetur, q̄ poteſt eſſe crimen adeo pernicioſum adeoq; manifeſtum aduerſus bonum publicū, vt quicunq; teneretur, non ſolū denunciare, ſed accuſare tanq̄ actor: non ſolū

MEMBRI SECVNDI.

solum ad euitandum damnum, sed vt peccatum puniatur pœna legis propter exemplum. Nam quanquā in causis priuatis nullus accusare possit, nisi ille cuius interest: tamē in causa publica quicunque potest accusare: vt patet per Extrauagant. Ad reprimendum. ¶ Quod si quis arguat contra hanc conclusionem: vt dicebamus tertio argumēto principali: Nullus tenetur graui suo periculo alium accusare: accusator verò, si deficiat in probatione, subest periculū talionis: & posset nonnunq̃ ex malitia testiū sine culpa sua deficere: ergo nullus tenetur cum tanto periculo accusare. ¶ Respondetur, quod nullus tenetur accusare nisi crimen quod possit probare, vt asserit cōclusio. Et qui bona fide accusat non tenetur ad pœnam talionis, licet deficiat in probatione: vt dicit S. Thomas. 2. 2. quæst. 68. articulus. 4. ad. 1. Vnde elicitur documentum, vt qui fraternaliter denunciant, aut ad obuiandū malo cōi, protestentur se nō accusare, sed simpliciter denūciare: vt, si defecerint in p̃batione, nō subeāt periculū talionis. ¶ Secunda cōclusio. Nemo tenetur accusare quēquā de iniuria sibi p̃prie illata. Quanquā id nihilomin⁹ licitū sit. Prima pars p̃bat primò ex illo Matt. 6. Nisi dimiseritis hominib⁹ peccata eorum, nec pater vester dimittet vobis delicta ṽra. Vbi datur cōsiliū remittendi iniurias: tantū abest vt eas aut accusare aut vlcisci cogamur. ¶ Et confirmatur iure imperatorio C. Vt nemo inuitus agere vel accusare cogatur. l. vnica. Tamen et si Barthol. l. In eum. ff. De accus. noter textū. l. Si quis homicidij. C. eo. titu. vbi videtur compellendum esse nonnunq̃ actorem ad accusandum. Et. ff. De his quibus vt indignis leg. auferuntur. adnotatur vt hæres occisi hominis causam homicidij persequatur: aliās abeat hæreditate. Sed, quicquid sit de foro exteriori, in quam messem falcem non mittimus, tamen in consciētia nullus tenet quēquā de propria iniuria accusare, nisi perniciosissimū forsan hominē: vt puta, publicum latronem, propter bonū publicum. In quo casu videtur loqui lex illa citata à Bartholo: Si quis homicidij. Imò nec constringitur quispiam denunciare iuridicē, ad recuperandum damna quę accepit: nēpē, cum illa quisque possit remittere & condonare: nisi forsan quis esset adeo pauper, vt non posset alere & sustentare familiam suam, nisi repetendo bona per iniuriā sibi ablata: nam

tunc,

QVÆSTIO V. Fol. 46.

tunc deberet ea repetere. ¶ Secūda pars conclusionis: videlicet quod quicunq; possit accusare reum de iniuria sibi illata, probatur. Nam accusatio & vindictio iniuriarū auctoritate publica, est actus virtutis iustitiæ: actus verò virtutis, si debitis ornentur circumstantijs, nunquam est prohibitus. Verum est tamen, consiliū esse Euangelicum non accusare: nam accusatio non debet procedere ex odio: quod tamen quā rarissimē abest accusatori. Qui tamen absque odio petit vindictam legis nihil aliud exercet, quam iustitiam. ¶ At, dubium est qui nam sint illi qui accusare possunt: & primò de clericis, quo iure prohibeantur accusare in causa sanguinis. ¶ De quo sit tertia conclusio. Clerici solo iure humano prohibentur iudicare, aut quomodocunq; agere causam sanguinis. Probatur. Nam iure naturę eadem est clericis conditio cum laicis. Nempē, vt priuata auctoritate neminem occidere possint, possint tamen via iuris proprias iniurias, & repellere & vindicare. Nec in sacra pagina locus est expressus, quo prohibeantur clerici iure diuinō iniurias publica auctoritate vindicare. Nā illud primæ Timothi. 3. Oportet episcopum sine crimine esse, non violentum, non percussorem: non planē pertinet ad hoc propositum. Primò: quia Apostolus non videtur loqui de clerico percussore auctoritate publica: sed loquitur de percussione, quę sit ex ira auctoritate priuata. Debent enim in hoc clerici excellere laicis. Et ideo coniungit illa duo: non violentum, non percussorem: quia ex violentia suboritur ira. Secundò, quia quanquā Paulus illic prohiberet clericis effusionem sanguinis auctoritate publica, non continuo sequitur, illud esse propriū præceptum diuinum. Duplex enim potest distingui præceptum in epistolis Apostolorum. Vno modo tanquam positum immediatē à Deo cuius auctoritate loquitur Apostol⁹: & illud propriē est præceptum iure diuinō. Alio modo, quod sit præceptum vel admonitio ipsius Apostoli, sua propria auctoritate loquentis. Quę duo genera præceptorū distinguit ipse Apostolus primæ Corinth. 7. His qui matrimonio iūcti sunt p̃cipio, nō ego, sed Dominus, vxorē à virō non discedere & virum vxorē non dimittere: nā ceteris ego dico, nō Dominus: Si quis frater vxorem habet infidelem, & hæc consentit habitare cū illo, nō dimit

tat

MEMBRI SECVNDI.

fat illam. Ecce: vxorem à viro non descendere, est propriè præceptum diuinum: sed virum fidelem nō dimittere vxorem infidelem, est præceptum humanū Pauli. Et illa admonitio Pauli de honestate episcoporum: sicut multa alia, sunt huius secūdi generis: quæ proinde nō propriè sunt de iure diuino sed largo modo. ¶ Sed secundo arguitur, q̄ sit de iure diuino: saltē q̄ clerici nō sint iudices in causa sanguinis. Nā Christus redemptor noster quāuis potuerit, etiam in quantum homo, accipere quācūq; voluisset potestatem & iurisdictionem orbis, tamē reuera nō accepit nisi potestatem spiritualem, & eam temporalem quæ erat necessaria ad finem redēptionis: vt puta, potestatem corrigēdi leges seculares, si essent contra fidem & bonos mores: & mulētandi reges, si exorbitarēt à fide: non tamen assumpsit potestatem secularem ad discernēdas causas ciuiles & criminales, vt in De potestate ecclesiastica. latius tractāt doctores rationabilius sentiētes. Et hoc est quod dixit: Regnū meum non est de hoc mundo: vbi non negauit se habere regnū orbis, etiā in quantū homo: sed negauit habere regnū, quale habent principes seculares: & qualem ipse habuit potestatem, talem reliquit Ecclesiæ: ergo iure diuino videtur prohibitū esse clericis ius dicere in causa sanguinis. ¶ Respondetur, q̄ argumentum fortè probat, potestatem Ecclesiasticā, quā Christus reliquit Ecclesiæ, non extēdi ad causas sanguinis: nisi forsā vbi necessitas fidei exigeret, vt bello propugnaretur: nam tunc clerici possent pugnare, secundū illud Luc. 22. Qui non habet gladiū vendat tunicam, & emat gladium. Sed tamē argumentū nō satis probat, q̄ clerici non possint iure diuino vti alia autoritate q̄ Ecclesiastica: vt puta, q̄ nō possint esse duces aut prætores in causis sanguinis. Colligitur ergo solo iure humano canonico interdictum esse clericis exercere causam sanguinis: vt habetur in cōcilio Toletano. ca. His à quib. 23. q. 8. & cap. Clericis: & capit. Sententiam. Nō cle. vel mo. secular. negotijs se immisceāt: & eodem iure imponit pœna irregularitatis clericis percussoribus: vt habetur in cap. Presbyterum. De homicidio voluntario, & in multis alijs. nam in sacra pagina nullatals pœna legitur. Vnde. S. Thomas. 2. 2. q. 64. ar. 4. nō fundat hanc prohibitionem clericorum in aliquo iure nature, sed solū duab⁹ cōgruentijs. Prima, quia

QVAESTIO V.

Fol. 47.

quia sunt electi ad altaris ministeriū, in quo representatur passio Christi, qui cum percuteretur non reperiēbat. Secunda, quia clericis committitur ministeriū nouæ legis, in qua non determinatur pœna occisionis, vel mutilationis corporalis. Quæ quidem conditiones non conueniebant sacerdotibus antiquæ legis: atq; adeo illis nō erat interdictum exercere causas sanguinis, eo modo quo clericis nouæ legis. ¶ Ex hac conclusione sequitur, q̄ papa & Ecclesia potest dispensare pro causa rationabilicū clericis, ne sint excommunicati aut irregulares propter percussione: atq; adeo, omnino dispensare, vt quæcūq; occisio licita secularibus, vel in bello vel in iudicio posset, etiā licite & sine peccato exerceri à clericis. ¶ Habemus ergo q̄ clerici accusare nō possunt, petēdo vindictā sanguinis, nec i causa propria, nec in causa publica. Possunt tñ, vt dixim⁹ in superiori q̄stione, denunciare crimina: nō solū in causa propria, sed quādo peccatum est in præiudiciū publicum, aut tertie personæ: & etiam si sit periculū effusionis sanguinis & homicidij: modò id faciāt protestantes, se nō petere huiusmodi vindictas, vt citatum est suprā cap. Prælati. De homicidio voluntario. eodem libro. 6. ¶ Notādum est præterea, q̄. 2. q. 7. per totam habetur, & laici nō possunt accusare clericos, nec clerici laicos, nisi in certis casibus, nec subditi possunt accusare p̄latos, nec hæretici Christianos. Et. ff. De accus. cap. Qui accusare. habetur, q̄ infāmes & publici peccatores accusare non possunt. Quæ lex recipitur in re canonico. 2. q. 1. ca. Prohibetur. Sed hæc omnia sunt de iure positiuo, pertinentia ad forum exterius: & ideo non est theologi illa examinare. Sed satis est hic adnotare circa subditos, q̄ solū prohibetur in iure accusare prælatos ex odio: nā si faciant ex charitate, licite faciunt: vt docet. S. Thom. 2. 2. q. 68. ar. 1. ad. 2. Sed circa infāmes & excommunicatos, iam adnotauimus superius differentiam, q̄ à denunciatione fraterna quæ est propter emendationem fratris, nullus repellitur. ¶ Sed dubiū est quando crimen est in perniciem publicā, vtrum etiam infāmes possint accusare. Videtur quod sic nā illud est in præcepto, vt diximus in prima conclusione: & à præcepto nullus propter culpā suam expellitur: aliās commodum reportaret ex culpa. ¶ Respondetur, q̄ nullo modo infāmes sunt admittendi, etiā in illo

MEMBRI SECVNDI

casu, vt dicit. S. Thom. loco citato ad primū argumentum: sed tamen in tali casu possunt & debent denunciare crimina iudici (quod ait illic Caietan^{us}) vt ipse faciat, quod ex officio debet sit ei facere. ¶ Sed quantum ad formam accusationis est quarta conclusio. Accusatio debet fieri in scriptis. Hec habetur in iure canonico. 2. q. 8. cap. Accusatorum. & cap. Qui crimen. Et. ff. De accus. l. Si cui. Quare illud nō est pceptū naturale, sed solū positiuū. Nihilomin^{us} est ratio congrua huius, q̄ sumit ex differeṇtia inter denunciationem & accusationē, maximē fraternam, aut canonicam. Quia in denūciatione nō petitur vindicta: quare, nec denunciator propriē est actor, nec pars aduersa denunciato: sed praelatus & denunciator ambo intendunt emendare fratrem: aut euitare malum publicum. Sed in accusatione, quia accusator petit vindictam, constituitur actor pars aduersa reo: & iudex est medi^{us} inter ambas partes. Quare, actor tenet probare quicquid obijcit reo. Et inde fit, vt, cum iudex non possit omnia tenere in memoria: expediat, vt accusatio scripto pferatur, vt si defecerit in probatione, puniatur de calumnia: vt habetur in dicta lege. Si cui. Quod & in denūciatiōe iudiciali est etiā quādoq; necessarium. Tamen si, vt habetur cap. Leuia. ff. De accus. de leuib^{us} peccatis possit fieri accusatio de plano, id est, solo verbo, sine strepitu iudicij: vt exponit Bartholus in Extrauag. Ad reprimēdū. ¶ Sed dubiū est circa formā accusationis, vtrū sicut denūciationē Euāgelicā, ita iudiciālē accusationē necessariū sit, vt secreta admonitio antecedit. Nā. S. Tho. 1. 4. d. 19. q. 2. ar. 3. duas recitat opīniōes: primā q̄ tenet partē affirmatiuā: alterā q̄ tenet partē negatiuā. Et Syluest. in verbo Accusatio. §. 3. existimat S. Tho. consentire cū opinione affirmatiua. Sed profectō verisimilius videtur consentire cū negatiua: vt pote quā recitat secūdo loco. Durā. 4. d. 19. q. 4. dicit, q̄ in foro exteriori nō exigitur vt admonitio pcedat, nec hoc petit iudex: sed tū in foro cōscientiæ, tū in accusatiōe q̄ in denūciatiōe requiritur admonitio: nā Euāgelicū nihil distinguit inter denūciationē & accusationem. Sed Caietan^{us}. 2. 2. q. 33. ar. 7. dicit, q̄ quādo accusatio solum est licita, nō tamē in pcepto, tunc p̄requiritur admonitio: sed quando est in pcepto, non est necessaria. ¶ At verō alia fortē ratione melius dissoluetur hoc dubium. Primum, in

QVAESTIO. V.

Fol. 48

in foro exteriori nunq̄ exigitur ab accusatore an prius admonuerit, sed solū vt causam inscribat: iuxta illud. Sicut denūciatio nē admonitio, ita & accusationē inscriptio pcedere debet. cap. Qualiter & qñ. De accus. Sed & in foro cōscientiæ statuerim regulā gñalē, q̄ quotiescūq; quis habet ius accusandi, eodē iure pōt sine p̄uia admonitione statim accusare. Probat. Accusationis finis est vindictio & punitio criminis, sine respectu ad emēdā: cū tū admonitio solū fiat ad emēdationē in futurū, colligis, vt qui habet ius accusandi nō astringat̄ admonere: quia potest accusare, quanq̄ crimē iam cessauerit. Est nihilominus nōnunq̄ consilium admonendi ante accusationem. v. g. quando crimen est in perniciem publicam, tunc si certissimus ego sim, posse me satis succurrere illi malo per admonitionem meam, debeo admonere ante accusationem: aliās si sit periculum in mora, teneor statim sine admonitione accusare aut denunciare. Sed in causa propria, vbi tamē non est pceptum accusandi (quanq̄ Caietan^{us} oppositū insinuet) non est dubium, quin possum statim accusare illū qui occidit patrem meū, sine aliqua monitione. Nam quanq̄ homicidam poenituerit delicti, possum nihilo minus iuste petere poenā capitis. Licet esset forte consilium remittere iniuriam: & admonere illum vt restituat damnum: & tū cessare ab accusatione. Imō in causa aliena priuata: vt si scirem aliquē esse latronem aut fornicarium in cōuentu: essentq; legitimi testes: possem forsan statim accusare sine admonitione, si velle subire periculū probandi. Licet in hoc casu posset forsan sustineri opinio Caietan^{us}. videlicet, q̄ deberet pcedere admonitio: atq; adeo, emēdato frē, nō esset pcedēdū ad accusationē. ¶ Sed de iniqua accusatione statuitur quinta conclusio. Tria sunt accusationis vitia: calumnia, prauaricatio, & tergiversatio. Conclusio est iuris canonici. 2. q. 3. cap. Si quē poenituerit, & iuris ciuili. ff. Ad senatuscon. Turpi. l. Accusatorum. Calūniari enim est falsa crimina scienter intēdere. Prauaricari verō est vera crimina abscondere. Tergiversari est ī vniuersum ab accusatiōe desistere. Nam, vt S. Thom. 2. 2. q. 68. arti. 3. sapienter exponit, bifariam accusator peccare potest: aut contra reum, imponendo falsa crimina: & illa est calumnia: aut cōtra bonum publicum, nē criminofus puniatur: & id dupliciter: aut abscondendo

5. Cōclu.

MEMBRI SECVNDI.

vera crimina: quæ est præuicatio: aut recedendo ab accusatio-
ne, quæ est tergiversatio. ¶ Ex hoc sequitur, q. quamuis calu-
mnia in quocunq. iudicio sit peccatū, tamen præuicatio & ter-
giversatio solū sunt iniuriæ, & peccatū ubi quis tenetur accu-
sare: puta quādo crimen est in perniciem publicam: nam tunc
iniuria fit bono publico: si accusans inuet accusatū, vel desistat
ab accusatiōe: sed in causa p.pria integrū est cuiusq. desistere ab
accusatione. ¶ Sequit. secundo, q. ubi nulla est malitia, nulla est
calumnia nec iniuria. Vbi enim quis bona fide quempiā accu-
savit de crimine, quod putabat esse crimē, nulla est calumnia: tã-
et si, ratione rei acceptæ, tenetur nonnūq. famam restituere. Et
in hoc casu bonæ fidei, intelligunt. verba dicti capituli: scilicet:
Si quem poenituerit accusare de eo quod, p.bare non potuerit,
si cum accusato innocēte cōuenerit, inuicem se absoluant. At-
qui notandum est, nō solū adesse calumniā ubi est accusatio
de falso crimine, sed præterea, ubi est accusatio de occulto. Nam
quod crimen probari nō potest, pro falso reputatur in iure. At
præuicatio contingit duobus modis: aut dissimulando pro-
prias, p.uationes, aut falsas excusationes admittēdo. Vnde præ-
uicator dicitur, quia desleat in partē aduersam: quia varica-
re, idem est quod desletere: & eadē ratione præuicatio dici-
tur alio nomine collusio: instar ludēum, quādo alter sociorū
inuat partē aduersam. Et hoc vitium potest cadere in actorem,
aduocatū, procuratorem & scribā. Et paria dicātur de ter-
giversatione. Et contingit hoc vitium siue accūsator desistat pro-
pter pecuniam, aut propter aliam causam, nisi desisteret ex me-
tu cadente in constantem virum. ¶ At cum quis accusat de pro-
pria iniuria & punitio non est necessaria ad bonum publicū,
tunc integrum ei est, aut desistere, aut persequi accusatiōem.
At verò his non obstantibus, potest princeps iusta de causa abo-
lere accusatiōem: ut si ille qui petitur poena capitali, est dux p.ri-
pui, vel aliis valde necessari. Reipublice: vel si certō scit falsum
esse crimē de quo accusatur. Potest (in q.) tunc, aut in principio
refutare accusatiōem, aut postea abolere: siue accusatio sit de in-
iuria publica, siue de priuata: dūmodo alia via restituant. dāna,
& fiat sine scandalo. Sed tamē inferior iudex non habet talem
6. Cōcl. potestatem. ¶ Sexta & postrema conclusio. Calumniator qui

QVAESTIO V.

Fol. 49.

in probatione defecerit reus est poenæ talionis. Conclusio est
vtriusq. iuris. 2. q. 3. ca. Calumniator. & ca. Qui nō probauerit: &
ff. De abolitio. l. 1. & l. Mulier. & l. Quæsitum. Et sancita est hæc
lex instar legis veteris. Exo. 21. Oculū pro oculo, dentē pro de-
te: & Deut. 19. Cūmq. diligentissime perscrutātes, inuenerint fal-
sum testem dixisse contra fratrem suum mēdaciū, reddent ei
sicut fratri suo facere cogitauit. Non tamen subinde sequitur,
ut multi subinferūt, legē talionis esse de iure diuino. Nā, ut sæ-
pissime admonere solem⁹, tota lex verus, prorsus cessauit in pas-
sione Christi secūdum illud Hebr. 7. Translato sacerdotio, ne-
cessē est ut legis trāslatio fiat: ubi non distinguitur inter præce-
pta moralia, aut ceremonialia, aut iudicialia. Quare omnia ces-
sarūt, quātū ad vim quā habebāt à lege antiqua. Ob idq. argu-
mentū huiusmodi: hoc antiquitūs obligabat de iure diuino: er-
go nūc obligat de iure diuino: nihil aliud est q. hæreticum. Sed
est differentia, q. præcepta moralia, q. sunt de iure naturæ, aut
præcepta sunt iterū in noua lege, sicut decalogus, aut iure ipso
naturali obligāt. Iudicialia verò quanq. cessauerūt, tñ possunt
mō institui iure positiuo in lege noua, ad exēplū veteris legis.
Sed ceremonialia, quia erant figura nouæ legis, non possunt iā
modo iterato institui, nec ad imitationem illorū. Ad propositū
ergo. Quanquā sit ius naturæ, q. qui proximū falso accusat poe-
na aliqua puniatur, tamē q. talis poenæ reus sit qualem intēde-
bat infligere, hoc erat in veteri lege iudiciale: & ideo iam nō est
de iure diuino, sed iure positiuo institutum est, ad imitationē
illius: ut. S. Tho. dicit in simili de quota decimarū. 2. 2. q. 87. Sol-
uere em̄ decimas in stipendia clericorū est de iure naturæ, sed ta-
men talē quotam soluere erat antiquitūs iudiciale, & ideo mo-
dō est de iure hūano, posito ad imitationē antiquæ legis. ¶ At
verò quantū ad legē attinet talionis, illa, ut autor est Aristotēl.
5. Eth. cap. 5. ortum habuit à Pythagoricis, secūdum illud Rada-
mā: Si quæ fecit patiatur & ipse, rectum fuerit iudiciū. Quod
tamen temperat Aristoteles, dicens. Talionem, id est, repalsio-
nem, non iuste fieri secūdum æqualitatem. Ut si princeps ple-
beiū percutiat, nō est iustū repercutiā ipse: & si plebeius percu-
tiat magistratū, nō satis est ut ipse simili modo percutiatur: sed
debet fieri secūdū analogiam, seruata ratione & proportionē

MEMBRI SECVNDI

psonarū. &c. Vñ, quāvis dicta lex talionis inscripta sit in duodecim tabulis sub titulo De iniurijs, tñ p̄toris clemētia reuocata est: vt refert Gelli⁹ li. 20. noc. att. & meminit Iustinian⁹ Insti. De iniur. §. Poena. Vnde iā fere nō est in vsu poena talionis. Et in regno nostro Castellæ, solū decernitur poena talionis in testē, qui falsum testimoniū dixerit in causa capitali: vt iubet. l. Tauri vltima: & Christus redēptor noster Matth. 5. anotaui illā legē talionis tāq̄ acerbā: Dentē pro dente, oculū pro oculo: atq; adeo datā aduersus malitiā iudeorū. Tamen si illic nō reuocauit legē talionis, vt aliqui putant: nā solū illic dedit Christus consiliū cōdonandi & remittendi iniurias: quod solū est praeceptum quantum ad preparationem animi tēpore necessitatis. **¶ AD PRIMVM** Argumētū responsum est in secunda cōclusionē. Dimittere em̄ peccata debitorib⁹ est praeceptū, in hoc sensu, q̄ non debemus nos vindicare auctoritate priuata, sed tamen non petere vindictā auctoritate publica: id solū est consiliū, vt modo dicebamus. **¶ Ad secundū** responsum est in tertia cōclusionē: vbi explicuimus, qui & qua ratione repellantur ab accusatione. **¶ Et ad tertium** responsum est in prima & vltima cōclusionibus: vbi diximus q̄ qui bona fide accusat: licet deficiat in probatione, non subit poenam talionis.

QV AESTIO SEXTA.

VTRVM inquisitio occulti peccatoris nulla praeecedente infamia sit iusta. **¶ Ad partem** affirmatiuam arguitur. Quaecūq; scripta sunt ad nostram doctrinam scripta sunt. Ro. 15. sed Iosue. 7. legimus, inquisitionem diuina auctoritate factam de Achā anathema te nulla praeecedente infamia, aut personae aut delicti: nepe qui secretō absconderat de hostili p̄da palliū coccineū: qui sorte missa per tribus inuētus est & lapidatus. Et Numeri. 5. lex erat, vt si spirit⁹ zelo typicē cōcitasset virū cōtra vxorē suam, cuius adulteriū lateret, nec testibus cōprobari posset, tūc vir vxorē afferret sacerdoti, & celebratis certis ceremonijs, si erat in peccato, putrescebat ei femur: si autē fecundabat cōcepta prole: ergo licita est iure diuino

QV AESTIO. VI.

Fol. 50

uino nulla praeecedente infamia, inquisitio criminis. **¶ Secūdo.** Diuus Greg. v. q. 1. c. Quidā maligni. excommunicauit quēdā occultū diffamatorē, q̄ libellū famosum in publicū ediderat: p̄cipiēs vt hmōi diffamator, quicūq; ille esset, proderet se: aliās sententia excommunicationis subiaceret: cū tamen nulla antecessisset infamia personae: ergo licita est iure canonico huiusmodi inquisitio: nulla infamia reclamante. **¶ Et tertio** arguitur. Praelati ex officio debent & solent generaliter inquirere, certis temporib⁹ subditorū statum & mores: quamuis nulla laborēt infamia. **¶ Et confirmatur** id tandem, quia praelati vt habetur Ezech. 3. & 33. eō dicuntur speculatores, q̄ debēt vigilare super gregem, & suorum mores explorare: ergo sine clamore & infamia obligantur inquirere errata subditorum. **¶ Sed in contrarium** extant decreta Innocentij, extra De accusationibus. cap. Cum oporteat. & cap. Inquisitionis. & cap. Qualiter & qñ. el se gundo: vbi strictē cauetur nē inquisitio personae, nisi praecesserit infamia & clamorosa insinuatio, vllō modo fiat. Et idē habet cap. Licet Heli. extra De simonia, & c. Deus omnipotens. 2. q. 1. **¶ Post correctionem** Euangelicam & iudicialem accusationē, consequitur tertio, vt de inquisitione dicamus. Et praeter alias differentias, hoc etiam differt inter has tres vias cognitionum, quod correctio & denunciatio Euangelica omnibus in vniuersum incumbit, tam subditis quā praelatis: accusatio vero solis subditis: sed inquisitio solū praelatis. Vnde inquisitio est inuestigatio, aut criminis, aut peccatoris occulti: quae fit à praelato. Et authores Decretorum in dicto cap. Qualiter & qñ. distinguunt (quae sua est consuetudo) plura genera inquisitionis: sed satis est duas adnotare. Alia est enim inquisitio generalis, alia verò specialis. Generalis est, qua praelati ex debito officij, visitantes provinciam aut cōuentum, disquirunt vitam suorum & mores, an seruentur leges & institutiones. Et dicitur generalis, quia nec nominat personam, nec crimē de quo inquirat: sed in genere, vtrum sit qui crimen aliquod admiserit. Inquisitio verò specialis est, qua in particulari & nominatim inquirat certa p̄sona, aut de certo crimine: vt vtrū Petr⁹ sit in aliquo delicto: vel, quis nā perpetravit hoc homicidium: vel, vtrū Petrus hoc homicidium fecit. **¶ Atqui** specialis inquisitio fieri potest,

MEMBRI SECVNDI.

aut ad poenā vt cū inquiritur aduersus quempiam ad priuā
dū cū officio vel beneficio: aut ad infligēdū aliā poenam positi
uam. Aut fieri pōt non ad poenam, sed ad euitādū errorem,
aut damnum aliquod: vt cū inquiruntur merita personae, nē
assumatur indignus ad dignitatē: aut, cū inquiritur, sit ne ali-
quod impedimentum contrahendi matrimonij. Atq; adeo, in-
quisitio specialis qua intēditur poena, ortū habet semper ab ali
qua denūciatione canonica, quae sit, vel à priuata persona, vel
à publico officiali: nempe à fiscali, aut à syndico. ¶ His prēhabi-
tis respondetur ad quāstionem, quatuor conclusionibus. Pri-
ma. Inquisitio specialis qua intenditur poena delinquētis fieri
nequit, nisi infamia & clamorosa insinuatione praeceđēti. Con-
clusio receptissima est omnib⁹, tam theologis q̄ iuris vtriusque
peritis: sanē quia expressē habet in decretis omnibus citatis in
contrariū quāstionis. Explicatur conclusio. Quamuis quispiā
denūciat prelato crimen subditi, & sint duo aut plures testes
iurati cōscij criminis, praelatus (nisi tanq̄ actor accusauerit) nec
punire potest poena publica, nec procedere ad inquisitionem,
nisi infamia praecesserit, aut clamorosa insinuatio. Verba sunt
expressa dicti capituli Inquisitionis. Et intelligitur, q̄ non pōt
eum punire, nisi post fraternalē admonitionem rebellis exite-
rit: nam tūc, quia nō audit Ecclesiā, puniri potest: vt diximus
quāstio. 4. ¶ Et probat Papa conclusionem in cap. Qualiter &
qñ. testimonijs diuinis vtriusq; testamenti. Primò ex illo Luc.
16. vbi habetur, q̄ postq̄ villicus diffamatus est apud dominum
de iniqua villicatione, tunc dñs vocauit eum, & interrogauit,
quid est hoc quod audio de te: redde rōnē villicationis tue. Et
sed⁹ ex illo Gen. 18. Clamor Sodomorū & Gomorreorū multi-
plicat⁹ est: descēdā & videbo. vtrū clamorē, qui venit ad me, o-
pere cōpleuerint. Ex qb⁹ locis colligit, q̄ nisi pcedente infamia
aut clamorosa insinuatione, nō est ius pcedēdi via inquisitionis.
Quod pōt cōfirmari ex illo Gen. 4. de Chain. Vox sanguinis
fratris tui Abel clamat ad me de terra. ¶ Sed insinuat sese circa
hanc cōclusionem dubia nōnulla. Primū quo iure nitat̄ hēc cō-
clusio. Apparet, n. repugnare iuri & rōne naturali. Nā pter ar-
gumēta ante q̄stionē obiecta arguitur sic. Officiū & cura plāto-
rū est nō dissimulare peccata q̄ norūt: de qua negligētia repre-
henditur

1. Cōclu.

Dubii. 1.

QV AESTIO. VI

Fol. 51

hendit Heli sacerdos. 1. Re. 2. quod refert Innocē. ca. Licet Heli.
De simonia: sed duo aut tres testes satis sunt ad cōuicēdū & pu-
niēdū reū: quia vt est Deu. 17. & Matth. 18. in ore duorū vel triū
stat omne verbū: ergo quomodocūq; Iudex cognoscat crimen
per duos aut tres testes: licet nulla pcellerit infamia: pōt & de-
bet reū punire. ¶ Responderē, fundamentum huius cōclusionis
hoc esse, q̄ neminē iudex punire pōt, nisi ad petitionem partis:
puta, accusatoris, vel vicē gerentis accusatoris. Et ratio est, vt e-
gregiē docet S. Tho. 2. 2. q. 63. ar. 3. q̄ iudex (inqt Aristot. 5. Ethic.)
est interpres & custos iustitiā: ad quē confugiūt qui iniuriā pa-
tiunt̄ tanq̄ ad iustitiā quādam animatam: iustitia verò, quia est
æqualitas, nō est nisi inter duos: quapropter, iudex non consti-
tuit iustitiā, nisi inter duos, quorū alter sit actor, alter verò re⁹:
inter quos iudex sit vt medium, in neutra partē inclinās. Vnde
& Gētib⁹ lumine naturali lex erat, neminē sine accusatore pu-
niri: quā Fest⁹ ille cōmemorat Act. 25. Nō. n. est (inqt) cōsue-
tudo Romanis dānare aliquē hominē, priusq̄ is qui accusatur
presentes habeat accusatores: locumq; defendendi accipiat ad
abluēda crimina, quae ei obijciūt. Et Ambrosius sup illud. 1.
Cor. 5. de intestuoso. Iudicis (inqt) nō est, sine accusatore dāna-
re quenq;: quia & Dñs Iudā, cū fur esset, sciebat: sed quia non
est accusat⁹, minime abiecit. Atqui, De⁹ ipse, cui omnia patent,
nō castigat sine accusante, saltē conscientia peccatoris: secundū
illud. Rom. 2. Testimoniū illis reddente conscientia ipsorū, & in-
ter se inuicem cogitationibus accusantib⁹, aut etiā defendenti-
bus: in die cū iudicabit Deus occulta hoīm. Quinimo, in finali
iudicio stabūt quodammodo accusatores publici, vt innuitur
Matt. 12. Viri Niniuite surgēt in iudicio cū gnatione ista, & cō-
dēnabūt eā. Est ergo lex celebratissima, vt, cessante accusatore,
null⁹ subeat poenā legis. Vñ Felix Papa. Si legitim⁹ (inqt) non
fuerit accusator, nō fatiget accusat⁹. extra De accusa. cap. 1. En. l.
Rescripto. ff. De munc. & hono. Si quis accusatorē non habet,
ab honorib⁹ phiberi nō debet: quēadmodū nō debet is cuius
accusator destituit. Quā legē insinuauit redēptor noster Ioan.
8. Nemo te cōdēnauit mulier? Nec ego te cōdēno. Satis enim
pacat⁹ & tranquill⁹ est status public⁹, si publica & notoria pec-
cata nō dissimulent, & petentibus vindictā, refarciantur iniuriæ.

Quare,

MEMBRI SECVNDI.

Quare iudices nō debent, tanq̃ hostes, occulta peccata p̃ter ius in publicū traducere: sed, vt patres, ex charitate corripere, aut dissimulatione p̃terire. Quocirca, quādo quis sine actiōe & accusatione denūciat crimē (quia tūc mer⁹ denūciator nō est accusator, nec est pars aduersa) non pōt iudex denūciatū punire: sed solū, vt sup̃a dixim⁹, fraternaliter admonere, vt caueat ī futurū: aliās idē esset accusator & iudex: quod iure strictissimē cohibēt. 4. q. 4. c. 2. & cap. Multi. 2. q. 1. ¶ At verō p̃ter propriū accusatorē, sunt multa quę p̃ se ferunt vicē accusatoris. Primō, quando crimen est in perniciem publicam, sola denūciatio valet pro accusatiōe. Nam in tali casu quilibet habet ius accusandi, vt diximus quęst. proxima. Sed in criminib⁹ priuatis, quando sunt notoria, tunc euidētia ipsa facti valet p̃ accusatore: vt habetur cap. Euidētia. extrā. De accus. At verō in occultis, quando proceditur per denūciationē fraternā, tunc ante rebellionē, quia nulla est accusatio, non potest esse punitio: quando verō denūciatus non audit Ecclesiā, rebellio est pro accusatore. Quādo verō proceditur via inquisitionis, infamia aut indicia fungunt officio accusatoris: vt habet in dicto cap. Qualiter & quādo. Ecce fundamentū & rationē cōclusionis: qua iudex sine infamia, via inquisitionis neminē dānare pōt. Et de hoc reprehēdit Heli, q̃ filios nō correxisset, cū essent publicē diffamati: quod eius verbis cōstat loco citato. Quare facitis res huiusmodi, quas ego audio, res pessimas, ab omni populo? nō. n. est bona fama, quā ego audio. ¶ Nec solū id verū est, q̃ nemo via inquisitionis sine infamia cōdēnari pōt, sed & hoc p̃terea, q̃ quāq̃ sit infamia, & inquisit⁹ cōvincatur, nō debet dānari tota p̃ena legis, ac si esset accusat⁹. Quod exp̃sē habetur in dicto cap. Inquisitionis. vbi legit⁹, q̃ si crimē de quo quis inquiritur sit tale, quod impediāt ordinis executionē aut retentionē beneficii: vt homicidiū, aut simonia: tunc priuādu est & cōdēnandus reus, ac si procederetur via accusationis: Alioqui, secundū p̃sonę (inqt) merita & qualitātē excessus, p̃enā poterit iudicātis discretio moderari. Sed adhuc citra hęc crimina, poterit via inquisitionis cōuict⁹ priuari officio p̃laturę: vt habet in dicto. c. Qualiter & q̃n. & facilius si sit temporale & regulare in religionib⁹. ¶ Sed orit dubiū alterū ex solutione huius prioris videlicet,

QVÆSTIO VI. Fol. 52.

cer, an cōclusio posita sit de iure naturali aut diuino: adeo vt ecclesia nō possit in illa disp̃sare. Videñ. n. esse de iure naturę: nā iustitia suapte natura est æqualitas inter duos: iter quos iudex debet æqualitatē cōstituere: ergo contra naturā iustitię est, vt iudex sine actore cōdēnaret reū: & p̃ cōsequens, q̃ sine infamia procederet ad inquisitionē. Et secūdo videtur cōclusio de iure diuino: postq̃ papa corroboret illā testimonijs diuinis. ¶ Respondet primō cōclusionē esse de iure humano: vt patet in capitulis citatis. Secūdo cōclusio est valde conformis iuri & rationi naturali. Sed tercio dicimus, illā nō esse p̃p̃iē de iure diuino positiuo: q̃a nullū est tale p̃ceptū in sacra scriptura, vt nemo sine infamia via inquisitionis dānetur. Et illa testimonia citata solū explicant factū diuinū cōformiter ad rationē naturālē. Et quarto dicimus, q̃ nō est de iure naturę: saltē nō est de g̃nē illorū, q̃ sunt immutabilia: qualia sunt p̃cepta Decalogi: quę dicit. S. Tho. nullaten⁹ esse disp̃sabilia. Ex quibus colligim⁹, q̃ papa in Ecclesia, & princeps in foro suo pro magna & rōnabili causa possent disp̃sare in tali lege. V. g. Si essent frequētissimi criminosi & scelerosi hoīes, a quibus Respublica grauiter perturbaret, posset fieri lex, vt quotiescūq̃ fuerint duo aut tres testes infligere p̃ena legis: vel q̃n crimē esset grauissimum, vt statim cōclusionē tertia euidētius fieret: nā illa rō, scilicet q̃ iudex debet cōstituere iustitiā inter duos, explicat id qd plurimū fieri debet: sed rōnabilis causa pōt facere, vt testimoniū duorū vel triū valeat pro accusatore: sicut euidētia facti. Nihilominus nemini p̃latorū aut iudicū licet agere cōtra tenorē cōclusionis, nisi in casib⁹ exp̃sē exceptis a lege: de quib⁹ statim videbim⁹. Nā solus papa vel princeps posset mutare hāc legē. ¶ Tertiū dubiū est, q̃ nā infamia sufficiat ad p̃cedēdū via inquisitionis: vtrū sit destitutus certus numer⁹ testiū, q̃ sufficiat facere infamiā: nā sunt nōnulli canonistę q̃ in dicto cap. Inquisitionis. censēat denariū numerū esse necessariū ad faciēdā infamiā. ¶ Ad hoc nihilominus r̃ndetur, q̃ quāq̃ fama, si accipiat p̃ bona fama secūdū ius, sit illese dignitatis stat⁹, morib⁹ & legib⁹ cōprobat⁹. ff. De var. & ex traor. cogni. l. Cognitionū: tñ quātū attinet ad p̃positū vt notat Bartho. ff. De q̃stioni. l. De minore. §. Tormēta. fama est cōis opinio voce manifestata ex suspiciōe p̃ueniēs: q̃, si sit de malo, dicitur

MEMBRI SECVNDI.

dicatur infamia. Vnde, ad rationē infamiae, quantum ad qualita-
tem testium, exigitur quod sit opinio bonorum. Vnde in capitulo. Qua-
liter & quando, habetur, quod infamia non debet procedere à male
uolis & maledicis: sed à prouidis & honestis: non semel tantum,
sed sepe. Sed quantum ad numerum testium nihil in iure defini-
tum est: nam in cap. Inquisitionis, solum habetur, quod propter dicta
paucorum non debet quis reputari infamatus: nisi opinio eius
apud bonos & graues laesa existat. Quare, iudicium sufficien-
tis infamiae, sumendum est ad arbitrium boni viri, quando iam
opinio dicitur esse communis. Sed putant aliqui, quod numerus
denarius sicut sufficit facere populum, ita sufficit facere opinio-
nem communem. Nihilominus illa non est regula certa: sed regu-
la est (vt dicit glossa in dicto cap. Inquisitionis) quod rumor sit spar-
sus per maiorem partem viciniae: aut per maiorem partem col-
legii, aut vniuersitatis in qua quis commoratur, vt notat Bar-
tho. loco citato. Hostiensis distinguit inter clamorosa insinua-
tionē & infamiam: quod clamorosa insinuatio sit inter paucos, & in-
famia inter multos. Sed existimo nullam esse differentiam, sed
vtrāque esse inter multos, vt censuit illic Innocentius. Nec requi-
ritur ad infamiam, quod sint testes oēs oculati: sed satis est quod audie-
rint à fide dignis: vel habuerint indicia & coniecturas sufficien-
tes. Infamia tamē ex auditu, licet sufficit ad inquirendū: non tamen
ad condemnandū, sed quando non inueniuntur legitimi testes, tunc
infamatus tenetur se copurgare, vt habetur in dicto cap. Inqui-
sitionis. Atqui, maior infamia requiritur in maioribus crimini-
bus, quā in minoribus. Et, vt habetur in dicto cap. Qualiter &
quā multo maior infamia requiritur, ad inquirendū aduersus pre-
latos & magistratos, quā aduersus personas priuatas. Nam pre-
lati positi sunt quasi signū ad sagittā: & frequēter odiū multo-
rū incurrunt. Imò habet illic, quod aduersus prelatos non est inqui-
rendū, nisi quando infamia est tāta, vt sine scandalo tolerari non
possint. Sed est praeterea adnotandū, quod vbi sunt manifesta indi-
cia, non est necessaria alia infamia: nam indicia aequipollēt infa-
miae. Vnde, S. Thomas, 2.2. quæstio 69. articulo secundo, tria po-
nit sub disiunctione, sufficiētia ad interrogandum iuridicē reū
aut testem: scilicet, infamiam, aut indicia, aut semiprobationem.
Et semiprobatio est vnus testis omni exceptione maior.

¶ Quod

QVAESTIO. VI.

Fol. 53.

¶ Quod si quis arguat contra tertium membrum. In cap. Inqui-
sitionis, vt dictum est, cauetur, vt, quanquam sint duo aut plu-
res testes iurati, non condemnetur aut inquiretur reus, nisi ad-
sit infamia: ergo semiprobatio sola non sufficit. Respondetur, quod
semiprobatio sufficit ad interrogandum reum vel testem, quā-
do, proceditur via accusationis. Quando enim quis accusat & ad-
ducit vnum testem, tunc, licet ille non sufficiat ad condemnan-
dum reum, sufficit tamen ad interrogandum alios testes, & reū
ipsum. Et idem est vbi denūciatio habet vim accusationis: vt in
crimine haerese, & alijs quae sunt in perniciem publicam. Sed
vbi proceditur per nudam denūciationē & inquisitionē, non
sufficit semiprobatio: nisi adsint vel infamia, vel indicia manife-
sta. ¶ Sed ad maiorem euidētiā conclusionis mouetur du-
bium quartum. An quando crimē est notorium, sed persona quae
crimen admisit est secreta, ius habeāt iudices inquirendi male-
factorem. v. g. Inuentū est cadaver occisi hominis iacens in via,
an liceat interrogare vicinos, quisnam hominem occiderit. ¶ Et ad
partē affirmatiuam arguitur primò auctoritate S. Thomae, qui
(vt refert praeter alios Caic. 2.2. q. 69. ar. 2.) dū esset baccalarius
Parisijs, & in cōuentu accidisset flagitium quoddam, cōsultus,
liceret ne inquirere occultum malefactorem, respondit licitum
esse, & expedire. ¶ Et confirmatur. Quia, vt supra diximus, eu-
dētia patrati sceleris locū habet accusatoris: sed quando factū
est notoriū, iam est euidentia patrati sceleris: ergo tunc sine alia
infamia potest procedi via inquisitionis: quēadmodū si pro-
cederetur via accusationis. ¶ Et secundo arguitur ex consuetu-
dine: nam vbiq; crimen est notorium, solent iudices procede-
re ad inquisitionem malefactoris. Et videtur rationalis cōsue-
tudo alijs cēferentur dissimulare iudicia, & correctiones crimi-
num: vnde populus scandalū acciperet, si iudices in tali casu non
solicite disquirerent delinquentes. ¶ Nihilominus responde-
tur, quod hoc quod apud aliquos est dubiū, certē nullā habet ob-
secratiōē, si semel intelligatur statuta conclusio. Nam canones
illi citati: scilicet, quod sine infamia non procedatur via inquisi-
tionis, hoc manifestē praetēdūt, quod quamuis crimen sit notorium,
si peccator sit adeo occultus, vt nulla sint indicia, nec infamia p-
sonae, non procedatur ad inquisitionē eiusmodi occulti pecca-
toris.

Dubii. 4

MEMBRI SECVNDI.

toris. Verba sunt in dicto cap. Cum oporteat. Nisi super prædictis famam ipsius (scilicet persone) lafam esse noueritis, vos ad inquisitionem non subito procedatis. Et in capit. Inquisitionis habetur, nullum esse, pro crimine super quo aliqua non laborat in fama puniendum. Et in dicto. c. Qualiter & quoniam. Si super excessibus suis quis fuerit infamatus, tunc procedendum est ad inquisitionem. Et testimonia ipsa diuina testantur, requiri infamiam persone ad inquisitionem: scilicet: Clamor Sodomorum multiplicatus est: & in Euangelio de villico: Quid est hoc quod audio de te? Est ergo in iure definita conclusio, quod quando crimen sit notorium, nisi sit infamia persone, non procedatur ad inquisitionem. Vnde dimanat aliud ius, ut statim videbimus, videlicet, quod confessus crimen non interrogetur de socio: quia quando iam tunc crimen est notum, tamen socius est occultus. Et secundum probatur ratione. Canones illi & iura, quod sine infamia non procedatur ad inquisitionem, fundantur in illo Euangelij Matth. 7. Nolite iudicare: ubi secundum Augustinum cohibemur iudicare temere de occultis peccatis: sed quando crimen est notorium, si non sit infamia, aut indicia persone, tunc temere quis iudicaret quisnam fecerit: ergo hoc non licet inquirere. Ad hoc respondet nonnulli, non esse licitum interrogare in particulari, utrum Petrus occiderit: nam talis interrogatio non potest fieri sine suspitione: & iniuriam irrogat, qui sine coniecturis male suspicatur de proximo. Sed dicunt, quod licitum est tunc in genere: & interrogare sub iuramento quisnam perpetravit hoc crimen. Sed certe hæc distinctio non satisfacit. Nam si qui interrogatur in genere, tenetur respondere in particulari, eadem fere iniuria est interrogare an Petrus fecerit, & interrogare quis fecerit. Et tertio arguitur particulatiter contra hanc solutionem. Si, dum crimen est notorium, licet in genere inquirere malefactorum, sequeretur, quod si inter alios forte interrogaretur, ipse malefactor teneretur confiteri proprium crimen: nam certe si illa interrogatio esset iuridica, sicut testes, tunc tenerentur respondere quis fecerit, ita & reus ipse: sed consequens nullus concederet: videlicet, quod aliquis teneretur confiteri crimen proprium, de quo non est infamatus, nec sunt manifesta indicia. Habetur ergo sensus conclusionis, quod quando crimen sit notorium, non licet inquirere peccatorem sine infamia: exceptis ta-

men

QVAESTIO VI.

Fol. 34.

men nonnullis casibus: ut in crimine lese maiestatis, & alijs quos adnotauimus in tertia conclusione. Adiecerim tamen huic responsioni, quod quando crimen est notorium: & patratore occultus, forte liceret in genere inquirere: non quidem quis patrauerit, sed ingredi aliqua indicia. V. g. possent tunc interrogari testes, an sciant qua hora occisus est homo, quibus armis: si forsan ex illis testimonijs sumantur indicia sufficientia occisoris: & tunc habitis indicijs, poterit descendere ad inquisitionem persone. Hoc dixerim sub dubio, alij iudicent, sit ne verum nec ne. Unde, ad auctoritatem. S. Thomae in contrarium respondetur, quod si verum est tunc inueniri ita sensisse, tamen (ut fertur) non fuit tunc eius sententia probata magistris. Quare in Summa sententiam mutauit. 2. 2. quæst. 69. artic. secundo. Ad confirmationem respondetur, quod tunc euidentia patrati sceleris valet pro accusatore, quando non solum crimen, sed patratore criminis notorius est. Et ille est sensus verborum Augustini in cap. Euidencia. De accusationibus. Ad consuetudinem, quæ videtur in contrarium inoleuisse, dicemus in fine tertiæ conclusionis. Quintum dubium 5. Dub. est, utrum de conuerso quando persona diffamata est & conuicta de vno crimine, possit iure interrogari de alijs criminibus occultis. Est enim opinio Petri de Pal. affirmatiua in. 4. dist. 19. quæst. 4. Et fundamentum eius est: quia ratio (inquit) qua non licet iudicare de occultis, non est, propterea quod crimen sit occultum, sed propterea, quod persona sit occulta: ergo, quando iam persona est diffamata de vno crimine, licitum est de alijs interrogare. Et peccator interrogatus de occultis criminibus tenetur confiteri veritatem. Imò addit, quod non solum de se, sed de socijs: quoniam sunt alij diffamati de eodem crimine, tenetur respondere, si interrogetur de alijs criminibus sociorum. Caietanum loco citato oppositam sententiam tenet: cui censeo omnino subscribendum esse. Nam expresse in canonibus citatis De accus. Habetur, quod non solum requiritur infamia persone ad inquisitionem, sed quod non potest fieri inquisitio, nisi de illo crimine, de quo quis est infamatus. Legitur enim in cap. Cum oporteat. Discretionem vestram mandamus, quod nisi super prædictis famam ipsius lafam esse noueritis, vos ad inquisitionem illorum non subito procedatis. Et in cap. Inquisitionis. legitur. Respondemus, nullum esse, pro crimine super quo aliqua non laborat infamia puniendum.

Et

MEMBRI SECVNDI.

Et S. Thom. 2. 2. q. 70. ar. 1. dicit, q. si exigatur ab aliquo testimo-
nium de occultis peccatis, de quibus infamia nō precessit, non
tenetur ad testificandum. Requiritur ergo infamia personæ &
de delicto, vt iuste fiat inquisitio. ¶ Et hoc confirmatur ratione
Nam, quāq. quis sit infamatus de adulterio, potest habere bo-
nam famā in materia furti: & ideo iniuria fieret illi, si interroga-
retur de furto: aliās sequeretur, q. quicūq. infamatus de vno cri-
mine licet interrogaretur de quibuscunq. criminibus mundi:
quod tamen nullus concedet. At verò duobus modis licet con-
uictum de vno crimine, interrogare de alio. Primò, quādo vnū
est sufficiens indicium aut infamia alterius: vt si quis infamatus
esset & conuictus de adulterio, & de consuetudine cū muliere,
& postea inuenitur necatus maritus adulteræ in camera eius, iu-
re posset tunc adulter interrogari de homicidio. Et si quis esset
conuictus de homicidio, & cadaver inueniretur spoliātū, pos-
set interrogari de spolio. Et secundo quādo nō potest cogno-
sci perfecte vnum crimen, sine cognitione alterius, tanquā cir-
cūstantiæ prioris vt cum quis conuictus est de consuetudine
cum puella, iure interrogari potest, an ipsam deslorauerit: & cō-
uictus de furto Ecclesiastico, iure potest interrogari an fregerit
fores Ecclesiæ: quia istæ sunt nouæ circūstantiæ. ¶ Sextum &
postremum dubium est, vtrum iure conuictus de crimine, iure
possit interrogari de socijs occultis, qui nulla laborant infamia:
nam consuetudo ferè est vbiq., omnes malefactores interro-
gare de socijs. ¶ Dubium hoc satis definitum est vtroq. iure
ad partem negatiuam: puta iure canonico, capi. Cum monaste-
riū. De confessis: & cap. Veniens. De testibus. & 5. q. 3. cap. Ne-
mini. & iure ciuili. C. De accus. cap. finali: in quibus expresse ca-
uetur, ne cōfessi super aliorū conscientijs interrogentur: crimi-
ne læsæ maiestatis excepto. Quæ quidem iura cōfirmant illud,
quod dictum est in decisione quarti dubij: videlicet, q. quāq.
crimen sit notorium, nō sit iustum occultos criminosos inquirere.
Et eadem ratione deciditur vtrūq. dubium. Nā certè quā-
uis Petrus conuictus fuerit de crimine, nullum ius est ipsum in-
terrogare de socijs occultis. Imò fit illis iniuria: & est contra ca-
nones citatos, in titulo De accus. illos inquirere, nisi præcedere
infamia. Imò est contra legem Euangelicam qua prohibemur de

Dub. i. m.
v. m. m.

QV AESTIO VI.

Fol. 55

de occultis temere iudicare. Et eadem est sententia Caietani in
quinta respōsiōe, quæ est de hoc dubio ad fratrem Cherubinum
de Florentia. ¶ Sed nunquid sunt aliqui casus, in quibus ius sit
inquirere occultū aliquem peccatorem, absq. infamia aut clamo-
rosa insinuatiōe antecedenti? ¶ De hoc fit secūda conclusio. In-
quisitio gñalis iure fieri potest absq. præuia infamia, aut acto-
re aliquo, aut denunciatore. Probatur, quia illa nō fit ad peti-
tionem partis, sed ex mero officio iudicis. Tenent em̄ tam præ-
lati Ecclesiastici, q. seculares magistratus, statis tēporibus visita-
re prouinciam, diocēsim, aut cōuentū, ad explorandos subdi-
torum mores: vt iubetur prouidenter iure canonico capi. 1. De
offi. or. & cap. Cum olim. De accus. & cap. Romana. De cens. li-
bro. 6. & iure cæsareo. l. Congruit. ff. De officio præfidis. ¶ At,
dubium suboritur hic. Quia videtur hæc cōclusio repugnare
priori. Enimvero, si prælatus neminē punire potest via in-
quisitionis, nec specialiter aduersus quempiam inquirere, sine infamia
reclamante, quid nā prodest inquisitio generalis. ¶ Respō-
detur, q. quāuis prælatus in inquisitione generali, specialiter in-
quirere nō potest aduersus personam singularem, sine accusato-
re aut infamia, nihilomin⁹ vltissima est id genus inquisitio. De
bet enim primū omniū prælatus generaliter indicare, vt qui-
cunq., seruato ordine iuris, denūciat quicquid nouerit corre-
ctione dignum, tacendo illa quæ sunt occulta: vt habetur capi.
Qualiter & quādo, el. primero. De accus. Et tunc subditi ani-
maduertāt, an crimina quæ nouerint sint prorsus emēdata, ita
vt nullum super sit amplius periculū. Et hæc nullatenus tenen-
tur denūciare, nisi adsit accusator, aut nisi præcedente infamia
interrogentur vt testes. Si verò crimē non est prorsus emēda-
tum, tunc denunciandum est eo ordine, qui expositus est quæ-
stione quarta: vt videlicet, si sit in perniciē publicā, aut in præ-
iudiciū tertij, aut si sit periculum in mora, statim canonice de-
nuncietur: si autem sit priuatum, tunc præuia admonitione se-
creta fraternaliter denūciatur: si sit spes emendæ: nam aliās nō
est necessaria denunciatio. ¶ Itaq. (vt vno verbo dicamus) præ-
latus in inquisitione generali, solum potest compellere subdi-
tos ad denunciandum crimina, in illis casibus, & eo ordine,
quo ipsi tenerentur extra visitationem: præter q. extra visita-
tionem

2. cōclu.

Dub.

H tationem

MEMBRI SECVNDI

3. cōclu.

tionem possent forsan differre tempus denūciandi, sed in visita-
tione tenentur statim denunciare ad iussum praelati. ¶ Tertia
cōclusio. Inquisitio etiā specialis pōt fieri, absq; infamia & cla-
morosa insinuatione precedente, & absq; indicijs delinquentis,
in quibusdā casibus, qui excipiūt a prima cōclusiōe, quos vi-
dere est apud Bartho. ff. Ad. l. Iul. De Adul. l. 2. post glossam. §.
Si publico. & sup. Extrauag. Ad reprimēdū. & p. doctores cano-
nistas in dictis capitulis Inquisitionis: & Qualiter & quādo: qui
tamen casus digni sunt vt examinent. ¶ Primus est, quando in
inquisitione nō intendit cōdēnatio aut pōena inquisiti, sed euir-
tatio erroris aut damni: vt cum inquirūt merita persone, an-
teq; assumatur ad dignitatem. Nā illam tenetur facere praelatus
ex debito officij, nē eligatur aut cōfirmetur indignus: vt habe-
tur capi. Cū in multis. & cap. Cum dilectus. extra De elec. Aut
cum inquiratur impedimentū matrimoni: nē scilicet aliqui cō-
trahāt in gradu prohibito: capi. fi. De eland. despons. ¶ Secun-
dus casus est, quādo quis publicē confessus est crimen propriū
extra ordinē iuris. Nā propria cōfessio abunde suppetit pro in-
famia. Hic tamē casus intelligēdus est sano modo: vt puta cum
quis in publico corā multis crimē propriū cōfiteat. Nā ppter ea
q; quis secreto corā vno aut duob; inō etiā corā praelato, lapsū
lingue aut alio mō, sponte diceret se cōmisisse aliquod crimen:
aut si praelatus aperiret literas subditi, in quib; subditus ipse asse-
reret aliquod crimē admisisse, nō esset certē ius inquirēdi iudi-
cialiter, sed solū fraternaliter corrigendi: nisi forsan crimen ad-
uersus bonū publicū vergeret. ¶ Tertiū casum excipiūt, quādo
iudex pcedit ex mero officio, aut ad denūciationē publici offi-
cialis. Sed tñ ego nō video, quod ampli; priuilegiū habet denū-
ciatio publici officialis, q; denūciatio priuatę psonę, saltē quātū
ad hoc. Nec Barthol; dicit aliud, q; q; potest fieri inquisitio ad
denūciationē publici officialis: quod pbat p. l. Ea quidē. C. de
accus. vbi solū habet, q; ea q; per officiū publicū denūciantur, ci-
tra solēnitatē accusationis cognoscāt: vbi sermo est, vt dicit glos-
sa, de criminib; notorijs. Colligam; ergo, q; quādo denūciatio
publici officialis est de crimine pñciofo Reipublicę aut de cri-
mine notorio, tūc, q; denūciatio, vt supra diximus, valet pro ac-
cusatiōe, potest sine infamia fieri inquisitio. Sed tamē si crimē
est

QVAESTIO. VI.

Fol. 66

est priuatū, nec est in praeiudiciū tertij, illud nō incumbit of-
ficiali denunciare: & quāq; denunciaret, non potest fieri inquisi-
tio absq; infamia vel indicijs: quemadmodum si denūciatio fie-
ret ab alia persona priuata. ¶ Quartus casus excipitur propter
incidentem cognitionem: vt si iudex inquirendo vnum crimē
detegit aliud, tunc potest inquirere de illo. Hoc tamē cum gra-
uo salis intelligatur, vt adnotauim; in quinto dubio circa pri-
mam cōclusionem. Si enim quis inquiratur de cōcubinato, de
quo laborat infamia: & incidenter cognouerit iudex cōcubinā
esse monialē aut consanguineam, tunc potest inquirere de illa
circumstantia: quia aggrauat concubinatum. Et eodem modo,
vbicunq; peccata habent talē cōnexionē, q; vnū est iudiciū al-
teri; aut vnū nō potest pfectē cognosci sine alio. Si tamē crimi-
na sunt omnino disparata, tunc incidēs cognitio occulti crimi-
nis, nō dat ius inquirendi. Vt si ille qui inquiratur de cōcubina-
tu inueniat occultus homicida, non potest de homicidio fieri
inquisitio, absq; infamia aut indicijs. ¶ Quintus casus est quē
ponit Bartholus in tertia sua regula: videlicet, quando iudex
aut praelatus in inquisitione generali cōperit aliquem deliquis-
se, potest tūc ad specialē inquisitionem descendere. Sed tamen,
nec ipse explicat hoc licere absq; infamia, vel indicijs: nec ego ita
credo. Imō quāuis in inquisitione generali comperiatur delin-
quēs quispiā, & delictū probari possit, & nō sit in perniciē pu-
blicā, nec in praeiudiciū tertij, nō potest de illo fieri inquisitio
specialis, nec potest puniri, nisi solū fraternaliter. Possit tamē,
si ille flagitiosus esset praelatus, priuari officio regulari, propter
periculū regiminis. Et certē si tūc fieret inquisitio sine infamia,
esset cōtra. c. Inquisitionis. & Qualiter & quādo. ¶ Sext; casus
est propter atrocitatem criminis: vt patet in primis, in crimine
lesae maiestatis: de quo specialiter habetur in Extrauagā. Ad
reprimēdum. vt de plano: quod est citra solēnitatem iuris,
procedatur ad inquirēdum qui tale crimen commisit. Quare,
absq; infamia & manifestis indicijs, si qs occultē occidisset, aut
percutisset principē, posset inquiri quicunq; esset suspectus de
tali crimine. Et addit hac ratione à iuriconsultis, quando faci-
mus esset admissum aduersus ep̄m, aut aliā psonā hui; ordinis,
aut quāmodocūq; esset crimē atrocissimū. Quod forsan est verū.

H 2 Nam

MEMBRI SEC.VNDI.

Nam vt supra diximus, non est adeo de iure naturæ requisita infamia & indicia ad inquisitionē, quominus possit in hoc dispensari ob rationabilem causam. Et postremo dicunt inquisitionē specialem fieri posse, absq; infamia & indicijs, quādo crimen commissum esset in iudicio aut in conspectu iudicis. Et affuerunt exempla de calumniatore, de falso teste, de iniquo tutore. Et credo hoc verum esse, non propter atrocitatem criminis, vt illi putant, sed propterea, quia huiusmodi crimina sunt in præiudiciū tertij. Nam conclusio prima, videlicet, qd absq; infamia non potest fieri inquisitio, intelligitur de criminib; priuatis, q̄ nō sunt in præiudiciū tertij. Crimina enim publica, aut quæ sunt in præiudiciū tertij, quomodocunq; cognoscantur, inquirenda sunt & coercenda: si sunt in fieri, & damnum pendet in futurū. Vnde si iudex comperit, qd reus accusatus est per calumniā, sine alia infamia, potest inquirere cōtra calumniatorem & punire: vt habetur. C. De calum. l. i. Et idem, si comperiat falsum testem: vt iubetur. l. Nullū. C. De testib;: aut si comperiat quempiā falsam scripturam finxisse: vt. l. penultima. C. De probationibus: aut si comperiat tutorem infideliter gerere rem pupilli. l. Tutorem. De his quibus vt indig. Et idem in vniuersum obseruandum est, in criminibus quæ sunt in præiudiciū tertij. Per hæc facile soluitur vltimum dubium huius quæstionis, vtrum conuictus de proprio crimine, iure possit interrogari de socijs occultis, qui nulla laborat infamia: nā cōsuetudo serē est vbiq; quoscūq; malefactores interrogare de socijs. Ad dubiū 4. C. clu. respondetur quarta & postrema conclusione. Nullus conuictus de proprio crimine debet interrogari de occultis socijs, quorū nulla est infamia, aut indicia manifesta. Cōclusio hæc in primis corollariē sequitur ex prima cōclusionē, quatenus exposita est in quarto dubio: vbi diximus, qd quamuis crimē sit notoriū nō est ius inquirēdi specialiter aduersus quēq; nisi sit de illo infamia aut indicia. Vnde colligitur, qd quamuis crimē sit notoriū per confessionem huius malefactoris, nullum est ius inquirēdi alios occultos socios. Secūdo conclusio expresse determinata est vtroq; iure: puta iure canonico. c. Cum monasterium. De confess. & cap. Veniens. extra De testib; & 15. q. 3. cap. Nemini: & iure ciuili. C. De accusa. l. fina. & ff. De quæstio. l. Repeti. in quibus

QVAESTIO VI.

Fo 57

quibus locis expresse cauetur, nē cōfessi super aliorum cōfessionib; interrogentur, crimine læsæ maiestatis excepto. Et inter theologos eadem est sentētia Caietani in opusculis resp. 5. quæ est de hoc dubio ad fratrem Cherubinū de Florentia. Sed excipiuntur ab hac cōclusionē aliqui casus: quos notat Bartholus super dictam. l. Repeti. Est primum omnium in consuetudine, interrogare omnes latrones & fures de socijs. Et fundant iure reconsulti hāc cōsuetudinem in. l. Prouinciarum. C. De ferijs. Illic tamē nō habetur expresse, qd latrones interrogentur de socijs: sed qd eorum occulta consilia per tormenta conquirantur. Et est sermo specialis de quodam genere latronū Hissaurorum. Sed. l. Diuus Adrianus. ff. De custodia reorū. habetur qd latrones interrogentur de socijs. Et idem colligitur ex. l. 4. ff. Ad. l. Iuliam peculatus. §. Mandatis. Item, falsarij monetæ, puta, qui monetam adulterant aut falsam cudunt, interrogari debent de socijs: quod iubetur. C. De falsa moneta. l. i. Vnde Bartholus in dicta. l. Repeti. fingit hāc distinctionem. Quādo sunt delicta q̄ nō committuntur principaliter in odium alterius: sed propter commodum committētium: qualia (inquit) sunt latrocinium & adulteratio monetæ, tunc conuicti interrogandi sunt de socijs: quādo verò sunt crimina, quæ committuntur in odium alterius: vt est homicidiū, tunc conuictus non debet interrogari de socio. Et ratio est (vt ait) qd quādo flagitium commissum est in odium & iniuriam aliorum, tunc illi ad quos crimē spectat, poterūt accusare socios: & ideo non est necessaria inquisitio illorum: sed quando crimina non committuntur in iniuriam alterius, tunc, quia non est qui accuset, conuenit alios socios interrogare de alijs. Sed certē hæc ratio non videtur satisfacere. Primo, quia fallit (vt ipse fatetur illic) nam aliquando occisores interrogandi sunt, de illo qui præcepit homicidium: vt constat. l. Prius. ff. Ad senatuscōsultum Syllanianum. Et secūdo, quia licet crimen non sit in iniuriā alterius priuatæ personæ, dum tamē sit in perniciem publicam: vt latrocinium, & adulteratio monetæ, quicūq; habet ius denunciandi & accusandi, vt supra dictum est. Et ideo propter defectum accusatoris nō esset necessarium inquirere de socijs. Alia ergo via rationādum est hic. Nā conclusio hæc quarta fundamentū habet in prima. Enimverò

MEMBRI SECVNDI.

quia nō licet occultos malefactores absq; infamia & indicijs inquirere, fit vt non liceat cōuictum de manifesto crimine interrogare de occultis socijs. Quocirca, idem casus qui excipiuntur à prima: excipiuntur ab hac conclusione. Primò excipitur casus, quādo crimen est in perniciem publicam, sicut est hæresis, & proditio: tunc enim, vt suprà diximus, quia simplex denūciatio valet pro accusatiōe, absq; alia infamia vel indicijs possunt inquiri occulti peccatores: atq; adeò, socij interrogari de socijs. Idem patet in crimine læsæ maiestatis: vt patet. l. Quisquis. in fine. C. Ad legē Iuliam maiestatis. & expresse in extrauag. Ad reprimendum. Idem liceret propter grauem atrocitatem criminis, vt dicebamus circa tertiam conclusionem. Et quia adulteratio monete & latrocinium, sunt peccata in Rempublicam, propterea licet conuictos interrogare de socijs & de fautoribus, & receptoribus &c. At verò, latrocinium non designat quodeunq; furtum priuatum: nam latrones soli dicuntur qui obfidunt vias, & qui ex animo conspirauerunt depreddari quoscūq; possent. & ideo quicūq; capiatur, iure interrogatur de socijs, ad obuiandum malo publico: atq; adeò, hi soli sunt qui non gaudent priuilegio Ecclesiarum: vt habetur De immu. Eccle. capit. Inter alia. Imò quamuis non interrogaretur, admonendus esset à confessore vt proderet socios: & ille tenetur prodere: saltem dum malum adhuc pendet in futurum. secus, si iam socij essent prorsus emendati: nam nullus tenetur criminosos emendatos sua sponte prodere, nisi iuridice compulsus. Imò verò quamuis periculum non imminet Reipublicæ, sed priuati persone, posset conuictus interrogari de socijs: vt si multi conspirauerunt occidere Petrum, & vnus capitur, iure interrogatur, an sint alij animati ad tale homicidium: nam quod non liceat occultos peccatores inquirere absq; infamia, semper intelligitur de crimine iam præterito, quod inquiritur punitiōis gratia: secus si inquiratur ad euitandum futurum damnum. Citra hos casus non licet à conuicto inquirere socios, nisi sint indicia, aut infamia illorum. Et ita intelligenda est dicta lex Prius. ff. Ad senatusconsultum Syllanianum. vbi habetur, quod postquā inuentus est occisor, inquiratur quo mandate homicidium fecerit: videlicet si fuerint indicia aliū id mandasse, vt dicit glossa.

¶ AD

QVAESTIO. VI.

Fol. 58

¶ AD primum argumentum principale respondetur, vt suprà diximus, qd Deo sunt manifesta occultissima peccata, sicut homini illa q̄ sunt notoria: ob idq; sicut potest illa statim punire, potuit, pro rationabili causa, dispensare in lege: vt videlicet, occulta peccata absq; infamia præcedente inquirerentur: quia hæc lex non est oīnō indispensabilis, vt suprà diximus. Et ita dispensauit, vt fortibus disquireretur Achan anathema: qui occultè peccauerat: primò quia populus ille duræ ceruicis, terroribus arcendus erat à flagitijs: atq; adeò expediebat, vt saltē in re grauißima, qualis erat illa diuina prohibitio, nē de execratissimis spolijs gētium quicūq; caperent, etiam occulta crimina reuelarentur, quādo Deus ipse in genere insinuaßet crimen: sicut legitur illic: Surge, cur iaces? Peccauit Israel, & præuicatus est pactum meum. ¶ Pari ratione respondetur ad legem de adultera Num. 5. Deus enim, tum ad colibendam libidinem mulierum, tum etiam ad vitanda homicidia, quæ propter zelotypiā possent multa accidere, indulgit maritis sacrificiū illud zelotypiæ ad disquirendum adulteram. Et fortē (quantum conijcio) nō licebat facere illam disquisitionem, nisi esset infamia adulterij, aut indicia manifesta. At uerò iam modò non est licitum per huiusmodi sortes veritatē inquirere, sed solū per testes humana fide: quia sortes ille erant iudicialia, & ideo iam cessarūt. Vnde Stephanus. 5. cap. Consulisti. 2. q. 4. prohibet vulgares illas quas vocant probationes: Nam ferri (inquit) cādētis, vel aquæ feruentis examinatione cōfessionem extorqueri à quolibet, sacri non cēsent canones. In veteri enim lege fortibus illis & sacrificijs (quia à Deo instituta erāt) diuinum expectabat iudicium: sed iam modò indicijs superstitionis, non expectaretur nisi iudicium demonis: & esset tentare Deum: vt docet sanctus Thomas. 2. 2. q. 95. art. 8. ¶ Secundum argumentum principale quod factū est ex cap. Quidā maligni. certè est difficile & multos male torquet in hac materia: nā Gregorius illic videtur excommunicare occultū peccatorem, nisi se prodiderit: qui tamen nulla laborabat infamia. Quod videt repugnare doctrinæ huius quæstionis, & illi authoritati Chrysostomi sup̄ epistolā ad Hebræos: quæ citatur capit. Quis aliquando. De pœnitent. d. 1. vbi ait occulto peccatori. Nō tibi dico vt te prodas, sed reuela

H 4 ante

MEMBRI SECVNDI.

ante Deum viam tuam. Imò profecto illud videtur pugnare cum iure naturali. ¶ Glossa illius capituli multis modis respondet: Primò, q. forsan pceslerat admonitio secreta ante illā excommunicationem. Sed hoc non satisfacit. Nam, illa admonitio nō potuit esse nisi in generali, cū peccator esset omnino occultus: & ideo ille admonitus, cū nulla esset infamia nec indicia, non tenebatur se prodere. Secūdo, paulò inferius respōdet glossator, q. cū crimen esset publicum, licet psona esset occulta, potuit, propter atrocitatem criminis, excommunicari ille, nisi se proderet. Et hæc solutio rationabilior est, sed non est sufficiens. Primò, quia non erat tanta atrocitas criminis diffamare priuatū hominem, vt propter illud esset inquirendus occultus peccator, sicut in crimine læsæ maiestatis. Et secundo, quanq. liceret inquirere alia via, tamen statim excommunicare occultū peccatorem nisi se proderet, erat nimis rigidum. ¶ Dominus Caietanus. 1. 2. q. 69. arti. 2. respondens ad illud capitulum, dicit tria, licet alio ordine: Primum, q. sicut potest ferri excommunicatio pro crimine anteq. fiat: vt pro percussione clericorū &c. ita post factum potest excommunicari quicunq. fecerit. Secūdo dicit, q. Papa potuit absolutē, & sine aliqua conditione excommunicare, illum peccatorem occultum propter præteritum crimen: sed nihilominus ex sua benignitate apposuit cōditionē: nisi se reuelaret. Itaq. excommunicatio (inquit Caietanus) nō fertur illic super illam conditionalem: nisi se reuelauerit: ita vt excommunicetur propter inobedientiā futuram, si non se reuelauerit, sed excommunicatur propter peccatum præteritū: quia infamauit proximū. Tertiò addit, q. Papa nō potuit præcipere absolutē vt se reuelaret: nec ille tenebat obedire: q. hoc (inquit) excedit formā humani iudicii. Et addit, q. doctores oppositum sentientes sunt nimis timidi. ¶ Nihilominus (bona venia dixerim doctoris grauissimi) aliter, ni fallor, censendum est de illo capi. Primum enim fundamentum Caietani est falsum: videlicet, q. sicut potest ferri excommunicatio pro crimine futuro, ita potest ferri pro crimine præterito. Nam, vt receptissimum est apud omnes, nullus potest excommunicari nisi propter inobedientiā iuxta illud Matt. 18. Si Ecclesiā nō audierit, sit tibi sicut ethnicus. Vnde colligitur probatissimus canon,

vt

QVÆSTIO. VI.

Fol. 59

vt nullus excommunicetur absque præuia mōitione: vt habetur cap. Sacro. & cap. Per tuas. extra De senten. excommunicationis. Quando verò ius prohibet peccatum futurum, prohibitio ipsa valet pro admonitiōe, & ideo iure tunc apponitur excommunicatio: sed propter crimen præteritum, quia nulla præcessit admonitio, non potest quis excommunicari, cū nulla illie fuerit inobedientia. Quare Gregorius non excommunicauit illum occultum diffamatorem propter crimē præteritum, nec potuit: sed excommunicare eum potuit nisi se proderet. ¶ Et argumenta in contrarium facile soluuntur, ex his quæ diximus in decisione quæstionis. Diximus enim, q. peccatum cuius non præcessit infamia vel indicia, nō potest inquiri, si nō sit præteritum, punitionis gratia. Quando tamen adhuc pendet in futurum, certē potest inquiri, vt euitetur peccatum & damnum. Et quia ille qui occulte posuerat libellum diffamatorium, tenebatur restituere famam diffamato: & id facere nō poterat, nisi aut probaret quod dixerat, aut in publico se retractaret, iuste Papa præcipere potuit vt exiret in publicum, sub pœna excommunicationis: quod nimirū ipse iniussus tenebatur facere. ¶ Et confirmatur solutio ex cap. Si sacerdos. De offi. ordi. vbi habetur, q. si qui damnum dedit sit occultus: & qui dānū accepit petat iustitiam, debet delinquens excommunicari in genere, sed non nominatim. Sed est notandum, quod quanquam potuit Gregorius præcipere illi occulto peccatori, vt in publicum exiret sub pœna excommunicationis, mitius tamen egit cum illo. Non em̄ præcepit vt exiret, sed, nisi exiret in publicū, abstinere à sacramento Eucharistiae: quod, pfecto ipse tenebatur facere: nam erat in peccato, postq. tenebatur restituere famam: atq. adeo tenebatur abstinere ab Eucharistia. Itaq. excommunicatio in hoc fertur illic: si receperit Eucharistiam, anteq. restituat famam. Quare, ille textus nullatenus militat aduersus nostram primam conclusionem. ¶ Ex quo sequitur, quod si ille occultus peccator, qui libellum infamatorium in publico posuerat, potuisset restituere famam nō se manifestādo, aut, per tertiam personā secretò potuisset aliter satisfacere diffamato, non tenebatur exire in publicum, nec abstinere à sacramento Eucharistiae: quia præceptum eo tēdebat, vt ille restituere.

¶ Iuxta

MEMBRI SECVNDI.

¶ Iuxta formam horum capitulorum: scilicet, Quidam maligni. 5. q. 1. Et si sacerdos. De officio ord. solent officiales excommunicare in genere eos, qui occulte iniuriā irrogarunt, aut dederūt damnum: puta, eos qui occulte furtū fecerunt, aut fuste, aut gladio percusserunt. Et nescio profecto an plus nimio extendant iam modo hanc potestatem. Nam, quamvis id iure liceat, deberet tamen fieri in primis quando damna, aut iniuriæ grauissimæ sunt: ut puta pro bonis Ecclesiæ. Et deinde deberet admoneri in literis excommunicatorijs, quod excommunicatio solum fertur ut restitutio fiat dāni & iniuriæ: aliā multi decipiuntur; putantes quod tenentur manifestare huiusmodi malefactores, ut puniantur: eum tamen solum teneantur malefactores restituere, & scientes admonere illos ut restituant. Quod si noluerint, tunc debent manifestare illis qui possint prodesse & non obesse: ut habetur in capitulo. Hoc videtur. 22. quest. 5. nam inquirere punitionis gratia non possunt, nisi illos qui laborant infamia aut indicijs. ¶ Ad tertium principale responsum est in conclusione secunda: videlicet, excommunicationem generalem fieri posse, absque aliqua infamia precedente. ¶ Et tandem ad postremā confirmationem respondetur, quod quamvis prelati debent vigilare, nec sub dissimulatione præterire errata subditorum, tamen vias habent iure perscriptas cognoscendi crimina, quas nefas est transilire. Quare, licet peccata cognouerint, si non sint aduersus bonum publicum, nec sit accusator, nec infamia, nec indicia, eatenus ius habet, ut solum fraternaliter corripiant.

QVÆSTIO SEPTIMA.

MTRVM quicumque iure interrogatur de secreto, iure teneatur veritatem fateri. ¶ Ad partem negatiuam arguitur primo. Seruare secretum, ut supra diximus, est officium fidei: & reuelare est vitium infidelitatis: secundum prouerbiū assumptū: Qui ambulat fraudulenter reuelat arcana, qui autem

QVÆSTIO VII. Fol. 60.

tem fidelis est celat amici commissum: sed virtus, nulli repugnat virtuti: ergo virtus obedientiæ nulla ratione compellit se creta reuelare. ¶ Et confirmatur. Virtus religionis (cuius actus est iuramentum seruare) maior est, quam virtus obedientiæ: sed saepe vsu venit, ut quis sub iuramento promittat fidem secreti: ergo tunc saltem, nullo modo licebit illud reuelare.

¶ Secundo arguitur. Iugum domini suauis est, & præcepta eius leuia: ut redemptor ipse noster testatur Matthæi. xj. sed sunt casus plurimi, in quibus grauissimum esset hominem obligare ad reuelandum secretū: ut si ab aliquo exigeretur testimoniū, de crimine capitali, aduersus patrem suum, aut aduersus filiū aut uxorem: & maxime si reus ipse interrogaretur aduersus proprium caput: ergo tunc apparet neminem iure constringi secretum propalare: vnde Chrysostomus super epistolam ad Hebræos (quæ glossa citatur De poenitent. distinct. 1. capitul. Quis aliquando) Non tibi (inquit) dico, ut te prodas: sed reuela ante Deum viam tuam: ubi innuit neminem teneri reuelare crimen suum, nisi in sacramento confessionis. Et confirmatur. Nemini licet sese occidere: & per consequens, nec tenetur quis actiue concurrere ad sui homicidium: sed qui confitetur iudici crimen suum, sine cuius confessione iure reus occidi nequit, videtur agere aduersus seipsum: ergo in tali casu nemo tenetur veritatem confiteri. ¶ Tertio arguitur. Si non reuelare crimen occultum esset peccatum, quando quis iure interrogatur, eo esset quod omne mendacium est peccatum: sed potest quis citra mendacium veritatem celare: quia, ut exponit Augustinus in questione. super Genesin, Abraham dicens de vxore: Soror mea est: voluit veritatem celari, non mendacium dici: ergo non reuelare crimen, fieri potest absque peccato. ¶ Et confirmatur. Si celare secretum in iudicio esset peccatum, sequeretur id semper esse mortale: quia versatur in re graui: sed consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatur Minor. Quia saepe mendacium illud in iudicio non est perniciosum, nec contra charitatem: sed solum officiosum: ut quoties quis negat crimē, ut seruet se aut amicum à periculo mortis. Et præterea secundum iura, licet reo in causa sanguinis corrumpere accusatorē aut colludere cū illo,

MEMBRI SECVNDI.

illo, vt scilicet tergiueretur, aut abscondat veritatem: ergo, à fortiori, si quis neget crimē proprium, nō peccabit mortaliter. ¶ Sed in cōtrarium est, quia confessio criminis in iudicio sc̄pissime est necessaria ad bonū publicum: ergo id est in p̄cepto. Quod p̄sertim cōfirmat ex illo Iosue. 7. vbi Iosue inquirens cōfessionem Acham ait. Fili mi da gloriam domino Deo Israel & confitere: atq; indica mihi quid feceris, nē abscondas.

IN HAC postrema quēstione huius secūdi membri, opere pretium est in summa colligere casus vniuersos, in quibus quisq; aut teneat, aut ius habet secreta reuelare. Hoc enim pōt cōtingere, aut in iudicio, aut extra iudiciū. Extra iudiciū, vt diximus membro primo, quēstio. tertia, primō tenetur quis de iustitia propriū crimen reuelare, quando per iniuriā abstulit famam alterius: vt si quis falsum dixit testimonium aduersus proximum, tenetur se retractare. Item ex charitate tenetur quis crimen alienum reuelare, quando est in p̄iudiciū proximi: vt si non possum auertere à perpetrādo homicidio, illum qui animatus est occidere: aut nō possum latroni persuadere vt restituat magnum futurum, teneor ex charitate, si possum sine detrimento meo, reuelare illi qui iniuriā patitur, aut illi q potest prodesse, & non obesse: & à fortiori, si peccatum vergit in malum publicum. Et p̄terea ius & arbitrium habet quicunq; reuelandi propriū secretum amico, ad capiendum consilium vel solatiū. Et propter amicitiam, vt diximus, si amicus falsō diffamaretur de crimine quod ego commisi, liceret mihi fortē me prode, vt amicum purgarem infamia: atq; adeo alijs fortē modis id licet, vt supra insinuauim⁹. ¶ Sed in iudicio quatuor sunt personæ, quæ tenentur crimina occulta quandoq; reuelare: scilicet actor, iudex, testis, & reus. Et de actore satis dictum est quem admodum quis teneatur: aut ordine correctionis fraternæ: aut per viā accusationis: aut iudicialis, aut canonicæ denunciationis, crimina denunciare. Iudici verō & p̄lato absq; accusatore, aut infamia, aut indicijs, nullatenus licet crimina manifestare: vt supra determinauimus ex cap. Si tantum episcopus. 6. quēstione. 2. & capit. Si sacerdos De offic. ordin. & ex alijs similibus. Postquā verō iudex legitime cognouerit crimen, debet

QVÆSTIO. VII. Fol. 61

bet reum in publico cōdemnare: nisi forsā denunciatus fuerit via correctionis fraternæ, & sit emēdari paratus. ¶ Superest ergo vt dicamus de teste, & reo. De quibus respondeat ad quēstio. 1. Cōclu. nem quatuor conclusionibus. Prima est generalis. Quicunq; legitime & secundū iura interrogatur, tenetur quā scit veritatē palām cōfiteri: siue testis is fuerit, siue re⁹. Cōclusio est S. Tho. 2. 2. quātū ad reum. q. 69. ar. 1. & quātū ad testem. q. 76. ar. 1. & facile probatur. Nā inter partes iustitiæ potissima est obedientia: quippē quæ pertinet ad iustitiā legalem: obedientia verō est, parere maioribus, quoties quid iuste p̄cipiunt: ergo eodē iure quo p̄latus interrogat veritatem, subditus astringitur illā confiteri. ¶ Et cōfir. Bellum non potest esse iustum ex vtrāq; parte: ita vt quis iuste alterum petat, & se iuste alter defendat: nisi forsā, ex ignorantia, aut alter falsō putaret ius habere petēdi, aut alter se defendendi, vbi ius nō habent: ergo si subdito cōstat iudicē via & lege interrogare, respondere tenetur veritatē. ¶ Et secundo principaliter id probatur ex fine. Bonum publicū pacificē cōseruari non posset, nisi crimina punirent: id tamē fieri negret, nisi iudex & testiū testimonio & cōfessione rei cauam cognosceret: ergo tam testis q reus tenetur, si modō legitime interrogatur, veritatem confiteri. ¶ Et postremo id maxime cōfirmat de reo, vbi maior apparet difficultas. Lex est sanctissima, vt nemo criminali sentētia anteq̃ sit cōfessus condēnetur, nisi aut notorietate facti, aut testimonijs luce clariorib⁹ posset conuinci: quod si per legitima testimonia nō confessus condēnetur, tamen non est ei denegāda appellatio, nec infligēda p̄na, quoadulq; crimen confiteatur, vt cauetur. l. Obseruare. C. Quorū appel. nō recip. Sed illa lex perniciofa esset, nec posset feruari, si reus legitime interrogatus, eadē lege non cōstringeretur veritatem confiteri: ergo quicunq; legitime interrogatur, iure tenetur veritatem respondere. ¶ Secunda conclusio. 2. Cōclu. Tam negare q celare veritatē in iudicio, ex genere suo est peccatum mortale, licet fiat sine iuramento. Probatur, quia, vt dicit S. Tho. 2. 2. q. 69. ar. 1. in sol. ad. 3. illud peccatum est cōtra iustitiā, & in re magni momenti: & per consequēs est cōtra charitatem: quia negans veritatē in iudicio, siue reus sit, siue testis, sepe iniuriā facit actori (vt puta qū proceditur per viā accusationis)

MEMBRI SECVNDI.

cusationis) qui, cum iuste petat vindictā, iniuste diffamatur de calumnia, per negationē accusati: & semper facit iniuriam bono communi, atq; adeo iudici, qui ins habet inquirendi veritatem: imo iniuriam facit Deo, cuius est iudicium: nam omnis potestas à dño Deo est, & qui potestati resistit, ordinationi Dei resistit Roma. 12. ¶ Et secundo probatur conclusio. Negantes veritatem in iudicio, quandoq; tormentis austerissimis iuste petuntur: quod nunq̄ liceret, nisi mortale esset & graue veritatem celare. Grauius tamen est negare q̄ celare: quia celare non dicit mendacium, sed solam omissionem respōdēdi, quod quis tenetur. Et multo grauius esset, si negatio veritatis fieret cum iuramento: accumulatur em̄ tūc circūstātia peccati contra virtutem religionis. ¶ At verò, quia dictū est mendacium in iudicio esse mortale ex genere, dubium est, an rōne leuitatis materię possit esse in indiuiduo veniale. ¶ Domin⁹ Caietanus. 2. 2. q. 69. art. 1. dicit, q̄ omne mendacium, q̄ sit in materia leuissima, nempe quod extra iudicium, esset veniale, in iudicio tamen est mortale: siue sit in foro sacramentalis cōfessionis, siue in foro exteriori. v. g. Si quis in secreto cōfessionis interrogatus, an dixerit verbum otiosum, falso id neget, peccat mortaliter. Et idem censet, si iudex in iudicio exteriori interroget de quocunq; leui. Ratio Caietani est, quia tanta est obligatio dicendae veritatis in iudicio, vt quāuis materia sit de se leuissima, tamē in iudicio efficiatur grauis. Itaq; concludit Caietanus, q̄ quemadmodū periuriū non solum ex genere, sed in quacunq; materia q̄tūcunq; leuissima, est semper mortale, ita mendacium in iudicio, licet sit sine iuramento. ¶ Sed re vera (vt bona venia dixerim) & ratio Caietani leuissima est, & opinio eius nullā habet probabilitatem. Imò credo, q̄ mendacium in iudicio potest esse veniale propter leuitatē materię, si fiat sine iuramento. Et primò, Caietanus est contra sanctum Thomam: qui, quamuis in illa solutione ad tertium absolute dicat, q̄ mendaciū in iudicio est peccatum contra charitatem, tamen inferius. q. 70. ar. 4. exponit se dicens, q̄ est mortale ex genere: vbi subinde insinuat, q̄ in indiuiduo potest esse veniale. ¶ Et arguitur ratione contra Caietanium. In materia fidei & charitatis & religionis potest cōtingere veniale peccatū, ex leuitate materię: ergo pari ratione, iniuria

QVAESTIO VII. Fol. 61.

ria in iudicio & in sacramēto potest esse venialis. Probatur antecedēs. Nam furari obolum in Ecclesia est solum peccatum veniale: & leuissimē percutere clericum. Imò, in materia fidei posset esse tam leuissimum verbū, vt esset venialis hæresis: ergo cōtaminatio iudicij & sacramēti per mendacium, si leuissimū sit, esset venialis. ¶ Et secundo arguitur. Peccatum ex genere mortale dupliciter sit veniale: aut ex defectu plenę deliberationis: aut ex leuitate materię: sed potest esse peccatum veniale in iudicio ex defectu plenę deliberationis: vt si subito & absq; consensu cogitet quis mentiri in iudicio & in confessione: ergo eadem ratione potest esse veniale ex leuitate materię. ¶ Et tertio arguitur. Quia si quodcunq; mendacium in iudicio est mortale, tūc etiam tacere rem leuissimam, quā quis tenetur fateri, esset mortale: nam proinde est tacere, & negare quod quis tenetur cōfiteri. ¶ Et quarto arguitur. Si quodcunq; mendacium subditi in iudicio & in confessione est mortale, eadem ratione, quicunq; defectus iudicis & confessoris esset mortalis: quia pari ratione tenentur iudices fideliter tractare iudicia, quā subditi: consequens tamen nullus concederet. ¶ Et postremo peculiariter arguitur, q̄ negare peccata venialia in sacramento non sit peccatum mortale: quia illa, nō sunt de necessitate cōfessionis: & ideo si sacerdos interroget illa pœnitens nō tenetur rēdere: atq; adeo si respondens mētiatur, non peccat mortaliter, magis quā extra sacramentum. Nec facit satis responsio Caietani: videlicet, q̄ quāq; pœnitēs non teneatur respondere, tenetur tamen, si respōdet, dicere veritatem sub peccato mortali. Fundatur enim Caietanus in hoc, q̄ sit iniuria grauis sacramēto: & tamē argumentum probat, q̄ postq̄ pœnitens nō necessariò subditur cōfessori in materia venialium, nō est mortalis iniuria mentiri in illa materia. ¶ Vnde ad argumentū Caietani. cōcedit, q̄ grauius est mētiri, etiā citra periuriū, in iudicio, q̄ extra: & grauius in sacramento, q̄ in iudicio exteriori: respectiue scilicet, q̄ veniale est grauius, & mortale grauius: nō tñ ita vt in vniuersum mendacium quod est veniale extra iudicium, fiat mortale in iudicio: nisi sit in materia principali, aut in his quæ possunt facere iudicia, aut coniecturas pertinentes ad rem: vt si homicida legitime interrogatur vbi erat tali hora, an talis gladius sit suus, tenetur sub

MEMBRI SECVNDI.

sub mortali dicere veritatem, quæadmodum si interrogaretur de homicidio ipso de quo est diffamatus: quia illæ sunt cõiecturæ homicidij. Ad aliud de periurio, concedimus omne periurium esse mortale, in re quātūcūq; leuissima: quod propriè cõuenit huic vitio, eo q̃ impietas periurij stat in hoc, q̃ De^o adducitur in testē falsi: & est falsitas in re leuissima, sicut in re graui: 3. cõclu. & ideo tā iure falsum iurās me non leuasse festucam (si leuauit) quā iurans me non occidisse hominē, quem tñ occidi. Ex his sequitur tertia cõclusio. Si cõfessōr nouerit, eū a quo iuste & legitime petūt testimoniū, nolle cõfiteri veritatē, nō potest eum absoluerē, anteq̃ dicat testimoniū, etiā si testimoniū sit aduersus proprium caput: vt si homicida aut latro est in vinculis, & flagrat infamia, aut sunt indicia manifesta, aut semiprobatio (si pceditur via accusatiōis) id est, vnus testis omni acceptione maior: & petitur ab illo cõfessio, nō potest absolui anteq̃ veritatē palam cõfiteatur. Et a fortiori si sit testis, cuius testimonium requiritur aduersus alium. Probatur: quia perseverās in peccato nullatenus absouendus est: sed legitime interrogatus, non respōdens secundum formā interrogationis est in peccato: quia implicat contradictionē, q̃ quis sciat se iuridicē interrogari, & tamē q̃ non teneatur respondere: ergo huiusmodi homo nō est absolueudus. At verō cauendum est illis: ne imprudenter reuelēt crimina. sed si reus noluerit parēre iudici, non absoluant, & taceāt: eo vel maximē, q̃ iudices vtunt illa cautela, vt fingāt se velle occidere inconfessos, ea ratione, vt patefaciant delicta. At verō quia res est præcipui momēti, cauendum est cõfessoribus ne sint præcipientes: id præsertim in causa mortis: aut vbi agit de honore & fama. Primò, vt interrogatus teneatur respōdere, requiritur, q̃ interrogans sit verus & legitimus eius iudex. Vnde qui aliquo privilegio excepti sunt: vt puta si clericus interrogetur de crimine a iudice seculari: aut si reus p iniuriā extractus sit ab Ecclesia, quāuis esset infamia, adessetq; alia iura interrogādi, iuste potest veritatem, citra mendacium calare: & quamuis neget, mendacium nō est nisi officiosum & veniale, nisi intersi iuramentum. Et præterea, esto, interrogetur a vero iudice, requiritur vt circumstet merita quæ suprā statuta sunt: nempe, si procellus fiat per correctionē fraternam requiritur q̃ reus prius

QV AESTIO VII. Fol. 63.
us admonitus a prelato sit rebellis, & sit alius testis saltem præter denunciātē: aliās prelatus non potest tanq̃ iudex eū interrogare. Si verō procedatur via accusatiōis, requiritur semiprobatio aut manifesta indicia. Quod si procedatur via denunciatiōis canonice & inquisitionis, requiritur, q̃ præcesserit infamia, quæ nō a discolis, sed a fide dignis emanauerit: & præterea, q̃ infamia sit iuridicē probata, saltē per duos testes iurantes se audiuisse a pluribus personis fide dignis: vt doctores adnotāt Decretorū cap. Inquisitionis. & cap. Qualiter & quādo. De accusatq; adeo, vt probe notauit dominus Caic. 2.2. q. 69. ar. 2. anteq̃ reus teneatur respōdere, requiritur, vt ei cõstet iudicem iuste & legitime interrogare. Cuius ratio præsto est: nam quæadmodum nemo tenetur legi, ante eius promulgationem, ita nulus tenetur parēre, nisi cõstet eum qui iubet esse prælatū, & iuste præcipere. Et quāquam vbi nullū est periculum in præstanda obedientia, non exigendū est a prelato, vt ostendat se iuste præcipere, tamē vbi agitur de periculo subditi, non tenetur aduersus se respondere: imò nec testis aduersus alium in re graui, anteq̃ illi iuridicē cõstiterit iudicem iure præcipere. In quo utinam nō sit abusus iudicum, qui miseros homines compellunt crimina cõfiteri, anteq̃ eis notum faciant ius quod habent interrogādi. Et addiderim ego q̃ in re dubia, an videlicet iudex iuste inquirat nec ne, declinandū est in fauorem rei, maximē in causa mortis: quia peius esset in tali casu occidere hominē, quā nō parēre iudici: & iura, potissimū in causa capitis, periculum fauent reis: de quo ampliūs in membro tertio. q. 2. Hæc autem dicta sint, quādo crimen non est eorum quæ vergūt in perniciem publicā: in quibus, vt suprā dictum est, nō requiritur tāta solēnitas iuris ad interrogandum, aut reum aut testes, quanta in criminibus priuatis: vt legibus optimē sancitū est: ne pē, de de crimine lese maiestatis in Extrauag. Ad reprimendū: & de hæresi cap. fin. De hæ. lib. 6. vbi habetur, q̃ in inquisitione horum criminū procedi possit simpliciter, & de plano & absq; aduocatorum & iudiciorum strepitu & figura. Et subiungitur illic, q̃ nomina testium & accusatoris non teneātur inquisitores manifestare hæreticis, quando testibus imminet periculum ab hæreticis: vt pote si essent personæ potentes. Vnde, a contrario

MEMBRI SECVNDI.

trario sensu colligitur, q̄ quādo nō imminet periculum aut adest alia iusta causa, debēt manifestari nomina testium accusatis, antequam interrogent de positionibus. ¶ Ex his colligatur hoc commendandum corollarium, q̄ quāuis in principio litis & a reo & ab actore exigitur iuramentum calumnie, vt habet in Auten. Vt litigantes iurent. & C. de iureiur. propter calum. l. Cum & iudicis. & extra De iur. calum. cap. i. & vna pars iuramenti sit, q̄ interrogatus nō negauit, q̄ verum esse credit: tamē si postea accusatus interrogetur de aliquo preter ius, nō tenetur respondere, nec quanquā neget est periurus. V. g. iuramentum calumnie exigitur sub clausulis generalib⁹: puta, q̄ iurās credit se habere bonam causam, q̄ interrogatus non negabit, quod verū esse credit & c. Et ideo nihil periculi est, si exigatur statim in principio, ante publicationē testium. Sed si postea vigore illius iuramētī interroget reus in particulari, de aliquo occulto crimine, de quo nō est infamia nec indicia, quanq̄ calet, non peccat: nec quamuis falso neget, facit contra iuramentum, sed est simplex inēdaciū officiosum, & veniale. Probat: quia iurans se nō negaturum veritatem intelligebat de veritate quæ interrogaretur legitimē & iuridicē: & quamuis ipse nō intelligeret, tamē iura id interpretantur. Aliud esset si iuramentum exigeretur in particulari: puta, an occidisti Petrum: nam tūc, quāquā exigeres contra ius, peccaret mortaliter qui iurasset tūc falso: q̄a nulla tūc potest fingi interpretatio, quæ excusasset à per iurio. ¶ Vnde rursus subsequitur, q̄ quāuis in principio posset exigī ab accusato iuramētū calūnię, ante publicationē testiū & meritorū causę, tamē de positionibus in particulari nō potest interrogari, anteq̄ illi constet quo iure interrogat. ¶ Sed oriūtur hic egregia dubia tā circa reū, q̄ circa testes. Primū dubium est nō dissimulandū: vtrū quādo sit inquisitio de crimine lese maiestatis aut haresis, vbi nō requirit tāta solēnitas ad inquirēdū, teneat reus occultus q̄ non laborat infamia nec indicijs, si fortē interrogatur, confiteri propriū crimē. Exēpli gratia. Est notoriū crimē lese maiestatis, aut haresis: vt puta, quia p̄ducte sunt in compitis ciuitatis cōclusiones hareticę: sed nullus est in tota vrbe q̄ infamia labore de illo facinore, nihilomin⁹ sit inquisitio p̄ vrbe (quā diligentissime fieri cōdecet) interrogant ciues,

QVÆSTIO. VII.

Fol. 64

an sciāt quisnā sit in culpa: & fortē inter alios interrogatur ipse patrator sceleris, an teneat cōfiteri se fecisse, cū nulla laboret infamia. Aut fortē edicto publico & generali iubet, vt quicūq; sciuerit aliquod crimen illud denunciaret: an teneat reus denūciare se. ¶ Et ad partē affirmatiuā est argumentum: nam certissimū est, vt enūciauimus cōclusionē primā, q̄ in quocūq; casu iudex iustē interrogat, subdit⁹ teneat respondere: sed in tali casu iudex propter euidentia & atrocitatē criminis, iustē interrogat absq; speciali infamia: ergo & reus cōstringitur respondere. ¶ Et cōfirmatur quia testes tenentur respondere: imō iniussi tenentur denunciare: ergo reus pari ratione, saltē interrogatus teneat se prodere. ¶ Et confir. secundo, quia, vt diximus quæst. proxima, euidentia facti valet pro accusatore: sed si ille esset accusatus teneretur respondere: ergo. ¶ In cōtrariū est, quia iugū Dñi suaue est: res tñ esset grauissima obligare quēpiam, vt absq; aliqua infamia vel indicijs se p̄dat: imō hoc videtur contra ius naturę: nam id perinde esset, atq; obligare aliquē vt se occideret: quare S. Tho. 2. 2. q. 69. ar. 2. vniuersaliter dicit, q̄ reus nō teneat respondere sine infamia, aut indicijs: aut semiprobatione. ¶ Respondet ergo vt diximus quæstione præcedenti, q̄ quātuncunq; sint crimina huiusmodi aduersus Remp. nihilomin⁹ nō potest reus interrogari sine aliquibus indicijs aut infamia, aut coniecturis quæ ipsum propriē insinuēt: licet forsan nō requirant tam manifesta, q̄ in criminibus priuatis. Sed tamen possunt interrogari testes: imō edicto publico posset indici, vt quicūq; sciētes denuncient: nā ipsi iniussi id tenent denunciare. Et ita intelligūt iura citata, quæ dicūt sine strepitu iudiciorū licere inquirere. Nec est par ratio de teste & de reo: nā testis ad obuiandū malo publico, de quo semp̄ præsumitur periculū in futurū, teneat denūciare: sed reus, quia pōt cessare à malo futuro & scire nullū ex parte sua suā p̄esse periculū, non tenetur illa ratione se p̄dere. In quo casu nō absurdē potest intelligi illud Chrysost. quod citatū est in secūdo argumēto. Non tibi dico vt te in publicū prodas. ¶ Vnde ad formam argumenti respondetur, q̄ iudex iustē interrogat, tanquā testes, sed non tanquā reos: & ideo testes tenentur denūciare alios, sed reus nō teneat prodere se: imō iustē potest celare crimē dicendo se nescire, quis fecit: quia nescit

MEMBRI SECVNDI.

ut dicat, ut infra dicem: & si dicat sine iuramento se non fecisse, solū erit peccatū officiosum & veniale. ¶ Et p hoc rñdef ad primā cōfirmationē: nā secūda nō est ad propositū: tunc. n. euidentia nō indiget accusatore, qū scelus est notoriū & patrator sceleris.

Dub. 2. ¶ Alterū dubiū est, si falsō pcedat aduersus innocentē, & interroget de aliq qd' verē fecit: quod tñ esset sufficiens indicium, ut cōuinceret de crimine quod non fecit, utrū teneat fateri veritatē? v.g. latrones occiderunt hoīem in via, gladio fortē innocentis hoīs, qui tunc illac trāsibat. Innocēs ille accusatur postea cū falsis testibus de homicidio, & interrogat de illo. Verē negat. Sed rursus interrogat an tali hora trāsīuit illac, & an gladi' qui inuētus est in caduere sit suus? Utrū teneat confiteri. Videtur q sic. Nā iudex iustē & legitimē interrogat, postq procedit secundū allegata & probata. ¶ Respondetur, q nō teneat cōfiteri, si periculum subiret, ut propter illā cōfessionē cōdēnaretur de homicidio: nā iudex non interrogat legitimē, nisi quia procedit ex falsa p̄sumptione: & ideo subditus nullā facit iniuriā cālido: & si negaret sine iuramento, solū esset mēdaciū officiosum & veniale. ¶ Eodē modo si innocēs falsō accusatur de adulterio, & ad illū finē interrogetur an intrauerit tali nocte, nō teneat respōdere: nisi forsan manifestē se posset cōpurgare. ¶ Sed de testibus est tertiū dubiū, utrū testis aliqñ anteq sit vocatus, teneatur sua sponte offerre se ad dicendū testimoniū, an nō teneatur, quēadmodum reus nūq vltro tenetur se prodere. ¶ Diuus Tho. 2.2. q. 70. ar. 1. hac vtitur distinctione. Aut testimoniū requirit. i. petitur & exigitur auctoritate iudicis: & tunc nō est dubiū (quod in nostra prima cōclusiōe assertū est) quin teneat testis semper dicere testimoniū, si legitimē interrogetur: puta de his quorū est infamia: Nam de occultissimis (inquit) nullus tenetur testimoniū dicere. Si verō testis nō petitur, nec vocatur a iudice habēte auctoritatē: tūc aut testimoniū est necessarium ad liberandū innocentē ab iniusta morte, infamia, aut alio dāno temporalī: & tunc tenetur testis iniustus se offerre ad testimoniū dicendum: iuxta illud Plal. Eripite pauperē & egenum, de manu peccatoris liberate. Et insinuat peccatū esse mortale, si quis in tali casu nō se offerret ad seruandū innocentem: nam dicit in virtute id esse, cōsentire in malum innocentis. Si verō te-

QVAESTIO VII. Fol. 65.

stimonium sit necessarium, solum ad puniendum reum: tūc nullus tenetur se offerre in testem, nisi accersitus a iudice: quāq reus sit legitimē accusatus. Et addit. S. Thomas, q testis nō tenetur obuiare malo, quod incurreret accusans si deficiat in p̄batione. ¶ Veruntamen dubium est circa primum membrum, *Dub.* utrum si quis timeat se vocandū esse in testem aduersus patrē, vel aduersus amicum, possit se abscondere. ¶ Respondetur, q si testimoniū illius nō est simpliciter necessariū: quia possunt facili inueniri alij testes: tunc non censet̄ grauis iniuria, si se abscondat. Si tamen eius testimoniū sit simpliciter necessarium, tunc licet non teneatur se offerre, tenetur tamen nō se abscondere per fraudem: maximē si testimoniū est necessarium, in fauorem tertiæ personæ quæ laesa est. Quod vel inde cōstat, quia si qs haberet instrumentū quo inscripta est hereditas, vel aliud quodecūq; ius tertiæ personæ, & per fraudem illud cēlaret, aut se absconderet, nē compelleretur exhibere, profectō peccaret cōtra iustitiam, & teneretur ad restitutionem: ergo pari ratione, peccaret qui se absconderet nē diceret testimoniū necessarium alteri. Si verō solū ageretur de pœna aut punitione patris vel amici, nō video quod esset peccatum, saltem mortale, si se absconderet testis: dummodō damna restituerētur. Vocatus tamen semper tenetur comparere. ¶ Sed maius dubiū est circa *Dub.* secundum membrum: vbi ait. S. Tho. q quicūq; tenetur, etiam non vocatus, se offerre ad dicendū testimoniū, ut liberet proximum ab iniusto dāno, sub peccato mortali. Arguitur em̄ contra hoc primo. Nullus tenet̄ succurrere proximo sub peccato mortali, nisi in extrema aut saltē graui necessitate: sit ergo casus, q innocēs est in periculo quo iniuste mulēatur. 30. aut. 100. dūcatis, vnde eum possum testimonio meo liberare. Ecce argumentum. Si ille esset pauper qui aliās indigeret illis. 100. aureis: dummodō non esset grauisissima necessitas, ego nō tenerer illi dare, saltē sub peccato mortali: ergo nec teneor iniustus dicere testimoniū, ut leuem eum illo damno. ¶ Et secundō arguitur. Si quicūq; teneretur se offerre, ad dicendū testimoniū in causa innocentis, sequeretur, q astringeretur subire quodecūq; detrimentum, ut diceret tale testimoniū: quia p̄cepta naturalia nō sunt p̄termittenda propter aliquod detrimentum: sed

MEMBRI SECVNDI.

consequens est falsum: ergo & antecedens. Probatur minor. Si ego nō possem dicere testimonium ad liberandū innocentē sine periculo vitæ: quia videlicet pars aduersa me occideret, aut alia me afficeret iniuria, certe nō teneor dicere testimonium: imō si nō possem dicere tale testimonium sine periculo prīs aut amici, non videor mihi ad id obligari. Vt si pater aut amicus meus occidit hominem corā me, & innocēs accusatur de illo homicidio, & ego nō possum testificari illum esse innocentem, quin patrē aut amicum conijciam in vehemētē suspicionē homicidij: atq; adeo in periculū capitis: certē nemo me censēret iniustum si non me offerrem ad proferendum tale testimonium.

¶ Respondetur. Primum, aliter tenetur dicere testimonium testis requisitus, & interrogatus à iudice, aliter is qui à iudice nō accersitur. Nā primus tenet de iustitia: sed tamē qui non vocat à iudice, solum tenetur se offerre ad liberandum innocentem ex charitate: quod est maximē adnotādum. Sicut tenetur quicunq; extinguere ignem ardentis domus vicini: & arcere latrones à domo proximi: quia vniciq; mandatum est de proximo suo. Et ideo qui non accersitur vel petitur à iudice, solum tenetur offerre se, sicut ad alia opera charitatis: vt puta, si id posset cōmode sine notabili detrimento: & aliās non tenetur, nisi forsan crimen vergeret in graue damnum reipublicæ, vt crimē hæresis aut lèse maiestatis, quibus malis ciues tenentur occurrere, cum aliquo detrimento proprio. Sed tamen qui accersitur à iudice, tenetur de iustitia comparere, & interrogatus dicere veritatem aduersus fratrem & patrē, & aduersus proprium caput, si legitimē interrogetur, vt suprā dictum est.

¶ Sed nunquid testis interrogatus à iudice, obstringitur dicere testimonium cū periculo proprii capitis? V.g. Ego sum testis homicidij perpetrati à Petro, & necessarius: quia sine me homicidium probari nō potest: sed si testimonium dixero: certus sum me necatum iri ab amicis Petri: vtrum teneor testimonium dicere. A parte enim affirmatiua est argumentum: quia legitimē interrogor à iudice: atque adeo teneor de iustitia parere. Sed à parte negatiua est argumētū, qd lex esset grauissima, quæ me in tali casu obligaret subire mortem: cū essem innocens. ¶ Respondetur, qd in tali casu testis non tenetur dicere testimonium: quia

QVAESTIO. VII. Fol. 66

quia iugum Domini suaue est: quod proinde nō presumit nos obligare subire mortem in tali casu. Quare eiusmodi testis posset se abscondere, & vocatus fugere, & interrogatus occultare veritatem: dummodò non mentiretur. Imò testis posset eodē mō excusari à testimonio dicendo, si timeret exceptionē à parte aduersa, vnde graui infamia notaretur. ¶ Ad primum ergo argumentum dubij principalis respondetur, qd arctius tenetur quis liberare innocentem à damno. 100. aureorum quod accepit per iniuriam, qd à simili miseria, quā patitur in paupertate, licet ad vtrumque teneatur ex charitate. Primò quia maior est necessitas proximi quando patitur detrimentū per iniuriā. Et præterea quia facilius quis potest succurrere proximo dicendo testimonium, ne priuetur. 100. aureis, qd dando illi eleemosynam. 100. aureorum. Quemadmodum ego teneor arcere latrones, si facile possum dum deprestantur domum proximi: & tamen post expoliationem nō teneor dare tam largam eleemosynam. ¶ Per hæc quæ dicta sunt soluitur dubium, vtrum quando quis accipit damnum, eò qd ego nō dixi testimonium, teneor ego restituere damnum. ¶ Respondetur enim, qd si ego teneor de iustitia dicere testimonium, & possum dicere sine graui detrimento meo: vt si ego legitimē interrogor à iudice, & celo veritatem vnde agitur damnum proximi, teneor quidem ad restitutionem. Si tamen solum teneor ex charitate: vt in casu secundi membri. S. Thomæ: quia videlicet nō vocor à iudice sed tamen possum liberare innocentem: tunc, licet peccem contra charitatem, non me offerendo, non tamen teneor ad restitutionem. ¶ In tertio membro S. Thomæ est præterea dubium, dum dicit quod nullus tenetur offerre se ad dicendum testimonium, quod solum est necessarium ad puniendum reum legitimē accusatum: quanquam sit periculum accusanti deficiendi in probatione. Arguitur namq;: Sunt casus in quibus quicunq; tenetur accusare reum: vt puta de crimine quod vergit in perniciē publicam, vt quæstione. 5. definitum est: ergo in eisdem tenentur testes testimonium dicere. Probatur consequentia: quia si ciues tenentur occurrere publico malo Reipublicæ accusando: ergo à fortiori, testimonium dicendo. Et præterea iniqua esset cōditio accusatoris & testis, si casu quo alter teneret accusare,

MEMBRI SECUNDI.

alter nō teneretur testificari: nam tunc accusator sine culpa sua deficeret in probatione. ¶ Respondetur cum domino Gaie. in eodē loco, q. S. Thomas solū intelligit testem non teneri offerre se ad dicendū testimonium vt reus puniatur, in causis priuatis: puta quādo quis accusauit in causa propria, vbi nō compellitur accusare: nam tunc ipse se obiecit periculo deficiēdi in probatione: quia poterat non accusare: & ideo testis non tenetur liberare eū illo periculo. At verō in casu quo quis tenetur accusare propter bonum publicum, non negaret. S. Thomas testem teneri ad accusandum. ¶ Quarta & postrema conclusio. Nihil obstat fides quam quis secreti promisit, etiam si iureiurando se astrinxerit, quomin⁹ teneatur secretum detegere: si id modō in iudicio via & ratione petat. Probatur quia fides secreti & iuramentū non habet vim obligandi contra ius: nec praeiudiciū parat iudici, quin possit cōpellere subditos, qñ necessū fuerit. Eadem ratione, vt diximus suprà, nulla fide aut iuramento secreti obstat, tenetur quicunq; etiam iniussus reuelare secretū, quod est in praeiudiciū Reipublice, aut tertie psonae: quod notat S. Tho. 2.2. q. 70. ar. 1. ad. 2. Attñ quod via sacramēti confessionis notū est, nulla prorsus de causa reuelare licet, quanq̃ sit in praeiudiciū totius mūdi: quod latius quæst. vltimā tractabimus. Docendi tamē sunt literarū ignari, q nō cadunt sub sigillo confessionis quæ vulgō dicunt in cōfessione. Sunt enim qui vt arcti⁹ obligent ad secretū, signant se signo crucis: & flectentes genua dicunt se cōmittere secretū in confessione: cū tamen, vbi quis nō cōfiteor omnia sua peccata cum intētiōe accusandi se, nullū est sacramentum: atq; adeo nec interuenit sigillum confessionis, vt illud secretum reuelare sit sacrilegium. Quare illæ ceremoniæ non sunt permittendæ. ¶ Ad primū argumentū principale respondeo per quartam cōclusionē, quā modo posuimus: officiū. n. nullū est virtutis: nisi vestiatur debitis circumstantijs. Quare quicunq; fidem suam alteri astrinxit, iure ipso interprete, intelligat id facere secundū ius: atq; adeo quādo legitimē auctoritate iudicis reuelat secretū, nihil infidelitatis admittit. ¶ Et eadē rōne respondeo ad confirmationem: quia iuramentū non potest contra ius obligare. ¶ Ad secundum respondetur, q quanq̃ id videatur durum, vt quis

QV AESTIO. I.

Fol. 67

quis aduersus patrē, & aduersus propriū caput, dicat testimonium, tamē quia ad pacem & tranquillitatē Reipublice necessariū est, nimirū si Deus iure naturali propter bonum nostrū id nobis præceperit. Naturale. n. est, vt corpus mēbra propter suam salutē exponat. Atqui illud Chrysostomi: Non tibi dico vt te prodas: id solū sonat, vt nullus sua spōte, nisi auctoritate publica legitimē compulsus se in publicum prodatur: sed satis est si sacerdoti tanq̃ Deo secreto cōfiteatur. ¶ Ad tertium respondetur, q nō solū tenetur qui legitimē interrogatur non negare veritatem (quod esset mendacium) sed etiam tenetur non tacere aut celare per æquocā responsionē: quia licet tacere nō esset mendacium, esset tñ iniustitia & inobedientia. ¶ Ad primum mēbrū cōfirmationis iā responsum est, q de genere suo negare veritatē in iudicio est mortale: sed tamē in indiuiduo pōt esse veniale, ppter paucitatē materiæ. Ad alterū respondet S. Tho. 2.2. q. 69. ar. 2. ad. 1. q quāq̃ re⁹ qui legitimē accusatur, peccet colludēdo cū accusatore. i. cōponendo pacē cū illo nē accusetur, tamē nō imponi ei pœna legis, sicut accusatori si colludat cum accusato. Quia, cū oīm terribiliū terribilissimū sit mors, indulgēdum est accusato, si recuset mortē, quāuis eā dignē fuerit meritis. Quod tamē dicit S. Tho. videlicet tam reum q̃ aetore peccare colludentes: suprà nos exposuimus vt intelligatur quādo accusator tenetur accusare: puta dum crimen est in perniciem publicam: quia in criminibus priuatis nullum peccatū est accusatorem cessare ab accusatione: atq; adeo nec accusatū cōponere pacem cum accusatore. Et hæc de secundo membro.

QV AESTIO PRIMA.

TRVM qui præter ius interrogatur de secreto crimine, respondere teneatur veritatem. ¶ Ad partem affirmatiuam arguitur primo. Apostolus Colossen. 3. Filij (inquit) obedite parētib⁹ per omnia: & subdit. Serui obedite per omnia dominis carnalib⁹: & 1. Petri. 2. Serui subditi esōte in omni timore

MEMBRI TERTII

timore dominis, non tantum bonis & modestis, sed etiam discipulis: ergo quicquid praelati, etiam iniqui, precipiant, tene-
mur parere. ¶ Secundo arguitur. Praelati sunt ministri Dei, se-
cundum illud. 1. Corin. 3. Sic nos afflimet homo sicut Dei mi-
nistros: & Gal. 4. Sicut angelum Dei excepistis me, sicut Chri-
stum Iesum: ergo praelatis ut Deo obediendum est: sed Deo obe-
diendum est ad nutum: in hoc enim obedientia Abraham com-
mendatur, quod cum filium innocentem iuberetur occidere,
quod iuri naturali tam apparebat contrarium, nihil cunctatus
parere parauit: ergo & praelatis ad nutum est obediendum.
¶ Et tertio ad rem propius arguitur. Iudicium atque praelatorum
munus, est bonos facere ciues: ut author est Aristoteles. 5. Ethic.
sed multo eos facerent meliores, si omnia subditorum crimina
essent illis manifestam: tunc cognoscerent gregem intus &
in cute: & quamuis non possent secreta crimina iudicem puni-
re, iuuarent tamen subditos, tanquam patres, consilijs & exhor-
tationibus: ergo commodum esset subditis, si ius esset praelatis
quodcumque secretum crimen interrogare: atque adeo esset subdi-
tis obligatio veritatem respondere. ¶ Et confirmatur. Media or-
dinantur in finem: finis autem civilis vite est, ut ciues boni fiant:
at si subditi tenerentur quauis occulta crimina praelatis patefa-
cere, re vera illo metu detererentur a peccatis: nam, ut sexta que-
stione precedentis membri adnotauimus, propterea Deus in
antiqua lege voluit, ut occultum adulterium mulieris sacrificijs
detegeretur, & peccatum secretum anathematis disquireretur
fortibus, ut, nec in abscondito, quis auderet id genus flagitia per-
petrare: concedet ergo ut praelati quauis subditorum peccata
cognoscant: atque adeo subditi tenentur ea quamlibet occul-
ta reuelare. ¶ Sed in contrarium est, quod oportet Deo magis
obedire quam hominibus, Actuum quinto: ergo quando prae-
lati quid contra ius precipiunt non est illis obsequendum: quia
infideliter gerunt ministerium Dei.

Postquam superiori membro pro capto nostro
tractauimus rationem detegendi secretum quan-
do via & iure inquiritur, subsequitur, ut in hoc
membro tertio rationem tegendi persequamur:
nempe quando quispiam contra ius de secreto interrogatur.
Vbi

QVAESTIO I.

Fol. 68.

Vbi quatuor disputabimus quaestiones: primam, quando quis
per manifestam iniuriam interrogatur, an teneatur respondere:
secundam, an semper in re dubia teneamur veritatem fateri prae-
lato: tertiam, quibus amphibologijs se possit subditus iniuste
interrogatus protegere: atque adeo postremam, quid prius per-
peti debeat homo, quam secretum pandat, quando iniuste inter-
rogatus non se potest defendere. ¶ Ad primam ergo quaestio-
nem respondetur quatuor conclusionibus. Prima. Extor-
quere secretum alienum praeter ius, est genere suo graue pecca-
tum mortale. Probat. Extorquere secretum crimen alienum
est genere suo est in detrimentum famae: sed damnum in fama
est graue, cum fama sit praecipuum hominis: ergo illud est con-
tra charitatem, atque adeo peccatum mortale. Adde quod extor-
quere secretum ab homine grauius est, quam reuelare secretum alie-
num. V. g. qui sponte sua reuelat secretum alienum, & qui frau-
de aut vi compellit alium, ut reuelet secretum, uterque genere ac-
tus peccat contra famam proximi: nam ex cognitione crimi-
nis quod proxime sequitur, est infamia illius qui crimen admi-
sit. Alia vero damna consequuntur nonnunquam de per acci-
dens: sed qui per fraudem & maxime qui per vim secretum ex-
torquet, grauius peccat ratione violentiae: quae potissimum cau-
sat inuoluntarium: atque adeo auget iniuriam. At vero quemadmo-
dum reuelare secretum alienum ex genere suo leuius peccatum est,
quam homicidium aut adulterium, grauius vero quam furtum, ut
dictum est. q. 2. membri primi, ita & extorquere: quia utrun-
que est contra famam proximi: quod est bonum medium inter
vitam & bona exteriora temporalia. ¶ Secunda conclusio. Prae-
latum aut iudicem extorquere praeter ius secretum a subdito,
grauius peccatum est quam si persona priuata id faceret. Primo,
quia praelatus qui est virtutum exemplar, arctius obligatur ad
omne officium virtutis, quam priuata persona. Et praeterea, quia
magis tenetur diligere subditum (ut pote tanquam filium) quam
priuatus homo proximum suum. Et postremo quia praelatus
est custos iustitiae, ad quem ciues concurrunt tanquam ad ius-
titiam animatam, ut dicit Aristoteles quinto Ethicorum: ob
idque si quid contra iustitiam committit in subditos, multo
grauius peccat, quam si persona priuata id faceret. Quod utinam
iudices

MEMBRI SECVNDI.

3. cōclu. iudices & magistratus ob oculos semper haberēt. ¶ Tertia conclusio. Subditi non tenentur obedire praelatis, praeipientibus secreta pandere cōtra ius: quod late superiori membro expositum est: ut puta ubi non praecessit infamia, aut indicia &c. Intel ligitur quando constat subdito in iustitia praelati: nam quādo est dubium, id disputabitur quāst. sequēti. Probatur. Iudex est lex viua (vt inquit Aristoteles. 5. Eth.) lex autē nulla est obligatoria, nisi quatenus deriuatur à lege diuina: quē est prima regula omnium agendorū: vt docet, S. Tho. 1.2. q. 93. art. 3. quemadmodum omnia mobilia naturalia, mouentur à primo mobili: ergo quando praelatus praecipit aliquid contra ius, tunc praceptum eius non est obligatorium: quia non est secundum legem diuinam: & per cōsequens, nec subditi tenentur tunc parere. Vnde glossa Augustini super illud Rom. 13. Qui resistūt: ipsi sibi damnationē acquirūt: Siquid (inquit) iusserit: scilicet potestas, quod non licet: hic sanē contemne potestatem, timendo potestatem maiorem. Et infert. Ergo si aliud Imperator aliud Deus iubet, contempto illo obtemperandū est Deo. Et explicat aliter hanc ratio. Iudex nullā habet virtutem mouēdi subditos, nisi per iustitiā, cuius est custos: sicut cōelum per motū & calorem mouet ista inferiora: ergo quādo aliquid praecipit cōtra iustitiā, nullam habet virtutem motiūā: sicut cōelum sine calore & motu nō moueret. Et secūdo probatur. Sicut qui iubetur aut interrogatur à nō suo iudice, nō tenetur parere: ita nec qui interrogatur à iudice contra legem: siquidē iudex non potest nisi per legem obligare. Quare. 32. d. capi. Erubescant. habetur, q. secretorum solus Deus est iudex: ac si dicat: q. de occultis prae ius interrogant, in hoc non sunt iudices. ¶ Et postremo arguitur. Quē admodum, vt quāst. proxima diximus, repugnat, praelatum quicquā iuste praecipere, & subdito licere non obedire (qa tūc bellum esset iustum ex vtraq; parte) eādē ratione repugnat, praelatum quicquam iniuste praecipere, & subditum obligari ad obedientiam, quia sicut lex iniusta non obligat, ita nec praceptum iniustum. Vnde iidem canones: puta inquisitionis. & Qualiter & quando. Et segundo. De accusatio. qui cohibent praelatos contra ius inquirere, faciunt subinde subditis facultatem cōtra ius nō respondendi. ¶ Quarta cōclusio. Quamuis praelatus

4. cōclu.

IN QVAESTIONEM I.

Fol. 69

praelatus interroget secretū crimen sub sententia excommunicationis, vel sub quacūq; alia poena: si modò constet crimen esse occultum, nec habere ius inquirendi, non tenetur subditus obedire, nec propterea incurrit in foro conscientiae sententiam excommunicationis. Conclusio manifeste consequitur ad praecedentem: nam excommunicatio nullatenus incurritur: nisi propter inobedientiam: vt habetur Matth. 18. Si ecclesiā non audierit, sit tibi sicut ethnicus & publicanus. & cap. Nemo episcoporum. 11. q. 3. habetur nullum posse excommunicari, nisi manifesta peccati causa: sed quādo iudex contra ius quid praecipit, tunc subditus qui nō parit, nec est inobediens nec peccati reus: ergo nullatenus potest excommunicari. Et 2. q. 1. capi. Multi. habetur q. nullus possit excommunicari, nisi sit sponte cōfessus, aut in iudicio conuictus: quod in casu conclusionis non contingit.

¶ Syluester in verbo, Correctio. 8. 9. asserens prius hanc nostrā cōclusionem, adnotat praeterea, q. quamuis praelatus in aliquo casu nō posset cogere subditum ad reuelandum secretum, si id nihilominus praecipiat sub sententia excommunicationis, parere debet subditus: alias incurrit excommunicationē quantum ad poenam, licet non cōmittat culpam. Quibus verbis submo- uetur vulgata illa quāstio, an sententia excommunicationis ini- qua, quādo non est nulla, nec continet intolerabilem errorem liget. Quam nos in. 4. d. 8. late disputauimus, ubi eam tractant theologi: canonistae verò. 11. q. 1. cap. primo & cap. Qui iniustus. & cap. Sacro. De sententia excommunicationis. ¶ Notant doctores tres gradus peruersae sententiae excommunicationis. Est enī sententia nulla: vt puta, quae à nō iudice procedit: & est sententia cōtinens intolerabilem errorem: vt puta, manifestissimum omnium iudicio, licet procedat à vero iudice: & est sententia iniusta citra intolerabilem errorem: aut ex parte iudicis, quia scilicet ex odio, plara: aut ex parte causae, vt pote quia aut nulla est, aut non legitima: aut ex defectu ordinis iuris: vt docet, S. Tho. 4. d. 18. q. 2. ar. 1. q. 4. Dicit ergo Syluester loco citato: vt pleuere mus in exemplo de secreto, q. si quis praecipiat illi qui nō est ei subditus, sub sententia excommunicationis reuelare secretū, tunc non obediens non incurrit sententiam: quia est nulla, itē si praelatus praecipiat sub sententia excommunicationis, vt quicūq;

Dubiu.

MEMBRI TERTII

quicūq; subditorum sciuerit aliquod crimen illud pādat, quā-
uis nulla sit infamia, aut indicia, nec illud possit legitimis testi-
bus probari: tunc subditus non obediens non incurrit: qui illa
sententia continet intolerabilem errorem. Qui enim proba-
re non potest crimen, nullo modo tenetur denunciare, nisi for-
san in correctione fraterna. At verò si praelatus iusserit sub sen-
tentia excommunicationis, ut quicūq; sciuerit crimen quod le-
gitimè potuerit probare, quamuis nulla sit infamia aut indicia:
tunc (inquit) sententia quidem iniqua est: quia nullus pōt com-
pelli manifestare crimē, quod nō laborat infamia aut indicijs:
tamen quia sententia nec est nulla, nec continet intolerabilem
errorem, ligat. & intelligit quoad pēnam. ¶ Adrianus in
quotlib. quæst. 6. mouet in genere, utrum sententia excom-
municationis, quæ nec est nulla, nec cōtinet intolerabilem er-
rorem, obliget, in cōscientia. Et dicit S. Thomam & Palu. & Ri-
car. in. 4. d. 18. tenere partem affirmatiuā: & Alex. 4. P. q. 82. mē-
bro. 1. quibus tamē ipse contradicit. Et idē videtur tenere Gra-
tiani. 11. q. 3. cap. Qui iustus est. quem sequuntur multi canoni-
starum, confirmantes suam sentētiā illo celebri dicto Grego-
rij, quod refert eadem causa & quæst. cap. 2. Sentētia pastoris,
siue iusta, siue iniusta, timēda est. At verò quia hic non est loc⁹
disputandi hanc quæstionem, satis est si dixerimus quæ ad rem
pertinēt præsenti. Primū omniū certissimū est, nec vlla potest
ratione dubitari, qd vbi simplex præceptū nō obligat, quia pro-
cedit ab iniusta causa, illic nec sentētia excommunicationis pōt
ligare in cōscientia, ut sit culpa nō obedire: si modo cesset con-
tēptus. v. g. in casu posito Syluestri, si prælatus p̄cipiat sub exco-
municatione subdito reuelare secretū, quod nec infamia labo-
rat nec indicijs, quod tamen possit legitimè probari, sententia
illa non obligat ad culpam, nec est aliquod peccatū non obedi-
re, hoc est manifestū: quia null⁹ pōt excommunicari nisi p̄pter
inobediētiā: ut iam modò dicebamus, iudex verò obligare non
potest nisi per legem & iustitiam. Quando ergo quid præcipit
cōtra legē, nulla est obligatio p̄cepti: atq; adeò nec in subdito
est peccatū inobediētiæ, licet non pareat. ¶ Et confir. quia aut
iudex procedit ex falsa præsumptione, putās habere ius, quod
tamē nō habet: & tunc clarū est qd nō ligat innocentē, postquā,
si

QVAESTIO I.

Fol. 70.

si veritatē nosset, nō excōicaret innocentē: aut procedit ex pas-
sione vel malitia, & tūc à fortiori nō ligat: nā quis dicat iniqui-
tatē iudicis cōtra ius ligare subditū quoad culpā. Vnde Gela-
sius papa. xj. q. 3. ca. Cui est. Si iniusta (inquit) sentētia est, tanto
curare eā nō debet quāto apud Deū & eius Ecclesiā neminem
pōt grauare iniqua Inia. Ita ergo ea se nō absolui desideret, qua
se nullatenus prospicit obligatum. Et Augustinus eadē causa
& quæst. ca. Illud planē. Si quis fidelium iniuste fuerit anathe-
matizatus, potius ei oberit qui facit, q̄ qui hāc patitur iniuriā.
Et Hieronymus. Qui nō recto iudicio foras mittitur, si non ita
egit ut mereretur exire, nihil læditur, ex eo qd nō recto iudicio
ab hominibus videtur expulsus. 24. q. 3. capi. Si quis non recto.
Nihil ergo ligat sentētia ex iniusta causa procedēs, quoad cul-
pam, si nō obediatur. Eadem ratiōe si sit iniqua ex defectu no-
tabili ordinis iuris. Secus si fuerit iniqua ex intentione iudicis:
quia videlicet ex odio fert illam: nā tunc nihilominus ligat, si a-
liās est iusta. Nec est aliquis (quod ego viderim) qui oppositū
huius teneat. Quocircā cum Adrianus ait qd. S. Thomas & alij
quos citat, videntur tenēre sentētiā excommunicationis ini-
quam ligare in cōscientia, si intelligat illos tenere esse culpam
non obedire, certē id falsū illis imponit: nam verba, S. Thomæ
in loco citato sunt hæc. Quādo sententia excommunicationis
est iniqua ex parte causæ, aut ex defectu ordinis iuris, dum ta-
men non sit nulla, tunc habet effectum, & subditus debet obe-
dire, & erit ei ad meritū: & vel absolutionem petere, vel ad supe-
riorē recurrere. Nō dicit qd erit culpa nō obedire: sed qd erit me-
ritū pati illam pēnā iniuste: scilicet, nō communicare sacris. Et
hec est intētio Alexand. Ricar. Syluestri, & credo Gratiani &
omniū. ¶ Ex quo sequitur secūdò, qd si verum sit excommu-
nicatiōis sententiā aliquo modo iniquā ligare, intelligendū est
in foro exteriori quoad pēnā: ut in exēplo posito, si prælatus
p̄cipiat subditū reuelare crimē quodcūq; qd p̄bare possit quā-
uis nō flagret infamia: certē nulla culpa est nō obedire: tñ q inuē-
tus fuerit nō obedire, excludet à sacris, & à fidelium cōmunionē:
quia non admitteretur excusatio subditi dicentis nō teneri, quia
nulla erat infamia, nec indicia: nam præsumendū est iustū esse
præceptū prælatis: aliās deberent prælatis quotiescūq; qd præci-
piunt,

MEMBRI SECVNDI.

piunt, manifestare quo iure id faciāt: quod esset in detrimentū gubernationis. Et propterea dicit. S. Tho. q. erit meritū subdito pari illam penam iniuste. ¶ Sed addiderim tertio, q. eiusmo di iniqua sentētia, excommunicati non priuantur suffragijs & orationibus Ecclesie: vt scitē notauit Adrianus loco citato, & Pal. 4. d. 8. q. 1. cōclusionē. 4. Nam Ecclesia non censetur iniuste velle quēq. ledere, in re tam graui. Nec oppositū huius (puto) sentit. S. Tho. vt Adr. illi impingit. Nunq. enim dixit. S. Tho. q. taliter excoīcatus priuat suffragij, Ecclesie: sed verba eius loco citato in solut. ad. 1. sunt hec. Excoīcatio gratiā Dei subtrahit, nō gratū facientē, sed aliquam dispositionē illius: puta cōmūicationem in sacris & cum fidelibus. ¶ Postremo notandū est, q. si quis sententiā excommunicationis, quamlibet iniquā, cōtemnat, contemptus erit peccatum: vt puta si negligat absolutionem petere ad cautelam, cum facili possit: vt si in publico dicat se nihil facere iudicē &c. Et hic est sensus verborum Gregorij. Sentētia iudicis, siue iusta siue iniusta, timēda est: id est, nō cōtēnenda. ¶ Quintā & postremā cōclusionē principalem adiecerim. Quādo iudex iniuria extorquet secretum subditi, nō potest forte per illā cognitionē vltra procedere, sed quicquid inde dimānet iniustū est. V. g. Si iudex tormentis sine infamia & indicijs, iniuste extorquet crimen nō potest, aut ad punitionem, aut certē ad inquisitionē procedere. quāq. reus manifestet testes, per quos potest cōuinci: saltem si secretum extorsit per metum grauem: & præterea, si non sequatur scandalū propterea q. nō punitur. Probat̃ur cōclusio. Quicquid ex iniuria iudicis manat iniustū est: nam iniustitia causę permanet in effectu: ergo quādo cognitio criminis est iniusta, quicquid inde pcedat est iniustum: atq. adeo quassandum & irritandum. Diximus, si per grauem metū extorqueatur: nam si iudex leniter minaret tormenta subdito, nisi crimen proderet: atq. adeo subditus ex leuitate animi illud pderet, & detegeret testes & indicia non sum adeo certus, q. nō posset iudex pcedere ad inquisitionem. Nam quāuis iudex aliquam tunc fecerit iniuriam, tamen non tā censetur iudex extorsisse, q. reus libere propalasse. ¶ At contra cōclusionem est graue argumentum. Esto, iudex per grauisima tormēta extorsisset ab aliquo crimen occultū, atq. adeo

QV AESTIO I. Fol. 71.

adeo indicia, & testes quibus possit conuinci. Tunc videtur, q. iudex nō posset deferere causam, & cessare à vindicatione sine graui scādalo: & maxime si crimen illud esset foedissimum, vt grauisimus incestus, aut peccatum contra naturam, quod per confessionem ipsius rei esset iam publicum, & certissimū in toto populo. ¶ Rndetur, q. forsan in tali casu iuste posset procedere iudex ad inquisitionem & punitionē, ad sedandum scandalum: tametsi certē res est dubia: quā nos aliorum iudicio cōmittimus. ¶ Sed nascitur ex hac cōclusionē dubium, vtrum si iudex nouerit crimen aut indicia, per iniuriam quam nō ipse, sed alia persona priuata intulerit, possit procedere ad inquisitionē & vindictā. Et videtur q. nō: postquā cognitio pcessit ex iniuria. ¶ Respōdetur, q. iniuria illata extra iudiciū à priuata persona: nihil obstat quomin⁹ iudex possit inquirere. Vt si Petrus secreto occidit hominem, & filius occisi suspicatus Petrū fuisse occisorē, tormētis & minis extorqueat ab illo confessionem, & testes quibus possit conuinci, & tandem eū deferat in iudiciū, tunc posset iudex procedere: quia nihil sua interest quomodo alter extorserit confessionem. Hoc tamē vnum stricte admonuerim, vt si cognitio criminis (qualecūq. sit) ortum habuerit ex confessione sacramētali, tunc (quicūq. ille fuerit qui secretū aut extorserit aut propalauerit) nullaten⁹ licebit ad inquisitionem aut ad penam procedere iudicalem. Exempli gratia. Si sacerdos sacrilegus reuelauerit confessionem homicidij: ac demum per ora deuenierit in aures iudicis, cōstiteritq. iudici, via id sacramēti dimanasse, tunc nullo modo potest illud iudicialiter inquirere aut punire: & sacrilegium cōmitteret inquirendo aut puniendo. Probat̃ur. Quæ in sacramēto sacerdoti deteguntur, dicuntur tanq. Deo: ergo in quascūq. aures eiusmodi secreta deueniant, reputari debent ac si prorsus nesciantur: quæ proinde si reuelentur, grauis sit iniuria sacramento & religioni. Et præterea opposito dato periret sacramentum cōfessionis: quod tamē summē necessariū est in Ecclesia Dei. Nā detererentur homines à cōfessione, si vel suspicarent, aliquid inde detrimentū eis posse vlla via parari. Eadē rōne si laicus audiens confessionem quæ fit sacerdoti, confessionem reuelaret: atq. adeo si laicus habitum mentitus sacerdotis, confessionem

MEMBRI TERTII.

audiret, & in publicum produceret, nefas esset iudici ad inquisitionem aut punitionem inde procedere. Quocirca cauendum præsertim est prælatis cum aliquid via confessionis, siue per iniuriam, siue per imprudẽtiam confessorum aut confitentium, nouerit, ne illud prætendant iudicialiter aut inquirere aut punire. De quo latius quæstione vltima.

¶ AD PRIMVM Argumentum respõdetur, q̃ verba Apostolorum id solum sonant: vt filij & subditi per omnia obediãt parentibus & prælatis, in quibus iure illis subduntur. ¶ Ad.2. responderetur, quod quamuis prælati omnes sint Dei ministri, non tamen habent absolutam, & infinitam potestatem, sicut Deus. Dei em̃ intellectus est regula infallibilis suæ voluntatis, vt quicquid ipse iudicauerit bonum, eò sit bonum & æquum, quod ipse ita iudicauit. Homines verò quia falli & fallere possunt, habent præscriptas regulas & leges: quas si prælati transgrediantur, non habent vim ligandi subditos: habent enim potestatem, non in destructionem, sed in ædificationem. 2. Cor. 13. ¶ Ad tertium responderetur, quod quia in hominibus nihil potest esse perfectum, ita prouidendum est huic bono, vt non detur occasio alterius mali. Et in proposito, si omnes prælati perfectissimi essent, forsan expediret, vt omnes cognoscerent intima cordis subditorum: vt per hoc subditi arcerentur à peccatis: sed tamen cum rari sint illi, periculum esset ex alia parte, si scirent omnia occultissima peccata: nam fortè illa imprudẽter proderent. Et præterea non esset tantus amor prælati erga subditos: nã vix inueniret quos posset ex corde diligere: adeo sunt multa occulta hominum crimina. Et postremò. Iugum Domini suaue est: quare noluit obligare homines ad rem tam difficilem, vt prælatis occultissima peccata manifestarent. Inde enim sacramentum confessionis exilimatur adeò difficile, q̃ homines obligat intima cordium confiteri: quæ proinde confessio soli Deo & eius vices gerenti fuit expediens vt fieret.

QVAESTIO SECVNDA.

VTRVM

QVAESTIO. II.

Fol. 72

TRVM subditus teneatur obedire prælato interroganti secretũ, quotiescũq; dubitat iure ne interroget, an iniuria. ¶ Ad partẽ affirmatiuã arguit primò. Quicũq; rẽ possidet, quis dubitet sua sit nec ne, iure vtitur ea, quo ad usq; certus sit sentẽtia iudicis, vel alia via, rem nõ esse suã: vt legiẽ vtroq; iure cap. Si virgo. 34. q. 2. & glossa. c. fin. De præscrip. & l. Qui scit. ff. De vsu. sed prælatus est in possessione respectu subditorũ: ergo in re dubia habet ius præcipiendi: & per consequens subditi tenentur tunc obedire. ¶ Et cõfirmatur. Quia alias sequeretur, q̃ prælati quotiescũq; quid iuberent, tenerentur manifestare quo iure id faciunt, anteq̃ subditi tenerentur obedire: quod in graue vergeret detrimentum gubernationis. ¶ Secundo arguitur. Cõiunx, dũ dubitat an alter sit ei⁹ cõiunx, tenet reddere debitũ petẽti, eò q̃ est in possessione: vt expresse iubetur cap. Dñs. De secũdis nup. & cap. Inquisitioni. De sentẽtia excõ. ergo pari ratione, postq̃ prælatus est in possessione, tenetur subditi ei parere in dubio. ¶ Et cõfir. Si princeps indicat bellũ, edicatq; ciuib⁹ vt armẽtur ad illud, quãuis subditi dubitẽt iustũ ne sit bellũ, an nõ, tenetur nihilomin⁹ parere, & si fortè princeps iniquẽ præciperet (nisi manifestẽ cõstaret edictũ esse iniquũ) vt est sententia Augustini cap. Quid culpat. 23. q. 1. (qui forsan est sensus illi⁹ documenti. 1. Pet. 2. Serni subditi estõte dñs, etiã discolis) ergo pari ratione, qñ dubia est iustitia præcepti, tenetur subditi parere. ¶ Tertiò. Qui se exponit periculo peccandi, peccat, secundũ illud Eccl̃i 3. Qui amat periculum, peribit in illo: sed quicũq; dubitans an præceptum sit iustũ, si parere recusat, exponit se periculo non obediendi: ergo peccat non obsequendo. ¶ Et cõfirmatur argumento vulgato ad hoc propositum. Quandoq; aliquis est dubius, an aliquid ei liceat (siue de iure, quia sunt æquales rationes aut opinioniones pro vtraque parte: siue de facto, vt cum quis dubitat, an infirmitas sua sit sufficiens ad frãgendũ ieiuniũ) tunc cõsiliũ est receptissimũ, vt adueniẽte præcepto prælati, in illã partẽ inclinet subdit⁹: quia cũ rationes prius essent æquales, supueniens

K ij præc

MEMBRI TERTII.

præceptū, facit illā partē ponderare præ altera: ergo eadē rōne, quoties prælatus præcipit aliquid, & dubium est an ius habeat præcipiendi, parendum est illi. ¶ In contrarium est, q̄ ex duobus malis minus est eligendum: vt adinonetur apud Aristot. 2. Ethic. cap. 9. & in octauo Toletano cōcilio. d. 13. cap. Duo mala, sed quādoq; dum quis dubius est an teneatur parere prælato, contingit grauius imminere periculum si pareat, quā si non pareat: puta quia agitur de vita hominis, in quem nondum est certum, an sit ius inquirendi, & prælatus interrogat secretum eius crimen: ergo tunc non est illi obediendum.

Questio generalis est inter doctores, quā Adrian⁹ Papa quot. 2. tractat prolixē: sit ne obediendū prælato, vbicunq; dubium est an ius habeat præcipiendi. Et Syluester in verbo, obedientia. §. 4. dicit oēs doctores tenere partē affirmatiuā. Fortē intelligit summissas. Adrianus verō in multis casib⁹ tuetur partē negatiuā. Nos in presentiarū non versabimur casus vniuersos, sed illos qui peculiariter spectant ad rem secreti tegēdi aut detegēdi. Et in hac materia secretorū est sentētia Petri de Pal. in. 4. d. 19. q. 4. dicētis q̄ q̄ prælatus exigit secretū, tunc si certum est subdito prælatū iure præcipere, parere tenetur: si verō certū est contra iura præcipere (quæ exposita sunt membro. 2.) obedire nō debet: sed si dubium est vel iuris vel facti, tunc præsumendum est de iustitia iudicis, & debet ei dicere veritatem. Cui sententiæ subscribit Syluester in verbo: inquisitio. §. 3. & ferē doctores canonistæ. Atqui si prælati illi essent, quos nulla ignorātia deciperet, nullaq; posset corrumpere iniquitas, nulla esset tunc quæstio, nec dubia esset sententia hæc, quæ allerit in dubio inclinandū esse semper in præceptū prælati: at quia prælati homines sunt qui & decipi & decipere faciliē possunt, maiori negotio versanda est q̄stio. ¶ Premittendū est in primis, aliud esse habere dubiū, aliud habere scrupulū. Dubius enim est ille qui neutri parti cōtradictionis assentitur, sed ita habet suspensum animum, vt in neutra propendeat: vt ego modō sum dubi⁹ paria ne sint astra, an imparia. Scrupul⁹ verō est (vt reor) formido vni⁹ partis cōtradictionis, quæ stat simul cum opinione alterius: vt cū quis habet opinionē aliquē cōtractū esse licitū, & formidinē de parte

QVÆSTIO II.

Fol. 73.

parte contraria, illa formido est scrupulus: qui potest esse maior aut minor, vt statim cōmonstrabitur, & de vtroq; s. tam de dubio, quā de scrupulo, dicturi sumus. ¶ Sed notādū præterea, q̄ præceptū prælati, quādo dubiū est an ius habeat præcipiendi, bifariā potest accidere. Aut em̄ certū est & cōpertū opus illud quod præcipitur esse licitū, ita vt nullū sit periculū id fieri: aut opus tale est, vt periculū habeat ad vtranq; partē. ¶ His habitis respōdetur ad quæstionē quatuor cōclusionibus. ¶ Prima. 1. cōclu. Quādo præceptū est de re tuta, vbi nullū imminet periculum aut bono publico, aut tercię personæ, in re dubia vt plurimum obediendū est. V. g. Præcipit mihi prælatus studere, aut seruire infirmis: quæ sunt opera, vbi nullū imminet periculū, quāquā sit dubiū an id possit præcipere, debeo obedire. Probat, quia cū obediētia sit virtus perfectissima, nec debet subdit⁹ rōnē omnium præceptorū exigere, nec prælat⁹ tenetur reddere: maximē vbi id quod præcipitur licitū est. Sub hac cōclusionē compræhendimus casus designatos in vltima confirmatione, ad partē affirmatiuā quæstionis: vt puta cū valetudinari⁹ dubi⁹ est, debeat ne ieiunare, aut horas canonicas soluere: aut si sit dubium de iure, accedente auctoritate prælati, illa pars est tenenda. ¶ Quod si quis arguat nō esse omnino tutā partē, quādo præcipitur fratio ieiunij propter dubiū infirmitatis aut aliud huiusmodi: nā periculū est tunc frangendi præceptū Ecclesiæ. ¶ Respondetur, q̄ prælat⁹ est sicut interpres Dei: & ideo vbi nō est aliud periculū nisi fractionis legis, tunc periculū cessat: quia præceptū prælati habetur pro interpretatione legis. Secus quando est periculū damni Reipublicæ, aut tercię personæ: vt diximus in cōclusionone. Addiderim tamen: vt plurimum: quia nec in vniuersum obediendum est in re dubia, quamuis nullū sit periculū: vt puta si res est molesta nimis & difficilis subdito. Si em̄ mihi prælatus præciperet longum iter, aut rem difficilem, dubiumq; esset mihi ius præcipiendi, non tenerer statim parere. Vnde sentētia est S. Thomæ in. 4. d. 36. exponētis verbū magistri, quod est in concilio Vermeriens. 29. q. 2. cap. Si quis ingenuus. q̄ si quis liber despōsaret sibi puellā, quā bona fide credit eē liberā, & postea ex causa probabili dubitet illā esse seruā, nō tenetur ei reddere debitū, q̄q̄ Ecclesiā præcipiat: nā si reddit animo non ma-

MEMBRI TERTII.

ritali fornicationem committit: si vero animo maritali, incurrit graue detrimentum: puta quia inuitus consummat tunc matrimonium cum serua. Ecce quemadmodum nemo cōstringitur parēre in re dubia, cum graui suo detrimento, quamuis opus quod prācipitur esset tutum, nec periculum ageretur tertiæ personæ, eo quod id subditus exequeretur. Ex hac conclusio ne sequitur, q̄ quando prælatus interrogat sub prācepto aliquod secretum, vnde nullum imminet cuiq̄ periculum, & dubiū est an habeat ius prācipiēdi, tunc tenetur subditus reuelare: præsertim si reuelatio illius secreti iuuat, ad tollendam malam suspicionem prælato. *2. Cōclu.* Secunda conclusio. Quando prælatus inquit in quēpiā, & interrogat sub prācepto, quod ex probabili causa dubitatur esse iustū, nō semper tenet subditus respondere, sed in eā partē inclinādū est, in q̄ est minus periculi. Exēpli grā. Inquit iudex aduersus homicidā aut furem, aut in quēuis aliū reū priuati criminis, puta quod nō est in p̄niciē publicā, & dubiū est probabile pro vtraq; parte, sit ne infamia aut indicia quib⁹ legitimē possit ingere: tūc testes hoc modo dubitantes nō tenentur testimonium dicere: imō tenentur celare crimē, quāuis sint cōscij: & a fortiori, nec reus ipse si interrogetur tenetur se prodere, quia maius periculū est si occidatur homo contra ius, q̄ si non obediāt prælato. Probatur cōclusio, primò ratione generali. Regula est receptissima magistrorū in materia de ignorantia, q̄ in dubio sequenda est pars tuta, si alia nō est tuta: quod si neutra fuerit tuta, illa poti⁹ eligatur vbi minus est periculi. v. g. Dubitat quispiā an obligetur mētiri officiosē pro seruāda vita hominis: cōsiderandū est tunc vtrū eorū esset graui⁹ (si vtrūq; pcederet ex sciētia) pmittere mortē hominis, quēq; tenet seruare, an mētiri officiosē: & q̄a manifestū est primū esse graui⁹ (quia illud est mortale & secundū est veniale, sit vt ille teneatur mētiri, si non potest tollere dubiū, quanq̄ sint plures rationes pro parte negatiua. Sed si est dubius an teneatur peierare pro vita seruanda, tunc tenetur poti⁹ permittere mortē, q̄ peierare: quia si vtrūq; pcederet ex sciētia, grauius esset periurium, q̄ homicidium. Itaq; in materia morali nō cēsetur illa pars min⁹ dubia, quā plures cōprobāt rationes, sed illa potius quę min⁹ est periculosa, nā minus periculū habetur pro

QVAESTIO II.

Fol. 74.

pro maiori ratione: t̄aet si, quando vtraq; est æquē periculosa, illa deligenda est, in quam probabiliores rationes propendūt. Ad propositum ergo. Non obedire iudici ex sciētia, casu quo inquit ad vindicandum priuatum homicidium aut furtū, est peccatum mortale, sed tamen non est infinitum, vt nōnulli formidant: imō grauius est hominē iniuste occidere: ergo in probabili dubio potius eligendum est periculum inobedientiæ: q̄ homicidij: atq; adeo tunc non est dicēdum testimonium. Quo fit vt si prælatus interroget sub prācepto aduersus aliquē, putās grauiora cōmisisse crimina, & testis scit leuiores esse, nec vergere in infamiam aut detrimentum alterius: dubiusq; est iustū ne sit prāceptū, tenetur tunc parēre: quia minus est in illa parte periculum. Secundo probatur conclusio peculiari argumento huius materiæ inquisitionis. Vnusquisq; præsūmit bonus quoadusq; probetur malus: sed quādiu dubium est, an sit ius inquirendi aduersus aliquem, tunc nec probatus est malus, nec iure existimatur talis (nam sola infamia, aut indicia sunt q̄ faciunt præsumptionem iuris) ergo re dubia & iudex inquirens peccat, & testis si obsequatur iniustus est. Et tertio arguitur. Iura fauēt reo sicut possessori: ergo quoadusq; cōstiterit ius esse inquirendi, reus habet ius vitæ, famæ, & bonorum suorum: atq; adeo in dubio nec licet in eum inquirere, nec testimonium dicere. Sed quid si quis habeat opinionem q̄ tenetur obedire, formidinem tamen & scrupulum quod non tenetur? *Dubiū.* Ger son in tract. De poeni. & in De præpar. ad missam. videtur prima fronte tenere, q̄ quādo quis habet opinionem & assensum vnius partis, tunc potest, imō frequenter debet, agere contra formidinem alterius. In quam sententiam citat Aluissiodoren sem. At profectò doctores isti grauiissimi non intelligunt hoc in vniuersum: sed quando pars illa quā quis opinatur, est tuta: vnde videlicet non imminet periculum tertiæ personæ: aut qñ formido est leuissima. Vt si quis habet opinionem integrē esse confessum (quod est exemplum Gersonis) non tenetur propter formidinem contrarij iterum cōfiteri, aut abstinere à comunione. Sit ergo in proposito tertia conclusio. Licet quis habeat opinionē partis minus tutæ, & solam formidinem alterius, non semper tenetur sequi opinionē, si modò ab illa parte

MEMBRI TERTII.

magnum imminet periculū, & formido alterius apparentē ha-
beat probabilitatē. Exempli gratia. Interrogat te iudex aduer-
sus dignissimam personā, nempe cuius vita pretiosa est in re-
publica, opinariq; iudicē legitimē inquirere, sed cū probabili
formidine partis contrariæ: certē non tibi consulerem opinio-
nem sequi ut testimoniū dicas, sed potius celes, nam periculum
grauē, ne dignissima persona præter ius occidat, facit ut in mo-
ralibus formido præponderet opinioni. At verò si formido te-
nuissima est, nempe quæ à pauore poti⁹ & ignauia meticulosi ho-
minis, q̄ à ratione proficiscitur, talis vincēda est, aut cōtra illam
Scrupul⁹. agendū. ¶ Hinc consequitur quid sit scrupulus. Cū enim quæ-
stio sit de nomine, posset quis oēm formidinē in vniuersum vo-
care scrupulum, qñ cōtrariæ partis habetur assensus, saltē opi-
natiuus. Sed tunc cōsequēter cōcedēdum esset, q̄ non semper
agendū esset contra scrupulū, imò q̄ nonnunquā agendū est
secundū illū, ut modò dicebamus. Ob idq; significanti⁹ forsan
dicetur scrupulus: nō omnis formido, sed illa quæ adeo tenuis
est, ut sit cōtra illa agēdū: nā scrupulus breuissimū lapillū signi-
ficat qui in calceō latet: atq; adeo in moralib⁹ significat illā for-
midinē, q̄ ex pauore & metu procedit, cuius nulla est habēda
ratio. ¶ Sed contra secundam conclusionem, & præsertim con-
tra tertiam arguitur. Agere contra cōscientiam est peccatum,
ut omnibus est receptissimū (perinde enim delinquit, qui acci-
pit rem suam quā credit esse alienā, ac si acciperet rem alienā)
sed qui in dubio non obedit prælato, præsertim si opinatur iu-
stū esse præceptum, agit contra conscientiam: ergo peccat.
¶ Respondetur duobus modis. Primò, q̄ agere contra conscien-
tiam tunc solū est peccatum, quando agere secundū conscien-
tiam est tutum, nec inde aliquod imminet periculū, nec reipu-
blicæ, nec tertiæ personæ. Ut si habeo conscientia, q̄ hodie te-
neor audire missam, tunc aut debeo cōscientiam deponere, aut
missam audire: quia si audiam, nullum sequitur periculū. Sed
quādo neutra pars est tuta, nec potest homo conscientiam tol-
lere, tunc nullū est peccatū agere contra partem min⁹ tutam.
Dubium. ¶ Et quamuis solutio hæc verissima sit, notandū tamen est se-
pract. cundo, duplex esse dubium, aliud speculatiuum, aliud verò pra-
speculati. cticum. Dubium speculatiuum est quod pertinet ad intellectu

spec

QVAESTIO. II.

Fo. 75

speculatiuum: nempe qui nihil ordinat ad opus: practicum verò
est, quod pertinet ad intellectu practicum: ut puta qui de actioni-
bus dicat humanis. v.g. Habeo pacificā possessionē rei quā ho-
na fide acq̄siui, sed incipio dubitare an sit mea: dubiū illud est
speculatiuum, sed tñ nō sequitur. Dubito an res quā possideo
sit mea: ergo dubito an teneor dare (quod est dubiū practicum)
nā possessio facit me certū ut nō teneor, quoadusq; iuridicē cō-
pertū habeam, rem non esse meā: ut colligitur ex cap. Si virgo.
34. q. 2. Quemadmodū Iacob quāuis dubitasset speculatiue, an
illa quæ erat in lecto esset sua, tamē quia ignorātia erat inuinci-
bilis, nō dubitabat practice, quin teneat debitum illi reddere.
Ad hunc modū dicere possumus in proposito, q̄ quando quis
dubitāt an prælatus ius habeat inquirēdi, si videat maius immi-
nere periculū testimoniū dicendo q̄ celando, tunc certū est, q̄
ille non tenetur obedire: atq; adeo non facit cōtra conscientia
practicā, quāuis faciat cōtra dubiū speculatiuum: quod nullū est
peccatum contra bonos mores. ¶ Sed percontaris fortē, quid si
in re dubia præcepto addatur cōminatio sub sentētia excomu-
nicationis? Videt q̄ tūc tollatur dubiū & teneatur subdit⁹ parē-
re. Nā si snia pastoris, siue iusta, siue iniusta, timēda est: ut Gre-
gori⁹ admonet. 11. q. 3. c. 2. à fortiori in re dubia magis est formi-
danda. ¶ Respondetur, q̄ qñ dubium est ius præcipiēdi, nihil re-
fert qua cōminatione proferatur præceptum, siue excomuni-
cationis, siue alius poenæ. Nam sicuti dum præceptū est manife-
stē iniustū, nihilo magis ligat, quātūcūq; addatur poena exco-
municationis: ita dū res est dubia nihil affert certitudinis: præ-
terq; q̄ iuxta sentētia Gregorij tūc magis timēdū est, atq; adeo
oculati⁹ vestigādū est, an pceptū sit iustū & legitimū. ¶ Quar-
ta cōclusio. Quādo crimina de quib⁹ sit inquisitio, ea sunt quæ
vergūt in perniciē publicā: ut proditio, crimen læsæ maiestatis,
hæresis, & alia id gen⁹: tūc in re dubia, vice versa, dicēdū est po-
ti⁹ testimoniū, q̄ celādū. Nempe si dū inquisitores hæreticæ pra-
uitatis interrogāt aduersus hæreticū, dubi⁹ sit testis propter ali-
quā fortē, p̄babilē rōnē, an sit tūc casus iustē interrogādi, parē-
re debet & testimoniū dicere in periculū hæretici: etiā si ratio-
nes sint aliquātulo probabiliiores pro parte contraria. Proba-
tur conclusio eodem fundamēto. In re dubia illa pars deligen-
da

Dubiū.

4. Cōcl.

MEMBRI TERTIUM

Dubium.

da est ubi minus est periculi, sed minus periculum est si persona privata iniuste occidatur, quam si Reipublice damnum detur (si utrumque procedat ex scientia) ergo in re dubia potius inclinandum est in periculum particularis persone, quam in damnum publicum: atque adeo in casu conclusionis, dicendum est potius testimonium, quam calandum. ¶ Quod si contra quis arguat, quod in re dubia reus adhuc presumendus est bonus, ut supra arguebamus: postquam iura non sunt certa & manifesta inquirendi aduersus illum. ¶ Respondetur, quod ubi agit de bono publico, non requiruntur tot merita, ut supradictum est, ad procedendum contra personam particularem, quia membra posthabenda sunt capiti, & ideo in dubio ius est declinare in periculum potius privati boni, quam publici. ¶ Dubium tandem postremum restat in hac questione. Quid si homo ignoret doctrinam harum conclusionum? Est. v. g. qui dubitat sit ne preceptum prelati iustum an iniustum, & preterea nescit, an in tali casu debeat sequi partem minus periculosam: quales sunt ferè plebei. ¶ Respondetur, quod hoc dubium generale est in omni materia. Nos enim solum dicimus quod censemur, ratione & iure faciendum. Qui illo modo dubitat & ignorat, consulat peritiores: alias faciens contra ius, si ignorantia fuerit inuincibilis excusabitur: sin verò vincibilis, peccabit. ¶ Ad primum principale respondetur, quod prelati & iudices non sunt in possessione respectu subditorum, nisi quatenus iusta precipiunt: & ideo quando dubium est, an precipiant iustum, tunc si sit in preiudicium tertij, quia ille tertius est etiam in possessione sue sue & bonorum, in eam partem inclinandum est, ubi est minus periculi. ¶ Ad confirmationem respondetur, quod quando prelati quid precipiunt unde nullum periculum religioni aut Reipublice, aut tertie persone timetur, non cōstringuntur rationem redere, sed simpliciter parendum est illis, etiam in dubio, ut supra dictum est: quia tunc nullum est periculum, si presumatur iudex iniuste precipere. Quando verò eiusmodi periculum imminet, tunc si subditus dubitat, nihil facit contra obedientiam, si exigit à prelato rationem precepti, proponens humiliter rationes dubitandi. ¶ Ad secundum principale respondetur, quod quando cōiunx incipit dubitare an vir sit verè maritus, cui tamen bona fide nupsit, tenetur reddere debitum petenti,

QVÆSTIO. III.

Fol. 76

petenti, non solum quia vir est in possessione, sed preterea quia illa pars est magis tuta. Nam si utrumque fieret ex scientia, maius peccatum est fraudare coniugem coniugali debito, quam fornicatio. Et ideo in dubio soluendum est debitum: quia, non soluere est periculum iniustitie coniugalis: & soluere solum est periculum fornicationis. ¶ Ad confirmationem respondetur, quod principi imperanti arma sumere, re dubia an bellum sit iustum, parendum est: non solum quia possessionem habet precipiendi, sed quia preceptum spectat ad bonum publicum: puta ad defensionem Reipublice: & ideo quauis tunc immineat periculum, ne (si bellum sit iniustum) occidantur innocentes, non tamen ponderat hæc pars, sicut alia: quia ciues debitores sunt sue Reipublice: non alienæ. Non enim posset princeps bene defendere & tueri Rempublicam, si quoties indicit bellum deberet singulis ciuium rationem reddere belli. Satis est si optimatum id consilio faciat. ¶ Ad tertium principale respondetur, quod quando utrumque est periculum, qui se exponit minori, nihil agit contra doctrinam sapientis. ¶ In confirmatione latet fallacia. Antecedens enim facile cōceditur: videlicet, quod quando ante preceptum prelati subditus dubitat de iure aut de facto, tunc adueniens preceptum prelati. (si modò probus & sapiens sit, nec agatur de periculo tertij) facit illam partem certam: quia non dubitatur quin prelati habeat autoritatem interpretandi ius & factum in dubio. Sed questio nostra est, quando dubitat de iure prelati: puta quoniam dubium est an iustum sit eius preceptum. Et ideo consequentia non tenet.

QVÆSTIO TERTIA.

TRVM qui preter ius de secreto crimine interrogat, iure possit verborum obscuritate & amphibologia interrogantem eludere. ¶ Ad partem negatiuam arguit. Metiri nulla de causa licet: ut late confirmat Augustinus super quintum psalmum, & in libro De mendacio: quod refert. 22. q. 2. c. Ne qs. & c. Si qs. sed quod verbis amphibologicis alium decipere intendit, quodammodo metiri: nam metiri (ut nomen sonat) est contra

MEMBRITERTII.

tra mētē ire: quod ille videt facere, q̄ aliud q̄ ipse habet iudiciū
gignere intēdit auditori: vnde Augustin⁹ lib. Contra mēdaciū.
cap. 3. Culpa (inqt) mētientis est in enūciādo animo suo fallēdi
cupiditas. Ergo illud non licet. ¶ Et confir. Veritatis virtus ea
est, vt suā quisq; mētē illis explicet verbis, quā secūdū cōmunē
vsum talē habēt significationē. Nam (vt. 26. Moral. inquit Gre-
gorius, & refertur. 22. q. 5.) humanā aures talia verba iudicant,
qualia foris sonāt: diuina verō iudicia talia foris audiūt, qualia
ex intimis proferuntur. Et subiungit, q̄ non debet intētio ver-
bis deferuire, sed verba intentioni. Ergo verbis obscuris & am-
phibologicis aliū decipere, est veritati cōtrariū: atq; adeo vbiq;
malū. Ob idq; Augustin⁹ in libro, De cōflictu vitiorū: quod ha-
betur. 22. q. 2. Nec artificioso (inquit) mēdacio, nec simplici ver-
bo oportet quenq; decipere, quia quomodolibet mētitur quis,
occidit animā. Et Isidorus libro. 2. sent. vt refertur eadē causa.
q. 5. Quicūq; (inquit) arte verborū quis iurat, De⁹ tamē, qui cō-
scientiā testis est, ita hoc accipit, sicut ille cui iuratur intelligit.
¶ Secundo principaliter arguitur. Si liceret verborū amphibolo-
gia respōdere ad mētē respōdentis, ad decipiēdum interro-
gantē: eadē etiā verborum arte liceret iurare: nam quibuscūq;
verbis, quē citra mendaciū licite proferri possunt, licet, quando
est necessarium, adijcere iuramentum: sed iurare illo modo nō
licet: ergo nec citra mendacium aliū decipere. Minor cōpro-
batur sentētia Augustini in quodam sermone qui scribitur. 22.
q. 5. cap. Ecce duo. vbi ait. Qui super lapidem iurat falsum, peri-
urus est. Erāt em̄ qui putabāt excusari à periurio, iurātes per
hāc Euangelia, superponētes tamē manum, nō libro, sed lapi-
di: quem ille qui iuramentum exigebat, putabat esse librū. Di-
cit ergo Augustin⁹ illos esse periuros: quia. Cū iuras (inqt) non
iuras lapidi, sed proximo & ante Deum: & quia proxim⁹ intel-
ligit te iurare per Euangelia, periurus es. ¶ Tertiō principaliter
arguitur. Decipere aliū iure interrogantem, vitium est con-
tra veritatem & fidelitatem: sed quod est cōtra huiusmodi vir-
tutes, de se intrinsecē est malū: ergo nulla ratione, nec ad repel-
lendā iniuriā, licet aliū decipere. ¶ Et postremō confirmatur. Si
falsē esset obscuris verbis eū fallere, q̄ cōtra ius percōtat secretū,
id etiā esset pro libito licitum sine necessitate: vt puta cū inter-
rogatus

QVAESTIO. III.

Fol. 77

rogatus posset tacendo, vel appellādo, vel alia iusta via secretū
cēlare: quod tamen non est facile concedendum: ergo neutiq;
ius est, verborū amphibologia quenquam, quamlibet iniuste
percontantem, decipere. ¶ Sed in contrariū est, quia vbi quis-
piam iniuria petitur vt secretum patefaciat, ius habet quacūq;
arte cēlandi secretum, quamuis interrogans æquiocatione
verborum fallatur, modō verba aliquem habeant sensum, quo
citra mendacium proferri possint: vt docet Augustinus super
Genesin. q. 27. & latius contra Faustum lib. 22. vbi exponens il-
lud Abraham, Gene. 2. Dic obsecro quōd soror mea sis: ait, aliud
essē, verum cēlare: aliud verō mentiri.

Questio hæc præcipua est in hac materia
secreti tegendi: atque adeo in qua aliorū
mallēm auscultare sententiā, q̄ meam dice-
re. At verō, quia rē necessariā silentio præ-
terire non possumus, tentabimus ad quē-
stionē septem conclusionibus vtcunq; re-
pondere. ¶ Et, quōd certa primum omnium
ab ambiguis separemus, iaciamus oportet primam hanc con-
clusionem, qua dicenda cuncta nitantur. Mendaciū nulla pror-
sus de causa licitum est. Conclusionem hanc compertissimam
habet Augustinus libro De mendacio. Fuerat enim fortē anti-
quitus philosophorum opinio, licitum esse mentiri pro vita a-
mici seruanda, aut pro aliquo, id genus grauissimo malo vitan-
do: quod mendaciū misericors appellabāt: cuius meminit Pla-
to. 3. De rep. & 2. De leg. & Cic. pro Q. Liga. Et aduersus hunc
errorem composuit August. libros illos duos de Mendacio, &
Cōtra mēda. vbi ait, nec pro vita hoīs, nec (quod multo maius
est) ad enitandum quodcūq; aliud peccatum, quantuncūq;
grauissimum, licere vnq; mentiri. Cui perinde sententiæ theo-
logi vniuersi in. 3. d. 38. vno consensu subscribunt. Ratio Augu-
stini & doctorum est: quia absolutē præceptū est in decalogo,
Non falsum dices: & in. 5. Psal. Perdes oēs qui loquuntur men-
daciū: & Eccl. 7. Noli mētiri omne mēdacium. Vbi in vniuer-
sum, nulla causa excepta, prohibetur omne genus mendacij.
Quod si quis hēsitans arguerit, inde solū colligi mendacium,
sine causa prolatū, esse malum: nihil tamen vetare, quominus
aliqua

1. Cōcl.

MEMBRI TERTII.

aliqua de causa possit fieri bonū: sicut ecclesiasticum ieiunium licite frangitur propter infirmitatem. Respōdetur, q̄ ratio conclusionis ad intentionē Augustini est huiusmodi: vt est apud S. Thomam. 2. 2. q. 110. art. 3. Id quod est intrinsecē & de gñe suo malum, nulla de causa fieri potest vt sit bonū: sicut ignis quia suapte natura est calidus, nullatenus fieri potest vt non sit calidus. sed mendacium, vt dicit Aristot. 4. Eth. cap. 7. per se improbum est & vituperabile: quia voces nature ordine debent verē significare cōceptus: ergo mendacium propter nullam causam potest esse licitū. Attamē dissensio est inter S. Thomam & Scotū & plerōsq; alios, q̄ S. Thomas hac ratione putat, oīa praecepta decalogi adeo esse intrinsecē bona, vt nec Deus posset in illis dispensare: itaq; non potest facere vt mēdacium (salua semper ratione mendacij) sit bonū: quemadmodum nec facere potest vt ignis nō sit calefactiuus. Alij verō putāt Deū posse dispē sare aut in omnibus, aut in aliquibus praeceptis decalogi. Quā quidem cōtrouerſiam, non est praesentis loci dirimere: sed satis est, hoc esse apud omnes cōpertissimū (quicquid sit de dispensatione diuina) communi lege nullatenus fas esse mentiri. Hoc ergo sit fundamentū hui⁹ q̄lioni, quod ponit S. Thomas. 2. 2. q. 69. ar. 1. Qui per iniuriā interrogatur, iure pōt veritatem cēla re: cui tamē mēdaciū dicere, nulla ratione licet. Quo sit vt possit vti q̄buscūq; amphibologiis: dū modō possint in aliquo vsu tato sensu citra mēdaciū intelligi: quis interrogās in alio sensu decipiat: quia ius est cuiuscūq; repellēdi p̄pria iniuriā, nō obstāte alteri⁹ detrimēto. ¶ Hoc habito fundamēto, dicēdum nobis prius est, de modo tegēdi cōfessionē sacramētalē, vbi minus est ambiguitatis: mox de alijs secretorū generib⁹ seculariū. ¶ Sit ergo secūda cōclusio. Ad tegēdū secretū confessionis licitū est vbiq; sacerdoti, dū ea interrogatur quae in cōfessione nouit respōdere se nescire, nec alia opus habet verborū arte: quia id potest in tali casu citra mēdaciū respōderi. De hac cōclusionē satis cōuenit inter doctores (prāter Gabrielē) in. 4. d. 21. tametsi de ratione dissentiat. Enimuerō Ricardus ar. 4. q. 1. hac vtitur ratione. Eadē p̄sona verē affirmare potest aliquid, loquēs in p̄sona alterius, quod verē negat loquēs in p̄sona p̄pria. Angel⁹ em̄ loquēs Moyſi in p̄sona Dei Exo. 20. verē dixit. Ego sum Domi-
nus

QVAESTIO III. Fol. 78.

nus Deus tuus, qui eduxit te de terra Aegypti: quod verē negasset si loqueretur in persona propria: sed sacerdos ea quae audiuit in confessione nouit in persona Dei, & extra confessionem interrogatur vt persona propria: ergo quod in confessione potest affirmare se scire vt Deus, potest extra confessionem simpliciter dicere se nescire. Hac verō ratio meritō non placet Scoto: qui eadem. d. q. 2. scitē arguit aduersus eam. Aliud enim est quempiam loqui in persona alterius: id est fingendo se esse alium (sicut persona comœdiae loquitur vice Chremetis aut Pamphili, cuius personam induit: quomodo Angelus de rubo loquebatur in persona Dei) aliud est loqui in persona alterius: id est, autoritate alterius (quemadmodum prator autoritate quam accepit à rege, proferit sententiam perinde ac si à rege pronunciaretur) & sacerdos in sacramento confessionis non agit personam Dei primo modo, vt putat Ricardus: sed secundo modo, tanquā minister: secundū illud, Io. 20. Accipite spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis: vbi collatum est hoc ministerium: ergo quae audiuit in cōfessione, nō solum scit vt Deus, primo modo, sed vt propria persona & minister Dei. ¶ Et secundo arguitur argumento Scoti. Clauis scientiae ordinatur in clauem potestatis: ergo quemadmodum sacerdos absoluit, cognoscit peccata: sed in persona propria dicit, Ego te absoluo: sicut in alijs sacramentis dicit: Ego te baptizo: aut: Ego te consigno: ergo in persona p̄pria nouit illa peccata à quibus absoluit. Magister enim sententia est qui in. 4. d. 8. opinatur, q̄ sacerdos non absoluit cōfitemem, sed ostendit absolutum. In quo non tenetur. Imō certē sacerdos absoluit qd' vel illo verbo Christi exprimitur: Quorum remiseritis. Vnde Chrysostomus libro tertio. De sacerdotio. Sententiam (inquit) Dei praecedit sententia sacerdotis, & sententiam sacerdotis confirmat Deus. Quo nostri interim, praestant sacerdotibus veteris legis: qui vim non habebant, animarum purgatoriam. ¶ Et tertio arguitur. Quia si sacerdos loqueretur in persona Dei, ad sensum Ricardi, non praemitteret precem illam, Dominus te absoluat: nec diceret: Autoritate mihi cōmissa, ego te absoluo: nam verba illa in persona Dei prolata falsa essent. ¶ Et postremo confir. Quia si vera esset opinio Ricardi, tunc

MEMBRITERTII.

tunc sacerdos reuelans peccata in genere, dicens se scire multa esse peccata in populo, aut se scire conscientiam Petri mentiretur (cum loqueretur in persona propria: & tamē nō scit illa, nisi in persona Dei) sed consequens est falsum: quia secundum doctores in eadem dist. illo modo reuelare peccata, nullum est peccatū, si fieret sine scandalo. ¶ Statim Scotus prosequitur probare, q̄ non licet sacerdoti reuelare confessionem, alijs rationibus quā Ricardus: quas nō est presentis loci recensere. Sed nihil dicit an liceat sacerdoti respondere: nescio. Tametsi in. 4. d. 15. q. 4. ar. 3. id insinuat licere. At verò Gabriel. d. 21. ar. 3. propter argumenta Scoti dicit, q̄ sacerdos simpliciter scit ea quæ audiuit in confessione. Vnde colligit, q̄ interrogatus nec potest respondere: scio: nec: nescio: quia primū esset reuelare secretū sacramenti, & secundum esset mendacium. Et quamuis silentiū sacerdotis suspicionem faciat interroganti, verum esse id quod interrogat, nihil (inquit) ad sacerdotem: quia silentium de se nō generat magis illā opinionem, quā contrariam, sed à malitia interrogantis gignitur illa suspitio. ¶ His verò nihil obstantibus, primum omnium non est neganda illa locutio: q̄ videlicet sacerdos quæ audiuit in confessione scit vt Deus, & non vt homo: quippē, quæ nō solū apud doctores in. 4. d. 21. & De poenit. ca. Omnis vtriusq; sexus. sed apud pontifices est receptissima: vt cap. Si sacerdos. De offi. ordi. & alibi sæpe. Sed tamē verba illa nō faciunt sensum, quem putat Ricardus: puta q̄ scit vt Deus, sicut Angelus loquebatur in rubo: imò sensus est quem comprobāt rationes, quas iam modo faciebamus: nempe q̄ scit vt minister autoritate Dei. At verò nihilomin⁹ vera est nostra conclusio: vt puta, q̄ sacerdos interrogatus (si modò nihil nouit nisi in cōfessione) potest respondere se nescire. Et quādo nulla esset alia ratio, satis esset autoritas theologorū & canonistarū id cōcorditer asserentiū locis citatis: & præsertim Bernardi: q̄ ait: Nihil minus scio, q̄ quod in cōfessione scio: & præterea vsus omnium Christianorum. Voces enim eo modo significant, quo recipiuntur à populo: populus autē Christianus, dum audit sacerdotē iurantē se nihil scire, nihil intelligit, de his quæ nouit in confessione: quare verba illa solum significant nihil se scire extra confessionē. ¶ Est tamē secunda, & quidem propria ratio. Nam sacerdos

QVAESTIO. III. Fol. 79

cerdos ea quæ audiuit in sacramēto, quāq̄ nouerit vt particularis persona, nouit tamē ea in foro & iudicio Dei: quod quidē Deus voluit esse adeo occultū, vt peccata illic cōfessa habeantur omnino pro oblitis: ac si nō fuissent: secundum illud Psal. 31. Beati quorū remissæ sunt iniquitates, & quorū tecta sunt peccata: & Ezech. 18. In quacunq; hora ingemuerit peccator: iniquitatū eius nō recordabor. Quare sacerdos, quēadmodū Deus, dicēs: Ego te absoluo: promittit habere peccata ac si nunq̄ audiuisset: atq; adeo in foro exteriori citra mendaciū potest dicere, se illa nescire. Et hic est sensus illorū verborū: sacerdos scit vt Deus: id est, scit, tanq̄ minister Dei & ad modū eius. ¶ Et cōfirmatur hæc ratio. In alijs iudicijs cū iudex tanq̄ persona publica in vno foro, puta Ecclesiastico, nouit aliquā causam, si postmodū sit iudex in alio foro, videlicet seculari, tūc potest dicere se nihil nouisse de illa causa: intelligitur enim in illo foro. ¶ Sed tertio arguitur. Scire: quāuis vulgari sermone dicatur etiam illud quod idoneis testibus credimus, tamen propriē id solū sciri dicimus, quod mentis firma ratione cōprehendimus (verba sunt Augustini. 1. retrac. cap. 14.) & tamē quod aliorū relatione nouimus, profectō nō certō cognoscimus: quia cū sit omnis homo mendax, potuit qui retulit mentiri: quare propriē nō dicimur illud scire, sicut loquitur Aristoteles de scientia. 1. Post. Nam scientia est certa & euident cognitio veritatis. Quæ diffinitio à iuris etiā peritis recipitur: Baldus enim. L. Scire leges. ff. De leg. Scientia (inquit) est infallibilis notitia veritatis. Quō fit, vt quāuis ille qui est testis ex auditu, multū faciat aliquādo in iudicio ad cōiecturas: vt colligitur ex cap. Præterea. De test. & cap. Hoc videtur. 22. q. 5. tamē nunq̄ absolute testis in iudicio dicitur rem scire, nisi q̄ visu illā, aut alio sensu experimētaliter nouerit: vt habetur cap. Testis. 3. q. 9. vñ lo. 3. Quod scim⁹ loquimur, & quod vidimus testamur. & 1. lo. 1. Quod audiui⁹ (scilicet ab ipso ore Christi) quod vidimus oculis nostris, quod perspeximus, & manus nostræ cōrectauerunt, hoc testamur. Et ideo sub diffinitione testis interrogatur, an sciuerit vel audiuerit: quia audire non est scire. Tunc sic arguitur. Sacerdos ea quæ audiuit in cōfessione, nō nouit nisi relatione illius qui mentiri poterat: ergo dicēs se nihil eorū scire, nō mentitur. Et quāuis illa verba possent face

MEMBRI TERTII

re sensum vulgare, vt negetur etiā scientia ex auditu, satis tamē est, q̄ habet vnum verissimum sensum, vt citra mendaciū proferantur. Et postremo arguitur. Si sacerdoti, dum tyrannicē interrogatur, nihil aliud liceret, q̄ tacere, profectō multū inde sigillum detrimenti pateretur. Nam, quāuis qui tacet nec ait nec negat, tamē in communi vsu hoīm, cum quis nō negat, crimen cuius negatio in laudē cederet, cōfiteri videtur. Vnde qui tacet in iudicio, habetur pro cōfesso: vt. L. i. tit. 3. lib. 3. ordinationum. & l. 12. & 13. De ordine iud. in pragma. reg. Aliæ rationes cōmunes sunt, & sigillo cōfessionis & secularibus secretis. Alia secretorum genera seculariū nō sunt (vt puto) tā celatu difficilia, in teste qui de alieno crimine interrogatur, q̄ in reo, dum interrogatur de proprio. Et ideo in hac secunda parte huius quæstionis dicendū est de teste, & in tertia, de reo. Sed tamē de vtroq; statuitur primum tertia cōclusio. Qui per iniuriā interrogatur de secreto crimine, debet prius, si potest, defendere se aut appellando, aut tacendo, ostendendo in promptu per iniuriā interrogari: vt colligitur ex S. Thoma. 2. 2. q. 69. ar. 1. si modo id facere possit, absq; eo q̄ generet vehementē suspicionē criminis: quod tamē iam modō dicebamus non esse facile. Probatum quia legitimus & iuridicus modus est, cum quis per iniuriā interrogatur, nō respondere: & alia remedia nō admittuntur nisi in necessitate: puta quando modus legitimus, grassante iniuria, nō sufficit. Quarta cōclusio. Testis qui præter ius de occulto crimine interrogatur, nec se potest defendere tacendo (salua maiorū censura) respondere potest se nihil scire. Hanc cōclusionē nō tā habeo cōpertā, q̄ secundā: nec eā volo esse tā certā & probatā. Haud enim nescio doctores esse grauissimos, qui cū certo affirmēt fās esse sacerdoti dicere, Nescio: id tamē dubitāt in alijs secretis secularibus: tamen nec adeo id negēt, vt iuniores quidā opinantur. Verba sunt Gersonis alfabero. 34. Q. Postq̄ enim dixit licere sacerdoti respondere: Nihil scio, subiungit: Si autem possit similiter in alijs purē secretis ita respondere sine mēdacio, ego non audeo definire: videretur tamē alicui par ratio, vt par verbi intellectus. Hæc Gerson. Vbi magis alludit ad partē affirmatiuā, q̄ ad negatiuā. Et Scotus. 4. d. 15. q. 4. ar. 3. cū admonuisset reum iniuste interrogatū, vt ad modū iuristarū neget proposita vt

QVAESTIO. III.

Fol. 80

sita vt pponunt, subnectit: Sed nūquid si neget, intendēs negare sicut sacerdos facit de cōfesso, dicēs: Nihil mali scio: an teneat pœnitere? Respōsio. Bonarū mētū est culpā agnoscere, vbi culpa nō est: & ideo in tali casu tutū est pœnitere. Vbi Scotus certē non loquitur de teste, nec negat ipsum licitē posse respondere: Nescio: sed loquitur de reo qui negaret se fecisse. De quo adhuc dubitat. Et S. Tho. 2. 2. q. 69. ar. 1. nec ait nec negat: sed hoc solū dicit, q̄ reus iniuste interrogat⁹, pōt per appellationē vel aliter licitē subterfugere: mēdaciū tñ dicere nō licet. At verō Adrian⁹ nō ignobilis author, quot. n. respōdendo ad secundū principale, dicit esse licitū in alijs secretis respondere, Nescio, sicut in secreto cōfessionis. Cui consentit n̄ Syluester, verbo, mēdaciū. §. 6. Sed, quicquid sit de authorib⁹, pbatur cōclusio rōne. Et primō. Si qui interrogat solū id nouerit ex aliorū relatione, ambigi nō potest, quin possit simpliciter respondere se nescire: vt patet ex tertio argumēto modō factō ad secundā cōclusionē. Imō nō solū si iniuste, sed dū iure & ratione interrogat, nullā iniuriā facit qui respondet se nescire, quod aliorū relatu nouit, q̄ mētiri poterāt. Nisi esset res admodū manifesta. Si em̄ ego negare me scire esse Romā: quis eā nō vidi, mētiri iudicaret. Sed ad rē, probat⁹, q̄ dū testis secretū de quo interrogat nouit visu, vel experi mēto cuiusq; sensus, respondere possit se nescire. Quā quis in iudicio interrogat veritatē, solū interrogat sed in ius (nā præter ius, nullus habet iudex potestātē interrogadi: id em̄ possum⁹ quod de iure possum⁹. cap. Faciet. 22. q. 2. & l. Filius. ff. de cōstitut.) sed secundū ius inquisitio fieri nō potest de occultis: vt expressē cauetur cap. Qualiter & qñ. el. primero. De accus. ergo testis solū interrogat, an sciat aliquid quod nō sit iure occultum: & per cōsequēs, rñdens se nihil scire nō mētitur, si nihil aliud sciat, q̄ quod est iure occultū. Ad hoc iuniores quidā, aliās egregiē docti, sustinentes cōtrariū, respōdēt q̄ in illo capitu. citato, solū habet q̄ iudex exigēs iuramentū, debet in forma excipere occulta crimina: vt videlicet iurēt testes quicquid sciunt, exceptis occultis: & tūc manifestū est, testē posse citra mēdaciū respondere se nihil scire: quia respōdet ad intentionē iudicis. Si tamē iniquus iudex nihil excipit, sed petit iuramentū, vt dicāt testes quicquid nouerint simpliciter: tunc est quæstio an liceat respondere se nihil scire: &

L. 2 dicunt

MEMBRI TERTII

dicūt isti nō esse licitū: quia verba vt excusentur à mendacio, debēt proferri ad intentionē interrogantis: & in tali casu verbū Nihil, nō habet vnde restringatur: & ideo sensus est, q̄ ille nihil scit, nec publicū nec occultū: quod est mendaciū. ¶ Hi tamē aut nō capiūt, aut dissimulāt vim argumēti. Enimverò nō solū iure tenentur iudices inquirentes exceptionē exprimere de occultis: vt latē mēbro. 2. monstratū est: sed quādo iniquus iudex illam non faciat, iure ipso intelligitur facta: & ideo verba: Nihil scio, iure ipso restricta sunt, vt intelligantur de illis criminibus, quæ iuridicē possunt inquiri, in quibus reuelādis testis subiicitur tali iudicio. Vnde, licet nō respōdeant ad intentionē iudicis iniquitatis, interrogātis sine exceptione, respōdent tamē ad illā quam iure deberet habere. ¶ Et cōfirmatur hoc: quia si probus iudex & sapiens, me interrogaret in vniuersum quicquid scio, optimē respōderem: Nihil scio (quāuis aliquid secreto scirem) quia conijcere intentionē suā esse solū interrogare illa quæ iure potest: ergo eadē ratione, quādo improbus aliquid præterius interrogat, qui respōdet ad intentionē iuris nō mentitur. ¶ Sed quid si in particulari me interrogat, vtrū Petrus occidit Ioannē (quod ego solus vidi) videtur esse mendacium si respondeam: Nescio: nam non apparet quomodo illud verbū restringatur à iure. ¶ Respōdetur, q̄ iure possum respōdere: Nescio, quia iure intelligitur: Nescio vt dicā: aut nescio eo modo quo iure debeā dicere. Nec hoc est tam pulchrum cōmentum, q̄ nōnulli existimant: nam cum voces sint signa eorum quæ sunt in anima: vt inquit Aristoteles. 1. Periher. nemo potest respondere nisi illud quod scit: & ideo perinde est: quempiā interrogare de aliquo facto, ac si interrogetur quid sciat de illo facto. Vnde sicut iniuste interrogatus quid sciat de hoc homicidio, potest respondere: Nihil: pā iure intelligitur: quod debeā dicere: ita interrogatus an Petrus fecit hoc homicidium, potest respondere: Nihil scio: quod est: Nihil debeo dicere. ¶ Nec abs re certē adducitur huc illud Mar. 13. De illo die nemo scit, nec filius hoīs. Nam quāuis multifariā à doctoribus exponatur: vt adnotat S. Thomas. 3. p. q. 10. ar. 2. (Origenes enim exponit de corpore Christi mystico: quia Ecclesia nescit illum diem: alij glossant de Christo secundū scientiā acquisitā: secundū quā Christus nō nouit illū diem: atq;

QVAESTIO. III.

Fol. 81.

atq; aliter alij) tamē profectō germanus sensus illius verbi est, q̄ Christus nescit illū diē, vt dicat in hac vita: nō modo propter authoritatē sanctorū ita exponentiū, sed q̄ textui nullus alius sensus coheret. Cum em̄ Apostoli rogassent Christū: Dic nobis q̄n ista fiet, & quod signū erit, quādo hæc oīa incipiet: & Christus ad secundā partē interrogationis respōdisset, tradēdo signa iudicij: ad primā partē, quasi respōsum negās, ait: De die illo nemo scit: nec filius hominis, id est: Nec vobis in hoc tēpore expedire scire (vt ait Hieronymus super Matth. cap. 24.) nec mihi cōuenit dicere (vt ait Augustinus lib. 1. super Genesim cōtra Manichæos) quasi dicat: Ego, quatenus redēptor, habeo vos docere quæ pertinet ad redēptionē: & ad finē redēptionis pertinet, vt ignoretis hunc diē. Ergo tantū valet: filius nescit: sicut: filius nō debet facere vt sciatis. Sicut ē cōtrario, Gen. 22. Nunc cognoui q̄ timeas Deū: tantum valet, sicut: Nunc feci vt cognosceres. Re vera absq; scrupulo affirmauerim hæc quartā conclusionē, quoad me maiores contrariū doceāt. ¶ Sed est cōtra illā argumentū. Quādo vna pars cōtradictionis est vera, altera est falsa: sed quādo quis secreto quid sciuit, verū est si dicat: scio: ergo falsum est si dicat, nescio. ¶ Respōdetur, q̄ quoties quis per iniuriā petit, vt reuelet secretū: siue sit secretū sacramēti, siue aliud faculare, respōsio negatiua est vera, & affirmatiua falsa: q̄ restringitur à iure sicut negatiua. f. Aliquid scio quod debeā dicere. Si tamē sua spōte absq; necessitate sacerdos illas cōtradictorias proferat, tūc ait Durād. 4. d. 21. q. 4. q̄ affirmatiua est vera: quia tūc nō restringitur, & negatiua est falsa. Sed nihilominus dicēs se scire, peccat reuelādo confessionē. Palude verò eadē distinctione. q. 3. ait, q̄ quāuis sua spōte proferat illas cōtradictorias, vbiq; affirmatiua est falsa, & negatiua vera: quia sensus est, se aliquid scire quod debeat dicere, tanq̄ hō: quod falsum est, siue cōpulsus id dicat, siue nō. ¶ At verò crediderim (cū sermo est de cognitis in sacramento) negatiuā semper esse verā & affirmatiuā falsam, vbiq; proferantur, propter tertium argumentum quod fecimus ad secundam conclusionem: quia quod notum est solum ex relatione, propriē non dicitur sciri: nec opus est alia restrictione. Si tamē scire extēdatur ad ea quæ testimonio aliorū nouimus, tūc q̄n sacrilegus sacerdos sua spōte reue-

MEMBRI TERTII.

lat cōfessionē, parū refert quomodo loquamur: nā siue affirmatiua sit vera, siue falsa, utroq; modo est graue peccatū referare sigillū. Fortē verisimilior est opinio Petri de Palu. nō tm̄ propter rationē suā, sed quia sacerdos nō modo quādo petitur per iniuriā, sed extra illū casum, potest dicere se nescire quā audiuit in cōfessione. Exēpli grā. Est sacerdos in cōfessione & colloquio, ubi incidit sermo de illo cui cōfessionē audiuī, cui mores alij probāt, alij reprobāt. Pōt pfecto sacerdos, & deberet, dicere: Nihil mali scio de hoīe. Et id nō solū qñ eius silentiū suspitionē faceret, aliquid se scire in cōfessione (nā tūc teneretur oīnō) sed etiā propter comitatē, posset hominē illa ratiōe laudare. Quare tūc etiā negatiua est vera, & affirmatiua falsa. At verò nulla aut necessitate aut utilitate id exigēte, nō debet sacerdos temerē affirmare se nihil scire (quis nihil sciat nisi in cōfessione) quia tunc fortē aut accipitur in sensu vniuersali, ut ait Durādus, & sic erit mendaciū, aut saltē verbū erit vanū. ¶ Quod si quis arguat. Sequeret, q̄ sacerdoti nullaten⁹ liceret in genere dicere: scio aliqua esse peccata in populo: nā eādē ratiōe illa affirmatiua esset falsa, si nō sciret nisi in cōfessione: cōsequēs est falsum: nā illud citra scādālū licitū est, quia nō est reuelatio cōfessionis, nec cōdemnamus sacerdotē dicentē, se scire cōscientiā & pētā Petri. Respōdetur cōsequentia nō valere: quia illa affirmatiua nō est reuelatio sacri: & ideo accipiēda est in sua, ppria significatione: atq; adeo tūc est vera. ¶ Sed de alijs secretis secularibus qñ quis sua spōre reuelat secretū quod pprie scit, puta visu vel alia experiētia, credo verū dicere, cū ait se scire. Est em̄ alia ratio de sigillo cōfessionis: ubi, cū sacerdos nihil sciat nisi ut Deus, quomodo cūq; reuelat ut hō, fortē mētatur. Alia verò secreta sciūt hoīes, ut hoīes: & ideo dicētes se scire, verū dicūt (nisi cū vi & iniuria interrogātur) peccāt tamē cōtra secretorū fidē. ¶ Sed hoc est quod me dubiū *Dubium.* peius torquet. Quid si improbissim⁹ homo interrogaret testē: dic mihi quicquid scis de hac re, q̄ tuncq; secretū sit, nec possit iure reuelari? Videtur em̄ tūc respōderi nō posse, nescio: nā tūc cū alter expresse interroget id quod nō debet dicere, nō video quō in verbo, nescio: possit subintelligi restrictio cōtradictoria: ut dicā, quippe quē exclusa est ab interrogāte. ¶ Re vera fortē tūc responsio illa, nescio: nō careret mēdacio: Sed esset sic interrogās

QV AESTIO: III.

FoE 8.

interrogās obiurgādus, tanq̄ indignus cui aliquod responsum redderetur. Tamen si forsā etiā tūc a iure restringitur respōsio: quicquid malitia interrogātis verbis expresse. ¶ Attamē supersunt ex his cōclusionibus dubia nōnulla. Primū. Quid si tyrannus nō satis habet, ut sacerdos dicat se nescire, sed vrget ut dicat an audierit. ¶ Respōdetur, q̄ potest verē respōdere se nō audisse: primò, quia Christianus populus nihil intelligit per illa verba de his quā audiuit in cōfessione, & præterea quia id non audiuit, nisi tanq̄ Deus, ut habeat tūc pro oblito, ac si non esset dictū. ¶ Sed quid si percōtetur, an audierit in sacro cōfessionis? utrū licitē possit negare se audisse? nā dicere, nescio: nihil iniua bit: maxime dū est verisimile non fuisse oblitū. ¶ Haftenus opinione secutus communem, respondebā inter legendū, licitū esse sacerdoti dicere, se nō auduisse in cōfessione, sed re modo oculatius inspecta, verisimilius mihi videor aliter sentire. ¶ Et probatur id non licere. Primò, quia quis in illo verbo: non audiui: cōmodē possit intelligi restrictio: extra cōfessionē: in hoc tm̄: nihil audiui in cōfessione: incōgrue pfecto admodū intelligi potest: eo q̄ interrogās explicat contrariū. scilicet an audiuit in cōfessione. Et ideo nō excusatur a mēdacio: quemadmodū nō excusaretur, si diceret: nihil audiui, nec tanq̄ De⁹, nec tanq̄ homo. Et cū, nec ppter sigillū cōfessionis, mētiri permittat, sit ut illud responsum nō sit licitū. ¶ Secūdò, pbatur, tale responsum nunq̄ esse necessariū. Sigillū em̄ cōfessionis adeo debet esse sanctū, ut nō solū nō affirmemus quā illic audiui, sed nec negemus quē illic nō audiui. Vnde si sacerdos inductus in testē interrogetur, an poenitēs fecerit homicidiū: quis ille fuerit innocēs, nec crimē fuerit cōfessus, non debet sacerdos dicere: nunq̄ hoc audiui in cōfessione: quia quis illud sit verū, nec sit reuelatio sigilli, quā cauetur in iure, est tamen quādam contaminatio sacramenti, nec potest esse sine scādalo. Secus si post mortem dicat confessor: Nunq̄ talis confessus est mihi peccatū mortale: quod etiā rarissimē fieri debet. Ergo si impudentissimus tyrannus roget sacerdotē: an hoc audisti in cōfessione in quantū Deus: hoc illi respōso exprobrandū est verbū. Sacrilege hac est sacri religio, ut nec si poenitens mihi dixisset, affirmare possem: nec si non dixisset, negare deberem: nec affirmatio nec negatio mea

MEMBRI TERTII.

potest tibi facere fidem: quare neutrum à me responsione expectes. Quæ quidē verba nullā profectō de se suspensionē generāt, verū ne sit quod interrogatur. At nō cōtendo renuere, quin dato casu quo nō possit aliter celari sigillū, liceat respōdere: non audiui in cōfessione: quia vniuerso populo receptū est, vt verba illa excusent à mēdacio. Sed credo nunq̃ esse necessariū: atq; adeo difficile posse excusari à mēdacio. ¶ Sed tamē si tyrannus interrogaret sacerdotē, an Petrus occidit Ioannē (quod sacerdos nouit in cōfessione) nec esset cōtētus illa respōsione: nescio: tunc Adrianus in. 4. q. De sigillo. dicit, q̃ sicut potest respōdere se nō audiuisse in cōfessione, ita potest respōdere, q̃ Petrus nō occidit. Sed re vera in hoc nulla prorsus est apparentia. Primō, quia in illo verbo: Petrus nō occidit: nullus potest subintelligi modus, qui illud excuset à mēdacio. Ineptissima em̃ interpretatio esset: nō occidit vt dicā: quia facta nō habet ordinē inmediatū ad hoc quod est dicere, sicut, scire: & alia x̃ba sensationū. Et præterea, quia illa respōsio nunq̃ est necessaria. Potest enim cōvinci tyrānus, nō solū hoc respōso quod modo dicebamus, sed potest adhuc addere sacerdos. Quō possum dicere Petrum occidisse, cū id nesciā? Nam quanq̃ id mihi esset cōfessus, forsā esset mēritus: & quanq̃ tacuisset forsā voluit celari, & sic tē cōfiteri. Et hæc de sacerdote. ¶ Alterū dubiū est de alijs secularibus secretis. Vtrū qui iniuste interrogatur de secreto, & postq̃ respōdet se nescire, adhuc vrgetur vt respondeat simpliciter an Petrus occidit Ioannē, affirmādo vel negādo, vel an vidit homicidiū fieri, an audiuit: vtrū (inquā) liceat respōdere nō vidi, nec audiui, aut Petrus nō occidit? ¶ Aliquando in lectionibus nostris excogitauimus modū, quo testis abūde se posset protegere. Dicebamus enim, q̃ quemadmodū licet tunc testi dicere se nescire, ita licet ei negare oīa verba sensuū quæ pertinet ad scientiā: vt puta dicere q̃ nec vidit, nec audiuit, nec est memor: quia hæc oīa verba explicāt quodā modo scientiā: & ideo videntur posse eodē modo restringi: scilicet, nec vidi, nec audiui vt dicā. Et si hæc respōsio saluaretur, à mēdacio, profectō sufficientissima esset ad celandū secretū alienū. Nam tunc cum testis iniuste interrogaretur an Petrus occidit, posset respōdere q̃ nec audiuit, nec vidit, nec omnino scit: & quod nescit, nec affirmare potest

Dub.

QVAESTIO III.

Fo. 83

potest nec negare. At verò iam mō vereor rem adeo extenderet: nec sum tā cert⁹ an in verbis: nō vidi: nō audiui: possit aptē subintelligi: vt dicā: sicut in verbo, nescio. Nec forsā ego ita respōderē: sed tñ nec eum prorsus cōdemnarem qui ita responderet. ¶ Tertia & postrema pars hui⁹ quæstionis ad reū spectat, quæ nō est tam facile instruere, vt citra mēdaciū se protegat. De quo statuitur quinta cōclusio. Reo, cū iniuste interrogat de proprio, sed secreto crimine, nec prodest respōdere se nescire, nec licet negare verum crimē, dicēdo: nō feci. Prima pars est manifestā: nam ridicula esset respōsio, si hō diceret se nescire, dū interrogat de proprio opere: nēpe cuius nō est verisimile se esse oblitum. Secūda verò parti conclusionis nō cōsentiant oēs doctores. Imō Adrian⁹ in. 4. in. q. De sigillo. in sol. 2. argu. quis loquatur de sacerdote producto in testē, interserit tñ generaliter, q̃ reus iniuste adiuratus de crimine, quod iure est occultum: quia nō tenet semetipsum prodere: pōt secundū oēs doctores respōdere, q̃ nihil de facto illo nouit, vel certē q̃ nō fecit. Hæc Adrianus. Veruntñ nescio qui sint illi oēs doctores. Fateor me nullū legisse. Sūt qui impingant Scoto, q̃ licet adultera, cū iniuste interrogat à marito de adulterio sub comminatione mortis, respōdere se nō esse adulterā: quod tñ nusq̃ legi apud Scotū. Imō verò Scot⁹ in. 4. d. 15. q. 4. ar. 3. vbi loquitur de reo iniuste interrogato, admonet vt respōdeat his verbis: Nego, pposita vt proponitur: vt iure publica. Quod si iudex vrgeat eu, vt confiteatur propositū, vel vt neget, respōdere posset, q̃ ipse respondit sufficienter ad accusationē. Hæc Scot⁹. Vbi nō cōcedit licentiā dicēdi: nō feci: sed nego proposita vt proponitur. Subiūgit tamē. Sed nūquid si neget, intēdens illud negare vt propositū est. s. vt publicū, tenet ille pœnitere tanq̃ de mēdacio? Respondeo. Bonarum mentiū est culpā agnoscere, vbi culpa non est: & ideo tutū est tunc pœnitere de illo quale est, sub dubio an sit veniale, vel mortale. Hæc Scot⁹. Vbi sub dubio relinquit an liceat dicere: nō feci: & magis inclinat in partē negatiuā. At verò quicqd sit in aliorū opinione, nulla mihi tamen, vel apparenti ratione, persuadere possum, vt liceat occulto peccatori iniuste interrogato dicere: nō feci. Nec video quō possit illud excusari à mēdacio: nam maximē quia subintelligitur: non feci vt dicam: sed profectō

5. cōclu.

MEMBRI TERTII.

profecto sensus ille violentissimus est: & enim quia dicere: procedit ex scientia in verbo: nescio, potest subintelligi: ut dicā. i. nō scio tali scientia quæ iure sit propalanda: attamen opus non habet talem ordinē ad sermonē. ¶ Sed ais forte alia ratione posse illud verbum excusari à mendacio, per æquivocationem tēporis. Vt si adultera admisit amicū heri, possit modò iurare, nō fecisse adulterium: ut subintelligatur: hodie. Quēadmodū Angelus de Perusio super. l. Idem. ff. de condi. ob turpē causam. & Ananias. c. Qui cū iure. extra De furtis. referūt de beato Frācisco, q̄ cū Perulij, rogaretur à prætorē persequēte criminofum quēdā, an vidisset eum transire, respondit: non transiit hac sinū vellis insinuans. Sed re vera commētum hoc minūs placet. Nam et si qui iniuste interrogatur, non teneatur respondere ad intentionem interrogantis, tenetur tamē eis verbis secretum celare, quæ in aliquo sensu recepto apud vulgus, vel apud sapientes sint vera: alias mētitur: quod neutiq̄ licet. Et certē oratio: non feci: facit sensum vniuersalem: nunq̄ feci: & non trāsiuit hāc: refertur ad illum locum de quo alter interrogat. At qui diuus Frācisus forsan aut falso circumfertur ut author illius responsi, aut putauit vir sanctissimus id esse licitum. Alium cōmemorat diuus Augustinus sanctum episcopum Firmū nomine: firmiorem (inquit) voluntate: qui, cum ab eo quærent apparitores, quē ad se confugientes occultauerat, hoc solū respōdit, nec mentiri se posse, nec hominem prodere. Multaq̄; passus tormēta in sententia permāsit: Quia nimirū patientia indulgentiā ab imperatore homini calamitoso impetrauit. ¶ Sexta cōclusio. Mendaciū quo qui iniuste interrogatur negat proprium crimē, non est perniciosum, sed officiosum: atq̄; adeo, si fiat sine iuramēto, nūq̄ est mortale, sed solū veniale: siue in iudicio interrogetur, siue forā iuris, siue extra iudiciū: ut cū adultera interrogatur de adulterio à marito: qui nō est iudex. Probat. Nā qui sic mentitur nemini facit iniuriā, imō ipse est qui iniuriā patitur. ¶ At verò cū nec venialiter peccare quoquo modo liceat, quid facturus est miser homo, qui cōtra omne ius interrogatur de secretissimo proprio crimine? ¶ Respondetur septima cōclusione. Si verba non occurrerint, quibus per æquivocationem, vsu hominum receptam, citra mēlacium celare possit crimen, mori

6. Cōclu.

7. Cōclu.

QVAESTIO III.

Fol. 84.

ri debet, anteq̄ mentiatur: licebit tñ nonnunq̄ id reuelare, ut videbit quæst. sequenti. Interim tñ si percunctetur quis, quib⁹ amphibologijs poterit se miser tueri, nō possumus illas sigillatim colligere: sed pro sua quisq̄; peritia & prudētia illas poterit excogitare: Posset. v. g. occultus homicida cōtra ius interrogatus respōdere: iuro me neminē occidisse: nā illa oratio Latine amphibologica est: & si prim⁹ accusatiu⁹ accipiat passiuē: & secund⁹ actiuē, est vera. Quēadmodū Pyrrho respōdisse fert Apollo: Aio te Aecidas Romanos vīcere posse. Atq̄ posset adultera, cū adulteriū percōratur marit⁹, respōdere. Quid proderit mihi iurare nō fregisse fidē, aut quō dabis fidē dictis ei⁹, quā nō credis seruasse fidē thori? Itē posset iurare se nō fregisse matrimoniū (nā post adulteriū adhuc manet integrū matrimoniū) quis maritus intelligat, nō fregisse fidē thori. Posset itē mulier q̄ nupsit cōsobrino, si ab apparitore iniuste interrogatur, an marit⁹ intrauit domū, respōdere neminē intrasse p̄ter cōsobrinū suū. Quēadmodū Sara celauit esse vxorē Abrahæ, dicēs se esse sororē. Crediderūt. n. Aegyptij nō posse sororē nupsisse fratri. Attamen inutiles iam inō sunt huiusmodi respōsiones. Tāta est interrogantiū versutia. ¶ Sed utrū posset homo, ut cēlet se iniuste quælitum, dū interrogatur an sit ipse ex fratribus minor, iurare se esse maiore: cum tamen sit natu minor, sed qui succēdit in primogenitura paternæ domus.) Et videtur q̄ sic. Imō q̄ posset iurare se esse Petrum, cum tamē nō sit nisi frater eius. Nam hac ratione excusat Augustinus Iacob à mendacio, dicentem se esse Esau. ¶ Respondetur, q̄ non auderem hoc admittere. Quia aut non est adeo certum Iacob non fuisse mentitum: aut id respōdit inspiratione diuina: aut (quod puto sentit Augustinus) sermones illi erant apud gentem illam vsitati in illa significatione, ut citra mendacium possent proferri. Vnde Gregorius, ut refertur. 22. q. 2. Si quis (inquit) per vetus testamentum, suum vult tueri mendacium: quia min⁹ illic quibusdam fortasse nocuerit, dicat necesse est, rerum alienarum raptū, retributionem iniuriæ, quæ infirmis illic concessa sunt, sibi nocere non posse. ¶ At nunquid si quis interrogatur, ut testis, an vidit Petrum fugientem: vel, tanq̄ reus, an occidit Petrum, poterit respondere: non vidi Petrum: aut, non occidi Petrum: quem tamen occultē

MEMBRI TERTII.

eultē occidit? Videtur enim id licere, nec esse mēdacium: nam, ut scripsimus in dialecticis, nomina singularia æquiuocē significāt: & ideo potest respondēs subintelligere aliū Petrū quem non occidit, aut quem non vidit: quemadmodū dicūt dialectici has nō cōtradecere: Canis est in mari: Nō est canis in mari: & vtrāq; esse verā, eō q̄ subiectū accipit æquiuocē. Respōdetur, q̄ nō esset sine mēdacio huiusmodi respōsio. Nam secundū receptissimū vsum oīm, affirmatio & negatio in nōib⁹ his proprijs pro eodē accipiunt: ac si nō esset nisi vnus, qui nūcuparet illo nōie. Vt si me percōtante an Petrū videris, respōdeas: non: negatio ad eum refert, quē ego quæro. Nec aliū potest sensum admittere. Sed immensū opus esset per singula discurrere. Prudentis erit ex his cetera perpēdere. Sed intas adhuc presius, quid faciet miser hō qui mortē cōminante tyranno nisi verū fateatur, non habet qua se amphibologia pteget? Aut adultera, quā marit⁹ nudo gladio petit fateri adulteriū, vt iuret an adulteriū fecerit? Respōdet, q̄ plures sunt hoīes, negitiæ, & violētiæ, q̄ vt possit oībus obuiā iri. Ob idq; in tali casu mori opus est: quemadmodū si tyrānus nūhi cōminaret mortē, nisi peieraret aut leuissimē mentirer, mortē prius deberem oppetere, q̄ mentiri. Ad priū argumētū principale, cōcessa priori præmissa: putā nūq̄ esse licitū mēdaciū: negatur secūda. Nec. n. sat est ad integrā rationē mēdaci, fallēdi cupiditas, nisi oratio sit falsa. Est. n. mēdaciū: vt inquit illic Augustinus: falsa significatio cū voluntate fallēdi: mō qui amphibologia cū fallit, qui iniuste interrogat, in aliquo sensu verū profert, quo excusatur à mendacio. Neq; tunc venit contra mentē: quia id in aliquo sensu profert quod habet in mēte: quis alius aliud cōcipiat. Atqui eodē modo respōdetur ad cōfirmationem, q̄ qñ hō interrogatur absq; iniuria, simpliciter & candidē respōdere debet: puta verbis quibus interrogās non decipiatur. Sed qñ vi & iniuria petitur: quia licet ei veritatē exclare: nihil agit cōtra virtutē, proferēdo æquiuocū verbū: quia eiusmodi respondentē præcipua intētio non est fallēdi, sed ius suū seruādi. Dicta verō sanctorū eō tendunt, vt prohibeāt responsa per verba quē nullū possunt facere verū sensum, secundū significationē vsu receptam: quippe q̄ nō possent à mēdacio vlla ratione excusari. Et eadē

ratione

QV AESTIO. IIII.

Fol. 85

ratione respōdetur ad secūdū principale. Qui. n. p lapidē iurat falsum, nō excusatur à mendacio, postq̄ falsum est quod iurat: nec à periurio: nā cū enunciet se iurare per Euāgelia: quis ponat manū in lapide, tñ omnes intelligūt, se iurare per Euāgelia, nec possunt aliud intelligere. Ad tertium respōdetur, q̄ quis mēdaciū. i. falsum dicere cū intētiōe fallēdi: eatenus sit intrinsecē malū, vt nulla de causa iuste fieri posset, tñ decipere nō est adeo de se malū, quin per amphibologiā liceat, ad repellendū iniuriā. Vnde subsequitur solutio cōfirmationis. Nam citra necessitatem nō licet vt huiusmodi amphibologijs: non q̄ essent mendacia, sed q̄ hoīm cōuietus & societas id exposcat, vt hoīes vitationib⁹, atq; perspicacionib⁹ verbis in serijs vtant: nē se fallāt, nisi ioco, in ridiculis: vt author est Aristot. 4. Eth.

QV AESTIO QVARTA.

TRVM vsq; adeo obligemur ad secretorum fidentē, vt teneamur nōnunq̄ mortē prius oppetere, q̄ secretū detegere. Ad partē negatiuā arguitur. Reuelare secretū, vt supra dictū est, ex genere suo non est nisi dānum, & iactura famæ, quæ violat proditiōe criminis: sed vita, bonū est multo pretiosius q̄ fama: nā pellē propelle: & cuncta quæ habet homo, dabit pro anima suo. Iob. 2. ergo si alterius eorum iactura facienda est, potius debemus famam, vel propriam, vel alienam abijcere, quā propriā vitam. Confir. quia, vt frequenter solēmus repetere, iugū Dñi suaue est, & onus leue: Matt. 11. sed cū terribiliū terribilissimum sit mors: vt est in 3. Eth. grauissimū esset pceptū, vt alienā famā dispēdio vitæ protegere astringeremur: ergo nemo ad id obligatur. Secūdo principaliter arguit. Si teneremur fidē secreti seruare cū periculo mortis, id maximē esset, quia propalare secretū est ita intrinsecē malū, vt nulla ratione possit esse iustum: q̄le est, occidere, fornicari, mētiri: sed hoc falsum est: nō reuelare secretū multis de causis iustū est: puta ad obuiandū cōi malo: & causa frīs corripiēdi, vt secūdo mēbro dictū est: ergo & causa defendēdi vitæ, q̄ in bonis tpalibus summū est, id etiā licebit. Et cōfir. Nā in operib⁹ charitatis null⁹ tenet, puidere proximo cū graui detrimento proprio: imō nec seruare promissum: quod elegāter tractat Cicero li. 1. De offi. Si cōstitueris (inquit)

te

MEMBRI TERTII.

te cuius aduocatū in rē prēsentē esse vēturū, atq; interim gra-
uiter egrotat fili⁹ cōperit, nō est cōtra officiū, nō facere quod
dixeris. Ergo quanq̃ fidē quis secreti prōmiserit, nō tenetur cū
dispēdio vitæ seruare. ¶ Tertiō principaliter arguitur. Cuiq̃;
integrū est & liberū, propriū crimen, aliās occultū detegere, vt
vitā seruet, nā potest quis dare famā pro vita, vt dixim⁹. q. 3. mē-
bri primi: ergo facili⁹ potest quis antepōnere vitā, p̃priā famā
alienā: atq; adeo nunq̃ tenetur homo mortem obire, vt secre-
tum contegat. ¶ In contrarium est, quia tenentur Christiani
pro fide, pro religione, & pro bono publico mortē oppetere:
ergo sacerdos anteq̃ sigillum referet confessionis (quæ sacrile-
ga esset sacramenti cōtaminatio) mortem perpeti debet: & cui
arcanum publicum committitur, eādē ferē lege tenetur.

IN hac quæstione quarta huius mēbri: atq; adeo
totius operis postrema, dicere tandem restat, quid
facturus est miser homo cum vi & iniuria petitur
reuelare secretum, nec se potest citra mendacium
defendere, an debeat prius mori, q̃ secretum detegere. Sed sunt
fortē qui quæstionem hāc superuacua iudicabunt. Nam si se-
cretū calare: ius est naturale, diuinū & humanū, vt sup̃a com-
mōstrauimus: atq; adeo: secretum reuelare, sit suapte natura vi-
tium, ambigit nemo mortem esse potius oppetendā, q̃ reuelet
arcanum. Est em̃ doctrina Arist. 3. Eth. summa cuiq̃; tormen-
ta, mortemq̃; ipsam obeundā, anteq̃ inhonestū quid admittat,
imō documentū est Pauli Roma. 3. iustā esse damnationem eo-
rum, qui faciūt mala vt inde veniāt bona. His veruntū respon-
demus, q̃ quis dubium non sit, imō per se sit manifestū, non ef-
se licitum peccare, nec pro vita, nec propter aliū quencūq; fi-
nem (nam est contradictionis implicatio, esse aliquid licitum
q̃n̄ est peccatum) hoc tñ est sub iudice in quæstione nostra, an
sit peccatum reuelare secretum, q̃n̄ quis non potest id contege-
re, nisi cum dispēdio vitæ. Et quidem si illud esset eo modo in-
trinsecē malum, sicut periuriū aut adulterium, nulla esset quæ-
stio id non licere, sed quia nō est adeo malū, quin pro iusta cau-
sa illud liceat, vt insinuauimus in tertio argumento, quæstio est
vtrū adeo obligemur secreta calare, vt anteq̃ reuelemus moria-
mur. ¶ Atqui, vt. 2. & 3. q. primi membri attigimus, sex sunt se-
cretorum

QVÆSTIO. IIII.

Fol. 86.

cretorū gradus, qui varias & diuersas habent considerationes.
Ob idq; decem cōclusionibus respondebimus ad quæstionē.
Secretorū enim aliud est alienū, aliud verō propriū: & ex alie-
nis aliud pertinet ad religionem sigilli confessionis, aliud verō
est seculare: & ex secularibus, aliud p̃tinet ad bonū publicū,
aliud ad priuatū: & ex priuatis, aliud extortum est per iniuriā,
atq; aliud citra iniuriam cognitum: & ex his aliud recipitur da-
ta fide, velut in deposito, & aliud fortē & casu cognoscitur.

¶ Prima ergo conclusio sit de secreto confessionis. Sigillum sa-
cramenti confessionis adeo sanctum est, tantoq; vinculo ligat,
vt mors sit prius obeunda, q̃ modo aliquo reueletur. Conclu-
sio hęc supponit primum, arctissimum esse p̃ceptum sigilli
seruandi: quod partim probatum est. q. 2. membri primi. Vbi
mōstrauimus fidem generaliter secretorum, iure naturali, diui-
no, & humano, esse in p̃cepto: primō ex cōditione vitiorum,
quę suapte natura digna sunt quę contegātur, quēadmodum
virtutes dignę, contrā, sunt quę palām fiant. Et secundō, ra-
tione charitatis: nam quę nobis optamus, & alijs p̃stare tene-
mur: & vnusquisq; id ratione optat, vt quod cōmisit secretum
secretō custodiat. Et tertiō, ratione finis: nā fide secretorum
de medio sublata, cessarent commoditates plurimę, amicitia:
vt puta cōsilia, & solatia, quę amici ab amicis secretō petunt.
Quę quidem rationes, & alię quas illic tractauimus, multō ef-
ficaci⁹ comprobant sigillum sacramenti confessionis, q̃ secre-
torum fidem secularium. Sed est p̃terea ius diuinum specia-
le de sigillo confessionis. Qui enim finem p̃cipit, iubet & ne-
cessaria media: sed Christ⁹ seruator noster Io. 20. instituit sacra-
mentum confessionis sub p̃cepto: vbi ait: Accipite spiritum
sanctum: quorum remisistis peccata, remittuntur eis: & quo-
rum retinueritis, retenta erunt: & sigillum est necessarium me-
dium: nempe sine quo homines à confessione deterrentur: er-
go simul iussit, & vniuersos confiteri, & sacerdotem secretum
tenere. Non enim dedit illic solū sacerdoti potestatem dimit-
tendi, relinquens hominum arbitrio, si vellent confiteri, sed
certē dedit Ecclesię cōreitiuam potestatem iudicādi de pecca-
tis: quemadmodum si rex mitteret prætorem in urbem, qui ci-
uium errata aut condonaret, aut pro sua prudentia puniret.

Sed

MEMBRI TERTII

Sed de hoc alijs. Neq; ecclesia capitulo. Omnis vtriusq; sexus. aliud fecit, q; vtrunque præceptum diuinum determinare, sanè vt singulis annis confiteremur, & sacerdotes sigillum confessionis arctissime seruarèt. At qui hoc est quod S. Thomas in. 4. d. 21. q. 3. ait, sigillum secreti esse de necessitate confessionis. Non enim intelligit esse de substãtia, tanq; materia & forma: neq; ita de necessitate, vt si sacerdos referaret sigillum, nullum esset sacramentum præcedens: sed ita, vt naturæ sacramenti expediat sigillum: nempe sine quo præceptum confessionis sustineri nõ possit. Et probat S. Thomas: nam quæ exterius geruntur in sacramentis, sunt signa rerũ quæ interiũs cõtinentur: & ideo confessio illa quæ fit sacerdoti, est signum q; poenitens confitetur Deo: quare sicut Deus ita contegit peccata, vt habeantur pro oblitis (quod dictum est quæstione proxima) idem obligat facere sacerdos. Nec obstat argumentũ Dur. 4. d. 21. q. 4. vertentis sensum S. Thomæ. Non enim sentit S. Thomas q; cælatio sacerdotis representet aliquid quod interiũs continetur, tanq; effectum sacramenti, veluti absolutio representat remissionem peccatorum, sed vult q; quemadmodum in foro interiõri cælatur adeo, hoc significetur per secretũ sacerdotis. Deus enim, nec in die iudicij, reuelabit peccata remissa ad cõfusionem: sed ad commendationem & gloriam poenitentium. ¶ Ex quo sequitur, q; nec Papa nec tota Ecclesia potest dispensare, vt reuelaret sigillum cõfessionis: nõ solum quia Ecclesia in his quæ sunt de iure diuino (quale est sigillũ) facultatem non habet dispensandi, sed specialiter quia multo minũs potest sacramentorum naturã mutare. Et naturæ cõfessionis necessarium est sigillum, modo iam exposito. Etenim, quamuis sublato sigillo nihilominus confessio esset sacramentum, tamen esset tunc intolerabile præceptum confessionis. ¶ Supposito ergo præcepto, probatur illud obligare etiã cum dispẽdio vitæ. Media pẽsanda sunt ex cõditione & necessitate finis: finis autem sigilli seruandi, est necessitas sacramenti cõfessionis: vnde profectò salus Christianorum pẽdet (sublato enim de medio sacramẽto confessionis, omnia plena essent iniquitatib; atq; adeo religio Christiana perditum irret: quæ res multo maioris momenti est, q; temporalis vita) ergo sigillum confessionis adeo est necessariũ, vt pro eius obser-

Dispensa
no.

QVAESTIO IIII.

Fo 87

obseruatione vita sit postponenda. ¶ Et confir. Sacerdoti qui sigillũ referat (quia poena capitis sacerdotes plecti nõ possunt) decretum est prius perpetuum exilium: cap. Sacerdos. De poeni. d. 6. & postmodum mutatum est in carcerẽ perpetuum: cap. Omnis vtriusq; sexus. De poeni. & remiss. quorũ vtrunq; proximum est morti. l. 2. & l. Capitalium. ff. De poenis. Nec ab hac poena eximeretur, qui metu mortis fidem frãgeret sigilli. Ergo crimen est, atq; adeo mortale, etiam metu atrocissimæ mortis, confessionẽ reuelare. ¶ Et tertio id comprobatur. Potest princeps pro salute tẽporali Reipublicæ præcipere cui vt stationẽ in p̃lio custodiat, nec pedẽ retrahat, sub poena capitis: in quo casu peccatũ esset mortale edictum trãsgressi (nam potest princeps legẽ facere, q; obliget ad mortale: vt ait S. Tho. 2. 2. q. 69. ar. 4. vbi adnotat Caietanus posse etiam obligare cum periculo mortis: saltem pro bono publico) ergo multo magis, nõ solum Deus, cuius est præceptũ sigilli, sed Ecclesia potuit sacerdotes obligare, vt, etiam in periculo mortis, tenerent sigillum. Profectò adeo necessariũ est sacramentũ cõfessionis, ac subinde illi sigillũ, vt videat Christus ipse spopõdisse fidẽ Christianis, quotuti essent in hac parte. Nã cũ multa p̃terea narrentur hic miracula (vt est illud quod Altissiod. 4. p. cap. De cõfess. ex Vitis patrũ citat, q; cũ quidã in naui metu mortis, publicẽ cõfessus esset crimina permulta, adeo statim oēs oblitũ sunt, ac si nunq; audissent) hoc veruntamen omniũ maximũ miraculorum existi mauerim, q; cũ sint sacerdotes, & alijs p̃ditissimi, & multi in dementiã versi, tñ perq; rarissimẽ visum est, sigillum confessionis periclitari. Quo fit vt prælati & quicunq; iudices perq; maximẽ teneantur, i causis cognoscẽdis cauere, nẽ sanctissimũ sigillũ cõfessionis violẽt: nec illa via tẽtẽt quicq; cognoscere, nec p̃textu cuiuscũq; boni publici, nec vt malo, quis hæreticæ prauitatis, occurrat. Nihil. n. est tam Ecclesiæ necessariũ, q; sigillũ. ¶ Verũ enim uerò nõ sat est cõclusionẽ in genere statuere, si nõ ad particularia descẽderim; Sacerdos. n. nõ solũ peccata tene celare, verũ & alia detecta in confessione. Nec solũ sacerdos, sed alij item p̃sonæ tenentur seruare sigillum. De quib; perinde dubium est, an cuncta tenentur vniuersi celare, nullo obstãte metu mortis. Primũ ergo dubiũ est: vtrũ peccata q; quis per-

M stans

MEMBRI TERTII.

Dubiu. Nā in pposito, confiteſſe perpetrāda, teneatur ſacerdos celare. ¶ Reſuit anceps antiquit⁹ inter doctores. Et fuerunt qui dicebāt q^d peccata futura, puta q^d pœnitens emendare non promittit, non claudunt ſub ſigillo: vt recitat S. Tho. in. 4. d. 21. q. 3. & Innoc. cap. Omnis vtriuſq; ſexus. De pœnit. & remiſſ. Et inter theologos Alexan. ab aliquib⁹ accerſit in hāc ſniam. Et Panor. cap. Ois vtriuſq; ſex⁹. eandē affirmat: nēpe quā putat eſſe opinionem Innoc. Et Sylueſter verbo, confeſſio. 3. citat Rayneriū, & Innocentium: cū tamen Innocentius cōtrarium autumet. Et arguit pro illa opinione Alexander. Id quod directē opponitur confeſſioni, nō eſt de neceſſitate cōfeſſionis: ſed ppoſitū perpetrādi peccata, opponitur cōfeſſioni: nā eſt ſignum impœnitētis, per q^d videtur ſe eximere à iudicio ſacerdotis: ergo peccata hui⁹ non cadunt ſub ſigillo. ¶ Et cōfirmamus hoc in gratiā hui⁹ opinionis. Secretum ſigilli ſacerdotis eſt ad imitationē ſecreti Dei, vt dictum eſt: ſed peccata impœnitentis Deus non celat, nec habet pro obliſ: ſanē q^d in die iræ reuelabit ad vindi-
conclu. ctā: ergo nec ea tenetur ſub ſigillo ſeruare ſacerdos. ¶ His verū- tamē nihil obſtātib⁹ ſit ſecunda conſuſio, q^d certifiſſima eſt. Oē peccatum detectū in confeſſione, dū mō ſit cōfeſſio, clauditur ſub ſigillo, ſiue pſens, ſiue futurum, ſiue q^d cōfiteſſetur verē pœniteat, ſiue nō. Cōcluſio eſt S. Thomæ, Scoti, & Ricardi & oīnō theologorum loco citato, & Innocētij, & ſingulariter Caietani quol. 1. q. 11. quā de hoc fecit ſpecialē. Imō (quantum conijcio) quicquid ſit de antiquiorib⁹, tamē nec Alexād. nec Rayn. contradicunt, ſi ſanē intelligātur. Et abūdē pbatur ex verbis cōciliij, cap. Ois vtriuſq; ſexus. Qui peccatum in pœnitēiali iudicio ſibi detectum præſumpſerit reuelare, &c. Vbi vtr⁹ oē peccatum celari pcepitur, nullo excepto. At verò nō requiritur contritio, ad hoc vt accuſatio pœnitētis ſit verē cōfeſſio: imō nec abſolutio. Probat⁹, q^d ſicut baptiſm⁹ fict⁹ eſt, nihilomin⁹ baptiſm⁹, & recedēte fictione incipit habere effectū virtute formæ præterite (vt ait Auguſt. cap. Tunc valere. De cōſecr. d. 4.) ita confeſſio ficta eſt quidē cōfeſſio, q^d ſi nō ſit perfectā. Quare quomodocunq; ſit ficta. ſ. quia non eſt contritio, vel non eſt integra, clauditur ſub ſigillo. ¶ Et confir. Nam ille qui incontritus accēdit, præcipit Eccleſiæ vt audiatur in confeſſione, & ſalubribus monitis

QVAESTIO. IIIII.

Fol. 88

monitis abhibeātur ei cōſilia, vt habet. c. Quod quidā. De pœnitētijs & re. imō fortē confeſſio illa ſatisſaceret præcepto Eccleſiæ, vt lati⁹ diſputauimus in lectionib⁹ ſuper Quartū: ergo hui⁹ confeſſionem vult Eccleſia abſcondi ſub ſigillo. ¶ Et cōfirmatur. 2. quia ſi incontrit⁹ integrē confiteſſe, poteſt, adueniente contritione, abſolui ab eodē confeſſore, ſine noua confeſſione: niſi longa fortē interceſſerit mora. ¶ Quod ſi pœnitentis q^d requiritur vt ſit confeſſio. Reſpōdet, q^d ſatis eſt eſſe accuſationē. Poteſt. n. pœnitēs accuſare ſe de peccato, dicēs ſe non poſſe abſtinere, petēdo conſiliū, & auxiliū à ſacerdote. Et certē q^d ſic accuſatur celād⁹ eſt, de quocūq; crimine mūdi, q^d tūcūq; pncioſo, aut tertiæ pſonæ aut Reipublicæ: q^d ſi debet tūc ſacerdos in gñe admonere, aut Reipublicā, aut illū cui periculū imminet, vt caueāt tali hora, aut tali loco: & dū mō fieri poſſit ſine periculo reuelationis pſonæ. Quod ſi gñalis admonitio non ſufficit, nullatenus licet perſonam exprimere. ¶ Et ſecundō principaliter arguitur, q^d quanq^d peccatum ſit perpetrandum, cadat ſub ſigillo. Nam ſi peccatum eſſet præteritum, tunc, quamlibet cōfitens non eſſet contritus, ſed eſſet impœnitens, nec eſſet abſol- uendus, illud caderet ſub ſigillo: vt Alexander illic ipſe confiteſſetur, quia ſacerdos eſt iudex ſitne contritio ſufficiens ad abſolutionem, nec ne: ergo eādē ratione quamuis peccatum ſit in futurum perpetrandum, cadit ſub ſigillo. Tam impœnitens enim eſt quem non pœnitet præteriti, q^d qui tenax eſt propoſiti in futurum. Eo vel maximē, q^d dum reuelatur peccatum perpetrandum, ſimul reuelatur præteritum, puta propoſitum delib-
beratum perpetrandi illud. ¶ Et poſtremō arguitur. Si quis cō-
tritus confiteretur alia peccata, & poſtmodum cōſuleret ſacerdotem, an eſſet peccatum id quod inuincibiliter putat non eſſe peccatum: puta occidere vxorem deprehēſam in adulterio: aut certum contractum facere: & audiens eſſe peccatum, nihilomin⁹ non vult mutare propoſitum occidēdi vxorem, ſi eam deprehēderit, abiitq; perinde ſine abſolutione: profectō totum illud cadit ſub ſigillo. ¶ Veruntamen ſunt qui fingunt ſe accedere ad confeſſionem, & tamē non veniunt quō ſe accuſent, & remedium poſtulent animæ ſuæ, ſed vt confeſſorē fortē peruertant, aut fauorem & auxiliū petant perpetrandis flagitijs: vt

MEMBRI TERTII.

temporibus nostris vñ venisse fertur, quibusdam, qui in pñti-
ficem cōspirauerāt. Et huiusmodi peccata celāda non sunt, sed
statim poti⁹ denunciāda. Quod plurimū timendum est in cri-
mine hæresis. Hmōi. n. est versutia dogmatizātium, vt hac con-
fessionis simulatione sacerdotes pervertere moliātur. Et in hoc
casu verū habet vulgat⁹ ille versiculus: Est crimē hæresis, quod
nec cōfessio celat: nā si de cōfessione loq̄retur, q̄ verē est accusa-
tio, q̄ quis impoenitētis, falsissim⁹ est, atq; adeo Christianis auri-
bus indign⁹. Et de peccato hoc vltimo modo ppetrādo, loquit⁹
Rayneri⁹ in titu. De poen. & rem. & Alex. cui⁹ verba sunt. Pec-
catum quod quis cōfiteatur vt perpetrādum, non cadit sub sigil-
lo. Quod ita cōfiteatur, nō vt se accuset, sed vt aliū moueat, aut
auxiliū petat ad ppetrādū. Nec Innoc. aliud opinat⁹ est, vt egre-
giē adnotauit Cae. opusc. citato. Nā postq̄ citauit opinionem
dicentium, q̄ peccata futura impoenitētis non cadunt sub si-
gillo: quia nō dicuntur sacerdoti tñq̄ Dei ministro, subiungit:
Hæc tñ ratio nō placet: quia bene credim⁹ q̄ sacerdos vt mini-
ster recipiat, etiā si cōfiteatur in peccato remanere. pponat. Quæ
verba aut nō vidit, aut sinistrē legit Panormitanus. ¶ Vñ ad ar-
gumētū quod recitat Alexā. respondetur, q̄ q̄ quis impoenitētia
opponatur cōfessionis, q̄ tñ ad absolutionē, atq; adeo quātū ad
perfectiōē sacramēti, tñ non obstat quomin⁹ sit cōfessio sa-
cramētalis, si mō re vera sit accusatio, vt expositum est. Et ideo
celāda sunt peccata q̄ illic detegūtur. ¶ Et ad confirmationem
quā nos adieciimus respondei, q̄ quāuis peccata impoenitētis
non celentur à deo, veluti peccata remissa, tñ si proferātur per
modum accusationis ad petēdum consilium vel auxilium, iam
tunc disponūt & ordinātur ad verā poenitentia: & ita recipiunt
ab Ecclesia, tanq̄ in sacramētali cōfessione. ¶ Alterum dubium
est, vtrū in reuelatione sigilli cōfessionis possit contingere pec-
catū veniale, ratione parue quātitatis materiæ: quēadmodū in
furto, quod de gñe suo est mortale, potest contingere peccatū
veniale: vt si quis obolum furei atq; adeo vtrū eādē causa pauci-
tatis materiæ, liceat sigillū reuelare, grā vitæ seruādæ. ¶ Tertia
conclusio. Non solum peccata oīa, tam venialia, q̄ mortalia, ve-
rū & qualitates vniuersæ circumstantes, q̄ notitiam poenitentis
quoquo modo suggerere possunt, directē concludunt sigillo:
atq;

QVAESTIO. IIII.

Fol. 89

atq; adeo sub poena mortalis culpæ celāda sunt: siue illa fuerint
de necessitate cōfessionis, siue ex leuitate poenitētis, plata. Con-
clusio colligit⁹ ex illis verbis cap. Omnis vtriusq; sexus: Caueat
omninō (scilicet sacerdos) nē verbo, aut signo, aut alio quouis
modo aliquatenus prodāt peccatorē. Hæc cōclusionē compre-
hēduntur, primō peccata venialia, quæ licet non sint de neces-
sitate cōfessionis, nihilominus celāda sunt. Itē locus & tempus,
Vt si homicida mihi est confessus, reuelatio esset dicere: Petrus
tali hora fuit in tali loco, (puta vbi factū fuit homicidiū) si inde
possit cōiectari illū esse homicidā. Itē psonæ cōsortes. Aliquā-
do enim est necessariū poenitenti cōsortes patefacere: vt puella
quæ fecit stuprū cū patre, nō satis confitetur se fecisse stuprū,
nisi exprimat: cum pñe: quia id perq̄ multum auget: vt docet S.
Thom. in. 4. d. 16. q. 3. ad vlti. arg. toti⁹ quæst. Et tunc pater celan-
dus est à sacerdote, sicut puella. Imō quāuis puella ex leuitate,
& sine aliqua necessitate exprimeret consortem: vt si confite-
retur fornicatam fuisse cum Petro. Quia licet illa persona non
esset de necessitate, aut commoditate confessionis, tamē effici-
tur postea necessaria ad contēgendum peccatum poenitentis.
¶ Sed arguitur, q̄ hæc oīa reuelare nō sit peccatū mortale. Pri-
mō. In alio quocūq; peccato ex gñe suo mortali, pōt continge-
re peccatū veniale, ratione paucitatis materiæ: præterq̄ in pu-
rio: imō cōtra materiā fidei pōt esse tā leue verbū, vt nō sit nisi
veniale: ergo, pñere poenitētē, q̄ mētī⁹ est iocosē, non erit nisi
peccatū veniale. Et cōfir. In reuelatione sigilli posset esse venia-
le ex defectu deliberatiōis, vt si q̄s motu subito illud referaret:
ergo eādē ratione, pñter paucitatē materiæ potest esse veniale,
¶ Respondei primō, q̄ si sacerdos detegeret minimū veniale: vt
cōstaret illud audisse in cōfessione, puta quia vt sacerdos expri-
mat Petrū sibi cōfessum esse, aut quia audiētes id cōijciunt, pec-
catum est mortale grauissimū: adeo vt mortē deberet perpeti
sacerdos, anteq̄ id detegeret. Probat, quia quāuis id quod de-
tegitur tenuissimē lædat famā, tñ sacramentum grauissimum
recipit detrimentum. Deterrēt enim homines à cōfessione si
suspicaretur, vel in minimo, detegendam esse confessionem.
¶ Sed quid si in Francia audiui confessionem Petri, quem hic
coram illis quibus notus est, dico fecisse peccatum veniale, non

MEMBRI TERTII.

tamē suspicantur me audisse in cōfessione? ¶ Fortē esset probabile illā reuelationē non esse peccatū mortale: quia est in re minima. Mihi tñ verisimilius est esse mortale. Nam quis in reuelatione secretorū secularium frequēter contingere possit peccatum veniale in re parua, tñ sacrosanctum sigillū nō permittit, vt vel in minima materia, citra mortale violetur. Et probatur: quia in dicto. c. vii. dicitur, q̄ qui peccatum in cōfessione detectum reuelauerit perpetuā agat poenitētiā. Perpetua tñ poenitentia non decerneretur, nisi pro grauissimo peccato mortali. ¶ Secūdo arguitur, q̄ non sit necessariū sub poena peccati mortalis, celare personas reuelatas in sacramēto. Celare alias personas non est necessariū, nisi quatenus ex reuelatione aliarū, sequeretur reuelatio poenitētis (nā in dicto cap. solūm cauetur vt nō reuelet persona poenitētis) sed sepe possent reuelari peccata aliarum personarum sine reuelatione poenitentis: ergo tunc reuelatione illarū nō violaretur sigillum. Probatur minor. Puella temerē & sine necessitate nominat personā consortē delicti: & quanq̄ sacerdos postea dicat Petrū esse fornicarium, nulla inde oriretur suspitio id admisisse cum tali puella. Et addamus: nec posse vnq̄ suspicari, id sacerdotē nouisse in cōfessione (nā aliās grauissimū esset peccatū scādali, in detrimentum cōfessionis.) ¶ Respondetur, q̄ peccata q̄ poenitēs aliena detegit in cōfessione, non solū sunt celāda qñ per illa reuelaretur peccata poenitētis, sed etiā per se: quia quomodocunq̄ reuelaretur, deterretur hoies à cōfessione. Plebei nāq; indocti cōsuetūdi, multa temerē reuelāt aliena peccata, q̄ si non caderēt sub sigillo, esset periculosa cōfessio. Et credo sacerdotē ea reuelantem incurrere poenas canonis. Hoc enim est: prodere poenitētem: non solūm detegere peccata quae ad ipsum pertinent, sed quaecunq̄ ille protulit in cōfessione: atq; adeo mori debet ante q̄ ea patefaciat. ¶ Sed nunquid permittitur sacerdoti in genere ea propagare, quae in cōfessione audiuit? ¶ Panormitanus in dicto capitulo. Omnis vtriusq; sexus, dicit, nec peccatum in genere posse in publicum proferri citra fractionem sigilli: quamuis nulla inde oriatur suspitio psonae. Nā habetur (inquit) in textu q̄ q̄ peccatū in poenitētiā iudicio detectū reuelauerit, perpetuam agat poenitētiā. Sed tñ absq; vlla hēsitatione credēdum est cō-

tra

QV AESTIO. IIII.

Fol. 90

tra Panor. Et satis esset ad ipsum cōuincēdum vniuersalis consuetudo. Passim. n. sacerdotes proferūt q̄ audierunt in cōfessione, nō solūm ad capiēdum consilium, sed in colloquijs: nec tñ cēsantur fractores sigilli, qñ nec minimum timetur periculum reuelationis personae. Imo quis dicāt illud aliqñ audisse in cōfessione, non est fractio sigilli, nec peccatū de se mortale, si fiat sine scandalo. Quamuis id fieri non debeat. ¶ Et ad argumentum Panormitani respondetur, q̄ illud verbum: quoniam qui peccatum in poenitētiā iudicio detectum &c. reddit causam verbi p̄cedentis: Caueat autem omnino sacerdos nē prodāt peccatorem. Et ideo non frangit quis sigillum reuelando peccatum, nisi applicatum ad personam. ¶ Et confir. quia si reuelatio peccati in genere, esset fractio sigilli, tunc non liceret illo modo in genere reuelare, nec ad capiēdū cōsiliū, sine licētia poenitētis: quod tñ est falsum, vt patet ex verbis eiusdē text⁹, & in cap. Officij. eo. tit. ¶ Ex quo sequit q̄ quis dicāt Petr⁹ ritē confessus est mihi sua peccata: nō reuelo cōfessionē: dū mō nullam speciē nominē, etiā si sint publicae meretricis, aut latronis. Sed si non absolui, non possum interrogat⁹ dicere: nō absolui: quāuis, vt inquit Caieta. in summa, verbo, cōfessor: qui illud diceret, non esset propriē fractor sigilli, vt incurreret poenas canonis, nisi speciē peccati exprimeret, propter quod non absoluit. Debet tñ sacerdos tunc respondere: feci officiū meū: vel aliud simile. ¶ Cetera verò q̄ nec sunt peccata, nec circumstātia quibus peccatū perpēdatur, quāuis narrētur in cōfessione nullo modo cadūt sub sigillo. Cauēdum tñ est ne passim sacerdotes quoquo modo loquātur, tales de cōfessionibus in colloquijs spargēdo. Nā, prāter scādālū, sepe vsu venire solet, vt illi in aures poenitētū perueniāt: vñ grauit̄ offenduntur. Imo nec poenitētes laudib⁹ commendunt. Primò, quia laus vni⁹ qñq; est reuelatio cōfessionis alterius. vt si quis audiuit duas sorores, vñ solūm commendat pudicitia, alterā subinde tacēdo, notat impudicitia. Et prāterea quia inde prābetur ansa, leuissimis p̄sertim mulierculis, mētiēdi in cōfessione, quo se commendunt apud sacerdotes. Et maximē cauēdum est, qñ quis de aliquo secreto crimine petatur, nē id via cōfessionis tractetur: vt si vir suspicat⁹ adulteriū vxoris, petat ab ea vt confiteatur sacerdoti,

M 4 qui

MEMBRI TERTII

qui de ei⁹ licētia certū faciat maritū, nullaten⁹ admittendū est. Nam adultera, quo se purgaret, facile mentiret in confessione. *Dubii.* ¶ Tertiū dubiū est de psonis alijs, q̄ præter sacerdotē, tenentur seruare sigillum, an oēs æquali vinculo mortē teneantur obire, 4. cōclu. sigilli gratia seruadi. ¶ De quo sit quarta conclusio. Quāuis solus sacerdos p̄prie teneatur custodire sigillū, sub pœnis cano- ne decretis tñ multi alij tenentur seruare secretum confessionis, etiā non obstat periculo mortis. Conclusio communis est S. Tho. & doctorum in. 4. d. 21. Probatur prima pars. Nā in dicto cap. Oīs vtriusq; sex⁹. sol⁹ sacerdos est q̄ iubetur seruare sigillū, cui subinde decernuntur pœnæ fractiōis: & quia pœnæ legis nō sunt ampliāde, sit vt ille sol⁹ incurrat pœnā depositiōis, & ppetui carceris. Et. 2. pars, pbatur. Sūt. n. multi p̄ter sacerdotē, q̄ iure, & multi q̄ iniuria audiūt cōfessionē: q̄ p̄inde tenentur seruare secretū. Vt iterpres, qñ pœnitēs & sacerdos nō sunt eiusdem linguae: & laic⁹, cui q̄s i extrema necessitate, vbi nō est copia sacerdotis, cōfiteatur: & p̄lat⁹, a quo sacerdos casum reservatū peti- tit, & magister quē cōsultat, dū i prudētia cōfessoris dephēdunt pœnitētē: itē laicus q̄ fraude & dolo psonā induit sacerdotis, vt cōfessionē alterius audiat. Hi. n. vniuersi mortaliter, & quidem grauit̄ peccarēt, si secretū paderēt cōfessionis: atq; adeo mortē & quodcūq; aliud dānū ppeti debent, anteq̄ id manifestent. Nō tñ in oīs esset delictū æquale. Iterpres nāq; nō est psona necessaria cōfessionis: nemo. n. (vt dicebamus sup̄ Quartum, d. 17) tenet p̄ interptē cōfiteri. Nā vt pbē inquit Caietanus in summa. verbo, cōfessio: nemo tenet cōfiteri nisi sacerdoti, q̄ solus habet clauēs cognoscēdi & remittēdi peccata: & ideo cū q̄s per se nō pōt cōfiteri, non tenet alteri se p̄dere. Eo vel maxime q̄ peccata q̄ dicuntur interpti, non denūciātur tāq̄ cōfessoris: q̄ppe qui nō fungitur vice cōfessoris, sed agit ptes pœnitētis. Ob id q; qñ q̄s per se nō pōt cōfiteri, cōfendū est, quātū ad necessitatē, ac si non esset copia cōfessoris. Nihilomin⁹ licitum est cōfiteri per interptē: & qñq; salutare: vt puta qñ adest interpres cui tuto possit cōmitti tā altū secretū. Quod dū interpres violat, quacūq; id causa faciat, q̄uis nō incurrat pœnas canonis, cōmittit tñ sacrilegium: quia, cū illud sit verum sacramētū, violator est rei sacræ. Quare mori cōstringitur antequā violat. ¶ At,

QVAESTIO. IIII.

Fol. 91.

¶ At, confessionē fieri laico: vbi non est copia sacerdotis, multo minus necessariū est in quacūq; necessitate. Nam, q̄uis Augustinus dicat tantā esse vim cōfessionis, vt vbi nō est copia sacerdotis, faciēda sit proximo. De pœni. d. 1. cap. Quē pœnitēt. & d. 6. cap. 1. nō tamē insinuat esse præceptū, sed solū id cōsultat, vt merito verecundia maiore gratiā cōsequatur apud Deū. Imō verō iā nō est tāta cōsuetudo huiusmodi cōfessionis, quāta in primitiua Ecclesia. Nec forsan est consiliū. Tamen eā nō damnauerim: māsit em cōsuetudo solū inter nautas. Quare laicus cui sit huiusmodi cōfessio, si fidē secreti frāgat, nec incurrit pœnas canonis, nec propriē est sacrilegus. Tenetur tamē pro nulla causa mundi infringere: nec p̄ bono publico (pro quo teneretur si in alio secreto, etiā sub iuramēto, suscepisset) sed tenetur proflus celare ac si fuisset sacramētalis cōfessio: atq; adeo mori potius q̄ detegere. Prælat⁹ verō, a quo cōfessor petiit casum reservatū, si inciderit in suspitiōnē pœnitētis, multo maiori vinculo tenetur seruare secretū, q̄ præfata persona: vt potē cū sit in tali casu persona necessaria, sine qua cōfessio perfici nō potest. Imō quodā modo est cōfessor, q̄uis nō ita propriē, sicut ille qui confessionē audit. Et ideo nec debet inquirere, nec aliquid demoliri aduersus personā illā, magis q̄ si eius confessionē audiuisset. Ille tamē doctor quē sacerdos cōsultat, non tam arētē tenetur vt prælat⁹: quia non est necessaria persona: nihilominus adhuc tenetur, sicut iterpres sub reatu mortali, mori potius, q̄ secretum p̄dat. Imō si quis fortē papyrū reperiret, qua quispiā peccata scripsit ad cōfiteandū, celare strictissimē tenetur. Nec illa sunt quoquo modo in forū exterius deferenda. At, quāuis pœnitēs teneatur etiā quodā modo confessionē celare, vt dicit Palu. tamē celatio huiusmodi nihil pertinet ad sigillū: sed solū quia tenetur pœnitēs nō detrāhere sacerdoti reuelādo pœnitentiā, aliasq; eius admonitiones: nisi fortē ad capiendū cōsiliū, quādo se sentit sacerdotis imprudentia nimis oneratū. ¶ Quartum & postremū dubiū est, postq̄ nec ad vitandū mortē licet reuelare sigillum, vtrū alia quēuis possit excogitari causa, ob quā ius fuerit illud aperire. Nam Altissiodorēsis antiquus author. 4. p. cap. De cōfess. q. De sigillo. dicit, q̄ quādo ex secreto cōfessionis magnum periculū immineret Ecclesiæ, licitū esset, de licētia episcopi, illud denun-

MEMBRI TERTII.

denūciare. Vbi citat distinctionē antiquorū: videlicet aliud esse sigillū infringere: aliud aperire. Primū em̄ sonat vitiū, vt puta si ne causa reuelare: alterū verō designat virtutē. Sed (salua auctoritate grauissimi doctoris) & S. Thomas & oēs in. 4. d. 21. mis-
5. concl. sam fecerūt opinionē illā. ¶ Vnde statuimus conclusionē quin-
tā vniuersalē. Nulla prorsus de causa fas est sigillū aperire. Pro-
batur, quia, vt iā saepe insinuauimus, nullū potest vnq̄ tā graue
periculū Ecclesiæ imminere, q̄ sublatio sacri cōfessionis: quod,
vt ait Hierony. secunda tabula est post naufragiū: & cū, sublato
sigillo, tollitur subinde cōfessio, fit vt quemadmodū, nec Papa,
nec tota Ecclesia possit p̄ quauis excogitata causa in praecepto
diuino cōfessionis dispensare, ita nec possit dispensare in sigillo.
¶ Et cōfirmatur. Quia si pro aliquo periculo vitādo liceret reue-
lare confessionē, maxime dum quis cōfiteretur de cōtagio sahe-
resi, qua populus cōtaminatur: sed tunc nō: ergo. Probat̄ mi-
nor. Nam dato opposito deterrerentur hoīes a cōfessione: q̄re
non solū periret sacrm̄ necessarium Ecclesiæ, sed etiā tolleretur
illud idē remediū obuiādi h̄resibus. Nam tunc abscederent se
h̄retici: vt, nec in cōfessione, alicui se crederēt: cum tamē si fiat
illis integra potestas cōfitendi, possint sacerdotes, & illis, saluta-
ribus monitis mederi, & bono cōmuni consulere, prædicando
in genere contra h̄reticos, & in genere, citra omne suspitionē
personæ, admonendo inquisitores, & publicam potestatem.
Dub. 1. ¶ Sed sunt dubia nonnulla quæ aduersus hanc conclusionem
mouere quempiam possunt. Primum. Si sacerdos nouit in con-
fessione affinitatē inter Petrum & Mariam, aut quoduis aliud
impedimentum matrimoniij contrahendi, à quo publicē illi pe-
tant matrimonio iungi: videtur sacerdos ille nō posse huiusmo-
di matrimonium celebrare, cum sint iure prohibiti cōtrahere:
item si episcopus nouit in cōfessione irregularitatem illius, qui
petit ordinari: atq; adeo si abbas vel prior nouit in confessione
superiorem esse perniciosum domui, debet eum amouere: & ta-
men huiusmodi sacerdotes videntur quodammodo confessio-
nem reuelare: nam demus notum esse omnibus eiusmodi poen-
itentes confessos esse illis, nec alia publica habere impedi-
ta, quibus arceantur à matrimonio, ab ordinibus, aut ab offi-
cio. Præsertim quia sacerdos, nec ipsi poenitenti post absolutio-
nem,

QVAESTIO. IIIL

Fol. 92

nem, exprobrare potest quæ in confessione audiuit. ¶ Pro de-
cisione huiusmodi casuum, atq; aliorum id genus, quos docto-
res in. 4. d. 21. plures accumulanti, notandum est opinionem fuisse
se Henrici Gandensis. 8. quol. q. 18. q. sacerdos in nullo casu po-
test se aliter habere cum poenitente post confessionem, q̄ ante:
nec potest se iuuare aliquo modo à notitia cōfessionis: sed cun-
cta debet gerere, ac si prorsus ignoraret conscientiam poeniten-
tis. Quam sententiam, nec S. Thomas, nec Ricardus, nec Scotus
(& quidem meritò) recipiunt. Sed quia casus sunt in quibus
obseruanda est doctrina Henrici, & casus: rursus, in quibus est
reijcienda: hac regula, vt puto, vtendum est in hac parte. Sacer-
dotes, propter scientiam quam habent in cōfessione, non pos-
sunt postmodum priuare poenitentem eo, ad quod habet quo
daminodo ius acquisitum: sed tamen in gratuitis, vbi habent
liberam potestatem, possunt eum & priuare & non admittere.
Exempli gratia: Sacerdos qui in confessione nouit impedi-
mentum matrimoniij, si non est parochus, potest, & debet se excusa-
re: quia non tenetur matrimonium ministrare (nisi forsan non
posset se excusare sine periculo reuelationis confessionis: nam
tunc deberet eos coniungere) si tamen est parochus qui aliās te-
netur, tunc, quāuis posset se excusare sine periculo reuelationis
confessionis (ait Petrus de Palude) nihilominus debet eos con-
iungere, quia habet in foro exteriori ius petēdi ab illo: quæ ad-
modū (inquit Adrian⁹) deberet ministrare sacramentū occulto
peccatori petēti publicē, vt supra dictū est. Sed profecto credi-
derim, cōtra Petrū de Palude, q̄ si parochus posset citra omne
suspitionē aliqua arte impedire illud matrimoniū, pbē faceret.
Itē si ep̄s, dum publicē ministrat ordines, videt accedentē eum,
quē scit in confessione esse irregulārē, aut aliās indignū, de quo
tū examinatores testatur esse dignissimū, & ascriptū albo ordi-
nandorū, tunc debet eū ordinare: quia habet ius quodā modo
in publico petēdi: nisi fortē citra omne suspitionē posset illū ali-
qua arte dimouere. At verō si ante illū articulū temporis subdi-
tus ille peteret examinari, & recipi ad ordines, posset & deberet
episcopus illū excludere, prætexendo alias causas. Imò si aliter
nequiret, posset pro libito nō admittere: postq̄ est ei liberū ad-
mittere quos voluerit. Quemadmodum prælatus in cōuentu,
quālibet

MEMBRI TERTII.

quālibet cōsilio patrū desinētur religiosi ad ordines (quia nō cōpellitur iure præsentrare quos patres censent) potest repellere illū, quē in cōfessione scit irregularē, aut alioqui indignissimum, assignādo alias causas. Nec hoc est reuelare cōfessionē: quia possent alij suspicari prælātū id facere ex odio aut maleuolētia. Præterea si provincialis nouit per cōfessionē, priorē, aut guardianū in ordinibus mendicantibus, scelerosum esse & perniciosum cōuentui: quia limōi officiū nō est ad nutū amouibile, nō potest provincialis priorē amouere, sed in cōfessione admonere ut cedat officio: vel querere alias causas ob quas posset in iudicio eū priuare: dum modo inquisitio nō capiat ansam à cōfessione. Si tamē officiū est ad nutū amouibile: ut si prælatus vicarium suum, aut magistrum nouitiorum nouit in cōfessione perniciosos esse, tunc potest certē, & debet illos amouere: vel dādo alias causas: puta quia festi sunt, vel subditis iā facietatem fecerunt & tardum, vel quia vult instituere alios, qui sunt sibi magis amici: quis suspitionē de se faciat acceptionis personarū. Et in hoc casu loquuntur. S. Thomas & Scotus loco citato, quādicunt, quod abbas potest amouere priorē: puta eum qui ad nutū est amouibilis. Ex hac regula sumendum est iudiciū in electionibus. Est. v. g. Petrus in cōmuni opinione dignus magistratu, quē tamē ego scio per cōfessionē esse indignū, & perniciosum. Re vera possum & debeo ipsum nō eligere. Quod omnes fatētur: quādo nulla suboriretur suspitio reuelationis cōfessionis. Sed quid si nō possum illum refragari, nisi aliquā generē suspitionē reuelationis cōfessionis? Sit em casus Adriani, quē ego suadebā prius electoribus ut eligerēt Petrum, quē censebā esse dignissimum: qui postmodum cōfiteretur mihi, & oībus cōpertum est, mihi esse cōfessum: vnde si muto sententiā dissuadēdo electionē illius, omnes conijciēt me in cōfessione audiuisse indignitatem illius. Adrianus censet, quod si detur casus in quo nō possit quis refragari indignū, nisi quodāmodo reuelādo cōfessionē, debet eligere, nō solum minus dignum, sed indignum: nā, quāquā iure cautum sit, ne quis eligat indignum sub pœna priuationis vocis, & suspēnsionis triennalis: ut habetur cap. Cum in cunctis. De elect. maius tamē est vinculum sigilli seruādi. Sed, S. Tho. in 4. d. 21. absolūtē respōdent, quod nullus debet eligere eum quē per cōfessionē

QV AESTIO. IIIL.

Fol. 93

cōfessionē scit esse indignū. Et certē ita indubiē tenendū est. At verō simul cōcedo, quod nunquā licet reuelare cōfessionē, ut quis excludat indignū. Sed tamē ille casus est impossibilis: & in philosophia morali nō sunt audiendi casus, qui sola imaginatione continguntur: nā ante electionē nullus habet ius ut eligatur. Et ideo quicumque potest ipsum refragari sine reuelatione cōfessionis, aut allegādo aliā causam, aut eligendo aliū fortē, qui possit censeri tā dignus, aut de se generādo suspitionē, quod fecit ex ignorātia, vel ex malitia. Maxime quod non tenetur obuiare quicumque suspitioni aliorū, postquā utitur iure suo: quāuis alij suspicētur in genere aliquod peccatū nouisse in cōfessione. Quālibet crediderim cum Palu. quod qui eligeret indignū, notum solum in cōfessione, non incurreret pœnas iure decretas in eligentes indignū, cap. Cum in cunctis. De electione. Ecce quot casibus nobis licet agere secundū notitiā, quam habemus in cōfessione, contra sententiā Henrici. Et cōfirmatur doctrina hæc. Nam re vera si ego scio aliquē subditū meū perniciosum esse cōuentui, nunquā eū substituerē mihi suppriorē, quāuis cōsilio patrū eligeretur: quia secundū constitutionē nostrā, quis tenetur prior cōsulere patres in tali electione, nō tamē tenetur stare cōsilio illorū. Si tamē teneretur stare electioni illorū, nō posset nō cōfirmare. Vnde si quis eligatur canonicē in episcopū, tūc cōfirmator, quāuis sciat per cōfessionē esse indignū, nō posset quassare electionē: quia iure cōpellitur cōfirmare eū, qui canonicē eligitur: nisi iuridicē possit exceptionē aliquā cōprobare: ut colligitur ex cap. Postquā. & cap. Nihil. De elec. & electi pot. Secus fortē prior noster provincialis: qui nō cogitur quēquā cōfirmare in priorē, quis sit canonicē electus: sunt em verba cōstitutionis. Priores cōuentuales prædicto modo electi, à priore provinciali, si ei visum fuerit, cōfirmantur. Et ideo posset forsan quassare electionē illius, quē scit per cōfessionē esse indignū: quāquā id nō debeat temerē, nisi pro graui causa, facere. Ex quo sequitur, quod magister (quē vocāt) nouitiōrū, potest negare illi suffragiū ad p̄fessionē, quē per cōfessionē scit esse cōtagiosum & perniciosum domui. Præfertur em nouitijs, nō solum ut eos instituat, sed ut iudiciū morū sumat, etiā per cōfessionē. Fateor tamē summā illi adhibendā esse cautelā, ut citra suspitionē prælato denunciet nō esse aptū ad reli-

MEMBRI TERTII.

ad religionē, exaggerando alios defectus naturales. Absit tamē
vt in particulari, genus aliquod peccatorū insinuet: esset em̄ gra-
uissimū sacrilegiū: & potius esset permittendum vt mund⁹ pīret.
¶ Quod si quis arguat in fauorē Henrici Gandensis, qd si liceret
ex cognitione auditorum in cōfessione exteri⁹ agere cum pœ-
nitente, tunc timerent hoīes cōfiteri, & fieret sacm graue: for-
midarent em̄ subditi cōfiteri prælato, & qui vt digni habentur
magistratu, cōfiteri electorib⁹. ¶ Respondetur, qd qui ex hac cau-
sa formidarent cōfessionem, nō haberent quid incusarent aut
sacerdoti, aut sacramento: postq̄ cōfessor nō admittēs pœniten-
tem ad id, cuius nō habet ius acquisitū, aut priuās illū eo quod
est in mera potestate ipsius auferre, nullā facit iniuriā, nec cōfes-
sionē reuelat: nec nos vllō modo talē licentiā damus. Re vera si
sacerdos plures haberet seruos, quorū vnū per cōfessionē sciret
esse latronē, nullā ei faceret iniuriā, si pecuniā illi nō crederet,
quā credit alijs: aut si domo pelleret: alia ficta causa: postq̄ aliās
nō tenet illū alere. Nec hoc est reuelare cōfessionē, sed est, homi-
nē vt iure suo per factū quod alij sinistrē sua culpa interpretā-
tur. Præsertim qā hac via nulla suboritur suspitio reuelationis
alicuius peccati in speciali. ¶ Aequa ratioe respondetur ad vulga-
tū illū casum, si sacerdos qui iter habet cū latronibus, audiat cō-
fessionē vnus reuelātis, in aīo eos habere ipsum occidere intra
nemus, an debeat intrare potius nemus & mori, q̄ iter declina-
re, cū periculo reuelatiōis cōfessionis. Ricardus em̄ ita censet fa-
ciendum. Et quidē cōcedo, si casus esset possibilis, quo aut reue-
lāda esset cōfessio aut moriendū, potius moriendū esse. Sed ta-
mē quia in re morali loquimur, nullatenus admittimus talē ca-
sum. Potest nanq; aliō diuertere, aut manēre, aut retroire, singē-
do se aliquid esse oblitū. Quemadmodū si quis sacerdoti in sa-
cris vinum ministraret veneno mistum, & post cōsecrationem,
pœnitētia ductus, cōfiteretur ei in aurē, lethale poculū propi-
nasse: nō tenetur illud sumere: quicquid suspicentur astantes.
¶ Alterum dubium est, vtrum saltem liceat sacerdoti reuelare
cōfessionem pœnitentis, vt suum ipse cōfiteatur peccatū. V. g.
in casu vulgato, vbi sunt tres tantum sacerdotes, & vnus absol-
uit alterum, puta Petrum ab irregularitate, à qua nō potuit ab-
soluere, & de hoc peccato nō potest plenē cōfiteri tertio sacer-
doti, nisi

Dub. 2.

QVAESTIO. IIII.

Fol. 94.

doti, nisi dicat se malē absoluisse aliquē sacerdotē, & fuisse cau-
sam vt ille celebrasset in peccato: vnde tertius sacerdos colligit
illum esse Petrum. Et videtur qd hoc liceat: quia, vt suprà dixi-
mus, tenetur quicunq; exprimere personā cum qua peccauit,
si nō potest aliter explicare circumstantiā mortaliter aggrauan-
tem. Scotus, Palud. & Adrianus, & quotquot ego hactenus, &
legi, & magistros meos audiui, cōsentiunt, qd qñ sacerdos nō po-
test explicare suum peccatū, nisi reuelādo sigillum, potius de-
bet circumstantiā illā omittere, q̄ reuelare: nā maius est vinculū
sigilli, q̄ expressiōis circumstantiā mortaliter aggrauātis. Et in-
ter legendū semp ita censui: Nec volo mutare sententiā. Sed cer-
tē tamē nō est iam mihi modō adeo compertum, vt oēs existi-
māt. Primō, quia ratio illorū falsum assumit: videlicet fort⁹ esse
præceptū sigilli, q̄ cōfessionis. Nam cū vtrunq; sit diuinū, & si-
gnatio sigilli sit, ppter necessitatē cōfessionis, maius, cōtrā, vide-
tur esse præceptū cōfessionis, q̄ sigilli: quia, ppter vnū quodq; ta-
le & illud magis. ¶ Post. præterea quia dicere aliquid in cōfessio-
ne sacrali, & nō est diffamāre: aliās nō liceret noiare aliā per-
sonā ad exprimendum circumstantiā proprii peccati: ergo, eadē
ratione, quod illic dicitur nō est censenda reuelatio cōfessionis.
Exēpli gratia. Commisit sacerdos nefandū incestū cum matre,
quā vincibiliter ignorabat esse matrē: quæ postmodū cōfiteretur
filio, eā esse ad quā accessit. Sacerdos nō pōt cōfiteri totā graui-
tatē stupri, nisi exprimat se cōcubuisse cū matre: ergo videt, qd
pōt illā circumstantiā cōfiteri, nō obstāte qd illā nouerit per cō-
fessionē. Nam si nō audisset in cōfessione, tenebatur noiare ma-
trē (vt dicit. S. Tho. 4. d. 16. q. 3. & Durand⁹ ibidē. q. 4.) quod nō
liceret, si psona quæ exprimitur in cōfessione aliquo modo in-
famaretur: ergo quāq; vna cōfessio recitetur in aliā, illud nec est
infamatio, nec reuelatio cōfessionis: postq̄ dicitur sacerdoti, tā
q̄ Deo, cui nihil est secretū. Defendēda ergo est opinio cōis alia
ratione: puta quia præceptū sigilli est negatiuū, de re intrinsecē
mala, quēadmodū mētiri: & ideo nulla prorsus de causa licet il-
lud reuelare. Quod certissimū est. Sed hinc respēdet an censenda
sit reuelatio confessionis, illa quæ sit in alia confessione. Quod
posset fortē, nec absq; probabili ratione inficiari. ¶ Tertium Dub. 3.
dubium est, vtrū si sacerdos nouit in cōfessione pœnitentē esse
excom-

MEMBRI TERTII.

excommunicatū, vel quenq̄ aliū, ex violenta percussione cleri-
ci, teneatur postea illū vitare. Et videtur q̄ sic (saltē priuatim) nū
cap. Cum nō ab hoīe. De sententia excoīcationis: habetur, q̄ si
cui soli patet huiusmodi sacrilegiū, ille priuatim tantū vitabit.
¶ Scotus respōdet, q̄ si confessor potest eum vitare, taliter vt in
de nulla fiat suspitio proditiōis cōfessionis, debet eum vitare:
aliās nō. Adrianus idē dicit in re: puta q̄ debet eū priuatim vita-
re, nō tamē publicē. ¶ Sed p̄fecto crediderim cū Ricardo, q̄ nec
priuatim tenetur eū vitare. Nam, cū priuatio excoīcati sit solū
de iure positio, Ecclesia nō censetur loqui in dicto cap. de no-
titia quā habetur per confessionē. Quare cū hoc ipse adnotas-
set Scotus, nō cogebatur cōcedere, q̄ tenebatur sacerdos aliquo
modo vitare talem excoīcatum. Præsertim quia non licet con-
fessori impropere peccata ipsi pœnitenti post absolutionē: &
tamē si illū priuatim vitaret, per hoc reuocaret peccata in memo-
riā eius. ¶ Quartum dubium est: Vtrum de licentia pœnitentis
liceat sacerdoti cōfessionem reuelare. Alexan. de Hales. 4. p. q.
78. membro. 2. & Scotus & Duran. in. 4. d. 21. negāt posse sacer-
dotē de licentia pœnitētis reuelare cōfessionem. Ratio Alexan.
est, quia sacerdos id scit solū tanq̄ Deus: ergo nō sufficit licentia
hoīs, vt reueletur: quod est dicere: De iure diuino prohibita est
reuelatio: in qua perinde nec Papa dispensare potest: ergo nec
pœnitēs, à fortiori, potest dare facultatē reuelandi. Addit Durā-
dus. Notitia sacerdotis nullo modo sufficit vt possit, in quantū
hō, dicere citra mendaciū, se illud scire (vt supra dictū est) ergo
quis id proferat de licētia pœnitentis, adhuc dicit mendaciū. S.
Tho. Bonauentura, & Petrus de Palude cōtrarium autumāt. Et
in re quidē nulla est cōtrouersia. Nam & primi doctores cōce-
dūt, q̄ si pœnitēs extra cōfessionē narret iterū sacerdoti, cū fa-
cultate reuelādi, ea quę cōfessus est, pōt illa tūc reuelare: sed ne-
gāt, q̄ si pœnitēs extra cōfessionem tm̄ dicat: cōcedo tibi facul-
tatē reuelādi quę cōfessus sum: sufficiat illa facultas. Quā tamē
S. Tho. & alij censent sufficere. Et p̄fecto ita absq; dubio credi-
derim. Si enim quis cōfessus est furtū. 100. aureorum, nihil peni-
tus refert, dicat ne postea sacerdoti: reueles me furatum esse. 100.
aureos, an, reueles hoc quod modò cōfessus sum: nam idē latine
pollent orationes lunōi in tali casu. Item pōt quis dū cōfiteretur

narrare

QVAESTIO. IIII.

Fol. 95

narrare peccata tm̄ semel, sed vtrāq; ratione. s. & vt absoluator,
& vt reuelentur: quia dicens: vt reuelentur: insinuat se non solū
dicere in cōfessione: ergo postq̄ est absolutus potest explicare
eandē intentionē: videlicet q̄ reuelentur: quis nō iterum narret.
¶ Et ad argumenta in cōtrariū respōdetur, q̄ dū pœnitens facit
facultatē reuelādi, facit subinde vt sacerdos nō solū sciat vt De⁹,
sed vt hō: & per cōsequens pœnitens nō dispensat in iure diui-
no, sed facit q̄ illud sciat extra sigillū. Nec inde sequitur aliquod
detrimentū cōfessionis: nec scādalum: quia p̄ceptū sigilli po-
sitū est in fauorē pœnitētis: cui subinde pōt pro bono suo renū-
ciare: quemadmodū maritus, cui vxor obsequiū debet, pōt illi
cōcedere, vt votū faciat castitatis. At nō debet sacerdos facillē vti
huiusmodi licētia: nisi p̄pter magnū bonū pœnitētis: & in gra-
ui eius necessitate: & qñ cōstat pœnitentē libera eā volūtate cō-
cedere. Vñ si p̄sumeret metu id sacrilegi iudicis, aut cuiusuis
alteri⁹ facere, nō debet ea sacerdos vti: nē sit & ipse sacrilegus. Et
adnotēt sacerdotes, q̄ quis nō egeat licētia pœnitētis, vt in gene-
re cōsulāt peritiores de cōfessionibus, tm̄ reuelare personā pœni-
tentis non possunt sine eius facultate. Quare si mauult pœni-
tēs in p̄cto manere, q̄ se reuelari, abeat in noīe dñi. Nec ipsi pœ-
nitenti post absolutionē, debet quoquo mō sacerdos reuocare
p̄ctm̄ in memoriā: nec grā fraternæ correctionis, nec cōsolatio-
nis, nec aliquo modo. Neq; em̄ vlla ratiōe cōfessionem Petro de
Palu. q̄ in occulto liceat sacerdoti pœnitentē admonere: nā quis
hæc fortē nō esset reuelatio sigilli, quæ cauetur in iure, tm̄ maxi-
ma inde verecūdia suffunderet pœnitēs, atq; adeo sacm̄ mole-
stū redderet. Et ideo quāq; sacerdos videat pœnitentē cōtrariū
agere, q̄ iniunctū est in p̄nia, oīnō dissimulet. ¶ Hoc veruntamē
est, quod vehemētius sacerdotē mouere solet. Quid si sacerdos
absoluēs, intolerabilē cōmisit errorē: puta quia absoluit nō su-
bditū, aut excoīcatū, à casu reseruato, aut omisit iubere restituti-
onē. eris alieni, in p̄iudiciū tertij. ¶ Fertur tpe cōcilij Basiliē-
sis inter magistros quibus intererat Ioānes Nider, quæsitū esse,
an cōfessor qui male absoluit à casu reseruato, postmodū habi-
ta facultate superioris debeat absentē & in sciū absoluerē, poti⁹
q̄ adire pœnitentē. Illius tamē disputationis copia nusq̄ extat.
¶ Ad hoc respōdetur primò, q̄ nullo modo licet absoluerē ab-

N sentem,

MEMBRI TERTII

sentē, saltē ignorantē an absoluat: primò, quia cōfessio est actus personalis, ut patet in forma: absoluo te: & ideo debet fieri inter præsentes. Itē quia absenti nō potest sacerdos imponere pœnitentiā, neq; eū in futurū admonere: quod requiritur ī sacro. Et tertio, præsertim quia forsan tunc ille qui absolueretur esset in pœtō: & est sacrilegiū absoluerē eū, qui nō psumitur esse in grā. Dixerim: absente & ignorantē: nā forsan posset pœnitēs absenti sacerdoti mittere cōfessionē scriptā, & sacerdos rescribere absolutionē: ut ait Palud. in. 4. d. 17. q. 2. De quo aliās. Secundo crederem, qd nullo mō licet sacerdoti errātī in absolutione, cōuenire iterū pœnitentē de pœtīs, memorādo aliquod pœtīm in particulari. Primò quia, ut diximus, hoc est exprobrare illi pœtīm: unde pfecto odiola redderetur cōfessio. Et secundo, quia posset tunc pœnitēs negare se tale fuisse cōfessū, & obiurgare cōfessorē: vñ facile oriret scādālū. Et tertio, quia id nō est necessariū. Postremo ergo colligitur, qd debet tūc sacerdos adire pœnitentē: & dicere se errorē cōmississe gravē in cōfessione: & ideo si vult aut iteratō cōfiteri, aut facultatē facere loquēdi de cōfessione, tūc explicabit in particulari defectū. Per quod & cōfessionē nullaten⁹ detegit, & abūdē satisfacit, p errore pterito. Nā tūc pœnitēs tenetur ad cōfessionē redire, aut cū illo sacerdote aut cū alio: quod si renuit, culpa quę fuerat sacerdotis trāsfunditur in ipsum. ¶ Quintum & postremū dubium est, utrū licitum sit sacerdoti, qui alia etiā via, q̄ per cōfessionē, crimē nouerit pœnitētis, illud prodere: atq; adeo in forum exterius deferre. ¶ Opinio fuit negatiua. Aluissiodorēsis. 4. p. q. De sigillo: & aliorū antiquitās. Vbi ait, qd si cōfessor nouit aliās crimē pœnitētis, nō debet illud in cōfessione recipere: sed si recipit, tunc siue antea nouerit alia via, siue post, totū clauditur sub sigillo. Et pbatur quia in ea. Oīs utriusq; sexus, sine exceptiōe, phibetur pœtīm in pœnitēciali iudicio, detestū reuelari. At vero oīs ab illo tpe doctores cōcorditer affirmāt cōtrarium. 4. d. 21. Nam, ut dicit illic. S. Tho. dum hęc opinio nimium sigillo tribuit, praiudiciū veritati & iustitię facit. Non est ergo dubiū quin liceat reuelare pœtīm, quod notū est alia via. Probat: quia sacerdos per id quod audiuit in cōfessione, nullū amittit aliud ius quod habet: sed si nō audisset in cōfessione, habet ius dicēdi id, quod aliās nouit: ergo siue illud nouerit ante

QVAESTIO. IIII.

Fol. 96

ante cōfessionē, siue post, iure potest reuelare: aliās clype⁹ esset perniciosus hoībus, dum Ecclesiā corā sacerdotibus furto exproliassent, illis cōfiteri, ut os obstruerēt accusandi. Et secundo. Si hmoi sacerdos vocaretur in testē, nō posset iuratus respōdere citra mendaciū se nescire, si est aliās publicū: postq̄ scit ut homo: ergo teneretur cādide respōdere veritatē. Sed res lucidior est q̄ ut pluribus egeat testimonijs. Imò verò nō solū si sacerdos aliās visu aut experientia id nouit, sed si indicia habet legitima, potest id in iudiciū deferre. Exēpli gratia. Si dum latro cōfitetur, marsupium sacerdotis abscondit, quis cōfiteretur tunc de furto, potest eū accusare in iudicio. Non solū quia illa nō præsuntitur cōfessio & accusatio, sed simulatio, ut suprà dixim⁹: at quia potest allegare manifesta indicia: puta tali hora furtū factū, & neminē aliū intrasse domū: fateor tamē cauendū esse maximē scandalum: ut videlicet sacerdos quę audiuit in cōfessione nō pandat, nisi in promptu possit cōprobare causas, vel indicia quibus id aliās nouit: ne oriatur suspitio reuelationis confessionis. Et hęc de abditissimo sigillo cōfessionis. ¶ In secretis secularibus sunt qui opinantur, neminē vnq̄ constringi ea seruare cū dispendio vitę: sed cum nō descendāt ad species secretorū, nimirum si rem nō satis inspiciāt: Inter hęc ergo primū locū tenet secretū quod ad rē pertinet publicā. ¶ De quo statuitur sexta cōclusio. Qui locum tenet & officiū publicū, tenetur ex genere rei, fidē seruare secreti, si opus fuerit, cū dispendio vitę: ut sunt senatores, cōsiliarij, scribę, alijq; id genus. Et primò si reuelatio secreti vergit in grauē malū Reipublicę, tunc nō solū psonę quę sunt in magistratu, sed quicunq; priuatus ciuis, tenetur vitā exponere, anteq̄ id detegat. Vnde. l. Omne delictū. ff. De re militari. Exploratores qui secreta nunciāt hostibus, peditores sunt, & capitis pœnas luunt. Sed aliud pręterea asserit cōclusio: videlicet qd illi quibus officio publico incūbit, tenetur sape sepius mori pro calādo secreto Reipublicę, qm̄ priuati hoīes nō tenerentur. Probat: quia media, ut sepe diximus, pefanda sunt ex fine: & secreta Reipublicę sunt propter salutē totius populi: ergo illi quibus tota respublica arcana sua cōmisit, & quibus stipēdia pro huiusmodi officio pedit, quicq; peculiārī sacro fidē astringit, multo maiori vinculo tenentur seruare secretum, q̄ alij de plebē: atq; adeo,

6. Cōcl.

MEMBRI TERTII.

adeo, si res tati sit momēti vt id postulet, vitā cū reliquis bonis tenent in ea causa exponere. Et vocamus causam Reipublicæ, causas etiā particulariū personarū, quæ tractantur in iudicio publico. Vñ index q̄ causam audit in qua de re grauissima decernatur, vt de vita, aut de maximo honore, vt de ducatu, aut alia magna hereditate, si inuaditur ab aliquo litiganti sub cōminatione mortis, vt merita causæ p̄dat, debet poti⁹ gladio succūbere, q̄ fidē secreti frāgere. Et idē crediderim de scribis, quorū si deī, causæ graues cōmittunt. In rebus verō minoris momenti, quis nō teneant vitā dare, vt fidē seruēt, tenent tñ p̄ rei cuiusq; qualitate. Atq; id maxime in sancto cōcilio & foro, quo res fidei aduersus hereticos tractantur. Nā & inter gētes celebratissima semp fuit fides secretorū de Republica. Vnde Aul. Gell. ex Marco Catone refert li. i. noē. att. Papyrio illi puero honorē maximū habitū esse: eo q̄, dū in senatū cū patre fuisset admitt⁹, & mater audivissimē eū percōtaretur quid nā patres egissent, matre excogitato cōmento, & mendacio delūsit, q̄ senatus arcanū celaret. Ob idq; nomē illi inditū est, Prætextatus: abscondit⁹ & cōtect⁹: quod deinceps pueris Romanis successit. Et Pōpei⁹, vt auctor est Valerius Max. li. 3. cum à Gentio rege captus, senatus consilia p̄dere iubere, igni digitū cremādum præbuit: quā patientia ostēderet se potius tormētis perditū iri, q̄ secreta senatus panderet. Et Fuluius tpe Augusti, cū senatus secreta pāderet vxori, pōcā dedit capitis. Hac ratione (vt inquit Valerius li. 2. fidū tūc erat & altū Reipublicæ pectus: cura, silētiq; salubritate munitū. Inter priuata id maiore vinculo ligat, q̄ quis p̄ iniuriā, hoīs secretū, vi fraude extorquet. De quo sit conclusio septima. Qui iniuria, hoīs secretū exp̄ssit, tene illud, si res sit magni momenti, etiā in mortis discrimine, cōtegere: vt Dalila, quæ muliebri improbitate mysteriū capillorum à Samsonē extorsit, tenebatur mortem pri⁹ obire, q̄ id Philistheis prodere. Probat. Tenetur quicunq; mortem pri⁹ oppetere, q̄ hoī famā auferre (maximē si fama sit valde magna & p̄tiosa) sed qui per iniuriā secretum alienū extorquet, famā ab illo deprædat: ergo tenetur potius mori, si res sit magni momēti, q̄ ipsum diffamare. Eo vel maximē, si periculū inde imminet vitæ. Vñ qui ob signatas literas alienas mala fide aperit: q̄ illa vis est, & iniuria:

7. cōclu.

QVÆSTIO IIIII.

Fol. 97

iniuria maiori vinculo tenent secretū illud seruare, q̄ si id alia iusta via cognouissent. Fuit enim semper celebratissima religio in literis alienis abscondēdis, & celādīs, vt frequentib⁹ historijs memoria proditū est. Secretorū q̄ citra iniuriā dephenduntur, primū genus est, q̄ quis data fide arcanum alienū suscipit custodiēdū. De quo ponitur octaua conclusio. Nemo tenetur secretū quod fide recepit, seruare cū dispēdio vitæ, aut alia grādi iactura honoris, aliorūve bonorum. Hoc nō aliter, p̄bat, q̄ p̄ huiusmodi obligatio nō oritur ex iustitia, aut ex publico officio, quo tene seruare secretū, sed ex sola liberalitate & bonitate, p̄mittētis fidē: & nemo p̄sumit promittere id, ad quod aliās non tenebatur, cū tāta iactura & dispēdio. Qui n. pecuniā amici recipit in deposito, non tenetur cū tāta iactura & detrimento eā tuēri. Sed nihilomin⁹ viri, p̄bi erit, p̄ rei cōditione & magnitudine iacturā in p̄p̄ijs bonis facere, vt arcanū ita receptū p̄tegit. Neq; admitto argumentum, q̄ in hac parte aliq̄ vtunt, vt quocūq; casu licet reuelare, p̄p̄iū secretū, liceat subinde reuelare alienum. Nā homo dñs est propriæ famę, & nō est dñs alienæ: & ideo pōt aliq̄n propriā famā exponere (quia in hoc nulli facit iniuriā) q̄n tñ tenetur custodire alienā. Graphicē sanē fabulantur poētæ, pōcā illi⁹ qui secretū sub fide receptum nō seruat, in Batro illo pastore, qui p̄pter secretū qd fide receperat, reuelatum, in lapidem versus est: alioqui mutum, sed qui ea p̄petuū laboraret infamia, vt secretum auri, etiā silentio manifestaret. Nona conclusio. Quādo quis casu nouit alienum secretū, quis tene illud contegere, etiā sub peccato mortali, si res est tati momenti, tñ non tenetur grauiā pati vt illud calet. Hoc facile p̄bat: quia solū tene seruare ex charitate, sicut tene mur seruare res amicorū, q̄n id possum⁹ sine graui dāno nō. Tametsi nōnūq; consilium fuerit, mortē pri⁹ oppetere, q̄ hmoī secreta reuelare. Et hæc de alieno secreto. Secretū cuiusq; p̄p̄ium lōgum nobis mō negotium exhiberet, nisi mēbro. i. q. 3. amplissimē res esset tractata. Hoc vnum ergo in hunc locū reieci⁹, an teneatur hō tormēta, atq; adeo mortem p̄peti, anteq̄ iniussē interrogat⁹, p̄pria crimina prodat. Vbi decimā astruimus cōclusionem. Nemo tenetur mortē pati, aut immania tormenta, vt p̄p̄ium crimē abscondat. Loquimur de his qui in ecu-

8. Cōclu.

9. Cōclu.

10. Cōcl.

MEMBRI TERTII.

Ieo præter ius interrogantiam si legitime interrogaretur, etiã
citra tormenta, tenerent veritatẽ fateri. Probatuꝝ conclusio his
suppositis q̃ loco citato satis corroborauimus, aduersus dñm
Caietanum: videlicet hoĩem habere dñum suũ famã, sicut bo
norũ exteriorũ: & q̃uis sit peccatum, famã prodigere, & q̃nq;
mortale, tñ licitũ esse cuilibet, pro causa iusta eã exponere. Vñ
sumis argumẽtũ. Põť quis pro iusta causa famã exponere: sed
p̃dere propriũ crimẽ: ex gñe suo, nihil aliud est, q̃ se hoĩem in
famare: ergo illud licet ad seruadã vitã: nã profectò vix põt da
ri causa magis iusta. ¶ Et cõfir. quia vita mai⁹ bonũ est q̃ fama:
imò vita caput est oĩm bonorũ: ob idq; vniuersa q̃ hõ habet,
dabit pro aia sua: Job. 2. ergo si quis posũt in tormẽtis euadere
aliter nõ põt, nisi propriũ crimẽ detegẽdo, certẽ, q̃uis iniustẽ
interrogetur, põt se prodere: postq̃ in hoc nemini facit iniuriã.
Quẽadmodũ. n. vexationẽ illã & iniuriã grãdi pecunia redi
mere posset, ita sanẽ põt & iacturã in fama facere, vt vitã seruet.
¶ Et secũdò arguit ex cõĩ sensũ hominũ. Si quis & plurimũ &
vehementer cruciaret, & dilaniaretur, certẽ nõ censeret pusilla
nimis, si se proderet. Imò verò nõ solũ id licitũ est, q̃n cõfittendo
crimẽ põt a tormẽtis liberari: sed q̃n p̃ cõfessionẽ cert⁹ esset ca
pite plectẽd⁹, posset vir fortis eligere semel mortẽ, anteq̃ vche
hemẽtia & lōgissima tormenta pati. Eò vel maximẽ, q̃n nõ spe
rat tormentorũ finis, vt sæpe sæpi⁹ cõtingere solet. Sũt. n. q̃ tor
mẽtis tormẽta cumulãtes, pponũt aut animã miseri, aut cõfes
sionẽ verã falsã inue extrahere. ¶ Et tertio arguit. Põt hõ, vt illic
dixim⁹, exponere p̃priã famã p̃ fama amici, sicut vitã p̃ vita: er
go põt, a fortiori, famã exponere p̃ vita p̃pria. ¶ Quarto argui
tur. Si qs me iniustẽ infamãret, & ego nõ possem me aliter de
fendere, nisi exponẽdo vitã, nõ teneor periculo vitã famam cu
stodire: ergo, eadẽ ratione possum in tormẽtis crimẽ p̃dere, vt
inde me eximã. ¶ Quod si qs arguat, q̃ si iudex iniustẽ me per
cõtat, iniustẽ ego respõdeo. Certẽ cõsequẽtia nulla est: nã & la
tro iniustẽ me iuadit i itinere, & tñ iustẽ ego cõcedo illi palliũ
nẽ me occidat. ¶ Addiderĩ, q̃ si hõ i iniustis tormẽtis falsò sibi
crimẽ i poneret: dũ mō id faceret sine iuramento, nõ est menda
ciũ nisi officiosum & veniale: nec teneĩ aliq̃ modo ad restitutio
nem famã: postq̃ nemini facit iniuriã. Palud. 4. d. 21. q. 2. in fi
ne

QVÆSTIO. IIII.

Fol. 98

ne dicit, q̃ mēdaciũ huiusmodi est officiosum, in q̃tũ se hõ libe
rat a tormẽtis: sed perniciosum, inquãtum se diffamat, & astan
tes lædit mendacio. At re vera, nec infamare se ad illum finem
est perniciosum: nec astantes lædit: quia aut putant confessio
nem esse verã, aut si intelligant esse falsã, non est tantũ scan
dalum, hominem contra se mentiri, vt eo se liberet malo.

¶ AD primũ argumentũ respõdetur, q̃ quãq; vita sit præstan
tior q̃ fama: nihilomin⁹ reuelatio criminis aliq̃n cedit in malũ
religionis, vt dictũ est in prima cõclusionẽ: & aliq̃n in malũ pu
blicum, vt dictũ est in sexta: & aliq̃n in graue p̃iudiciũ tercij,
vt dictũ est in septima. Quib⁹ p̃inde calib⁹ moriẽdũ est pri⁹,
q̃ crimẽ reueles. ¶ Et p̃ hoc respõdet ad cõfirmationẽ, q̃ quam
uis iugũ Dñi sit suaue, nihilomin⁹ nos obligauit in dictis cali
bus, vitã exponere. ¶ Ad 2. principale respõsum est in octaua,
nona, & decima cõclusionib⁹. Quib⁹ ostẽsum est, licitũ esse ali
q̃n reuelare secretũ, aut alienũ aut propriũ, q̃n aliter vitã serua
re nõ possum⁹. At nõ est par vbiq; ratio. ¶ Et eodẽ mō respõdet
ad confirmationẽ, & ad tertium principale. Nec valet illud
argumentum, vt suprà diximus, vt quocunq; casu liceat mihi
reuelare secretum meum, cuius sum dominus, liceat subinde re
uelare alienum, cuius non habeo potestatem.

¶ E C C E quæ De ratione tegẽdi & detegẽdi secretum, sub
censura sacrosanctæ Romanæ Ecclesiæ, de exiguitate & penu
ria nostra præstare potuimus. Quæ in hoc opusculo tribus mē
bris distributa sunt: perq; quatuordecim quæstiones disputa
ta: atq; adeò octoginta duab⁹ conclusionibus absoluta: ad lau
dem & gloriã indiuiduæ Trinitatis: q̃ nos vtinã foeliciter in se
creta illa diuinorum mysteria aliquãdo recipiat: quæ nec ocu
lus vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascenderunt.

FINIS.

Errata nonnulla leuicula, e medio tollan
tur in hunc modum.

Folio. 3. facie. 1. lineã. 1. lege, delictum. & 5. ab imo lin. Aristoteles. fol. 4.
fa. 2. li. ab imo. 7. intentionem. fo. 5. fa. 1. li. 7. QVÆSTIO. lin. 1. pec
catum. lin. 2. 5. nocetẽ. fol. 7. fa. 1. in margine, Secũda cõclusio. fo. 12. fa.
1. lin. 14. fama. fol. 3. 1. fa. 1. li. 5. correptione. fol. 49. fa. 1. li. ab imo. 7. Rha
damãthi. fol. 68. & 70. fac. 2. in titulo, MEMBRI. III. fol. 72. fac. 1.
linea infima, æquales.

Portat Aue Christo,

Ac ità, Portonarius, Almæ.

